

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MODA VE TEKSTİL TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**BURSA KUMAŞ ÜRETİMİNİN GÜNÜMÜZDE TEKSTİL
SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ**

İMİRAN GÜNEY

İSTANBUL 2019

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MODA VE TEKSTİL TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**BURSA KUMAŞ ÜRETİMİNİN GÜNÜMÜZDE TEKSTİL
SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ**

İMİRAN GÜNEY

Danışman

DOÇ. AYŞE GÜNAY

İSTANBUL 2019

İŞIK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MODA VE TEKSTİL
TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BURSA KUMAŞ ÜRETİMİNİN GÜNÜMÜZDE TEKSTİL SEKTÖRÜ
İÇERİSİNDEKİ YERİ

İMİRAN GÜNEY

ONAYLAYANLAR:

Doç. Ayşe GÜNAY

İŞIK ÜNİVERSİTESİ

Prof. Betül ATLI

İŞIK ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr.Üyesi Nuray
ERBIYIKLI

MİMAR SİNAN
ÜNİVERSİTESİ

ONAY TARİHİ : 29.05.2019

Işık Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü

Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Moda ve Tekstil Tasarımı Yüksek Lisans Programı, 2019

Bu tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne
Yüksek Lisans (MA) derecesi ile sunulmuştur.

İSTANBUL 2019

ÖZET

Türkiye’de pamuk tarımına dayalı olarak gelişmeye başlayan tekstil sektörü zamanla ihracat yapabilen bir sektör haline gelmiştir. Yıllar içerisinde artan kapasite ve yakalanan ihracat başarısı, Türkiye’yi dünyanın önde gelen tekstil tedarikçilerinden biri haline getirmiştir. Gelişen tekstil sanayisi, hammadde tedarikçisi olduğu hazır giyim ve konfeksiyon sanayisinin de gelişmesini sağlamıştır.

1980’li yıllardan itibaren dünyanın belli başlı tekstil ve konfeksiyon ihracatçıları arasında yer alan Türkiye’de kumaş üretiminin yoğunlaştığı başlıca iller; Bursa, Denizli, İstanbul, İzmir, Adana, Kayseri, Mersin ve Uşak’tır.

Bursa, ulaşım yollarının kesiştiği bir noktada bulunmasının yanında ipeğin üretim ve ticaret merkezi olmasıyla geçmişten günümüze öne çıkmış bir tekstil kenti özelliği taşımaktadır. Sahip olduğu bu nitelikleri, teknolojinin imkânlarıyla sürekli geliştiren Bursa, Türk tekstil sektöründe olduğu kadar dünya pazarında da önemli bir yere sahiptir.

20.yy.’a kadar ipek üretimi ve dokuması ile öne çıkan bursa’da; bölgesel savaşlar ve bu savaşların toplum üzerindeki ekonomik ve sosyal etkileri sebebi ile zayıflayan ipek üretim ve tüketimi Cumhuriyet döneminde Atatürk önderliğinde devlet sermayesi ile kurulan İpek İş, Merinos, Gemlik Suni gibi fabrikalar sayesinde tekrar canlanmıştır.

İpek hammaddesinin doğal üretim sürecinden kaynaklı sıkıntılar sebebi ile 1930’lardan sonra Bursa’da Sentetik ipek ve yün üretimine ağırlık verilmiştir.

Bursa’da tekstil sanayisinin gelişmesinde destek olan Kurumlardan Bursa Ticaret Ve Sanayi Odası (BTSO), ortak akıl ve strateji geliştirmek üzere kurulmuş olup, kurulduğu günden bu yanada tekstil sektörünün gelecek vizyonunu belirlemektedir. Kentin ekonomisine öncülük etmekte, Uluslararası Tekstil Ar-Ge Proje Pazarı Zirvesi ve diğer AR-GE çalışmalarına katkı sağlamakta ve Üniversite-Sanayi ortaklığını, geliştirmiş olduğu projelerle güçlendirmektedir. (BTSO) önderliğinde, teknik tekstil sektörlerinde inovasyona yönelik katma değerli üretimin güç kazanması amacıyla kurulan BUTEKOM Mükemmeliyet merkezi, sektörde yenilikçi fikirlerin hayata geçmesinde öncülük etmektedir. Gelişen teknolojinin imkânlarını kullanan Bursa

dokuma kumaş sektörü, tekstil dokuma kumaş teknolojisindeki gelişmeleri yakından takip etmektedir.

Bursa kumaş üretiminde neredeyse her sahada ilerlemiş durumdadır, ister ev tekstili, isterse giyim sektöründe başarılı işlere imza atmış firmalara ev sahipliği etmektedir, fakat bu çalışma giysi kumaşı üzerine yoğunlaştırılmış, araştırma o sınırlama çerçevesinde yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tekstil Sanayisi, Tekstil Tarihçesi, Bursa, Kumaş Üretimi, Pamuklu, İpekli, Sentetik.

ABSTRACT

Textile sector in Turkey, which started to develop with cotton agriculture, has become an industry capable of exportation over time. The increasing capacity and export success over the years made Turkey one of the world's leaders of textile suppliers. Being the raw material suppliers, this developing textile industry paved way to the development of garment and clothing industry.

Being amongst the prominent textile and garment exporters since 1980, Turkey has some major cities, where textile production is denser. These are, Bursa, Denizli, İstanbul, İzmir, Adana, Kayseri, Mersin and Uşak.

Besides being located at the intersection of transportation routes, Bursa is also famous for being a textile center, where silk is produced and traded from past to present. Developing these opportunities constantly with the help of technology, Bursa has an important place in the world market as well as in the Turkish textile sector.

Until the 20th century, Bursa had been known for its silk production. However, with regional wars and their social effects on the society, silk production and consumption weakened. With the help of the factories like *İpek İş*, *Merinos* and *Gemlik Suni*, which were established with State Capital under the leadership of Atatürk, silk production was revived.

Because of the problems that appear during the natural production process of silk, Synthetic silk and wool production became more widespread in Bursa after 1930's. Bursa Chamber of Commerce and Industry, one of the supporters of the development of textile industry, was established to develop a common sense and strategy and it has been setting strategies since its foundation. It leads the economy of the city, contributes to the R&D studies and to the International Summit of R&D Project Market and strengthens the collaboration between the university and industry by means of various projects. Established for the purpose of strengthening value added production in technical textile industry under the leadership of Bursa Chamber of Commerce and Industry, BUTEKOM Center for Excellence plays a pioneering role in the application of innovative ideas. Using advanced technology opportunities, Bursa woven fabric sector closely follows the developments in textile, woven fabric technology.

Bursa is advanced in almost every field of fabric production. It hosts successful companies both in home textile and clothing industry. This study focuses on garment fabric and it is limited with this area.

Key Words: Textile Industry, History of Textile, Bursa, Fabric Production, Cotton, Silk, Synthetic.

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim döneminde bilgi ve tecrübeleriyle daima bana destek olan başta değerli hocam Prof. Dr. Betül Atlı'ya, araştırma sürecindeki yardım ve katkılarıyla danışman hocam Doç. Ayşe Günay'a teşekkür ederim.

Ayrıca bu süreç boyunca bana her an destek olan Dr. Hakan Özkütük'e, saha araştırma ve geliştirilmesindeki katkılarıyla Kimya Mühendisi (yazar) Ekrem Hayri Peker'e, kaynaklara erişmemde sunduğu imkânlar ve sağladığı kolaylıklarla Kütüphane Müdürü Selahattin Öztürk'e, çalışmam için ihtiyaç duyduğum verileri derleyip düzenleyen T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Verimlilik Genel Müdürlüğünden Sanayi ve Teknoloji Uzmanı Volkan Şimşek'e, sayfa düzenlemesi konusundaki yardımlarından dolayı İSAM Yayın müdürlüğünden Ender Boztürk'e teşekkür ederim.

Motivasyonumu artıran aile dostumuz, Yusuf Yeğman'a, hazırlanan araştırma sorularımızı sabırla yanıtlayıp firmaları konusunda bizi bilgilendiren tüm dokuma kumaş firma yetkililerine teşekkür ederim. Araştırmamın son ve en stresli günlerinde yanımda olan değerli arkadaşım Mahabbat Hacıyeva'ya da ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak eğitimimde maddi manevi desteklerini hep yanımda hissettiğim (merhum) Merinos Fabrikası ustabaşı Kaya Ali Teoman'a, (merhum) Hakkı Teoman'a ve Aynur Teoman'a; sabır ve cesaretlendirmeleriyle her an yanımda olan annem Nurhan Güney, kardeşlerim Esra Güney Canbaz ve Ruhan Güney Yeğman'a da teşekkürü bir borç bilirim.

İTHAF

Çocukluğundan beri Zeytin Tüccarlığı yapmış emekçi babamın aziz ruhuna ithaf ediyorum. Desteği olmazsa, ondan aldığım manevi kuvvet olmazsa, yapamazdım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	5
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
GÖRSELLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1
1. TÜRKİYE TEKSTİL TARİHİ VE TEKSTİLİN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ	5
1.1. Tekstil Kavramı	5
1.2. Dokuma Sanatı	5
1.3. Tekstil Sanayisinin Tarihsel Gelişimi	6
1.4. Anadolu Toprakları ve Çevresinde Tekstilin Tarihsel Gelişimi.....	9
1.5. Türkiye’de Tekstil Bölgeleri	24
2. BURSA’DA TEKSTİLİN TARİHİ VE GELİŞİM SÜRECİ.....	30
2.1. Antik Dönemde Bursa’da Tekstil.....	31
2.2. Bizans Döneminde Bursa’da Tekstil.....	31
2.3. Selçuklu Döneminde Bursa’da Tekstil.....	33
2.4. Osmanlı Döneminde Bursa’da Tekstil	34
2.4.1. Bursada Osmanlı Ticari Yapısı	41
2.4.2. Esnaf Teşkilatlanması: Ahilik ve Vakıflar	42
2.4.3. Bursa Esnafında Usta-Çırak İlişkileri	44
2.4.4. Sosyal Hayat.....	45
2.5. Cumhuriyet Döneminde Bursa’da Tekstil.....	46
2.5.1. Bursadaki Fabrikalar	49
2.5.1.1. Merinos	49
2.5.1.2. Gemlik Suni İplik Fabrikası	53
2.5.1.3. İpekiş	57
2.5.1.4. İpeker	60

3. GÜNÜMÜZDE BURSA'DA TEKSTİL	62
3.1. Bursada Kumaş Üretimi	66
3.1.1. İpekli Kumaş Üretimi.....	72
3.1.2. Pamuklu Kumaş Üretimi.....	73
3.1.3. Sentetik Kumaş Üretimi	79
3.4. Tekstil Sanayisini Destekleyen Bölgesel Kuruluşlar ve Faliyetleri	81
3.4.1. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası	81
3.4.2. Uludağ Tekstil İhracatçıları Birliği (UTİB)	85
3.4.3. BUTEKOM Mükemmeliyet Merkezi	89
3.5. Bursa Kumaş Üretiminin Günümüz Tekstil Sektöründeki Yerine İlişkin Sektör Temsilcileri ve Çalışanları ile Yapılan Görüşmeler.....	93
3.5.1. Görüşmelere İlişkin Değerlendirme	93
SONUÇ	176
KAYNAKÇA	185
ÖZGEÇMİŞ	194

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Dokuma Kumaş İhracatçı Sayısı	25
Tablo 2. Dokuma Kumaş Üretimi Sektöründe Faaliyet Gösteren İllerin Dağılımı ...	26
Tablo 3. Dokuma Kumaş Üretimi Sektöründe Yapılan İhracatın İllere Göre Dağılımı	26
Tablo 4. Dokuma Kumaş Üretimi Sektöründe Faaliyet Gösteren 20 ve Üzeri İstihdamla Çalışan İşletmelerin Dağılımı. (Kaynak: Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) -2017 Yıllık İşletme Cetveli verileri baz alınmıştır.)	28
Tablo 5. Tekstil Ürünlerinin İmalatı Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin İstihdam Sayısına Göre Dağılımı (İlk On İl)	65
Tablo 6. 2016-2017 Yılları Arasında Tekstil İhracatının Mal Grupları Dağılımı.....	65
Tablo 7. Bursa İlinde Dokuma Kumaş Üretimi ve Kapasite Kullanım Oranı	70
Tablo 8. Bursa İlinde Dokuma Kumaş Yurtiçi Üretim Miktarı ve Değeri	71
Tablo 9. Bursa İlinde Dokuma Kumaş Yurtdışı Üretim Miktarı ve Değeri.....	71
Tablo 10. Türkiye Pamuk Ekim Alanları	74
Tablo 11. Türkiye'de Pamuk Üretimi.	75
Tablo 12. Türkiye Pamuk Durumu	76
Tablo 13. Pamuktan iplikler (dikiş ipliği hariç) İllere Göre Üretim Kapasiteleri.....	78
Tablo 14. Türkiye Geneli Giysilik Dokuma Kumaş Üreticisi Girişim Sayıları, 2012-2017.....	79
Tablo 15. Dokuma Kumaş Sektörü Yurtiçi Satış Değeri (Kaynak: SSBS - 2017 Yıllık İşletme Cetveli Verileri baz alınmıştır).....	81

GÖRSELLER LİSTESİ

- Görsel 1. Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Metropolitan Müzesinde Yer alan Dokuma Kumaş tasvirleri. 10
- Görsel 2. 1.Sol başta yer alan uçları ağırlıklı dikey olan dokuma tezgâhı, ilk olarak Anadolu'nun batısı, Akdeniz ve çevresinde kullanılmıştır. 2. Ortada yer alan, yatay yer tezgâhı ile ilgili en erken bilgiler ise, Mısır'da sülaleler öncesi döneme ait, seramik üzerinde yer alan resimlerinden elde edilmiştir. 3. Sağ başta yer alan, alt ve üst kirişlere sahip dikey dokuma tezgâhına ait ilk bilgiler, Mısır'da M.Ö. 1500-1400 yıllarına ait mezarlardaki duvar resimlerinden elde edilmiş olduğu bilinmektedir. .. 10
- Görsel 3. Şarlman'ın mezarında bulunan ipekli dokuma VII yüzyıl'da yapılmış olduğu bilinmektedir. 11
- Görsel 4. Bu devrin bazı dokumaların Bizans imparatorluğu'na ait tezgâhlarda dokunduğuna dair damga taşımaktadır. Bizanstan gelen kumaşlarda Küfi yazılarının yer aldığı ve tamamen İslam karakterinde olup, iki imalathanenin değişik türlerde dokumalar yapmış oldukları bilinmektedir (Yağan, 1978, s. 60). 12
- Görsel 5. 1880 senesinde kurulan Dersaadet Ticaret Odası İstanbul. Karaköy'den bakışla çekilmiş. 14
- Görsel 6. Ankara'da Yünişi –İpekişi adlı kumaş satan mağazasının reklamı. 15
- Görsel 7. İş Bankası reklamı, çalışan üreten emektar vatandaşa tasarruf yönünde öneride bulunmaktadır. 16
- Görsel 8. Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat yer aldığı, Sümerbank Nazilli Basma Fabrikasının açılışı ve açılışla ilgili Ulus Gazetesi baş sayfasında aldığı yer. 17
- Görsel 9. Hereke İpekli ve Yünlü Dokuma Fabrikasında, personeli dokuma makinelerini kontrol ederken. 18
- Görsel 10. Sümerbank baskılı pazen kumaş ve moda desenleriyle hazırlanmış 1940'lı yılların şık bayan giysileri. 19
- Görsel 11. 1950'li yıllarda Sümerbank baskılı kumaş örneklerinden. 19
- Görsel 12-13. Sümerbank baskılı kumaşlarının, desenlerinde kullanılan rotasyon bakı silindiri. 20
- Görsel 15. 1960-1970 yıllarına ait, Sümerbank baskılı kumaşlarda kalite ve desenlere baktığımızda, bu yıllardan sonra ancak sermaye artışı ve kullanılan yöntemlerin gelişmesi bunun yanı sıra en önemlisi, yetiştirilmiş kalifiye tasarımcılarla dokuma kumaş ve tasarımda üretimi geliştirmiş dönemin modasını oluşturmuştur. 21
- Görsel 16. Ayrıca yerli malı baskılı kumaş kullanımı yönünde teşvik yasası çıkartılmış, dokuma kumaş üreten ulusal fabrikaların korunması ve ulusal servetin dış piyasaya gitmemesi için sınırlandırmak amaçlanmıştır. 21

Görsel 17. 1930’lu yıllardan itibaren toplumda, yerli malı kullanımını teşvik eden ve özendiren yayınlar bu yönde hizmet etmiştir. O dönemin gazeteleri, Türk toplumunun gereken sorumlulukların, çok duyarlı davrandığı bilinmektedir.	22
Görsel 18. İllüstrasyon çizimi ile modern modeller Sümerbank bünyesinde basılmış dergilerin içlerinde çeşitli giysi kalıplarının da (ortadaki resim) yer aldığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra ekonomik anlamda hemen hemen her düzeydeki kadının giysi modasında bir parçası olmuştur.....	22
Görsel 19. Üstte yer alan (M.S. 1.yy) Tüccar Flavia Zeuxis’in Anıt mezarında, Hierapolis’te üretilen dokuma ürünlerini (Halı Klim Kumaş vb.) Efes limanına götürdüğü ve buradan gemilerle Akdeniz havzası ülkelerine sevk ettiği bu seyahatler esnasında İtalya’da Malia burnunu 72 defa dolaştığı anlatılmaktadır. Kentte dokunan kumaşların, İtalya’ya kadar ihraç edilmesiyle Hierapolis, antik dönemin bir fabrika kentikonumuna gelir.....	29
Görsel 20. Selçuklu dönemine ait ipek kumaş (Berlin Kunstgewerbemuseum, nr. 81475) (Gürsu, 2002).....	34
Görsel 21. Ocak 1938 tarihli Akşam Gazetesi’nde Merinos Fabrikası açılış haberi.	50
Görsel 22. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk ve İktisat Vekili Celal Bayar açılışta yün ile ilgili bilgi alıyor.	51
Görsel 23. Bursa Merinos İpek Fabrikası.	51
Görsel 24. Gemlik Suni Fabrikası.....	54
Görsel 25. 19.01.1933 yılında, Mustafa Kemal Atatürk’ün fabrikanın anı defterine, “İpekiş Fabrikasında gördüklerimden çok sevinç duydum.” ifadelerini yazmıştır....	58
Görsel 26. Dönemin gazetelerinde İpekiş Fabrikasının açılışı ve önemine değinilmiştir.	59
Görsel 27. 1920 yılında kurulan İpeker fabrikası, ipek ipliği çekimi ve tekstüre tesisinden bir görünüm.....	60
Görsel 28. 1940 yılında Bursa merkezi Heykel semtinde İpeker firma mensupları. .	61
Görsel 29. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası	82
Görsel 30. Uludağ Tekstil İhracatçılar Birliği, Fuar Takvimi.....	87
Görsel 31-32. Basında 8. Türkiye Ev Tekstili Tasarım Yarışması	88
Görsel 33. BTO Bursa Model Fabrika BUTEKOM (Bursa Teknoloji Koordinasyon ve Ar-Ge Merkezi) Mükemmeliyet Merkezi.	91
Görsel 34. BUTEKOM İşletme Krokisi	92

KISALTMALAR LİSTESİ

Kg: Kilogram

KK1: Kaynak kişi 1

KK2: Kaynak kişi 2

M.Ö.: Milattan Önce

M.S.: Milattan Sonra

SSBS: Sanayi Sicil Bilgi Sistemi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

A.Ş. : Anonim Şirketi

ISIC: Uluslararası Standart Sanayi Sıralaması

UTİB: Uludağ Tekstil İhracatçıları Birliği

SUSEB: Suni ve Sentetik İplik Üreticileri Birliği

BTSO: Bursa Ticaret Ve Sanayi Odası

BUTEKOM: Bursa Teknoloji Koordinasyon ve Ar-Ge Merkezi

BURSA KUMAŞ ÜRETİMİNİN GÜNÜMÜZDE TEKSTİL SEKTÖRÜ İÇERİSİNDE YERİ

GİRİŞ

Tekstil ve hazır giyim sektörü, sanayileşme süreci boyunca gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarında önemli rol oynamıştır. Sektörün ihracat içerisindeki payının yüksekliği ve üretim sürecinde yaratılan katma değer, ülkelerin ekonomik gelişmelerinin ve refah düzeylerinin artmasını sağlamıştır.

Tekstil ve hazır giyim sektöründe küreselleşme, bir hazır giyim ürününün New York'ta tasarlanması, Kore'de imal edilen, Hong Kong'da kesilen bir kumaşın kullanılarak Çin'de üretilmesi ve İngiltere'de dağıtılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle artık üreticiler sadece ülke içindeki duruma göre strateji belirlemek ile kalmamakta, küresel şartları da hesaba katmaktadırlar.

Günümüzde büyük oranda iş gücündeki maliyetlerin şekillendirdiği tekstil ve hazır giyim sektörü, dünya genelinde daha çok sosyal açıdan az gelişmiş ülkelerin ekonomilerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Çin, Bangladeş, Hindistan, Hong Kong, Endonezya gibi iş gücü maliyetlerinin çok düşük olduğu ülkeler sektörün imalat kısmında ilk sıralarda yer almaktadırlar. Konumu itibariyle Avrupa perakende şirketlerinin tercih sebebi olan Türkiye'nin ise rekabet içinde olduğu sınıf bu ülkelerden oldukça farklıdır. Yurt içinde kaliteli işlerin ortaya konulması ve maliyetlerin Avrupa imalatına oranla çok daha düşük olması ülkemizi daha üst bir seviyeye taşımış, saygın perakende şirketlerinin güvenerek iş ortamı yakaladığı bir pozisyona gelmesini sağlamıştır.

Kumaş sektöründe dünyanın önde gelen ülkelerinden olan Türkiye'de birçok firma kendi markasını oluşturmuş, buna bağlı olarak da yurtiçi ve yurtdışında mağaza zincirleri kurmaya başlamışlardır. Sektördeki üreticilerin büyük çoğunluğu küçük ve orta ölçekli işletmelerdir. Sektörde bazı ünlü yabancı markaların da lisanslı üretimi yapılmaktadır.

Türkiye tekstil ve hazır giyim sektörü bir bütün olarak bugün en fazla dış ticaret fazlası veren (2017 sonu itibarıyla yaklaşık 13 milyar dolar) birinci sektördür. Buna ek olarak oluşturduğu istihdam ile işsizliğin azalmasına ve toplumun refahına çok ciddi düzeyde katkıları mevcuttur. Türk Tekstil Sektörü, ürün kalitesi, moda ve trendleri belirleme gücüne sahip tasarımları ve yüksek teknolojisi itibarıyla dünyada çok özel bir yere sahiptir. GSYH içindeki payı ve yerli girdi kullanımı gibi parametrelerde ülkemizde ilk sırada olan sektör küresel pazarlarda da var oluşumuzun temelini oluşturmaktadır. Bugün inşaat ve otomotiv gibi sektörlerin yanı sıra artık enerji sektörüne de kadar pek çok sektörün tekstil ürünlerinden yararlanması sektörün genişleyeceğine, iç ve dış ticaret hacmindeki etkisinin daha da artacağına işaret etmektedir.

Bursa'nın topraklarının tarıma elverişli olması, Anadolu'da ulaşım yollarının kesiştiği bir noktada bulunması, Batı ile Doğu ticareti arasında bir köprü rolü oynamış ve antrepo görevi yapmıştır. Batı'nın ve Doğu'nun malları burada el değiştirmiş, Anadolu'nu birçok bölgesine hatta İtalya ve Orta Doğu'ya İran ipeği yine Bursa'dan götürülmüştür. Bursa sadece ipeğin ticaret merkezi değil aynı zamanda üretim merkezi konumuna gelmiş, ipek ticareti Osmanlı Devleti'nin ana gelirlerinden biri olmuştur.

Bursa'da ipekçilik ve ipek kumaş dokumacılığı, Bizans döneminden itibaren gelişmeye başlamış, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde ipek ve kadife dokumacılığı ilerlemiş özellikle "Bursa Kadifesi", "Seraser", "Canfes", "Kutnu" vb. kumaş türleri ile ün kazanmıştır. Bursa, Asya ve Avrupa kıtalarını kültürel ve ekonomik yönleriyle birbirine bağlayan ipekyolunun önemli duraklarından biri olarak da öne çıkmıştır. İpekçiliğin yanı sıra Bursa'da belli bir süre üretimi yapılmış pamuk, keten, tarımsal ürün olan hammadde ve ipliklerin kumaş dokumasıyla yorumlandığı yün dokumacılığının da görüldüğü bilinmektedir.

Cumhuriyet döneminde Bursa'nın geçmişten getirdiği ipekçilik ve kozacılık mirasını korumak için açılan İpekiş Anonim Şirketi, cumhuriyet Türkiye'sinin ilk sınai şirketi olarak yerini almıştır. Yine bu dönemde sanayileşme adına açılan bankalardan biri olan Sümerbank'ın aracılığıyla Bursa'da devlet destekli tekstil sanayi kuruluşları açılmıştır. Bunlardan, özellikle Gemlik Suni İpek Tesisi ve Merinos fabrikasında yapılan üretimlerle, ülkemizde sentetik ve yünlü dokuma fabrikalaşmış, tekstil sanayimizde önemli bir aşamadan geçilmiştir. Bu dönemde ipekçilik ve ipekli dokuma üretimi

devam ederken suni ipek fabrikasının kurulmasıyla sentetik dokumacılığına geçilmesi Bursa ipekli kumaş dokuma sanayisinin hammadde tüketiminin ve kullanımının şeklini değiştirmiştir.

İpek koza yetiştiriciliğinin yılda kırk gün ile sınırlı kalması, maliyetli ve zahmetli olması, sanayileşmenin bozduğu ekolojik dengenin ipekkoza üretimine olumsuz etkileri, koza yetiştiriciliğindeki istihdamın diğer sanayi kollarına kayması gibi olumsuzluklar, 1980'lerden sonra üretim hacminin büyük oranda düşmesine sebep olmuştur.

Türkiye'de pamuk tarımına dayalı olarak gelişmeye başlayan tekstil sektörü, 1980'li yıllarda benimsenen liberal ekonomi politikalarının da yardımı ile hatırı sayılır düzeyde ihracat yapabilen bir sektör haline gelmiştir. Ayrıca, sektörün uzun yıllara dayanan tecrübe ve bilgi birikimi, son teknoloji ile donanımlı modern makina ve ekipmanlar ile yaratıcı tasarım kapasitesi, üretim ve ihracat performansını yükselten faktörler olmuşlardır. Yıllar içerisinde artan kapasite ve yakalanan ihracat başarısı, Türkiye'yi dünyanın önde gelen tekstil tedarikçilerinden biri haline getirmiştir. Gelişen tekstil sanayii, hammadde tedarikçisi olduğu hazır giyim ve konfeksiyon sanayisinin de gelişmesini sağlamıştır. 1980'li yılların başında daha çok elyaf, iplik ve kumaş gibi tekstil mamulleri ihraç eden Türkiye, 80'lerin sonlarında daha fazla hazır giyim ve konfeksiyon mamulü ihraç etmeye başlamıştır. Son yıllarda da dünyanın belli başlı tekstil ve konfeksiyon ihracatçıları arasında yer almaktadır.

Günümüzde son derece ileri teknolojiyle dokuma kumaş üretimin yapıldığı Bursa, uluslararası kumaş pazarında önemli bir paya sahiptir. Üretimin yanında tedarik ve ulaşım alanlarındaki avantajlarıyla Bursa tekstil sanayisi hızlı, istikrarlı ve verimli bir şekilde büyümektedir. Ülkemizin ticaret hacminde son derece önemli bir yeri bulunan Bursa dokuma kumaş sanayisi, geçmişten gelen bütün bu nitelikleriyle, dokuma kumaş üretim merkezi olma özelliğini bugün de korumaktadır.

Bu çalışmanın amacı Bursa'nın kumaş üretimi alanındaki çalışmalarıyla Türkiye ve dünya pazarındaki yerini ve önemini tespit etmektir. Geçmişten günümüze Bursa'da tekstil alanında öne çıkan köklü firmalarla, Sanayi Bakanlığının Sanayi Sicil Bilgi

Sistemine bağlı olarak çalışmalarını sürdürmekte olan firmalar bu çalışmanın evrenini oluşturmaktadır.

Literatüre baktığımızda tekstil ürünlerinin farklı Őekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu sınıflandırma, kumaş üretiminde kullanılan teknik ve yöntemlere göre yapılabildiği gibi, üretimde kullanılan tezgâh vb. Üretim zelliklerine ya da kumaşı oluşturan lif yapısına göre yapılmaktadır (Başaran, 2018, s. 256). retimine ilişkin araştıma yaptığımız kumaş, lif yapısına göre yapılan tasnif esas alınarak ipekli, pamuklu ve sentetik olmak üzere bu çalışmada üç başlık altında ele alınmıştır.

Çalışmada hem nitel hem nicel teknik bir arada kullanılmıştır. Verilerin mümkün olduğunca birincil kaynaklardan toplanmasına zen gösterilmiştir. Çalışmada kullanılan istatistiki veriler için birincil kaynak olarak Sanayi Bakanlığının **Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS)** verileri esas alınmıştır. Bu veri tabanından bulunamayan istatistikler için ilgili kurumların sayfalarından yararlanılmıştır.

Sektörde yönetici olarak görev yapan 45 sanayici ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kumaş üretimine ilişkin çalışmalarda karşılaşılan sorunları tespit etmek maksadıyla açık uçlu 14 soru yazılı olarak cevaplandırılmak üzere verilmiştir. Ancak bunlardan sadece 25'inden cevap alınabilmiştir. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar çalışmamızın ilgili bölümünde bir bütün metin halinde aktarılmış, cevaplara ilişkin değerlendirme yapılmış, sonuç bölümünde bu değerlendirme özetlenerek sunulmuştur.

1. TÜRKİYE TEKSTİL TARİHİ VE TEKSTİLİN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ

1.1. Tekstil Kavramı

Latince “textilis” kelimesinden dilimize geçen tekstil kelimesi teknik olarak dokunmuş yüzey anlamına gelmektedir. Enternasyonal anlamda dokumacılık, dokuma, örme ifadelerini kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Önceleri geleneksel dokunmuş ürüne verilen isim “mensucat” olarak adlandırılırken günümüzde enternasyonal bir terim olan “tekstil” kullanılmaktadır (Gürcüm, 2005).

İnsanoğlu tarih sahnesine çıkışından bugüne değin yaşamını sürdürebilmek için beslenme, örtünme-giyim ve barınma gereksinimini karşılamak durumundadır. Bu gereksinimi karşılamaya yönelik çalışmalar, zaman içerisinde bilgi birikimi ve ilerleyen teknolojik gelişmelerle birer sanayi kolu haline dönüşmüştür. Tekstil sektörü bu üç temel gereksinimden biri olan giyinme ihtiyacının karşılanmasında hizmet sağlayan önemli bir sanayi dalıdır. Dokunmuş yüzey olarak ifade edilen tekstilin ilk aşaması, doğada bulunan, doğal veya yapay işlenmiş liflerin, ilk işlemde eğilerek düzgün ve kesintisiz iplik olmasının ardından dokunmasıdır. Dokunmuş yüzey kumaş, halı vb. çeşitli dokuma teknikleri ile ürün halini almaktadır. Bu durumda dokumayı, insanın kullanımına uygun şekli almasına kadar geçirdiği aşamaları içinde barındıran sıralı işlemler dizisi olarak nitelendirebiliriz.

Bilim ve teknolojideki hızlı gelişmelerle birlikte tekstil ürünlerinin kullanım alanlarının çeşitlenmesiyle 20. yüzyılın başından itibaren tekstil ürünleri askerî alanda, tıp alanında, otomotiv sektöründe, inşaatta ve pek çok sektörün üretim tesislerinde ve hatta yol yapımında dahi kullanılmaya başlanmıştır.

1.2. Dokuma Sanatı

Estetik ilişkileriyle kullanım amacı güden dokuma kumaş sanatı diğer sanatlarda olduğu gibi insanın özgün tasarım ve el becerisinde üretim ilişkilerine dönüştürmektedir. Bir antika sanatı olan dokuma, imalat sürecinde daima sanat ve zanaatı bir arada barındıran yöntemler dizisidir. Akıl ve duygu sahibi olan insan, dünyada yaşadığı doğal çevre sorunlarıyla baş etmek, yaşamını idame ettirmek için

kendisinin kurduğu bilgi ve teknoloji evrenini oluştururken beslendiği kaynak sanat ve zanaat üretimi olmuştur.

Üzerinde yaşadığımız Anadolu coğrafyası pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olması sebebiyle zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Bu kültürel mirasın, teknikle birleşerek zaman içinde yeni tasarımların meydana gelmesi, sonraki dönemlerde de bu özelliğini sürdürmeye devam etmesi büyük bir zenginliktir.

1.3. Tekstil Sanayisinin Tarihsel Gelişimi

Tekstil sektörünün alt sektörlerine bakıldığında sentetik elyaf ve iplik çekimi dünyanın en sermaye-yoğun sanayi sektörü olan petrokimya sanayi içinde yer almakta; iplik, dokuma, örme ve tekstil terbiye işletmeleri ise IV sermaye-yoğun sanayi sektörünü oluşturmaktadır (2007-2013, 2007, s. 200-202).

Dokuma kumaş, tekstil sanayi uluslararası sanayi sıralamasında ISIC¹ Rev 2 321 kodu ile yer almaktadır² (A.ř, 2017). Tekstilin makineleşme sürecine girmesiyle oluşan dokuma kumaş üretimi, bugün başlıca sanayi kollarından biri haline gelmiştir. Sanayide üretilen ürün ve kullanılan teknolojik düzeyin ne olduğu farketmeksizin ihtiyaç fazlası üretimin yapılması ya da farklı bir anlamda pazar için üretilen ürün sanayi (endüstri) olarak adlandırılmaktadır (Dölen, 1992, s. 8,9).

Tekstil sektörünün Sanayi Devriminde üstlendiği rol büyük olmuştur. Sektörün dünyadaki tarihçesine bakıldığında pek çok ülkenin ekonomik kalkınmasında itici güç rolü üstlendiği görülmektedir. Japonya, Kore Cumhuriyeti, Türkiye ve Çin gibi ülkeler sanayideki atılım hamlelerini ve sanayi kültürlerinin gelişimini ağırlıklı olarak tekstil endüstrisi sayesinde gerçekteşirmişlerdir.

Sanayi devriminden önce tekstil üretimi ya yerel bazda yapılıyor ve yahut fason çalışılıyordu. Tüccarlar malzemeyi alıyorlar ve üretimin her bir aşamasını farklı üreticilere tamamlatıyorlardı. Bütün aşamaları ayrı ayrı tamamlanıp sona erdirilen

¹ Birleşmiş Milletler İstatistik Ofisi tarafından hazırlanan ve tüm dünyada kullanılması önerilen ekonomik faaliyetlerin sınıflamasıdır.
<https://biruni.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumListeAction.do?turId=1&turAdi=%201.%20Faaliyet%20S%C3%84%C2%B1n%C3%84%C2%B1lamalar%C3%84%C2%B1>

² http://www.iso500.org.tr/marka-detay/ikinci500/2017/ENA-Tekstil-Tic-ve-San-As_411/1

ürün ondan sonra şatısa gidiyordu. Tekstil ham maddesi önce eğrilip iplik yapılıyor, daha sonra tezgâhlarda dokunup kumaş oluyordu. İnsanoğlu asırlarca bu süreci hızlandırmaya çalıştıysa da, elle çalıştırılan iplik eğirme tekerleği ve bazı el tezgâhlarından fazlasını yapamadı (G.Cleland, 1993, s. 124).

Sanayi Devrimi öncesinde, 1750'lere kadar pamuklu dokuma alanında lider ülke, ana ihracatçı Hindistan'dı. Bu konuda iki faktör önemliydi: Birincisi, emek maliyetinin düşüklüğü, ikincisiyse ham maddenin yerinde üretimi ve ucuzluğuydu. Bunun yanında zarafet ve moda da Hint pamuklularının dünya pazarlarında yer bulmasında önemli rol oynamıştır. Hindistan'ın boyanmış ve basma pamukluları çekici desenleriyle önce Ortadoğu alıcılarını, sonra da Avrupalıları büyülemişti. Pamuklu kumaş ve dokuma konusunda Hindistan'ın belli başlı rakipleri Osmanlı Devleti ve İngiltereydi. Yalnız Hindistan kalabalık nüfusu sayesinde sağladığı işgücü avantajıyla piyasada liderliği kimseye bırakmıyordu. İşçilikte Hindistanla rekabet etmesi mümkün olmayan İngiltere bu duruma çareler aramaya başlaması Sanayi Devrimini tetikleyen etkenlerden biri olmuştur (İnalçık H. , Osmanlı Pamuklu Pazarı, Hindistan ve İngiltere: Pazar Rekabetinde Emek Maliyetinin Rolü, 1980, s. 1-65).

Geçmişte var olan geleneksel dokuma üretiminde, insan kolunun uzanabildiği genişliğe kadar dar ve enli kumaş dokunmaktaydı. Tekstil sanayinin; dokumacılığın bir sanayi kolu olarak ortaya çıkması, İngilterede gelişen sanayi devrimi ve modern teknolojinin yardımı ile ilk olarak pamuklu dokumada kullanılmış mekanik icat; 1733 yılında "uçan mekik" keşfi ile dokuma ustası Buryli John Kay (1704-1764) sayesinde başladığı bilinmektedir. Uçan mekik ile içinde seri şekilde devam eden bir iplik makarayla uzun bir mekiğin, el yardımı olmadan iki katı genişlikte çift ve enli kumaş üzerinde çok hızlı seri dokuma hareketleri sayesinde, klasik dokumalara göre daha kısa sürede çok daha fazla dokunan kumaşın imalatı gerçekleşmiştir. Bu sayede tekstil dokuma kumaş sanayisinin başlangıcı olduğu bilinmektedir³ (Cavit Şentürk, 1976, s. 5) (Şimşek, 1977, s. 66).

Dokuma sektöründe yaşanan bu gelişme, dokumacılarla iplik eğirenler arasındaki arz talep dengesinin bozulmasına sebep olmakla birlikte iplik eğirmek için yeni buluşların

³ http://kampus.beykent.edu.tr/paylasim/dosyalar/bilim_ve_teknoloji_tarihi-12.hafta_129813971983956250.pdf

yapılmasına da zemin hazırlar. 1738’de iplik eğirme makinesi için ilk patenti alan Lewis Paul’un, makine silindirleri kullanarak bitki liflerini iplik haline getiren makinası büyük ilgi görmesi ve iki yıl gibi kısa bir süre sonra Londra’da bir iplik fabrikasının üretiminde bu makineyi kullanması bu yöndeki çalışmaları hızlandırmıştır. 1769’da Richard Arkwright’ın bulduğu su tezgâhı “water frame” sistemi sayesinde daha güçlü iplikler yapılmaya başlanır. Bütün pamuk çeşitlerinden iplik yapılabilen bu sistemin enerji için su gücüne ihtiyaç duyması üretim sürecinin daha da merkezileşmesini ve fabrikalaşmayı artırır. İplik eğirme konusunda icatlar birbirini takip ederken, dokuma konusunda yeni bir icadın gelmesi gecikir. Edmund Cartwright 1785’te buhar gücüyle çalışan bir dokuma tezgâhının patentini alsa da el tezgâhlarında çalışanların sabotaj ve karşı çıkımları yüzünden bu makine ancak XIX yüzyılın ilk yarısından kullanılmaya başlanır. 1813’te 3000 civarında buhar gücüyle çalışan dokuma tezgâhı sayısının yirmi yıl içinde 100.000 gibi bir rakama ulaştığı, bunlara bağlı olarak makineleşmenin pamuk tüketiminde hızlı bir artış sağlarken pamuklu ürünlerin fiyatının ucuzlaşmasında da büyük azalmalara sebep olduğu belirtilmektedir (G.Cleland, 1993, s. 124) (Rider, 1995, s. 190).

Tekstil Sanayi, dokumacılığın bir sanayi kolu olarak ortaya çıkması, var olan geleneksel dokumacılığın çok daha sonraki dönemlerinde meydana gelmiştir. Gelişen modern teknolojinin de yardımı ile tekstil sanayinin XVIII yy. sonlarında buhar makinesinin kullanılmasıyla başlamıştır. Modern sanayinde temel özellikleri ile sanayi, teknik ve teknoloji arasında bulunan çok sıkı ilişki ise büyük enerji tüketimi, gelişmiş makinelerden yüksek derecede yararlanma, yüksek düzeyde iş bölümü, otomasyon, biriken üretim (mass production) teknik ve yöntemlerin kullanılması, standardizasyon ve yüksek kalite denetimi olarak bilinmektedir. Buhar makinesinin mekanik gücü denetimli bir şekilde kullanılmasıyla Sanayi Devrimi’ne yol açmıştır (Dölen, 1992, s. 8,9).

Sanayi Devrimi’nden sonra büyük ölçüde geliştirilen makinaların kullanılmasıyla başlayan XVIII yüzyılın ardından buhar gücünün sanayide yararlanılması kapitalizmin gelişmesine güçlü bir hız kazandırmıştır. Kapitalist üretim yasası uyarınca iç pazarlar yetmez olup dış pazarlara yönelilmiştir. Bu durum ve gelişmeler XIX yy. da da önemli boyutlara ulaşacaktır (Cavit Şentürk, 1976, s. 5).

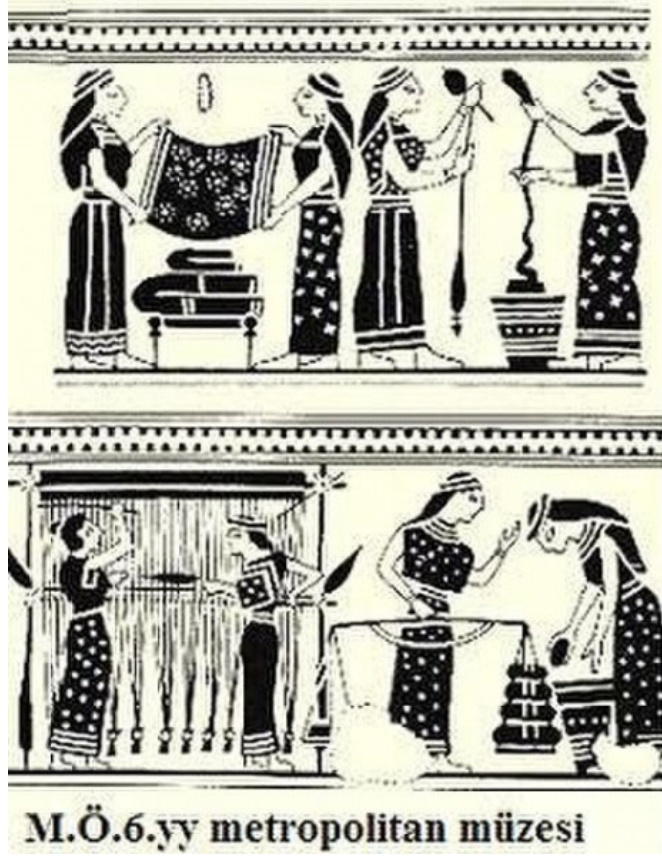
Dünya, Sanayi Devrimi ile büyük bir değişime girmiş, bu sayede hızla büyüyen ekonomik gelişmeler yaşamıştır. Gelişen ekonominin en önemli dallarından biri olan tekstil sanayi, tabiatta bulunan doğal hammaddeleri değerlendirip şekillendirmeye zemin hazırlamıştır. Sanayide rol alan aktif yatırım ve faaliyetleri artarak ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra zaman içerisinde mesafe kavramını yok etmiş ve küreselleşmeyi meydana getirmiştir. Buna bağlı olarak dünyada hızlı bir şekilde büyüyen sanayi girişimleri görülmüştür (Doğan, Türkiye Sanayileşme Sürecine Genel Bir Bakış, 2013, s. 211,212).

1.4. Anadolu Toprakları ve Çevresinde Tekstilin Tarihsel Gelişimi

Tekstil insanın yaşamış olduğu olumsuz iklim koşullarından korunma ihtiyacıyla meydana gelmiştir. Çağlar öncesi ilkel insanlarda ilk olarak beslenmek için avlanmış oldukları hayvan postları ve parçalarına keskin uçlu fildişi, boynuz vb. keskin sivri uçlarla açtıkları deliklerden hayvan sinirlerini ya da sazları birbirine birleştirerek bedenlerine giymişlerdir. Tekstil günümüz ihtiyaçlarından olduğu gibi, yüzyıllar öncesi dönemlerde de tekstil ve giyinme ihtiyacı tüm dünyada ve coğrafi iklimlerde yaygınlık göstermiştir. Farklı coğrafya ve farklı bölgelerin iklimine özgü tekstil dokuma uğraşları olmuştur (Şimşek, 1977, s. 23).

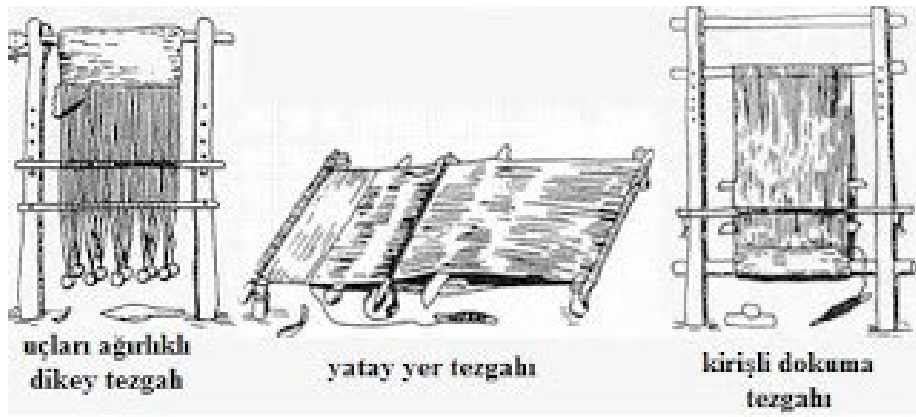
Tekstil sanayi, Dünya ülkelerin ekonomik kalkınma sürecinde son derece önemli rol alan bir endüstri dalıdır. XVIII yy.'da gelişmiş ülkelerin oluşturdukları sanayileşme sürecinde önemli değeri olan tekstil sanayi, günümüzde Türkiye ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik güç ve kalkınmalarında benzer bir rol almaktadır. Türkiye Tekstil sanayisi, ülkenin iktisadi ve ekonomisi içinde önemli bir yere sahip olurken, sektörün değişen dünya rekabet şartlarındaki uyum sağlaması gerekmektedir.

M.Ö. 6500 yılında dokunan kumaşların kullanılmış olduklarına dair bilgiler, arkeolojik kazılarda gün yüzüne çıkması ile bilinmektedir. Neolitik taş devrine ait karbonlanmış bir şekilde bulunan dokuma kumaşların, ülkemizde yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkmıştır. Günümüzde kullandığımız dokumalardan farkı bulunmayan bu kumaşların, iki iplik sisteminin birbiri içinden geçişi ile örgü oluşturmuş ve birbirine 90 derecelik açılarla geçirilmiş olması bunu kanıtlamaktadır.

Görsel 1. Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Metropolitan Müzesinde Yer alan Dokuma Kumaş tasvirleri.

İlkel tekniklerle dokunan bu tertibatların, gelişerek kumaş dokuma tezgâhları halini alması M.Ö.4000 yıllarında olduğu yapılan incelemeler sonucunda rastlanmıştır. Bu dönemlerde doğuda insan gücüyle çalışan ilk yatay dokuma tezgâhları kullanılmış olduğu da bilinmektedir (Alpay, Dokuma Makinaları, 1985, s. 11).

Görsel 2. 1.Sol başta yer alan uçları ağırlıklı dikey olan dokuma tezgâhı, ilk olarak Anadolu'nun batısı, Akdeniz ve çevresinde kullanılmıştır. 2. Ortada yer alan, yatay yer tezgâhı

ile ilgili en erken bilgiler ise, Mısır'da sülaleler öncesi döneme ait, seramik üzerinde yer alan resimlerinden elde edilmiştir. 3. Sağ başta yer alan, alt ve üst kirişlere sahip dikey dokuma tezgâhına ait ilk bilgiler, Mısır'da M.Ö. 1500-1400 yıllarına ait mezarlardaki duvar resimlerinden elde edilmiş olduğu bilinmektedir.

Bizans dönemi Anadolu'da kumaş dokumacılığı yönünden oldukça aktif bir dönem olduğu ve dokumacılık sanatında Bizans'ın öneminin Justinien'in ipeği elde edilmesini öğrenmesinden sonra geliştiği bilinmektedir.

Görsel 3. Şarlman'ın mezarında bulunan ipekli dokuma VII yüzyıl'da yapılmış olduğu bilinmektedir.

Anadolu topraklarında yaşamış medeniyetlerden günümüze, dönemin kumaş bilgileri tarihi kaynaklarda bildirilmiş, Anadolu yurdunda egemenlik sürmüştü, Bizans dönemine ait kumaşlarının çok renkli ve zarif sanatsal desen çizimine uygun dokunmuş olan kumaşlarından bahsedilir⁵ (Zaim, 1999).

⁴ <https://www.pinterest.com/pin/428897564501059395/>

⁵ https://archive.org/stream/Osmanli3_201705/Osmanli-3_djvu.txt

Görsel 4. Bu devrin bazı dokumaların Bizans imparatorluğu'na ait tezgâhlarda dokunduğuna dair damga taşımaktadır. Bizanstan gelen kumaşlarda Küfi yazılarının yer aldığı ve tamamen İslam karakterinde olup, iki imalathanenin değişik türlerde dokumalar yapmış oldukları bilinmektedir (Yağan, 1978, s. 60).

Anadolu, üç bin yıl kadar öncesinden başlayan tekstil sanayi ve ticaretin önünde gelen bir ülke durumundadır. 3500 sene öncesi Hitit merkezi Kanişe (Kayseri civarında) Assur (Musul) tekstil kervanlarının Güneydoğu-Anadolu'da uğramış olduğu şehir ve kasabalar için gelecek dönemlerde öncü olarak yüksek birer tekstil sanayi ve ticaret merkezleri olarak anılacaklardır (İnalcık H. , 2008, s. 7).

XI yy. da Anadolu'ya yerleşmiş olan Türkler burada eski medeniyetlerden kalan dokumacılık geleneği ve tekniğini benimsemişlerdir. Türklerin Orta Asyadan taşımış oldukları dokumacılık geleneksel teknikleri ile Anadoludaki deneyimlerini birleştirmiş ve yeni bir yapıda aktiflik kazanmışlardır (Yüksel, 1978, s. 62). XI yy.'da Selçuklularda pamuk lif ve dokumaların olduğu bilinmektedir (Dölen, 1992, s. 78).

Bu dönemde Anadolu'nun pek çok yerinde ipek dokumacılığı yapılmaktaydı. Alaşehir'in (Philadelphia) kırmızı ipek dokumaları meşhurdu. Aydın, Tokat ve Amasya'da ipekçilik yapılıyordu (Peker, Bizans Ve Bursa İpekçiliği, 2018). Bu yöndeki bilgileri 1272 yılında Anadolu'ya gezmeye gelen ve Anadolu'nun şehirlerini gezen Venedikli seyyah Marco Polo şu ifadeleri kullanmıştır:

⁶ <http://www.flickr.com/photos/27305838@N04/4365152217/in/set-72157623330579483/lightbox/>

“Biliniz ki, burada dünyanın en ince ve en güzel halılarını üretiliyorlar, ayrıca kırmızı ve diğer renklerde emsalsiz zenginlikte kumaşlar dokunuyor ve başka pek çok ürünler yapılıyor”

Diyerek Selçuklu dönemindeki dokuma tekstil ve el sanatlarının gelişmesinden bahsetmiştir. Ayrıca XIV yy. 30’lu yıllarında Doğu’da seyahat etmiş olan İbni Battuta, (Samsun) Lâdik şehrinin simli “ladik” kumaşını, Erzincan gezisinde ise güzel dokuma kumaşların olduğuna özel olarak dikkat çekmiştir. Selçuklu Devleti döneminden, üzerinde 1218/19 senelerine ait olduğuna dair bilgi bulunan simli dokuma kumaş Lyon Tarihi Kumaşlar Müzesi’nde saklanmaktadır (Gudiashvili, s. 88).

Osmanlı Anadolu coğrafyasında, hemen hemen her yerinde özellikle Bursa, Halep, Selanik, İzmit, Edirne, İstanbul ve benzeri büyük merkezlerde dokuma fabrikaları kurulmuş ve bu iş teşvik edilmiştir. Osmanlı dokumaları, XVI yüzyılda işçilik İstanbul Çuha Fabrikası’nın da 1719 yılında kurulduğunu kaydetmiştir.

Kapütülasyonlar nedeniyle bu dönemde dışarıdan, ucuz fiyatlı kumaşların gelmesi Batı’nın dokuma sanatına ait etkilerinin de Osmanlı pazarına girmesine sebep olmuştur. XVII yy.dan itibaren dokuma alanında Batı etkisi gittikçe artmıştır.

Batı’da dokuma sanayisinin makinalaşması ve seri üretime geçmesi, elle işleyen dokuma tezgâhları için bir tehdit olmaya başlamıştır. Osmanlı pazarları hızla yabancı ürünlerle dolmaya başlayınca yerli dokumacılık gerilemiştir. III Selim, Üsküdar’da yeni tezgâhlarla dokuma atölyeleri kurdurarak dokumacılığı canlandırmak istese de dokumacılığın gerilemesini engelleyememiştir.

1838 tarihinde imzalanan Balta Limanı Antlaşması’yla Osmanlı pazarı İngiliz mallarına açılıp hammadde ihracat yasaklarının kaldırılması Osmanlı yerli sanayisinin çökmesine neden olmuştur.

Osmanlı sanayisi işletmeleri küçük ölçekli birimlerden oluşmaktadır. 1838 yılında İngiliz Ticaret Anlaşması ülkede yerli üretimin çökmesine zemin hazırlamış, XIX yüzyılın son kalan kısmında Osmanlı Devleti sanayinde düzen kurma çabası gösterse de bunu gerçekleştirememiştir. Osmanlı XIX yy. başlarında yapılan sanayi sayımında

%73'ü gıda ve dokuma üretiminden oluşmaktaydı. Bu durumda Osmanlı devletinin dış ticaret ve ekonomisini denetimleri altında tutan yabancı şirketler, ülke'de yerli esnaf ve üreticilerin ürettikleri ürünlerde ülke içinde oluşturdukları uzantılarıyla ticari hayatı yönetmişleridir (Nezaket Özdemir Bircan, 2018, s. 15).

1.4. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan İtibaren Tekstilin Gelişimi

Türkiye Cumhuriyeti kuruluncaya dek ülkenin siyasal ve iktisadi ekonomik faaliyetleri ile sanayi zor dönemlerden geçmiştir. Türkiye Cumhuriyeti sanayisi ancak ülkenin lideri olan Atatürk'ün fikri ve destekleriyle yeniden faaliyete geçmiştir.

XX yüzyılın başlarında 1908 Meşrutiyetin ilanı ile iktidarı ele geçiren İttihat ve Terakki, devleti içinde bulunduğu her türlü bağımlılık ilişkilerinden kurtararak güçlü bir iktisadi yapı oluşturmak ve imparatorluğun ekonomik yaşamında komprador özellikler gösteren gayrimüslim unsurun etkinliğini kırmak için, millî iktisat siyasasını yaşama geçirmiştir (Akkuş, 2008).

Görsel 5. 1880 senesinde kurulan Dersaadet Ticaret Odası İstanbul. Karaköy'den bakışla çekilmiş.

Osmanlı Devleti'nde 1880 yılında "Dersaadet Ticaret Odası" adıyla kurulmuş olan ticaret odası, 1910 senesi "İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası" ismini alarak 1923-1925 yılları arasında kuruluşun 1923-1925 "İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası"nı

⁷ <http://www.yuzyillikhikayeler.com/tarihe-dokun/istanbul-ticaret-odasi>

yayınlamıştır. Bu dergi ve kaynaklarda, ticaret hukuku, ticari hayata dair güncel alınan karar, uluslararası talep ve bilgileri yer almıştır.

Bu yönde Osmanlı Devleti iktisadi kalkınma ve sanayileşmenin önemini kavramış 1913 Teşvik-i Sanayi Kanun-u Muvakkatı olarak geçici bir yasa çıkarılmış, uygulanan siyasi iktisadi politaların bir neticesi olarak Anadolu'nun pek çok bölgesinde anonim şirketleri kurulmuştur.⁸ Bunlardan biri de Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi' olmuştur.

Görsel 6. Ankara'da Yünişi –İpekişi adlı kumaş satan mağazasının reklamı.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 1922 senesinde Sovyet Büyükelçisi Aralov'la yaptığı görüşmede: 'Türkiye'de işçi sınıfı yok, çünkü gelişmiş bir sanayi yok. Bizim burjuvamızı ise henüz burjuva sınıfı haline getirmek gerekiyor... Benim amacım... Anadolu tüccar ve tacirine yardım etmek, zenginleşmesini sağlamaktır.' demiştir. Nitekim hükümetin ve kaynaklarının, farklı yollarla kişilerin zenginleştirilmesi yönünde kullanılmasına millî ekonominin gelişmesi yönünde gerekli görmüş, ardından bu anlayışı gelecekteki dönemlerde iktisat politikalarının belirleyeceği İzmir İktisat Kongresinde belirginleşen geniş bir içerik kazanacaktır (Tezel, 2002, s. 148).

Bu bağlamda Türkiye siyasi ve iktisadi söylemiyle 'millî müteşebbis' 'millî teşekkül' 'millî teşebbüs' nasyonu iktisadi yönde gelişmiş Batı Avrupa ülkelerinde'ki gibi mülki yönü devlete ait girişimlerini belirlemek üzere değil, mülkiyeti Türkiye Cumhuriyeti halkına ait olan girişimler için kullanılmıştır. Bir anlamda devletin destek ve

⁸ <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/36771>

⁹ <http://www.altust.org/2018/10/ankarada-bir-fabrika-maalesef-hiristiyan-elinde-atilla-dirim/>

yardımıyla ticarete Müslüman halkın ön plana çıkması milli tüccar oluşturup kalkınmayı sağlayan modernleşme yönünde mekanizma olmuş bu yaklaşım ile 1923 İzmir iktisat kongresinde belirlenen hedefler arasında yer almıştır. Bu dönemde kooperatifçilik özendirilerek 1925 yılında ulusal bir banka olan Sanayi ve Maadin Bankasının temelleri atılmıştır.¹⁰

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulacak ilk bankalarından bir tanesi için isim babalarının aralarında geçen konuşma; “Siz bu kurulacak banka ile bakir sahalarda faaliyet gösterecek, iş yapacaksınız. O halde her şeyi ile Türk olacak bu bankaya Türkiye İş Bankası ismine ne dersiniz” sorusu ile ismi belirlenmiştir.

Türkiye İş bakanının kurulması genç Türkiye Cumhuriyetini kuranların yegâne zenginliği, yurdunu kalkındırmak, milletini refaha kavuşturma arzu ve iradesi olmuştur.

11

Görsel 7. İş Bankası reklamı, çalışan üreten emektar vatandaşa tasarruf yönünde öneride bulunmaktadır.

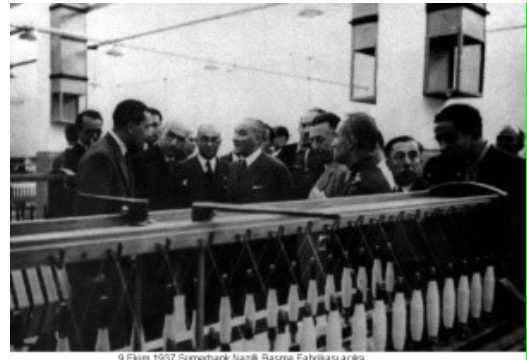
Sanayileşmedeki sorumluluk, 11 Temmuz 1933 yılında kurulmuş olan Sümerbanka verilmiştir. Sümerbankın üstlendiği görev ve hedefler ise, geçmişte dönemin çok

¹⁰ <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-55/ataturk-doneminde-bankacilik-sistemine-ve-gelisimine-genel-bir-bakis>

¹¹ <http://saltresearch.blogspot.com/2013/01/turkiye-is-bankas-24-agustos-1924.html>

ilerisinde olan Sümer uygarlığından esinlenmiş olacaktır. Sümerbank, ileri seviyede devam etmesi planlanan kuruluşun adı olarak adlandırılmış olduğu düşünülmektedir.¹²

Sümerbank başta bir banka olarak faaliyete geçmiş olsa da Türkiyenin kendine özgü mevcut koşulları içerisinde sanayileşmede sorumluluğu üstlenmiş, Sümerbank fabrikalarının yatırım ve işletmelerinde gereksinim duyduğu finansal kaynakları, Sümerbankın bankacılık hizmetleriyle doğrultusunda sağlanmıştır. Sümerbank asıl olarak tekstil hammadde, dokuma kumaş, (yünlü, pamuklu, kendir) ve kimya sanayi alanlarında ülke ekonomisinde büyük bir yeri, güç ve önemi olan bir işletme olmaktadır.

13

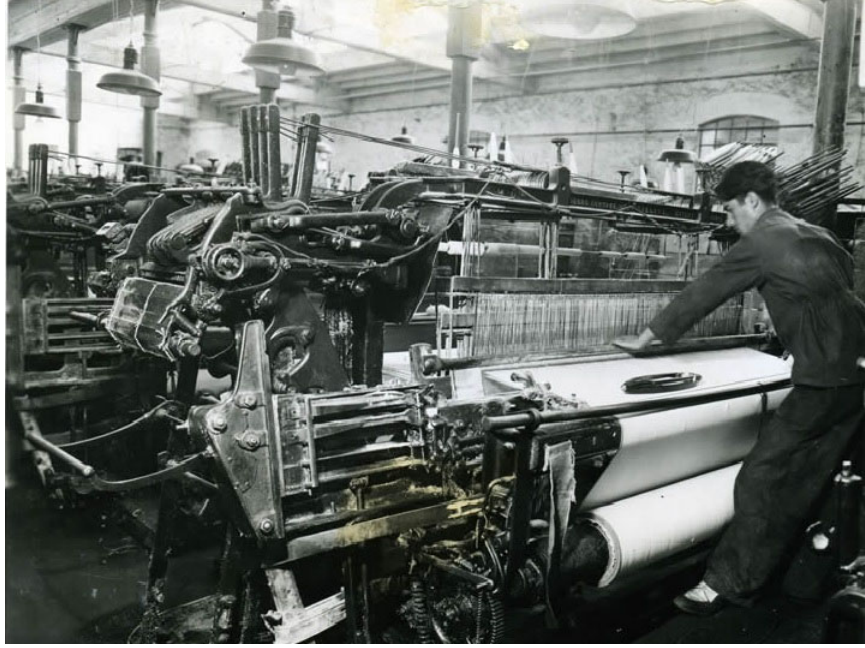
Görsel 8. Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat yer aldığı, Sümerbank Nazilli Basma Fabrikasının açılışı ve açılışla ilgili Ulus Gazetesi baş sayfasında aldığı yer.

1937 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulmuş olan Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası ve fabrikaya kurulan makineler Sovyetler birliğinden alınan krediyle kurulmuştur. Fabrikada pazen, ev tekstili gibi kalın dokumalar üretilmiştir.¹⁴ Zafer Toprak tarafından aktarılan bilgilere göre, fabrika'da yıllık 23.120.000 metre basma üretimi yapabilecek kapasiteye sahip olduğu bilinmektedir (Toprak, s. 38-42).

¹² <http://www.addizmir.com/sayfalar/Sumerbank-Tarihce/126>

¹³ <https://tarihturklerdebaslar.wordpress.com/2018/02/07/aturkun-sosyal-fabrika-projesi-nazilli-basma-fabrikasi/>

¹⁴ <http://www.arkitera.com/gorus/454/sumerbank-bez-fabrikasindan-izler> Erişim 25.02.2019

15

Görsel 9. Hereke İpekli ve Yünlü Dokuma Fabrikasında, personeli dokuma makinelerini kontrol ederken.

Sümerbank Nazilli Basma Fabrikası, Atatürk'ün Düşüncesindeki “Sosyal Fabrika Projesi'nin” ilk uygulaması olması bakımından çok önemli bir yere sahiptir. Atatürk'ün düşüncesindeki fabrika, sadece üretim yapılan bir işletme değil, bunu yanı sıra “Ar-Ge”¹⁶ uygulamalarının gerçekleştiği bir laboratuvar, eğitim veren bir okul, her türlü sanat ve spor imkânlarının sahip olduğu bir kültür kompleksi, özetle adeta dört dörtlük bir “yaşam alanı”, bir kampüs olmuştur. Atatürk, çalışanların yüksek standartlarda, tüm imkândan yararlanacakları bu “sosyal fabrikaları” Anadolu'nun her bir köşesine açmayı planlamış, devletin tüm olanakları bu dönemde Sümerbank aracılığı ile seferber edilmiş, bu bağlamda Sümerbank önemli görevler üstlenmiştir.¹⁷

¹⁵ <http://herekeli.com/hereke/hereke-masali/> Erişim 25.02.2019

¹⁶ Araştırma ve geliştirme (Ar-Ge): İnsan, kültür ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bu dağarcığın yeni uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalardır. Bakınız http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/1507_programi-239_bk_degisiklikleri_islenmis_hali_1.pdf Erişim 25.02.2019

¹⁷ <https://isteataturk.com/g/icerik/Sumerbank/720> Erişim 25.02.2019

Görsel 10. Sümerbank baskılı pazen kumaş ve moda desenleriyle hazırlanmış 1940'lı yılların şık bayan giysileri.

Sümerbank uzun vadede sanayileşme adına okul görevini gören bir temsilci olarak, yer almıştır. Ülkemizde, tekstil dokuma kumaş endüstrisinin oluşturulması yönünde yeni atılımlar gerçekleştirilmiştir.

Görsel 11. 1950'li yıllarda Sümerbank baskılı kumaş örneklerinden.

¹⁸ <https://manifold.press/bir-donemin-toplumsal-esitleyicisi-sumerbank>

Desen tasarımlarında ve desenlerin uygulanmasında kullanılan tekniklerinin birbirinin tekrarıyla oluştuğu ve renk geçişleri olmadığı görülmektedir.

Görsel 12-13. Sümerbank baskılı kumaşlarının, desenlerinde kullanılan rotasyon bakı silindiri.

Ülkenin farklı bölgelerinde kurulmuş olan Sümerbank fabrikaları uygun fiyatlarla temel tüketiciye ürünlerini ulaştırılarak, kurulduğu şehirlerin ekonomik ve sosyal aktiflik kazanmasını sağlamıştır.

Görsel 14. Sümerbank Baskılı Kumaş özgün desenleri.

¹⁹ <https://manifold.press/bir-donemin-toplumsal-esitleyicisi-sumerbank>

²⁰ <https://saltonline.org/tr/1572/konusma-bir-fabrikayla-toplumu-insa-etmek-sumerbank>

²¹ <https://bigumigu.com/haber/desen-desen-sumerbank-basmalari/>

Dokumadan iplik ve çeşitli dokuma kumaş üretim ve satış tesisleri olmak üzere, tüm tekstil faaliyetlerini kendi bünyesinde toplamayı başarmıştır. Sümerbank tekstil tesislerinin yanı sıra ülkenin birçok yerinde faaliyet alanını genişletmiş yeni fabrikaların kurulmasında aktif bir rol almıştır.²² (Meydan, 2010).

Görsel 15. 1960-1970 yıllarına ait, Sümerbank baskılı kumaşlarda kalite ve desenlere baktığımızda, bu yıllardan sonra ancak sermaye artışı ve kullanılan yöntemlerin gelişmesi bunun yanı sıra en önemlisi, yetiştirilmiş kalifiye tasarımcılarla dokuma kumaş ve tasarımda üretimi geliştirmiş dönemin modasını oluşturmuştur.

Görsel 16. Ayrıca yerli malı baskılı kumaş kullanımı yönünde teşvik yasası çıkartılmış, dokuma kumaş üreten ulusal fabrikaların korunması ve ulusal servetin dış piyasaya gitmemesi için sınırlandırmak amaçlanmıştır.²³

²² <https://bilginerkan.wordpress.com/2010/12/>

²³ <https://www.turk.org.au/ataturk-bilgi-bankasi/sumerbank/>

Görsel 17. 1930'lu yıllardan itibaren toplumda, yerli malı kullanımını teşvik eden ve özendiren yayımlar bu yönde hizmet etmiştir. O dönemin gazeteleri, Türk toplumunun gereken sorumlulukların, çok duyarlı davrandığı bilinmektedir.

Görsel 18. İllüstrasyon çizimi ile modern modeller Sümerbank bünyesinde basılmış dergilerin içerinde çeşitli giysi kalıplarının da (ortadaki resim) yer aldığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra ekonomik anlamda hemen hemen her düzeydeki kadının giysi modasında bir parçası olmuştur.

1950'li yıllardan itibaren tekstilde özel sektörün, öncülüğü ile gelişim sürecine başlamıştır. 1960'lardan itibaren ise tekstilde sentetik elyaf üretimine geçilmiştir. Planlı olarak yapılmış olan ve uygulanan ithal ikame politikası ile sağlanan destek ve teşvik, tedbirlerinin katsayısıyla 1960-1970 yılları arasında faal olan tekstil sektöründe çok daha gelişmiş ileri teknoloji kullanılarak işlenmiştir.

Sümerbank için 1950-72 seneleri arasının olgunluk dönemleri olarak bilinmekteyken 1972 senesinden itibaren yeni bir kimlik arayışı içerisinde olduğu görülmektedir.

Ayrıca Sümerbank, Sanayi ve Maadin Bankası'nın devralıp yönetmiş olduğu 4 işletmenin geri kalmış üretim yöntemlerinden kurtararak dönemin teknolojiyle gerekli olan sermaye ve yatırımları yapmış, modern işletme görüntüsüne geçirmiştir.

Bu dönem tekstilde nihai ürün imalatı yapılmaya başlanmıştır. 1960-1980 seneleri arasında son derece değer ve öneme sahip teknik bilgi ve donanım yönünde deneyimler kazanılmıştır. 1980 senesinden sonra ise uygulamaya giren, serbest piyasa iktisat ve ekonomiye dayalı dış ülke piyasalarına açılarak ihracat ve teşvik politikaları uygulanmıştır.

1984 yılının ardından Turgut Özal'ın iktidar olduğu dönemde verilen teşviklerle “çevreyi kirlettiği için” Avrupa’da kapatılan tekstil fabrikasının, kullanılmaz diye hurdaya atılan tüm makineleri ikinci, üçüncü, dördüncü el şeklinde düşünülmeden, Türkiye’ye taşınmıştır. 1993 yılının ardından sonra dağılan Sovyet Cumhuriyetlerindeki tekstil makineler Türkiye’ye getirilmiştir. Beş yaş sınırı gümrükçülerin göz yumması/yumdurulması ve ithal edilen bu makine teçhizatları kontrol için görevlendirilen Makine Mühendisleri Odasının devre dışı bırakılmasıyla aşılmıştır.²⁴

Ülkemizde genel pamuk tarımı ve üretimine dayalı olarak gelişmiş olan tekstil sektörü, 1980’li yıllarda kabullenilen liberal ekonomi politikalarının da desteği ile hatırı sayılır seviyede ihracat yapabilen bir sektör durumuna gelmiştir. Türkiye Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) sayesinde pamuk ekim ve üretiminde, Türkiye'nin toplam üretiminin yüzde 70'ini tedarik eden Güneydoğu Anadolu Bölgesi, ülke ekonomisine ciddi katkı sağlamış/sağlamaktadır.

Ayrıca, Tekstil sektörünün uzun yıllardır gelen deneyim ve bilgi birikimi, 2000’li yıllardan sonra son teknoloji ile donanımlı modern makina ve ekipmanlar ile yaratıcı tasarım kapasitesi, üretim ve ihracat performans değerini yükselten faktörler olmuşlardır. Seneler içerisinde artan kapasite ve elde edilen ihracat başarısı, günümüz Türkiye’yi dünyanın önde gelen tekstil tedarikçilerinden biri konumuna getirmiştir.

²⁴ <http://www.teksarge.com/2016/03/01/bursada-tekstilin-gelecegi/>

1.5. Türkiye’de Tekstil Bölgeleri

Binlerce yıldır çeşitli uygarlık ve medeniyetlerin beşiği olan Türkiye’de tekstil sektörü, yoğun iş gücü, nitelikli ve kaliteli üretimi, yenilenen trendleri, yenilikçi tasarımcıları ve artan müşteri memnuniyetiyle dünya tekstil piyasasında kabul görmüşlüğü hedeflemektedir. Ülkemiz uluslararası pazarda, tekstil üreticileri arasında, dünyanın en hızlı tekstil üreticisi konumundadır. Sipariş süresi olarak en fazla 48 saat içerisinde dünyanın herhangi bir yerinden sipariş verilerek teslim alımı gerçekleştirilmektedir. Entegre üretimi, hızlı bir tedarik süresi ile donanımlı lojistik kapasitesiyle Türkiye, uluslararası tekstil imalat sahasında en çok tercih edilen tekstil ülkesi durumuna gelmiştir. Tekstil, tekstil hammadde tekstil ürünleri ihracatında Avrupa Birliğinde II dünya piyasasında ise VII sırada yer almaktadır. Türkiye tekstilin vizyonu dünya seviyesinde gelişip büyüme ve liderlik üzerine kurulmuştur (Burtex, 2017).

İstanbul Sanayi Odasının açıklamalarıyla; Türkiye dokuma kumaş ticareti sürekli artış gösteren 50 milyar dolarlık bir sektör konumunda yer almaktadır. Ayrıca 11 milyar dolar kumaş ihracatının yanı sıra 30 ila 40 milyar dolar iç serbest pazarda yeralan dokuma kumaşın yaklaşık yüzde 50’si ihracat yaparak döviz getirdiğini bildirmişlerdir²⁵ (Comment, 2018).

Türkiye toplam tekstil ürünleri ihracatının 2/3’ü tekstil makinelerinin ithalatı için döviz olarak yurt dışına geri ödenmektedir. Teknolojiyi üretemeyen bir ülke konumunda olmak ayrıca bir sorun olmaktadır. Pamuk ithal etmesine rağmen dünyanın 6. büyük pamuk üreticisi konumunda yer almaktadır. Türkiye, dünyanın en büyük kapasiteye sahip ülkelerin arasında ring sistemde 7. sırada, open-end sistemde ise 4. Sırada olup, Türkiye iplikte kullanılan teknoloji bakımından ilk sırada yer almaktadır.²⁶

²⁵ <http://www.ormegiyim.com/2018/06/25/kumas-ticareti-50-milyar-dolarlik-bir-sektor/> Erişim 26.02.2019

²⁶ <http://www.tekstilteknik.com.tr/tekstilin-genel-yapisi/>

TÜRKİYE'NİN YILLAR İTİBARIYLA DOKUMA KUMAŞ İHRACATÇI SAYISI		
YIL	FİRMA SAYISI	DEĞİŞİM
2010	4.587	%
2011	4.633	1,0%
2012	4.711	1,7%
2013	4.718	0,1%
2014	4.807	1,9%
2015	4.862	1,1%
2016	4.937	1,5%
2017	5.040	2,1%
2018	5.305	5,3%

Kaynak: İhracatçı Birlikleri Bilgi Sistemi - Şubat 2019

Tablo 1. Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Dokuma Kumaş İhracatçı Sayısı

Türkiye tekstili, dokuma kumaş üretiminde geçmişten günümüze her dönemde etkinliğini korumayı başarmıştır. Dokuma kumaş üretiminde, gerek tedarik süresi gerekse dış piyasanın vazgeçilmez dokuma kumaş ürün üreten ülkesi olarak yer almıştır.

Türkiye Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı Sanayi Sicil Müdürlüğü veri sistemi olan Sanayi Sicil Bilgi Sistemi(SSBS)'nden edinilen verilere göre ülkemizde işletme sayısına göre dokuma kumaş üretiminin günümüzdeki yoğun olduğu iller Tablo-2'de sunulmuştur.

NACE Rev. 2'ye göre "13.20 – Dokuma Kumaş Üretimi" sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin sayısına göre dağılımı (İlk 10 il)

İL	İşletme Sayısı	Yüzde
BURSA	1.197	38,6%
DENİZLİ	985	31,8%
UŞAK	338	10,9%
İSTANBUL	232	7,5%
ADANA	42	1,4%
ANKARA	37	1,2%
TEKİRDAĞ	32	1,0%
GAZİANTEP	31	1,0%
KAHRAMANMARAŞ	27	0,9%
KAYSERİ	20	0,6%
Genel Toplam	3.098	

Tablo 2. Dokuma Kumaş Üretimi Sektöründe Faaliyet Gösteren İllerin Dağılımı
(Kaynak: Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) -2017 Yıllık İşletme Cetveli verileri baz alınmıştır.)

Dokuma kumaş sektöründe SSBS sistemine kayıtlı faaliyet gösteren işletmelerin 2017 yılı ihracat rakamları dikkate alınarak Tablo-3 hazırlanmıştır.

Satır Etiketleri	İhracat Miktarı (\$)	Yüzde
BURSA	443.950.287	32,4%
İSTANBUL	248.668.818	18,1%
KAYSERİ	225.286.138	16,4%
DENİZLİ	119.557.201	8,7%
TEKİRDAĞ	117.835.339	8,6%
ADANA	99.030.532	7,2%
KAHRAMANMARAŞ	40.087.712	2,9%
AYDIN	32.142.968	2,3%
DÜZCE	13.343.516	1,0%
UŞAK	9.173.428	0,7%
Genel Toplam	1.370.860.734	

Tablo 3. Dokuma Kumaş Üretimi Sektöründe Yapılan İhracatın İllere Göre Dağılımı
(Kaynak: Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) -2017 Yıllık İşletme Cetveli verileri baz alınmıştır.)

SSBS'den alınan, 2017 yılı dokuma kumaş ihracatı verilerine göre, ülkemizde dokuma kumaş sektöründe yapılan ihracatın %32,4'ü olmak üzere büyük payı Bursa ilimizden karşılanmaktadır. İkinci sırada %18,1'lik pay ile İstanbul, üçüncü sırada ise %16,4 pay ile Kayseri ilimiz yer alırken, ikinci ve üçüncü sırada yer alan illerimizin ihracat pay oranlarına baktığımızda, neredeyse Bursa ihracatının yarısına denk geldiği görülmektedir. Tabloda yer alan diğer illerin oranları ise ilk üç sıranın çok daha altında kalmaktadır.

Tekstil sanayi bölgeleri, şehirlerin fiziki ve beşeri aktif faaliyetleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bir şehrin edindiği konum, ulaşım, hammadde, sermaye, pazar ve iş gücü olarak sanayi faaliyetleri bakımından temel alt yapısını oluşturmaktadır. Türkiye'de imalat sanayinde ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu en önemli merkez illerden biri Bursa'dır. Bursa, her dönemin siyasi ve ekonomik dalgalanmalarına maruz kalsa da dokuma kumaş üretiminde geçmişten gelen dokuma başkenti olma özelliğini korumaktadır. Tablo-3'te belirtilen illerimiz sanayi alt yapıları ve gelişmiş yönleri ile fark atan girişimcilerin önderliğinde Anadolu'daki önemli sanayi merkezi konumuna ulaşmıştır. 1980 yıllarından sonra gelişen ihracat yönündeki sanayileşme sürecinde klasik sanayi ve ticari merkez olmanın dışında, sanayileşme yönünde sıçrama gerçekleştirmiş olan iller "Anadolu Kaplanları" olarak adlandırılmaktadır.²⁷ (Özağır, 2016, s. 1379).

²⁷ <https://docplayer.biz.tr/13516090-Anadolu-da-sanayilesen-kent-ornegi-kahramanmaras-i-kahramanmaras-ve-bazi-sanayi-odagi-illerin-gayri-safi-yurt-ici-hasilaya-katkilarindaki-gelismeler.html>

NACE Rev. 2'ye göre "13.20 – Dokuma Kumaş Üretimi" sektöründe faaliyet gösteren 20 ve üzeri istihdamla çalışan işletmelerin dağılımı (İlk 10 il)

İL	Ar-Ge Yapan İşletme Sayısı (a)	Toplam İşletme Sayısı (b)	Yüzde (a/b)
BURSA	52	282	18,4%
DENİZLİ	10	178	5,6%
İSTANBUL	16	64	25,0%
TEKİRDAĞ	10	28	35,7%
ADANA	3	27	11,1%
UŞAK	1	24	4,2%
KAHRAMANMARAŞ	6	24	25,0%
GAZİANTEP	2	10	20,0%
ANKARA	1	8	12,5%
KAYSERİ	4	8	50,0%
Genel Toplam	119	701	17,0%

Tablo 4. Dokuma Kumaş Üretimi Sektöründe Faaliyet Gösteren 20 ve Üzeri İstihdamla Çalışan İşletmelerin Dağılımı. (Kaynak: Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) -2017 Yıllık İşletme Cetveli verileri baz alınmıştır.)

Sanayi Sicil Bakanlığında alınan 2017 yıllık işletme cetveli tablo bilgileri doğrultusunda, Türkiye dokuma kumaş üretiminde faaliyet gösteren iller sıralamasında ilk sırada Bursa'nın ve ardından sırasıyla İstanbul ve Denizli illerinin geldiği görülmektedir.

Bursa geçmişte olduğu gibi günümüzde de Türkiye'nin tekstil başkentidir. Tekstil sahasında donanım yönünde güçlü, milyonlarca dolarlık yatırıma sahip Bursa, 1000'i aşkın firmada, 100.000'den fazla eğitim, donanım ve nitelikli işgücü ile yüksek teknoloji makineleri, yenilikçi bakış açısıyla uluslararası standartlarına sahip üretimi ile 160'dan fazla ülkeye iki milyar doları aşan ihracat yapmaktadır.²⁸ Bu niteliklerinin yanında Bursa, tekstil sektöründe en çok istihdam sağlayan şehirlerden biridir. (Bursa Tekstil Sektörü, 2017)

²⁸ <https://burtex.com.tr/tr/sayfa/71/39/1/bursa-tekstil-sektoru.html>

Görsel 19. Üstte yer alan (M.S. 1.yy) Tüccar Flavia Zeuxis'in Anıt mezarında, Hierapolis'te üretilen dokuma ürünlerini (Halı Klim Kumaş vb.) Efes limanına götürdüğü ve buradan gemilerle Akdeniz havzası ülkelerine sevk ettiği bu seyahatler esnasında İtalya'da Malia burnunu 72 defa dolaştığı anlatılmaktadır. Kentte dokunan kumaşların, İtalya'ya kadar ihraç edilmesiyle Hierapolis, antik dönemin bir fabrika kentikonumuna gelir.

XIV yüzyıla ait kumaşlar hakkında, “Osmanlı kumaş isimleri ilk defa I Osman'ın mirasından dolayı İstanbul Arkeolog Kütüphanesinde bulunan Neşri Tarihi Yazma kopyasında “... ve bin alemlu teyle dahi tonozlu bezinden olurdu, arkasını alemlu ederlerdi. Alaşehir evladisinden sancaklar olurdu...” diye geçmektedir. Bu yazıda “tonozlu” ifadesi ile Denizli'den bahsetmektedir. Denizli'de o dönemde düz pamuk bezinden dokunan “teyle” (kısa kaftan) yapıldığı anlaşılmaktadır (Salman, 2011, s. 61).

Fethinden sonra Osmanlı'nın başkenti olan İstanbul'da, kalabalık nüfusun ihtiyacını karşılayan küçük ölçekli özel işletmeler ağırlıktadır. XVI yy.dan itibaren devlete ait dokuma atölyeleri kurulmaya başlar. Bayazıt yakınlarındaki Çarşıkapı semtinde bulunan ve Karhane-i Amire ya da Hassa adını taşıyan bu atölyelerde daha çok dokuma yapılmıştır (Uzunçayır, 1946, s. 59).

XVIII yy.da devlet ithal ürünlerle rekabet etmekte zorlanınca İstanbul'da bir yünlü dokuma imalathanesi açılmış, dışarıdan ustalar ve dokuma tezgâhları getirilmeye başlanmıştır. Devlet eliyle atölyelerin kurulmasına devam edilen XIX yy.da özellikle

yenilenen ordunun artan üniforma ihtiyacını karşılamak için yeni çuha fabrikası kurulmuştur. Bu dönemde dokuma ihtiyacının giderilmesi için yeni fabrikalar kurulmaya devam etmiş, daha önce kurulmuş olanın ise genişletilmesine gidilmiştir.

Bu dönemde İstanbul'da fabrikaları ve donatımı kurmak, işletmek ve tamir etmek için gerekli olan ehil usta, kalfa ve vasıflı işçilerin hepsi değilse de büyük çoğunluğu yurt dışından gelmiştir. Başlangıçta gelen yabancıların çoğu İngilizken sonraları bunlara Belçikalı, İtalyan, Fransız ve Avusturyalıları eklenmiştir. Gelen yabancı ustaların yanında Ermeni, Bulgar, Rum, Yahudi ve Türk kökenli vasıfsız iş gücü çalışmaya başlamıştır (Clark, 1998, s. 72).

İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB)nden 2013 Ocak-Ekim dönemine ait alınan bilgilerde, İstanbul tekstil ve ham maddeleri sektöründe, 6,9 milyar dolarlık ihracatın yüzde 34'ünü dokuma kumaş ile gerçekleştirdiğini bildirmiştir.

2. BURSA'DA TEKSTİLİN TARİHİ VE GELİŞİM SÜRECİ

Bursa'nın ekonomik ve iktisadi geçmişten günümüze değerlendirdiğimizde, Şehrin üretimi M.Ö.6500 yıl öncesine kadar gitmektedir. Buna bir de M.S. yaşanmış yüzeysel 2000 yılı ilave ettiğimizde, önümüze 8500 yıllık bir dönemle karşılaşmaktayız. Bursa Şehri geçmişinden günümüze yazılı kaynaklara bakıldığında 8500 yıldan beri üretmektedir. Yapılan kazı çalışmalarından anlayabildiğimiz kadarıyla antik dönemlerden, sonra Roma, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde Bursa ekonomisi bize, alt yapısıyla benzer ayrıntısında ise farklı binlerce öykü ve yaşanmış durumları anlatmaktadır (Bilenser, 2014, s. 9).

XVIII yy.'dan XX yüzyılın ortalarına kadar gelen dönemde Bursa, tarihi ticaret merkezi olarak mekânsal bütünlüğünde çözülmeye başladığı dönem olarak bilinmektedir. Avrupa'da yaşanan sanayi devrimi ve kapitalizmin yükselişiyle meydana gelen gelişmeler, Bursa'daki tarihi ticaret alanlarını etkilemiştir²⁹ (Kolektif, 2013, s. 287).

²⁹ <http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2013/06/Bursa-Y%C3%B6netim-Plan%C4%B1.pdf>

2.1. Antik Dönemde Bursa'da Tekstil

Bursa'nın Antikçağlardaki adı Prusa'dır (İnalçık H. , 1992, s. 446). Kuruluşu hakkında çok farklı rivayetler bulunan Prusa'nın (Sargın, 1978, s. 7) yerleşim yeri olarak keşfinin çok uzun yıllar öncesine dayandığı, Bithynia bölgesinin bir şehri olduğu, Bithynia Kralı Prusias tarafından kurulduğu da kaydedilen bilgiler arasındadır (Akyüz, 2000, s. 7). Prusa, Türk diline ve ses uyum kurallarına dikkat edilerek zamanla Bursa olarak anılmaya başlanmıştır (Bursa Ansiklopedisi, s. 7).

Antik dönemde tekstil alanında nelerin yapıldığına ilişkin veriler, kazılarda yapılan buluntulardan hareketle yorumlanmaktadır. Özellikle Çatalhöyük'te yapılan kazılarda bulunan M.Ö. 6000 li yıllara ait olduğu düşünülen kumaş parçalarından yola çıkarak dokumacılığın Anadolu'da başladığı üzerinde durulmaktadır. Yine yapılan kazılarda dokuma tezgâhlarına ait ağırlıkların bulunması ve çıkarılan objeler üzerine işlenen motif ve resimler bu tezi desteklemektedir.

Bugün elimizde antik dönemde Bursa'da yapılan dokumalara ilişkin kumaş örnekleri bulunmamaktadır. Ancak kazı sonuçlarından hareketle bu bölgede dokumacılığın köklü bir geçmişinden söz edilmektedir.

2.2. Bizans Döneminde Bursa'da Tekstil

İpekçiliğin batı memleketlerine yayılmasını bazı kaynaklardan öğrensek de, Anadolu üzerinden yaygınlığı daha net olarak bilinmektedir. Bizansta ise dokumacılığın daha önceden başladığına dair bilgilerde şüphe yoktur. Sadece ipeğin başlangıç tarihi kesin olarak bilinmemektedir (Dalsar, 1960, s. 5,6).

Ham maddesi Çin'den gelmiş olduğu ve İpek Yolu sınırlarından geçtiği için ipek ticareti M.Ö. (224-651) Sasani Devleti'nin elindedir. . Bizans İmparatoru I. Justinien çeşitli diplomatik temaslara rağmen İpek Yolu'nu kendi himayesine almak istese de başaramamıştır (W.Heyd, 1975).

M.Ö. (527-565) Bizans İmparatoru I. Justinien döneminde, Bizans'ın lüks endüstrisi için ipek çok önemlidir. Dönemin yüksek bürokratları için ipekli dokumanın değerli

olduğu, ipeğin lüks bir emtia olması ve doğudan gelmesi ile Justinyen'in bu yönde ipek koza üreticiliğini başlatmış olduğu bilinmektedir (Küçük, 2005, s. 142).

M.Ö. 552 yılında Bizans imparatoru Justinien döneminde “İranlı ve Aynarozlu” iki rahibin, bambudan kamış baston içinde ipekböceği yumurtası İstanbul'a getirdiklerini ve dönemin, bu hareketi büyük bir yankı uyandırdığı kaynaklarda bildirilmiştir (Dalsar, 1960, s. 5,6).

Bizans Kralı Justinyen'in (527-565) ipekkoza yetiştiriciliğini güvenli bölge altına aldığını ve bu yönde, Çanakkale ve İstanbul Boğazlarına gümrük binaları inşaa ettirdiği de rivayetler arasındadır³⁰ (Kavrakoğlu, 2013). Diğer bir rivayete göre ise Tukyö Hakanı tarafından İstanbul'a gönderilen 400 Türk tarafından İstanbul'da geliştirildiği söylenmektedir (Dalsar, 1960, s. 6).

Bu durum sonrasında Bizans İmparatoru Justinien tarafından ipek üretimi için iklim koşullarına bağlı olarak en uygun yerin Bursa ve Antakya olduğu tesbit edilmiştir. Ardından Bursa'da ipek böcek yetiştiriciliği için dut ağaçları dikilmiş, ipek atölyeleri kurulmuştur. Böylece ipek üretimi Bizans İmparatorluğu'nun kontrolü ve tekeli altına alınarak devletin en büyük ekonomik kaynaklarından biri haline gelmiştir (Bailly, s. 97,98) (Yenal, “Osmanlı Öncesi Bursa” Bir Masaldı Bursa, 1996, s. 11,15).

İpek böcek yetiştiriciliği ayrıca üretimi bu noktadan sonra; ipek medeniyet tarihinde, siyasal ve sosyal prestijin sembolü, kıtalararası iletişim ve ticaretin konusu olmuştur. İpek böceği, ipek iplik ve ipek dokumanın sanat üsluplarının zamanla gelişerek yayılmıştır.

Bizans döneminde Bursa'da dokunan ipekli kumaşların diğer devletler tarafından kullanıldığı, Bursa'nın fethiyle birlikte Bizanslı terzilerin şehirden ayrılması ardından Moğol istilası nedeniyle ipek dokumacılığında bir gerileme görüldüğünden söz edilmektedir.

³⁰ <https://kavrakoglu.com/bizans-imparatorlugu-11-justinyen/>

2.3. Selçuklu Döneminde Bursa'da Tekstil

Malazgirt Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasının ardından Selçuklu Beyi Kutulmuşoğlu Süleyman Şah, 1078 de Anadolu'yu fethetmesi ile birlikte İznik bölgesini ele geçirmiş şehri Anadolu Selçuklu başkenti ilan edip, kendisine merkez yapmış ve kısa zamanda bağımsızlığını ilan etmiştir. Bizans'ın karışıklığından faydalanan Süleyman Şah, kurmuş olduğu devletin sınırlarının çizerek güvenlik altına alma girişimlerinde bulunmuştur. Anadolu'ya göç eden Türkmenler bu bölgede Türk nüfusun artmasına neden olmuştur (Ansiklopedisi Y. , 1982, s. 1630).

Bursa'nın Türkler tarafından alınması Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın 1080'de senesi İznik'i kazanması ile burada merkezi sistem oluşturması ile başlamıştır. Bursa şehri 1113 senesinde Türk boyları tarafından kuşatılsa da, Bizans İmparatorluğu tarafından tekrar geri kazanılmıştır. Bursa, şehrini Osmanlı Devleti tarafından fethedilinceye kadar Bizans'ın iktidarlığında kalmıştır³¹ (Tdv, 1992).

Selçuklu yönetiminde, Anadolu'da ekonomik yaşam yükselirken ticaretin gelişmesi ile el sanatlarına verilen önem ve yüksek kalitede dokuma ve tekstil ürünleri önem kazanmıştır³² (Gudiashvili, s. 88). Selçuklular döneminde Türk el sanatlarının başka ülkelere satıldığı³³ (Tripod, 1995) Anadolu'da, Selçuklu döneminde dokuma kumaş ve pamuk üretimi sanayisi büyük gelişme gösterdiği bilinmektedir. Bu dönemde dokuma kumaş üretimi yapan önemli şehirler tesbit edilmiş ayrıca (İnalçık H. , 2008, s. 77). Selçuklu hâkimiyetinde olan Bursa'ya, İran dışından dokumak üzere ham ipek geldiği belirtilmektedir³⁴ (Peker, Bizans Ve Bursa İpekçiliği, 2018) .

Bu dönem Selçuklular'da "Dibayi Rumi" adıyla anılan bir dokuma kumaşın, "Selçuklu Dibası" olarak da anıldığı bilinmektedir. Ayrıca "Kezalik Çatma", "Çatma-i Kadife-i Pelengi" gibi kumaş isimlerinin, pamuklu dokuma kumaş ipekli ve çatma dokumaların Bursa, Bilecik ve Üsküdar'da Selçuklular zamanında dokunduğu bilinmektedir³⁵ (Özen, 1980).

³¹ <https://islamansiklopedisi.org.tr/bursa#1>

³² <http://kisi.deu.edu.tr/mehmet.cetin/Osmanli%20-%20203%20%C4%B0ktisat.pdf>

³³ http://okuyan_2.tripod.com/eskiler/dokumacilik.htm

³⁴ <http://www.belgeseltarih.com/bizans-ve-bursa-ipekciligi/>

³⁵ <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/101863>

Dünyada eşi benzerine rastlanmamış düzeyde bulunan kumaş dokuma sanatı Selçuklu Türkleri'nden devam eden sağlam dokuma kumaş geleneğine dayanmaktadır. Selçuklu döneminden günümüze değin iki adet ipekli dokuma kumaş örnekleri gelebilmiştir. Selçuklu dokumalarının süsleme alanına girmiş yuvarlak madalyonların içinde yüz yüze bakan veya sırt sırta gelmiş aslan, kartal gibi hayvan ve kuş figürlerinin yanı sıra simetrik efsanevî yaratık ayrıca av sahne görüntüleri çoğunlukla rastlanan konular olmaktadır. Berlin müzesinde bulunan (altta) örnekte ise kalkan şekli içinde çift başlı kartal figürü ve rûmîlerden oluşan bir kompozisyon görülmektedir. Bu desenler, İslâm ve Bizans kumaşlarında toplum yaşam karakterlerini yansıtırcasına yorumlanmış, özellikle İslâm ülkelerinin yazı ve İslâmî motifleriyle birlikte kullanılmış âdeta ortak unsur haline gelmiştir³⁶ (Gürsu, 2002).

Görsel 20. Selçuklu dönemine ait ipek kumaş (Berlin Kunstgewerbemuseum, nr. 81475)³⁷ (Gürsu, 2002)

2.4. Osmanlı Döneminde Bursa'da Tekstil

Osman Bey'in defalarca kuşattığı ancak alamadığı Bursa, 16 Nisan 1326 tarihinde Orhan Bey döneminde Osmanlı egemenliğine girmiştir. Şehrin ele geçirilmesinden sonra Osmanlı Devleti'nin başkenti İznik'ten Bursa'ya taşınmıştır.

³⁶ <https://islamansiklopedisi.org.tr/kumas>

³⁷ <https://islamansiklopedisi.org.tr/kumas>

Fetihten sonra Bursa'ya göçler artmış yerli halk buldukları mekânlarda kalırken, yeni gelen göçmen halk için yeni yerleşim mahalleleri kurulmuştur (Yenal, Osmanlı (Baş) Kenti Bursa, 2013, s. 59). Böylelikle farklı kültürler ve inanışlara sahip insanların birlikte yaşadığı kozmopolit bir şehir kimliği kazanmıştır.³⁸

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan bu yana Bursa, 1908 dönemi sonrası seyahatnamelerde, edebiyatta, hatıralarda, anılarda, şehir monografilerinde daima güzel anılan, saygı duyulan güzel olan yönleri ön plana çıkartılmış manevi çehreye sahip olan başkent şehri olarak anılmıştır³⁹ (Ulusoy, 2018, s. 358).

1362 yılında Orhan Gazi'nin ölümünden sonra tahta çıkan I Murat 1365'te devletin başkentini Edirne olarak tayin etse de Fatih'e kadar olan dönemlerde tüm Osmanlı padişahlarının tahta çıkması ve cenaze törenlerinin Bursa'da yapıldığı bilinmektedir (Kaya, 1999, s. 7). Sultanlar için Bursa, Devleti kurup yüceltmiş olan atalarının gönüllerinde şehrin başkent olarak varlığını devam ettirmiştir. Hüdavendigâr'dan sonra İstanbul'un fethedilmesine kadar olan süreçte, Osmanlı Padişahları Bursa'ya gönderilmiş ve burada bulunan sultan medreselerinde eğitim almışlardır. Atalarının mezarlarının Bursa'da bulunması hanedanın Bursa'yla olan manevi ilişkilerini güçlü kılmasını sağlamıştır. Bu nedenle pek çok sultan ve hanedan üyeleri, İstanbul fethedildikten sonra bile Bursa'yı manevi bir başkent şehri olarak görmüş ve atalarının bu beldeye olan bağlılıklarını yaptırmış oldukları külliyeler içerisinde defnedilmelerini vasiyetlerinde bildirmişlerdir⁴⁰ (Kolektif, 2013, s. 47).

Anadolu'ya gelen Timur ve birliklerinin, Bursa'yı yakıp yıkıp yağmalamalarında şehir çok zarar görmüş ayrıca çıkan yangın Osmanlı padişahların resmi kayıt ve vesikaları ile önemli pek çok eserin yok olmasına neden olmuştur. 1402 yılı Bursa'nın gelişmesinde olumsuz yönde etki eden olayların yaşandığı üzücü bir dönem olarak kayıtlara geçmiştir (Oğuzoğlu, 2012, s. 58,59).

Osmanlı Devleti vergi gelirlerinin içerisinde Bursa'dan temin edilen vergilerin önemli bir yeri ve değeri bulunmaktadır. Bursa'nın hem Osmanlı iktisat ve ekonomisi hem de

³⁸ <http://www.bursakulturturizm.gov.tr/Resim/132291,bursa-hisar-haritasi-2-29052015.png?0>

³⁹ International Journal of Social Inquiry Cilt / Volume 11 Sayı / Issue 2 2018 ss./pp. 349-374

⁴⁰ <http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2013/06/Bursa-Y%C3%B6netim-Plan%C4%B1.pdf>

uluslararası ticaret yönünden önemli bir üretim ve ticaret merkezidir. İran, Arabistan, Hindistan ve Çin gibi ülkelerden gelip Avrupa ülkelerine satış yapmak isteyen tüccarların bulunduğu bir ticaret merkezi olduğu bilinmektedir. Ayrıca Venedik, Ceneviz ve Floransalı tüccarlar için de, ipek, baharat ve diğer farklı doğu ticaretinde Bursa, son derece ideal bir konumda bulunmaktaydı (Aktar, Bursa'da Devlet ve Ekonomi, 1996, s. 120).

Anadolu'da ipekli ve lüks dokuma tüketimi XIII yy.dan itibaren giderek çeşitleniyordu. XIV yy.da Osmanlı ipek dokumacılığı hammadde ve teknik bakımdan karşılaştırıldığında Bizans ve İtalya'daki benzerlerinden daha iyi durumda olması gerekir. Çünkü Batı'da yönetici ve seçkin sınıf sayılan din adamlarının merasim giysilerinden günümüze kalan örnekler Doğu Akdeniz ve Anadolu kökenlidir. Öte yandan Yıldırım Beyazıt'ı yenen Timur, Bursa'yı yağmalatmıştı. Semerkant'ta sergilenen ganimetler arasında Bursa dokumalarının bulunduğunu yazan İbn-i Arapşah, "Acaibül makdûr fi nevaibü-t Timur" adlı eserinde bu kumaşların güzelliğinden hayranlıkla bahseder (İnalçık H. , 2008, s. 245-256) .

XIV yüzyılın sonlarına doğru, Osmanlı Devletinin kazandığı siyasi güçle birlikte ipek dokumacılığı da Bursa'da ağırlıklı kazanmıştır. İlk dokumacılık örnekleri dışardan getirilen ipek kumaşları taklit etmekle başlamıştır. Dış ülkelere ait kumaşların çoğu da Bursa'da dokunmuştur. XV'da Bursa'da renkli taftalar, sade ve nakışlı kadifeler ve altınlı kumaşlar da dokunmuştur. XV yy. sonlarında Bursa'da bin adet ipekli dokuma tezgâhının bulunduğu, bu tezgâhlar için gerekli ham ipeklerin İran ve Mora'dan getirildiği belirtilmektedir (Bursa Ansiklopedisi, 1984, s. 98).

Bursa'nın, ipekçilikle ilgili önemli bir üretim merkezi haline gelmesinde Lonca sisteminin de büyük bir payı olmuştur (Aktar, Toplumsal Değişim Sürecinde Küçük İmalat Sanayi: Bursa Dokuma Sanayiinde İnsan İlişkileri, s. 83). Bursa işi olarak anılan ipekler ve bez eşyanın üretiminde çalışan ipek loncaları, boya loncası ve dokumacılar loncası XV yy. da Bursa'da tekstil ile ilgili temel sanayi kollarıdır. XV yy.'da, Bursa çok önemli bir ipek ticareti kenti olmuş, bu dönem ipekli dokumacılık oldukça ilerlemiştir. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin ipekten elde ettiği vergi gelirleri de Devlet ekonomisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Nitekim bu

yüzyıllarda ham ipek dışarıdan getirilmiş, Bursa’da kozacılık ve ham ipek üretimi yapılmamıştır (Dalsar, 1960, s. 241-254).

Bursa; Osmanlı Devletinin ipekçilik merkezi olarak bilinmektedir. Osmanlı Devletinde, ipekçilik XIV yy sonlarında başlamış olup XVI yy başında büyük gelişme göstermiştir. İpek ticareti ve ipekli dokumacılık, o dönemde büyük bir iş sahası yaratmıştır. Bu ipek ticareti ve ipekli dokumacılık XVI yy. ortalarından itibaren disiplin ve düzenini kaybetmiştir. Önceleri, ipek böceği beslenmeyerek hammadde İran’dan ithal edilmiştir. Ancak Osmanlı Devleti’nin zaman zaman İran ile savaşa girmiş olması, ham ipeğin Anadolu’ya girmesini güçleştirmiştir. Avrupa’nın XVI yy sonlarında ipek dokumacılığında kazandığı üstünlük, diğer yüzyıllarda da yıkıcı bir etki yapmıştır. İtalyan ipekli dokumaları, zamanla Osmanlı Devleti’nin ipekli kumaş ihtiyacını karşılamıştır. Doğudan ipek gelmeyince XVI yy. sonlarında, kozacılık canlandırılmaya çalışılmışsa da yerli dokumacılık yeteri kadar gelişmemiştir. Avrupa’nın ipek konusunda öne geçmesiyle, Osmanlı ipekli dokumacılığı gerilemiştir. XVIII ve XIX yüzyıllarda Fransa ve İtalya ham ipeği Anadolu’dan alarak ipek dokumacılığında oldukça ilerlemiştir (İnalçık H. , 2008, s. 245-256) (Dalsar, 1960, s. 5-20).

İpekli dokumacılık, Bursa’da XVI yy.’dan itibaren gelişmeye başlamış XV yy.’da teknik ilerleme kaydetmiştir. XVI yy. başlarında ise muhteşem eserler üretilmiştir. Kemhalar, atlas ve kutnular, kadife, tafta ve valeler gibi çok çeşitli ipekli kumaşlar üretilmiştir. Bu yüzyılda Osmanlı Devleti, dünyanın her tarafına ipekli kumaşlar satmış, bunlara “Bursa Kumaşı” denmiştir (Dalsar, 1960). Ülkenin değişik kentlerinden, hatta İngiliz ve Avusturya saraylarına ait değerli kumaşlar da boyanmak üzere Bursa’ya gönderilmiştir. (Akdağ, 1974, s. 22-30) Zaman zaman İran ipeğine ambargo uygulanması Bursa’nın ipek sanayisini ciddi krizlere sokmuştur. İlk kriz 1514-1520 yılları arasında bir diğeri ise 1603-1629 yıllarında meydana gelmiştir. Bu krizler esnasında Bursa ipek dokumacılarının çoğu iflas etmiştir. İran’dan savaş nedeni ile ham ipek getirilmesi yasaklanınca koza yetiştiriciliği Bursa yöresinde önem kazanmıştır. XVI yy ikinci yarısına kadar loncalar kaliteyi koruyabilmişlerdir. XVI yy. ortalarından itibaren, Anadolu’da yabancı ülkelerden gelen kumaşlar daha fazla yer almaya başlamıştır. XVI yy.ın sonundaki uzun harpler ve bilhassa Celali isyanları zirai hayata olduğu gibi sanayiye de zarar vermiştir. Birçok sermaye ve sanat erbabının İran

seferinde ölmesi yüzünden 1587 yılında Bursa’da 49 tezgâhlı bir dokuma atölyesinin bir tezgâhlık dükkân şekline düştüğünü, bazılarının ise büsbütün ortadan kalktığı Bursa şer’iye sicilleri kayıtlarında yer almaktadır. Bütün bu olumsuzluklara rağmen Bursa’da tezgâhlarda dokunan ipeklerin ünü yayılmaya devam etmiştir (Yenal, “Osmanlı Öncesi Bursa” Bir Masaldı Bursa, 1996, s. 19-47), (İnalcık H. , 2008, s. 245-256).

İsveç’ten, hatta ipekçiliğin ana vatanı Çin’den bile elçiler gelerek kendi memleketlerinin sarayları için Bursa kumaşları alırlardı. Kızlarını evlendiren İran şahları gelin için Bursa’dan kumaş seçerlerdi. 1568’de Leh kralı, Yanko adında bir mutemedini Bursa’ya göndererek 4000 Florinlik kumaş aldırtmıştı. Hele padişah sarayı, sultanlar, şehzadeler, Bursa kumaşlarının devamlı müşterileri idi. Gün geçmezdi ki alaca kadifelerden, kırmızı kemhalardan, yeşil, sarı, kırmızı, asümani taftalarından top top kumaş ısmarlanmamış olmasın (Uludağ, 1980, s. 53).

Bursa ipekli sanayi için Osmanlı merkez yönetiminin önemi her zaman büyük olmuştur. Çünkü Osmanlı yönetiminin padişah dâhil çok sayıda yöneticisi bu sanayinin en büyük müşterisidir. Gerçekten de özellikle saray ve çevresi çok büyük bir tüketici konumundadır. Vezirler, eyalet yöneticileri ve diğer önde gelen yöneticiler, ipek ve broker kumaşlardan yapılmış giysiler kullanmışlardır. Ayrıca ipekli kumaş ve kürkten yapılmış onun kaftanları kamu önünde ödüllendirme işlevini gördüğünden bunların Bursa’ya siparişi hep büyük çapta gerçekleşmiştir (Faroqhi, 2004, s. 101).

XV-XVII yüzyıllarda dokuma kumaş sanatı Osmanlı Devleti’nin haşmetli, kudretli ve zenginliğine eşdeğer olarak en parlak dönemini yaşamıştır. Osmanlı’da ilk defa Bursa’da gelişen kumaş dokuma sektörü zamanla Osmanlı İmparatorluğu’nun en köklü, en geniş ve en etkili teşkilâtına sahip olmuştur. Ayrıca saraya ait veya özel büyük dokuma kumaş atölyeleri (kârhâne) bulunmaktaydı. Sarayın ihtiyacı olan altın ve gümüş tel ipliklerle dokunmuş ağır lüks kumaşları ancak devlet gözetimindeki atölyelerde üretilmekteydi⁴¹ (Gürsu, 2002). Ayrıca Bursa ipekböceği üreticiliğinin yanı sıra ipekli dokuma kumaş ve boyamanın da merkezi olmuştur⁴² (Peker, Bursa’da Tekstil Sanayinin Bugünü ve Yarını, 2016, s. 90).

⁴¹ <https://islamansiklopedisi.org.tr/kumas>

⁴² <http://veyselbozkurt.com/wp-content/uploads/2016/08/Bursa-Sanayi-Yonu.pdf>

İpek sanayisinde yaşanan krizin yalnız başlıca müşteri konumundaki Osmanlı yönetici sınıfını değil, yönetici sınıfı dışında kalan alıcıları da etkiledi. Bu alıcılar ipekliden daha ucuz olan dokumalara yönelmek zorunda kaldılar. İpekli sanayi üreticileri için artık işi sürdürmek mümkün olmadı ve işyerleri birer birer kapandı (Faroqhi, 2004, s. 120).

Osmanlı ekonomisi üzerinde 1838 Ticaret Anlaşmasının yarattığı serbest ticaret iklimi sonucunda yabancı ülkelerin malları için açık bir pazara dönüşen Osmanlı'da pamuklu sanayi ile başlayan çözülme süreci, peşinden yünlü ve ipekli dokuma sanayisini de etkilemekte gecikmemiştir. Sadece pamukluların değil aynı zamanda yünlü dokumaların da ithalatı çok hızlı bir şekilde artmıştır (Yücel, s. 22).

Dikkatlerin Batı medeniyetine çevrilmesiyle birlikte Türk kumaşlarında Batı motifleri, barok ve rokoko tesirleri görülmeye başlar. Özellikle Hereke'de, Batı tarzına uygun yün ve ipek halı dokunur.

1908 yılından itibaren uygulamaya konulan mali iktisat politikası Osmanlı ticaret yaşamına hâkim olan gayri Müslim unsurun gücünü kırmayı ve iç piyasayı Müslüman kökenli girişimcilerin eline bırakmayı hedeflemiştir. Diğer bir deyişle, millî bir tüccar burjuvazisi yaratılmak istenmiştir. Bursa ve İzmir'de millî şirketlerin kurulması büyük bir ivme kazanmıştır. 1910' da Bursa'da kurulan Mensucat-ı Osmaniye Anonim Şirketi dokumacılık alanında kurulan şirketlerin en önemlilerindedir. Ancak bu millî şirketler kalıcılık açısından çok uzun ömürlü olamamışlardır.

İlk modern kumaş dokuma tezgâhı, 1910 yılında Dervişoğlu Kokas isimli bir girişimci tarafından Bursa'ya getirilmiş ve el tezgâhları ile birlikte çalıştırılmıştır. Daha sonra bazı Ermeni dokumacıların ithal ettiği tezgâhlar sayesinde Bursa'da inorganik enerji ile çalışan makineler kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde tekstil üreticileri elle eğirilmiş ipliklere, elle dokunmuş kumaşlara ve doğal yollarla yapılmış boyarmaddelere bağımlı kalmaktan kurtulmuştur. Bunların yerine makinede üretilmiş iplikler ve kumaşlar, laboratuarlardan gelen boyarmaddeler tüketilmiştir. En önemlisi başta İstanbul olmak üzere büyük merkezlerde on binlerce dikiş makinesi ve yüzlerce jakar tezgâh, üretim sürecinde kullanılmaktaydı. Nitekim 1900'lerin başında Osmanlı

coğrafyasında yılda on binden fazla dikiş makinesi satılırken sadece Anadolu'ya satılanların sayısı altı bini bulmaktadır (Quataert, 1999, s. 284).

Çalışanlarının ucuz iş gücü nedeniyle çoğunluğunu kadınların oluşturduğu dokuma sanayi, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla hammadde teminindeki zorluk ve ithal tekstil ürünleri karşısında rekabet gücünün olmaması nedeniyle küçülmüş pek çok işletme kapatılmıştır.

Dünya Savaşı nedeniyle kozanın ihraç edildiği dış pazarların kapanması, I Dünya Savaşında Osmanlılar ile Fransızların karşı saflarda yer almasına bağlı olarak koza ve ipek ihracatının kesilmesi, ülke içerisindeki tüketimin azalması nedeniyle ürünün para etmemesi, Millî Mücadele yıllarında Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgali, savaş sürecinde dutlukların büyük ölçüde tahrip edilmesi Bursa'da ipek üretimi ve dokuma sanayisini gerileten gelişmeler olmuştur (Eldem, 1994, s. 172).

Bu dönemde sektör yönünde olumsuz bir başka gelişme, çalışan işletme sayısında azalma olmuştur. 1913-1915 sayımlarında Bursa'da 41 adet ham ipek işleyen fabrika varken; 1915 yılında ise, ipek fiyatlarının düşmesi, ihracatın durması, kozanın azalması gibi nedenlere bağlı olarak çalışan fabrika sayısında % 37,5, sektördeki imalat değerinde % 62,4, bu alandaki işçilerin sayısında % 36.52 oranında azalma meydana gelmiştir (Ökçün, 1984, s. 142-143).

Savaşın olumsuz etkileri, azınlık nüfusunun şehri terk etmesi dolayısıyla meydana çıkan işgücü kaybı, işletme sayısının azalması gibi alanlarda da hissedilmiş; Meşrutiyet devrinde kurulmuş olan şirketlerden yalnızca ikisi, Seyri Sefain Vapur Şirketi ile Mensucat Şirketi ayakta kalabilmiştir (Kaplanoğlu, s. 178).

I Dünya Savaşı yıllarında yaşanan sevk ve iskân uygulamaları da, nüfus kompozisyonunda meydana getirdiği değişimle, Bursa ipekçilik sektörüne etki eden diğer bir gelişme olmuştur. Nüfus yapısındaki en önemli değişim ise, Türkiye ile Yunanistan arasında gerçekleştirilen Nüfus Mübadelesi sonucunda yaşanacaktır. Mübadil göçmenler, Bursadaki ipek üretimini istenilen ölçüde geliştirememişler; kendilerine verilen dutlukları, bağları kesmişler ve bu alanlarda tütün yetiştirmek üzere

ekmişlerdir. Buna bağlı olarak, Bursa’da koza üretimi azalmış; tütün üretimi artmıştır (Aydın, 2007, s. 30).

2.4.1. Bursada Osmanlı Ticari Yapısı

Osmanlı ekonomi sistemi çok geniş olmayan, küçük ölçekli müstakil imalat üretimine dayalıdır. Bu ekonomi ise arz ve talep yönlü olup, ürünlerin fiyat istikrarını elde etmenin bu yönde en önemli unsurlarından birini oluşturmuştur⁴³ (Tabakoğlu., s. 17,18).

Osmanlı İmparatorluğu toplumun ihtiyaç ve gereksinimlerini kavramak üzere tedbirli davranarak son derece önem vermiştir. Devletin tarım yönü üretiminde tımar sistemi uygulanmış, sınai üretimi ise Lonca teşkilatı ile düzen sağlamıştır. İmparatorluğun üretim sisteminde daima sürekliliğe önem verilmiş bu yönde ülkenin toprak mülkiyeti devletin himayesinde kalmasına, kullanıp işletmek ise toplumun bireylerine sunulmuştur (Reyhan, 2013).

Orhan Bey’in, Devleti kısa zaman içinde tüm teşekkülleriyle beraber bir bütünlük oluşturma, şehrin imarına yenilikçi yaklaşımlar getirip girişimde bulunmasıyla kendisinin ne denli ön görüş ve yüksek zekâyâ sahip olduğunun bir göstergesi olduğu bilinmektedir⁴⁴ (Kolektif, 2013, s. 45).

Osmanlı ticari yapısında üretilen ürünler faaliyetlerine göre ayrılmış, lonca teşkilat sistemi sayesinde, üretimin bir düzen içerisinde yürümesi sağlanmıştır. Rekabet nedeniyle, belirlenen ürün fiyatlarının düşmesine izin verilmediği gibi hammadde fiyatlarının da artışlarından etkilenilmemiştir. Bu sistemi usta-çırak ilişkisi sayesinde, bilgi ve becerileriyle gelecek nesile aktarmayı başarmıştır. Söz konusu sistemde iç tüketimde bir artış göstermiştir. Bu durumun nedenlerinden bir tanesi, devletin büyümesi ve toplumun yaşam seviyesinin belli bir ölçüde yükselmesine bağlanmaktadır. Bir diğeri ise üretimin büyük pazarlarından bir tanesi, Anadolu’dan geçen ticaret kervanlarının ürünleri satın almaları olmuştur. Bu dönemde, dokuma kumaş sanayinin çok çeşitli ürünleri, kervanlar yoluyla ulaştığı Avrupa’da büyük

⁴³ <http://kisi.deu.edu.tr//mehmet.cetin/Osmanli%20-%203%20%C4%B0ktisat.pdf>

⁴⁴ <http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2013/06/Bursa-Y%C3%B6netim-Plan%C4%B1.pdf>

ölçüde ilgi görmüştür. Osmanlı İmparatorluğu doğu ülkeleriyle yapmış olduğu ticarete bir aracı işlevini üstlenmiş, Kervanlarda alıcısı olan ürünler ve ihtiyaç duyulan malları üretim sanayi dallarında geliştirmiştir⁴⁵ (Cavit Şentürk, 1976, s. 1,2).

Osmanlı iktisat dünya görüşünde en önemli belirleyicilerinden bir tanesi provizyonizm ilkesi olmuştur. Bu ilke piyasada her türlü malın bulunmasını sağlayacak şekilde alınan tedbirlerin tümünü içermektedir. Şehirde üretim gerçekleştiren esnafın lonca teşkilatlanmasıyla bu kurumsal düzen içerisinde üretici esnafın sahip olduğu işletmelerinin hemen hemen birbirlerine benzer aynı büyüklükte bulunmaktadır. Üretimin tüm aşamalarında ve hammadde temininde kar düzey ve oranlarının önceden belirtilmiş olması, üretilen malın ise kalite yönünden sıkı bir denetim altına alınması son olarak ise üretilmiş malların narh yoluyla fiyatlandırılarak tüketiciye ulaştırılmasıyla, provizyonist mantığına göre şekillenmiş Osmanlı üretim sisteminin belirgin özelliklerinden birtanesidir. Özet olarak, bu sistemin içinde işletme bazında sermaye ve birikimin sınırlandırılması ve bazı üretim yapan birimlerin diğerlerinin aleyhine olacak şekilde piyasaya hâkim bir konuma geçmeleri devlet eliyle engellenmiştir (Aktar, Bursa'da Devlet ve Ekonomi, 1996, s. 119,120).

Osmanlı Devleti'nde Bursa'nın Fethinden sonra özellikle yabancı tüccarların kurmuş oldukları küçük çaplı atölye faaliyetleri, Osmanlı döneminde Bursa adına önemli bir yere sahip olmuştur. Bu durum Anadolu için de örnek olmaya başlamıştır. Daha sonraki zaman içerisinde yaşanan yeni toprak fetihleri ile ticaret ve işletme tesislerinin sayısı artmış ve ülke genelinde üretim miktarları yükselmeye başlamıştır⁴⁶ (Zaim, 1999).

2.4.2. Esnaf Teşkilatlanması: Ahilik ve Vakıflar

Osmanlı şehir ve kasabalarındaki ticari üretim, esnaf zanaatçi örgütünün düzenlediği sistem ile yürütülmektedir. Osmanlı şehirlerinin tümünde gerek imalât, gerekse ticaret ve hizmet sektör faaliyetlerinde bulunan esnaf, kendi içerisinde sıkı bir oto kontrol sistemine bağlı olup devlet karşısında, başta ihtisâb kanûnnâmeleri ve narh sistemi olmak üzere önemli bilgi ve kayıtlara tabi bulunmaktadır. Farklı meslek ve zanaatlara mensup olan bu ticaret erbapları sıklıkla “ehl-i hirfet” ve “ehl-i sanat” terimleriyle

⁴⁵ <https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/pamuklu%20tekstil.pdf>

⁴⁶ https://archive.org/stream/Osmanli3_201705/Osmanli-3_djvu.txt

ifade edilmektedir. Osmanlı şehirlerinin tümünde yaygın ve güçlü bir esnaf teşkilatı bulunmaktadır. Bu teşkilatlar gerçek anlamda, Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemlerinde, şehir ve kasabalardaki ayrı ayrı esnaf grupları ve bu grupların kendi mensupları içerisinde seçtikleri bir ahînin liderliğinde fütüvvet anlayışına göre şekillenmekteydi. XIII ve XIV yy. daki Ahî hareketinin bir devamı olmuş, bu yüzyıllar içinde ilk Osmanlı Sultanlarının Ahî geleneklerine sıkı bir bağı bulunması, Ahilik yönünde esnaf örgütünün etkinliğini arttırmaktaydı (Şişman, 2008, s. 27,28).

Osmanlı ticareti gelişme ve büyümeye etki eden iki önemli öge üretim ve pazar durumundadır. Dokuma kumaş üretimi, farklı birçok mal ve ürün üretiminde olduğu gibi lonca teşkilatı tarafından yapılmaktadır. XV ve XVI yüzyıllarda Anadolu Osmanlı kumaş dokumacılığında, lonca sisteminin işlevi birincil önemde olmuştur. Devlet, kumaş dokumalarda fiyat ve kaliteyi lonca aracılığıyla kolay bir şekilde kararlaştırıp denetim altına almıştır. Lonca sistemi kurumu tıpkı yarı resmi nitelik görevini üstlenerek herşeyden önce devletin karşısında bir sorumlu bulabilmesini sağlamıştır. Loncaların yardım ve destekleri ile üretim düzeni sağlanmakta, başıboşluktan kurtarılıp sürekli denetim yapılabilmektedir. Aynı ürün üreten esnaf arasında rekabetin kesin olarak yasaklanması, ekonomik kaynakların daha akılcı bir yönde kullanılmasını da mümkün kılmaktadır. Bir üründe o malın talebinden fazla üretimiyle yaşanacak israf ve gereksiz kalite canbazlıkları bu sistem ile önlem alınıp azaltılmaktadır. Üretim için hammadde ihtiyacının giderilmesinde, olabilecek spekülasyonlara alet ve neden edilmemesi de lonca sisteminin desteği ile mümkün olmaktadır. Lonca sisteminde her teşkilatın kendi üyeleri istek ve taleplerini bir araya getirerek bu taleplerle devlete başvurmakta, ardından bu konu maddeleri üyeler arasında paylaşmaktadır. Bu durumda üyeler arasında eksik veya fazlalık olması önlenerek karaborsa ve fiyat artışının oluşması zorlaşmaktadır. Devlet yönetiminin ekonomi üzerindeki teftiş ve denetiminin bir göstergesi de üretilen ürün ve malların standardizasyonudur. Osmanlı döneminde gerek yurt içinde gerekse yurt dışında satılan mal üreticilerinin sayısı sınırlı ve her zaman belirli olmuştur. Bu ürünlerin üretilen mallarda kullanılacak malzemeleri de belli olup bunlar hükümetin kararıyla saptanırdı. Buna örnek olarak kumaşlarda belirli bir cinsten başka ibrişimin kullanılmasında izin verilmezdi⁴⁷ (Cavit Şentürk, 1976, s. 1-5).

⁴⁷ <https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/pamuklu%20tekstil.pdf>

“Hamcı” denilen ham madde tedarik edenlere, “dolapçı” denilen atkı ve çözümlü ipliklerini eğirenler ve “sabbah” denilen boyacılar ayrı ayrı hırfet veya loncalar oluşturumaktaydı. Asıl tezgâhlarda çalışan dokumacılara ise dokumuş oldukları kumaşlara göre kadifeci, kemhâcı, vâleci, futacı şeklinde farklı loncalara ayrılırlardı; en geniş ve nüfusa sahip lonca, kadife kumaş dokumacıların loncası olmaktadır (Gürsu, 2002).

Üretim kapasitesi, teknolojik alt yapısıyla, üretimin örgütlenmesinde, birbirine benzer büyüklükte üretim işletmelerinin lonca sistemi içerisinde kalmasını sağlamak, piyasaya farklı üreticilerin girmesi engellenmiştir. Böylece lonca teşkilatına sağlanan imtiyazın oluşturduğu cazibe ile sistemin kendini sürekli tekrar eden üretim temellerinin atılmasını sağlamıştır. Nihayetinde esnafın lonca teşkilatı içinde örgütlenmesiyle, her aşamada sert bir denetim içerisinde üretim yapılmakta ve devlet tarafından vergilendirilmekte, bunun yanı sıra esnafa üretim ve satış imtiyazları sağlanmaktadır (Aktar, Bursa'da Devlet ve Ekonomi, 1996, s. 120).

2.4.3. Bursa Esnafında Usta-Çırak İlişkileri

XVI yüzyılın sonunda Osmanlı'da 150 civarında mektep kurulmuş olduğu tarihî kaynaklarla bilinmektedir (Hızlı, 2008, s. 9). Özellikle XVIII yy. başlarında Osmanlı Devleti Avrupa'da yaşanan gelişmelerden payını almış ve bu yönde bir atılım içerisine girmiştir. Osmanlı Devleti kısa zaman içerisinde kurmuş olduğu sanayi mektepleri ve üretime dayalı sanayi tesislerini açarak faaliyete geçirmiştir⁴⁸ (Bursa Islahhanesi (Sanayi Mektebi)).

Bu dönem Osmanlı Devleti'nde, ipekçiliğin ne kadar önemli olduğunu ise 1888 yılında ipek üretiminde yer alacak üreticilere eğitim vermek üzere, Harir Darü't-Talim (İpekçilik Enstitüsü) kurulmasından anlayabiliriz. Açılan bu okulda eğitim almak için Anadolu'nun dört bir tarafından çok sayıda öğrenci gelmiştir. 1888-1907 yıllarında 769 kişi ile öğrenci mezun olmuştur. Nitekim I Dünya Savaşı ve sonrasında Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde geçirmiş olduğu savaşlar ve iktisadi - ekonomik sıkıntılar nedeniyle sanayi faaliyetlerinde ciddi gerilemeler olmuş, çalışan birçok

⁴⁸ <http://www.moment-expo.com/adolunun-mesleki-egitim-merkezi-bursa-islamhanesi-sanayi-mektebi>

atölye durağanlaşmıştır (Ansiklopedisi Y. , Şerr'i Mahkeme Sicillerine Göre Bursa'da İpekçilik, 1982, s. 1648).

Bugün özellikle ipek kozası üreticiliği ile ilgili Osmanlı'dan bize intikal eden yazılı kaynaklar yok denecek kadar azdır. İpek kozası üreticiliğinin Osmanlı ticari sisteminde yaygın bir yapı olan usta-çırak anlayışı içerisinde devam ettirilmiştir. Rekabet unsuru olarak üretimine devam edilmek istenen ürünlerin usta-çırak ilişkisi içerisinde geleceğe aktarılması bir pazar stratejisidir.

2.4.4. Sosyal Hayat

Bursa'da yaşayan gayrimüslimler, şehir nüfus yapısı adına önemli bir yere sahip olmuştur. Bunların belli bir kısmı fethin ardında şehirde kalanlar, bir kısmı da sonradan gelip yerleşenlerdir (Öcalan, 1996, s. 89-96).

Surların içinde kurulmuş küçük Bursa, fethinden bir asır dahi geçmeden oluşturulmuş çarşılar, hanlar, hamamlar, medrese ve dini yapıları ve hastanesiyle son derece modern bir dünya merkezi haline getirilmiştir. Bunun yanında toplumda yaşayan Hristiyan nüfusu, keşişleri, manastırları ve klişeleriyle birlikte korunmuştur. Gayrimüslimlerin Bizans döneminde yaşanmış olanın aksine tasarruflarında bulunan toprakları istedikleri gibi kullanma hakkı tanınmış olup, üretim ve ticarete refah içerisinde yaşamaları sağlanmıştır (Bursa'nın Kentsel ve Mimari Gelişimi, 2007, s. 7).

Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Oğuzlar'ın göçebe kültür hayatının önemli bir unsuru olan dokuma çadırları, kilimleriyle Anadolu'ya taşıdıkları dokuma sanatı Anadolu'da farklı bir kültürle kaynaşmaya başlamıştır. Bursa sicilleri ve yazılı diğer kaynaklarda, gayrimüslimlerle Müslümanlar arasında yaşanan hadiselere ilişkin kayıtlar iki farklı kültürün ticari hayatına dair ipuçları sunmaktadır (Öcalan, 1996, s. 83-96).

Bursa'da *Mizan-ı harir mukataası'nın* Anton adlı bir zımminin yönetiminde olması, gayrimüslimlerin ticari hayatta ne kadar önemli olduklarının bir göstergesidir. Bunun yanı sıra yapılan hatalar sebebi ile ticaret hayatından uzaklaştırılmış gayrimüslimler olduğu da belirtilmektedir. Böyle bir olayda Bursa'dan İstanbul'a nakledilen kumaşların kısa bir sürede renklerinin solmasında Yahudilerin sebep olduğu anlaşılmış bu nedenle işten men edildiği, bahsi geçen bu işin bir Hristiyan'a verildiği bildirilmiştir (Öcalan, 1996, s. 83,84).

2.5. Cumhuriyet Döneminde Bursa'da Tekstil

Osmanlı İmparatorluğu'nun en gelişmiş vilayetlerinden biri olan ayrıca sosyal ve kültürel değere sahip Bursa Anadolu'nun her yönden önemli bir vilayet merkezi olmuştur. Mondros Mütarekesi sonrasında Yunan ordusu önce İzmir'i ardından da Bursa'yı kuşatıp işgal etmişlerdir. Şehre yerleşmeye çalışan Yunanlılar Bursa'yı iki yıl bir süre ellerinde tutmuşlardır. Bursa, işgal altında baskı, karışıklık ve anarşi içerisinde kalmıştır. Bursa, bu işgal ortamından ancak Büyük Taarruz sonrasında Millî Kuvvetlerce 10 Eylül 1922'de kazanılmasından sonra kurtulmuştur⁴⁹ (Atatürk Araştırmaları Merkezi, 2013). XIX yüzyılın sonunda başlayıp Cumhuriyetin kuruluşuna kadar olan savaşlar, yenilgiler ve buna bağlı ortaya çıkan nüfus değişiklikleri sermayenin gücünü kaybetmiş olmasına neden olmuştur. Cumhuriyetin ilanı ile girişimcilere uygun kredi veren bankaların peşpeşe açılması ayrıca bankaların, toplumu tasarruf ve yatırıma teşvik etmeleriyle sermayenin bir güç olarak ortaya çıkışına neden olmuştur (Ansiklopedi, 1987, s. 304), (Sedad, 1934, s. 38-39).

Cumhuriyet döneminde, Bursa kumaş dokuma önemini kaybetmeyip dahada artmasına neden olmuştur. Zaman içerisinde devlet ve özel sektör yatırımcılarının kurmuş olduğu sanayi tesisleri, teknolojinin getirdiği yeni üretim araçları ile donatılmıştır. Tekstilin gelişmesi ve devlet teşviki ile dokuma sanayisi daha da ilerleme sağlamıştır. Bu dönemde Bursa'ya yapılan yatırımlarla paralel olarak Bursa Tekstil Sanayisi Türkiye sanayisi adına son derece önemli bir yere sahip olmuş, ayrıca sanayide gerekli olan işgücü, Bursa'nın nüfus yönünden giderek kalabalıklaşmasına neden olmuştur. 1924-1933 yılları arasında şehre gelen göçmen sayısı 31.658 kişi olarak bilinmektedir.

1929 krizinin de etkisiyle devletçi bir sanayileşme örneği arayışına giren genç Türkiye Cumhuriyeti, aynı zamanda bu modelin hayata geçirilmesinde önemli rol alarak, dünyadaki ilk planlama deneyimlerinde kabul edilmiş sanayi programı doğrultusunda planlı bir sanayileşme sürecine girmiştir. Temel tüketim unsurlarının yurtiçinde üretilmesini uygun gören bir ithal ikame aracı niteliğini taşımış; dokuma, maden, seramik, selüloz ve kimya alanlarında devlete ait 20 kadar tesisin kurulması tasarlanmıştır (Solak, 2003, s. 172,173).

⁴⁹ <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-55/osmanli-arsiv-belgeleri-isiginda-iskal-doneminde-bursa>

1930 senesinden itibaren, devletçiliği esas alan yeni bir planlı kalkınma dönemi başlatılmıştır. Ülkemiz bu planlama içerisinde emek yoğun sermaye teknikleriyle oluşturulan sanayi kollarını ele almıştır. Hazırlanan, Birinci 5 Yıllık Sanayi Kalkınma Planı'nın (1933-38) uygulamalarında Sümerbank eliyle oluşturulmuştur. Devletin isteği ve ihtiyaç duyduğu yönde temel ihtiyaçları doğrultusunda sanayi tesisleri kurma kararı almıştır. Türkiye coğrafi dağılışı içerisinde hammaddelerimizin değerlendirilmesi gerekliliği düşüncesiyle fabrikaların kurulması, ithal edilen ürünlerin durdurulması ve bu ürünlerin yurt içerisinde üretilmesi sonucu, dışarıya döviz ödenmemesi yönüne gidilmiştir (Doğan, Türkiye Sanayileşme Sürecine Genel Bir Bakış, 2013, s. 216,217).

Bursa'da Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ipekçilik ve İpekli dokuma kumaş üretiminin değer kazanması amacıyla, 1 Ekim 1925'te temellerini Atatürk'ün attığı İpekış Fabrikası İş Bankasının bünyesinde kurulmuştur. Bursa'da gerçek manada dokumacılığın, sanayi yönüne dönüşmesi 1930'lu yıllar olarak gözlenmektedir. 1934 Cumhuriyet Dönemi ilk Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanmış, bu dönemde Bursa'da gerçekleştirilen önemli iki yatırım planından biri Sümerbank tarafından kurulan Merinos ve Gemlik Suni İpek Fabrikaları olmuştur. Bu dönem yenilik ve gelişmelerle yeni yatırımların yanı sıra eskiden hammadde üretiminin yurt dışına satılması yerini, yurt içi mamül mal üretimi yönünde gelişme göstermiştir. Bu dönemin önemli unsurlarından ipekli dokumacılık, büyük işletmelerin yanı sıra çok sayıda orta ve küçük çaplı işletme ve tesislerde gelişme göstermiştir (İpekyün, 1996, s. 237).

Bursa üçüncü sanayi hamlesi 1960 senesinde Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulmasıyla başlamıştır. Sanayi kuruluşlarının şehrin 12 kilometre dışına, sanayi bölgesi olarak isimlendirilen bir bölgeye taşınması düşüncesiyle başlayacak bu karar, bir kırılma noktası olmuştur. Bu durum, Bursa'nın tarım kenti olarak nitelenmekten vazgeçilip, yoluna bir sanayi şehri olarak devam etme kararlılığını göstermektedir. Dünyanın tekstili terk ediyor olması ve Bursa'nın bu sanayi dalına talip olmasıyla bir tekstil çıkışı yaşandığını göstermiştir⁵⁰ (Kağutçibaşı, 2016, s. 16).

1960 senelerinden itibaren, Bursa'da kumaş dokumacılık sanayisi, Şehrin geniş istihdam yönü ile ekonomik yapısında geniş bir ölçüyle imzasını atan bir iş kolu haline

⁵⁰ <http://veyselbozkurt.com/wp-content/uploads/2016/08/Bursa-Sanayi-Yonu.pdf>

gelmektedir (Uraz, 1984, s. 31,36). Fabrika binaları, güç santrali, atölyesi, ambarları, reviri, kreşi, kantin ve sinema salonu ve vazifee evleri ile 404.372 metre karelik bir alanı kaplamıştır. Üretim miktarı her yıl sürekli şekilde artış sağlamış 1967 yılında durumu aşağıda yer alan tablo değerlerine ulaşmıştır.

İPLİK		DOKUMA	
Ton x Nm	Ton	Atkı	Metre
70.946	1.654	4.598.251	1.985.581

3.500 istihdam ve 200'e yakın memuru olan fabrikada, ortalama 16.000 kişinin geçimi sağlanmıştır. Bunun yanı sıra günlük giderleri ile Bursa sermaye piyasasına aktarılan para miktarıyla son derece önem arz etmiştir. Aynı dönemde, ABD'ye 140.000 mt. yünlü kumaş ihraç edilmiş, bu dönemde ülkeye 322.000 dolarlık döviz girdisi sağlanmıştır (Altun, 2011, s. 95).

1970 senesinde kurulan polyester üretim işletmeleri dokumacıların hammadde kullanmalarında değişime neden olmuş, hammaddesi doğal olan ipek lifinden suni ve sentetik iplik dönemine geçilmiştir. Bursa bu dönemden sonra ipek koza üreticiliği ve ipekli dokumacılık merkezi olmaktan çıkmış kimyasal liflerin kullanıldığı iplik ve kumaşların üretiminin egemen olduğu bir tekstil merkezine dönüşmüştür. 1980'li yıllarda başlatılan destek ve teşvikle, Bursa'nın tekstil sektöründeki yatırımlar canlanıp gelişmeye başlamıştır.

1980'lerden itibaren başlayan özelleştirme süreci nasibini alan ve Türk sanayisinin temelini oluşturan birçok tesis bu plan sayesinde hayat bulmuştur. Organizasyonun dış finansmanında ve özellikle planı yürütmekte olan Sümerbank'ın tesisinde (SSCB⁵¹) kredisi önemli rol oynarken, planın finansmanı büyük ölçüde iç kaynaklardan sağlanmıştır (Solak, 2003, s. 172,173).

⁵¹ "SSCB" Sovyetler Birliği, Rusya, Türkiye, kredi ilişkileri ve siyasi ilişkiler. Bunun için Bakınız "Birinci Sanayi Planının Hazırlanışında Sovyet Uzmanlarının Rolü", ODTÜ Gelişim Dergisi 1979-1980 Özel Sayısı .s.274

1986 yılında makinelerin ithalatının serbest bırakılması ise olağanüstü bir sektör büyümesiyle etki yaratmış, kentte gerçek manada bir tekstil sanayi üretimi ve ihracatı patlaması yaşanmasına neden olmuştur.

2.5.1. Bursadaki Fabrikalar

2.5.1.1. Merinos

1930 yılından itibaren devletçiliği esas alan yeni bir planlı kalkınma dönemi başlamıştır. Bu kapsamda 1933-34 yılında “Birinci Beş Yıllık Endüstrileşme Planı” ile “Devletçilik” tatbik sahasına konmuştur. 3 Haziran 1933 tarihinde 2262 sayılı Kanun’la kurulan Sümerbank da bu planın tatbik organı olmuştur.

Dönemin Başvekili İsmet İnönü tarafından 28 Kasım 1935 tarihinde, Bursa’da temelleri atılan Sümerbank Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası, Türkiye’nin ilk sanayileşme atılımları yönünde ‘yünlü tekstil girdileri fabrikası’ olarak kurulmuştur.⁵² Binaları ile Bursa’ya yeni bir görünüm kazandıracak bu dev tesis üç yıl gibi kısa bir sürede tamalanmıştır. Fabrika için hazırlanan senaryoda, Avustralya’dan gelen yapağı⁵³’nın ilk önce iplik, ardından yünlü kumaşa dönüştürülmesi, ilerleyen zamanda da ise merinos koyunu üretimi ile yapağının da Bursa şehri ve çevre ilçelerinde elde edilmesi öngörülmüştür. Bu tesis için Bursa’nın tercih edilmesindeki en önemli etken koyun yetiştiriciliği ve bu yönde üretimin gerekli olduğu doğal kaynak sularının Bursa’da mevcut olmasıdır.

Fabrikanın isminde yer alan Merinos, sözü Türk ulusunun İspanya’ya götürdüğü koyunlara, onların yünlerine ve bu yünlerden yapılan kumaşlara verilen isim olmuştur (Altun, 2011, s. 73). Atatürk, Celal Bayar’a, dokuma fabrikasına merinos ismini nasıl verdiğini şöyle açıklamıştır;

“Merinos, öz Türkçe bir kelimedir. İnce ve uzunca yün anlamına gelir. İspanya’ya giden İber Türkleri ile oraya intikal etmiş ve o Türklerle oraya giden koyunlar ve yünleri bu isimle anılmışlardır. Bu nedenle merinos, bu fabrika için pek uygun bir isimdir” (Elbas, 2015, s. 9).

⁵² <http://merinosakkm.com/sayfa/merinos-kultur-merkezi-tarihi>

⁵³ Yapağı İlbaharda kırkılan koyun tüyü, yapak. Bakınız: <https://kelimeler.gen.tr/yapagi-nedir-nedemek-326711>

Görsel 21. Ocak 1938 tarihli Akşam Gazetesi'nde Merinos Fabrikası açılış haberi.

Merinos Fabrikası, 2 Şubat 1938'de bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından, hizmete açılmıştır. Tesiste incelemelerde bulunan Atatürk, onur defterinin ilk sayfalarına duygularını şu ifadelerle yazmıştır;

“Sümer Bank Merinos Fabrikası, çok kıymetli bir eser olarak millî sevinci arttıracaktır. Bu eser yurdun, hususiyle Bursa bölgesinde endüstri inkişafına ve büyük millî ihtiyacın giderilmesine yardım edecektir. Eserin başarılmasından Ekonomi Bakanlığını tebrik ederim. Sümer Bank direktörlüğüne teşekkür ve Fabrikayı gördüğüm gibi yüksek bilgi ve tam düzenli idare direktörüne başarılar temenni ederim.”⁵⁴

Merinos koyunu, yapağısının bol, yününün ince olması nedeni ile yün üretiminde kullanılan tek koyun cinsi haline gelmiş ve tüm dünyaya yayılmıştır. Bursa'nın geniş ovaları, kaynak suları, bol gıda ve temiz havasıyla Merinos yetiştiriciliği için oldukça elverişlidir. Bursa'da kurulan Merinos fabrikasında ince yapağı piyasası, ülke genelinde merkez pazar ve düzenleyicisi olarak kendine ait bir konumda yer almıştır.

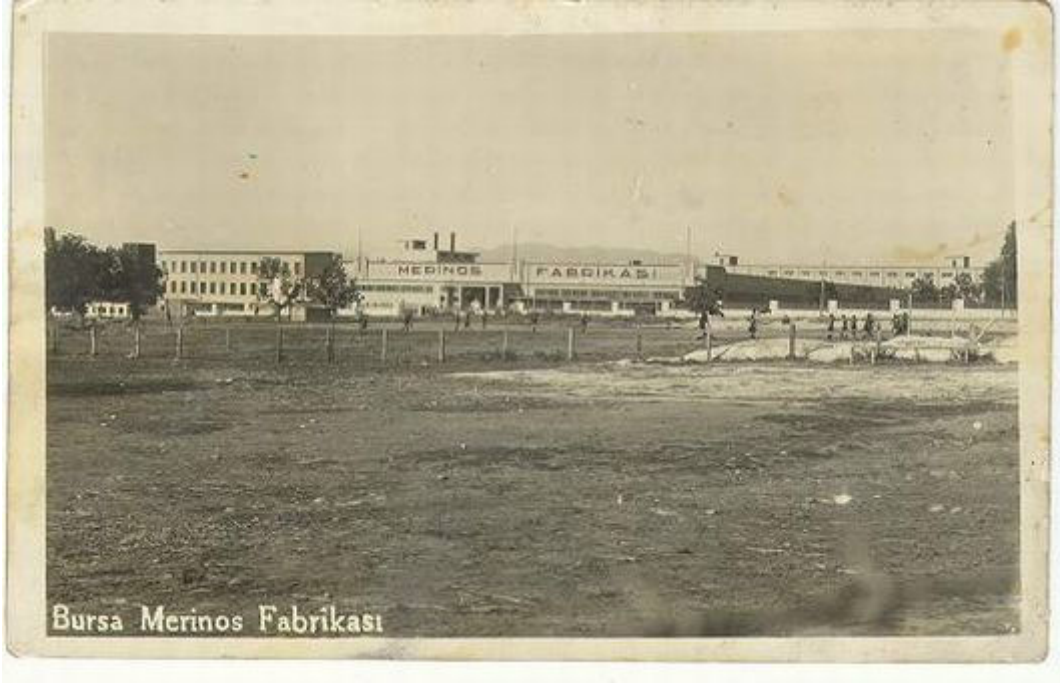
⁵⁴ <http://merinosakkm.com/sayfa/merinos-kultur-merkezi-tarihi>

Ülkemiz içerisinde yeni bir girişim olan Merinos, böylelikle gerekli olan ihtiyacı karşılamıştır.

55

Görsel 22. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk ve İktisat Vekili Celal Bayar açılışta yün ile ilgili bilgi alıyor.

56

Görsel 23. Bursa Merinos İpek Fabrikası.

⁵⁵ <http://lcivelekoglu.blogspot.com/2013/11/83-yil-once-bugun-bursa-merinos.html>

⁵⁶ <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=711>

Bursa şehrinde kurulan Merinos Fabrikası, ülkemizde yünlü dokuma kumaş piyasasında değerli ve aranan kamgarn ipliğini, üretmek maksadıyla kurulmuştur. Merinos fabrikasından önce Türkiye’de Hereke ve Feshane fabrikalarında ve özel girişimcilerin elinde olan iplikhanelerde, yalnızca strayhgarn iplik üretilmiştir. Bu sistem ile kaliteli, ince, düzgün ipliklerin üretiminde kullanılan yün iplik metodu olan Kamgarn⁵⁷ iplik yönteminden kaba liflerin kullanılmış olduğu sonuç olarak ise, ipliğin kaba ve kalın ipliklerden elde edilen yün iplikçilik sistemi olduğu bilinmektedir.⁵⁸ Strayhgarn ipliklerle yalnız İskoç tipinde kumaş dokunabilmektedir. Bu nedenle taranmış yün ipliğinden üretilen kumaş türlerinin dokunabilmesi için yurt dışından, 10 farklı ülkeden koyun getirtilmiştir. Yılda ortalama 5 milyon lira değerinde taranmış yün ipliği ve kamgarn ithal etmek durumunda kalınmıştır (Altun, 2011, s. 84).

1943 senesinde fabrikada 1200 erkek 1000 kadın olmakla toplamda 2200 kişiye istihdam sağlanmıştır (İpekyün, 1996, s. 139). 1941 senesi Eylül’e kadar “Birleşik Yün İpliği Yünlü Mensucat Fabrikaları T.A.Ş.” emrinde çalışmıştır. Bu yıllarda yünlü ve pamuklu şirketlerinin birleştirilmesiyle, Sümerbank camiası dâhil tüm yünlü ve pamuk üretim birimlerini içermiştir. Birleşik İplik Dokuma Fabrikaları Tesislerine geçen fabrika, o dönemlerde “Sümerbank Bursa Merinos Hereke Yünlü ve Halı Dokuma Fabrikaları Tesisi” adıyla işletilmiştir. Ülke mensucat sanayinin en büyük varlıklarından birini oluşturan Sümerbank Bursa Merinos Fabrikası, ürünlerinin kalitesi ve uyguladığı ekonomik prensipleriyle, Türkiye endüstri tesisleri arasında önemli bir yere sahip olmuştur. Ülke ekonomisinde kalite, desen ve artan ihtiyaçları karşılayan, ayrıca tekstil piyasasında fiyatları yönünde düzenleyici etki edebilmek amacıyla, 1954 yılında iplik bölümü %100 genişletilmiş iş adedi 38.100’e artırılmıştır. Aynı dönem, dokuma fabrikasının kuruluşu tamamlanarak tezgâh sayısı 37’den 87’ye çıkartılmış kumaş dokuma üretiminde artış sağlanmıştır (Altun, 2011, s. 95).

Sümerbank Merinos Yünlü dokuma Fabrikası 16 bin 140 eğirme ve 7 bin katlama iğlik bir iplik tesisi olarak üretimine başlamış, ilk önce sadece iplik üretirken 1944’te dokuma, 1946’da apre tesisleri ilave edilmiştir. Üretimde kullanılan kamgarn

⁵⁷ Kamgarn Merinos koyunlarının yapağından elde edilen, parlak ve tüysüz bir yün çeşididir. Merinos yapağı Strayhgarn olarak adlandırılan esas olarak yerli koyun yapağından elde edilen iplik türünün üretiminde de kullanılmaktadır. Bakınız; Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Bursa ve Merinos / Metin Altun, Hasan Ünlü, Fatma Kesiriklioğlu. Bursa 2001 s.84

⁵⁸ https://makinecim.com/bilgi_5388_yun-iplikciligi

iplik haricinde, %100 yün dokuma kumaş, yün polyester dokuma kumaş, yün viskon dokuma kumaş, yün-viskon-polyester, kumaş, paltoluk ve pardesülük kumaşlar suni ve sentetik elyaf ve bunların içlerinde harmanlanan mamül çeşitleri olarak mevsimlik, yazlık ve kışlık erkek ve kadın kumaşlarıyla, dönemin Ortadoğu ve Balkanların en büyük entegre yünlü kumaş fabrikası olma özelliğini taşımıştır.⁵⁹

Sümerbank mağazaları özelleştirme adı altında devredilip kapatılarak, Merinos kumaşlarının satışını olumsuz etkiledi. Merinos'un yıllardır kumaş ürettiği Milli Savunma Bakanlığı, Emniyet, Orman gibi kamu kurumlarına özel sektörden kumaş alma serbestliği getirilmiş bu yöndeki sahası daraltılmıştır. Özel sektöre göre artan işçilik maliyetleri, Merinos'un serbest piyasada rekabet ortamına girmesini engelliyordu. Merinos bilançoları, artık satışlar yönünden de zarar veriyor, stoklar artıyor, emekli olan işçinin yerine yenisi alınmayarak yünlü üretimde çok önemli olan tecrübe unsuru yok oluyor, azalan işçi sayısı üretimi kısıyor, siparişler zamanında yetiştirilemiyor, ama nedense özelleştirme İdaresi fabrikayı satışa çıkarmıyordu. Fabrikada huzursuzluk başlamış, çalışanlar ne olacaklarını bilememekten, yöneticiler Özelleştirme İdaresi'nin tutarsız kararları ile uğraşmaktan bun alıyor, çalışma ortamı bozuluyor, Merinos Fabrikası iyice yıpranıyordu⁶⁰ (Enbursa.com, 2017). Bu sebeplerden dolayı Merinos Fabrikasında çalışan sayısının azaldığı, süreç içerisinde fabrikanın kapatıldığı analiz edilmiştir.

1985 yılında Merinos Fabrikası'nda 3018 işçi ve 130 memur çalışıyordu. 14 Kasım 2000 tarihinde Özelleştirme Yüksek Kurulu "Merinos Yünlü Sanayi İşletmesi"nin toplam 314569 metrekarelik arazisi ve üzerinde bulunan taşınmazların, eğitim, halka açık kültür, sanat spor ve rekreasyon amaçlarında kullanılması için kamu yararı göz önüne alınarak Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığına bedelsiz verilmesine kararlaştırılmıştır.⁶¹

2.5.1.2. Gemlik Suni İplik Fabrikası

Gemlik, Bursa şehir merkezinin 32 km kuzeyinde, tarihi M.Ö. XII yüzyıla kadar uzanan en eski kenttir. Bursa ili olarak gemilerin yanaştığı ve üretildiği yer anlamına gelen "Gemilik" adını almıştır. Türkiye'nin 20 Serbest Bölgesinden biri olan Bursa

⁵⁹ <http://lcivelekoglu.blogspot.com/2013/11/83-yil-once-bugun-bursa-merinos.html>

⁶⁰ <http://www.enbursa.com/haber/merinos-bugun-neden-yok-1372.html>

⁶¹ <https://www.merinosakkm.com/sayfa/merinos-kultur-merkeziarihi>

Serbest Bölgesi de Gemlik ilçesi sınırlarında bulunmakta ve tüm Serbest Bölgeler içerisinde önemli bir yere sahiptir. Sümerbank Suni İpek Fabrikası ilçenin gelişiminde önemli rol oynamıştır. ⁶²

1936 senesinde temeli atılan fabrika, 1 Şubat 1938’de Mustafa Kemal Atatürk’ün son Bursa gezisinde, açılmıştır. Gemlik Suni İpek Fabrikası, Bursa’da ipekli dokuma sanayine önemli yenilik ve dönüşümü gerçekleştirmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk tarafından işletmeye açılan Fabrika'nın şeref defterine şu satırlar yazılmıştır:

*"Sunî İpek Fabrikası'nı ziyaretten duyduğum bahtiyarlık büyüktür. Bu değerli kurumun millet için kutlu olmasını dilerim."*⁶³

Görsel 24. Gemlik Suni Fabrikası.

⁶² <http://www.bursakulturturizm.gov.tr/TR-94924/gemlik.html>

⁶³ <http://bursadazamandergisi.com/makaleler/gazi-ataturkun-son-yolculugu-3033.html>

⁶⁴ <https://www.pinterest.com/pin/435512226458395297/>

1932 yılında Bursa’da Teşvik-i Sanayi Kanunundan Yararlanan İşletmeler ve İstihdam Sayısı:

SEKTÖRLER	İŞ YERİ SAYISI	İSTİHDAM SAYISI
Dokuma Sanayi	74	2790
İpekli Mensucat Sanayi	56	2573
Tarıma Dayalı Sanayi	32	218
Un Sanayi	18	120
Ağaç Üretimi Sanayi	7	55
Diğer Sanayi Dalları	3	39
Toplam:	116	3102

Bu yıllarda dokuma kumaş sanayisinde kullanılan, İpliğin hammaddesi değişerek önemli bir aşamada yerini almıştır. Bu değişim ile doğal olan ipekböceği kozasından elde edilen iplik yerine, alternatif olarak selülozdan iplik elde edilmiştir. Ayrıca “floş” adıyla bilinen suni ipek ipliği üretimine geçilmiş, böylece floş daha ucuza tedarik edilebilecek bir ürün halini almıştır (Ansiklopedi, 1987, s. 304), (Sedad, 1934, s. 38-39).

Suni ipek, viskoz, asetat ve diğer istihsal (üretim) usulleriyle hazırlanan ve menşei selüloz olan elyafıdır.⁶⁵ Sunî ipek üretiminde yaygın olarak viskoz ipeği, daha kolay ve ekonomik olması nedeniyle uygulanmıştır. Başlangıç olarak fabrikanın yıllık ortalama kapasitesi, 300 ton suni ipek ipliği üretebilecek durumdadır. Bu yıllarda suni ipek imalatı için gereken hammadde selüloz ve sülfür karbonu, yurt dışından ithal edilmiştir. Kurulduğu yılda 134 ton reyon ipliği üreten Gemlik Suni İpek Fabrikası, 1939 yılında üretimde 243 tona yükseltmiştir (Ansiklopedisi Y. , Şerr'i Mahkeme Sicillerine Göre Bursa'da İpekçilik, 1982, s. 1702).

1940 senesinde 200 erkek ve 150 kadının istihdam edildiği Gemlik Suni İpek Fabrikası, ipek kozasından çekilen doğal ipek ipliğinin hâkimiyetinde görev alan Bursa ipekli kumaş dokuma sanayisinin hammadde tüketimi ve kullanımın şeklini değiştirmiştir (İpekyün, 1996, s. 139).

⁶⁵ Bakınız; <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.3.4367.pdf>

Savaş yıllarında ithalat yapılamadığı için, üretim 1943 yılında 115 tona kadar düşmüştür. Sonraki yıllarda tekrar artış göstererek 1952 senesinde 442 tona yükselmiştir. Fabrikada 1940'lı yılların ikinci yarısından sonra, Türkiye suni ipek tüketiminin 431 ton la ülkenin %60-65'lik gereksinimini karşılayamamıştır. Üretime geçtiği yıl sadece suni ipek (reyon) üretimi yapan fabrikaya 1949 yılında viskon (suni yün ve pamuk) 1951 senesinde ise salon ve karbon sülfür birimleri eklenmiştir. Türkiyenin suni elyaf tüketimindeki hızlı artışına karşı döviz kaybının önlenmesi amacı ile yeni viskon işletmesi inşasına başlanmış, fabrika 1973 yılında tamamlanarak üretime geçmiştir (Ansiklopedisi Y. , Şerr'i Mahkeme Sicillerine Göre Bursa'da İpekçilik, 1982, s. 1702-1703).

Dokuma kumaş hammaddesi olarak suni ipek ipliği çok daha ucuz olması, İpek ve ipekli dokuma kumaş sektöründe, selülozdan elde edilen suni ipek ipliğinin kullanımı daha da yaygınlaşmıştır. Şehirde dokuma kumaş üretimi yapan işletmelerin sermaye ve kapasitelerinin büyük olmaması nedeni ile doğal olan ipeği almak yerine, suni ipek ile üretim gerçekleştirmek dokumacılar yönünden kârlı olmuştur. Bu nedenle kumaş dokumacılarının pek çoğu doğal ipek üretimi yerine suni ipek kumaşlar üretmeye başlamış böylece suni ipek önem kazanmıştır. Ancak 1950 senesinde Türkiye'de sadece suni ipekten dokunan kumaşların tutulmamasından dolayı genel olarak iki iplik türü karıştırılmıştır. İpek ipliğinin yerini neredeyse tümüyle floş sentetik iplik cinsine bırakması ise 1960'lı yılların sonlarında başlamıştır.

Bu yıllarda fabrikanın makinelerinin yıpranması ve demode olması nedeniyle, çağdaş teknolojiye uygun daha büyük bir fabrika kurulmasına ihtiyaç duyulmuştur. Özellikle Bursa'da küçük dokuma kumaş sanayinin önemli bir hammadde girdisi olan suni ipek, 1969'da temeli atılan yeni fabrika binası, 1973'te tamamlanıp üretime başlayınca da, eski fabrikada üretim durdurulmuştur. Yeni açılan fabrika 8.000 ton/yıl viskon (odun selülozu ile) ve 2.700 ton/yıl karbon sülfür kapasitelidir. Ayrıca 1982'de yapımı tamamlanarak hizmete açılan selon tesislerinde yılda toplam 4.360 ton laksız, nitroselüloz laklı ve kopolimer laklı selondan film üretimine geçilmiş bulunmaktadır. Bu dönemde "Sümerbank Gemlik Suni İpek ve Viskon Mamulleri Sanayi Müessesesi" adı verilen fabrikada çalışanların sayısı ise ortalama 700 dolayına ulaşmıştır.⁶⁶

⁶⁶ http://www.bursa.com/wiki/Ilk_Suni_Ipek_Fabrikasi

Suni İpek Fabrikası, ekonomik katkısının ötesinde Gemlik'in toplumsal ve kültürel gelişimine de önemli katkılarda bulunmuştur. 1990'lı yılların ortalarında özelleştirme kapsamına alınan fabrika, Sümer Holding bünyesinde satışa sunulmuş, alıcısı bulunamayınca 31 Mart 1998'de Sümer Holding tarafından Tekel'e devredilmiştir. Tesis arazisi üzerinde bugün Asım Kocabıyık Meslek Yüksekokulu ve Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi bulunmaktadır.

2.5.1.3. İpekiş

Bursa Güney Marmara bölgesinde, Osmanlı Devleti döneminden bu yana çok önemli ticaret ve sanayi merkez şehirlerinden bir tanesi olmuştur. I Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan işgaller süreci, Millî Mücadele ve 1923 Nüfus Mübadelesi, Bursa ve çevresinde ipekböcekçiliği ve ipek üretimini büyük ölçüde geriletmiştir. Ancak tüm bu olumsuzluklar, Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren alınan ekonomik yönde tedbirler, yasal ve kurumsal düzenlemeler ile aşılmaya çalışılmış, böylelikle ipekçilik sektörü yeniden canlılık kazanmaya başlamıştır. 1923-29 yıllarında liberal ekonomi politikalarının Bursa ipekçilik sektöründeki en önemli temsilcisi İpek-İş olmuştur. İpekiş Fabrikası İpek böcekçiliği ve ipekli dokuma üretimi ile Bursanın Tekstil sanayine önderlik etmiş ilk fabrikalardan biri olarak bilinmektedir. Bursa'da ipekböcekçilik ve koza üretiminin teşviki amacıyla faaliyete geçirilen İpek-İş şirketinin geçmişi, II Meşrutiyet dönemi 1910 yılında kurulan Bursa Mensucat-ı Osmaniye Anonim Şirketi adıyla "Bursa Dokumacılık ve Trikotaj"a dayanmaktadır (Ansiklopedisi Y. , Şerr'i Mahkeme Sicillerine Göre Bursa'da İpekçilik, 1982, s. 1704).

İpek-iş Şirketinin Cumhuriyet dönemindeki gelişimi 1927 senesinde İş Bankası'nın etkin katılımı ve ortaklığıyla kurulmuştur. İpek-iş, Bursa'nın en eski ve halen faaliyetini sürdüren ilk düzenli anonim şirketinin uzantısı olarak, Bursa ili ve Türkiye'nin ekonomisindeki yerini alan dokuma fabrikasıdır⁶⁷ (Kaplanoğlu). Bizzat Atatürk tarafından kurulmuş olan fabrikanın adı da yine Atatürk tarafından koyulmuştur. İpek üretimini desteklemek ve ekonomik anlamda İş Bankasının desteği ile açılması nedeniyle bizzat Atatürk tarafından fabrika İpek-iş olarak adlandırılmıştır.

⁶⁷ http://www.bursa.com/wiki/Ipek_Is_Fabrikasi

Görsel 25. 19.01.1933 yılında, Mustafa Kemal Atatürk'ün fabrikanın anı defterine, “İpekîş Fabrikasında gördüklerimden çok sevinç duydum.” ifadelerini yazmıştır.

İpekîş, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anonim sınayi şirketi olma özelliğini taşımasıyla birlikte ilk ihracatı yapan marka olarak bilinmektedir. 1930'lu yıllarda 152'si yün ve 502'si doğal ipek üreten toplam 65 dokuma tezgâhı ile bu dönem Bursa'nın en büyük dokuma fabrikası olarak bilinmektedir. Bu dönem İpekîş Fabrikası, hammaddesi ipek koza temininde sıkıntı yaşayınca, İş Bankası yüksek fiyat ile koza satın almak istememiş Koza Üreticileri Koperatifinin kurulmasına ön ayak olmuştur. Bu durumda aracı karı olmadan hammadde üreticiden alınmaya başlanmıştır (Altun, 2011, s. 63-64) (Ansiklopedisi Y. , Şerr'i Mahkeme Sicillerine Göre Bursa'da İpekçilik, 1982, s. 1704).

⁶⁸ <http://www.finanscaddesi.com/Tekstil-Konfeksiyon-Deri/153895/ataturkun-kurdugu-ipekis-modaya-yon-veriyor.html>

69

Görsel 26. Dönemin gazetelerinde İpekiş Fabrikasının açılışı ve önemine değinilmiştir.

İpekiş'in dokuma faaliyetleri içerisinde ipekli kumaş dokumanın yanı sıra 1940'lı yıllardan itibaren yünlü dokuma üretimi de yer almıştır. 1944 senesinden sonra ise işletmede büküm atölyesi, apre atölyesi yün yıkama dairesi, ipek dokuma atölyesi, yün dokuma atölyesi, ihzar dairesi bulunmaktadır. İpek dokuma atölyesinde 28 adet ipekli ve iki adet takım tahar tezgâhı aktif faaliyet göstermiştir.

Cumhuriyet yıllarında kurulmuş olan İpekiş, 1991 yılına kadar İş Bankası sermayesiyle faaliyet göstermiş, bu dönem sonrasında ise Kayserili bir aileye satılarak özelleştirilmiştir. İpekiş fantezi kadın giysilik kumaşı, yünlü palto ve kalın üst giysi kumaş üretimine 2005 senesinden itibaren, şehirli ve iş yaşantısına uygun, %100 yün, ince takım elbiselik dokuma kumaş üretimiyile devam etmiştir.⁷⁰

İpekiş firması, 2000'li yıllarda 45 milyon dolar yatırımla teknoloji ve tasarıma önem vererek gelişmeyi planlamıştır. Kapasite artırımı yerine daha fazla teknoloji ve daha fazla yeni ürün geliştirme odaklı İpekiş, insan, makine, hammadde ilişkisi ve yönetsel fonksiyonların sağladığı daha ergonomik yapı ve makine yatırımları sayesinde gerek üretim gerekse istihdamda artış sağlamaktadır. 2000'li yıllardan itibaren, 300'ü aşan istihdam sayısı ile Bursa dokuma kumaş sanayinde yer almaktadır. İpekiş başlangıçta ismini aldığı ipek üretimi ile işe başlamış olsa da, 1940'lı yıllardan itibaren 4 mevsim %100 yünlü dokuma kumaş üretimi ile devam etmektedir.

⁶⁹ <http://www.ipekis.com.tr/kurumsal.html>

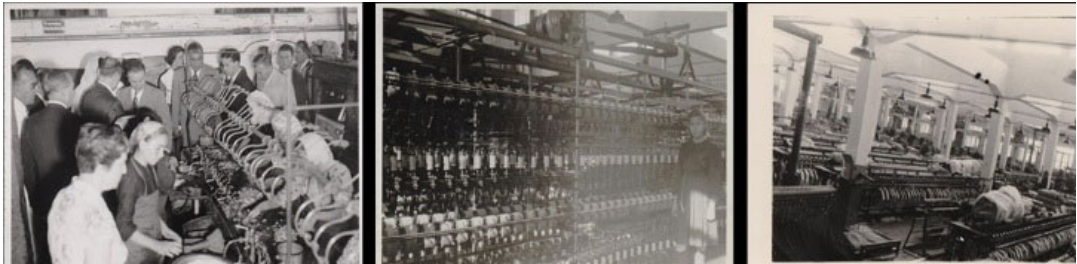
⁷⁰ <https://www.istekobi.com.tr/kobi-bilgi-merkezi/haberler/ipekis-yeni-fabrikasinda-butik-uretime-odaklanacak-h18636.aspx>

İpekiş 2008 yılında İtalya’da kurulan “İpekiş Biella” ofisinde ise pazarlama, satış ve desen geliştirmek üzere çalışmalarına devam etmektedir. 2014 yılında 2,2 milyon metre kumaş dokuma üretimi yapılmış bunun %40’ını kumaş %40’ını da takım elbiselik kumaş olarak yurtdışına ihraç edilmiştir.⁷¹

İpekiş, müşteri, kalite, trend ve tasarım odaklı ürün ve vizyonu ile “İnsana ve çevreye saygı”dan ödün vermeden, en yeni teknoloji ve en son trendleri takip ederek, esnek üretim anlayışıyla dünya pazarındaki payını yükseltmek ve iç piyasada öncü olmak misyonu ile hareket etmektedir. Günümüzde İpekiş, yıllık iki buçuk milyon metrelik üretiminin yüzde doksanı saf yün, geri kalan yüzde onluk üretimi; yün ve tamamen doğal elyaf (kaşmir, pamuk, bambu, ipek ve keten) karışımıdır.⁷²

2.5.1.4. İpeker

İpeker Fabrika sahipleri, 18.yy. Osmanlı döneminde, ipekböceği kozası ticareti yaparak, dönemin İpekyolu üzerinde bulunan Bursa’da, ipek böcekçiliği ve yetiştiriciliği ile işe başlamıştır. İlk kuşak, Gaffarzade Mehmet Efendi olarak bilinmektedir. Aile, Dağıstan ve Bursa (Kozacı Han) arasında ipekböcekçilik ticareti yaparken Bursa şehrini sevmiş ve buraya yerleşmişlerdir. O dönem yetiştirip üretmiş oldukları ipek böceği kozalarını Fransa'ya ihraç etmişler, 1920’de kozadan iplik üretmek üzere flatür tesisini ve bunun yanında 1930 yılında kumaş dokuma fabrikasını kurmuşlardır.⁷³

Görsel 27. 1920 yılında kurulan İpeker fabrikası, ipek ipliği çekimi ve tekstüre⁷⁴ tesisinden bir görünüm.

⁷¹ <http://www.finanscaddesi.com/Tekstil-Konfeksiyon-Deri/153895/ataturkun-kurdugu-ipekis-modaya-yon-veriyor.html>

⁷² <https://www.ipekisonline.com/hakkimizda>

⁷³ <http://m.bursadabugun.com/haber/bursa-da-uretildi-vegan-kumas-devrimi-836591.html>

⁷⁴ Sıkı ve paralel bir biçimde düzenlenmiş kesiksiz sentetik filamentlerin doğal lif görünüm ve tutumuna benzetilebilmesi için çeşitli kimyasal, mekanik veya ısıl işlemlerin uygulanması ile daha açık ve hacimli bir yapıya dönüştürülmesi işlemine tekstüre denir. Bakınız; <https://tekstilbilgi.net/etiket/teksture-nedir>

Görsel 28. 1940 yılında Bursa merkezi Heykel semtinde İpeker firma mensupları.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1930'lu yıllarda Fabrika sahipleri Gaffarzadeler, "İpeker" soyadını almışlardır. Fabrika'da ipek çekim tesisinin ardından 1930 yılında baskı ve boya tesisleri de kurulmuştur. Bu dönem ilk kez ipek dokumacılığını başlatmışlar ve o dönem Türkiye'de olmayan tamamen İtalyan ve İsviçre tezgâhlardan oluşan oldukça modern bir dokuma tesisini hayata geçirmişlerdir. 1940 senesinde kumaşlarda elle yapılan kumaş desen baskıcılına geçilmiş, dokunan kumaşlarda ayrıca o dönem bir yenilik olmuş, Jakarlı kumaş dokunmuştur. Bunun yanı sıra işin baskı tarafı gelişmeye başlamış ve ana fabrikanın yanında bir paralel fabrika daha 'Sakarya İpek Fabrikası' adı altında boya baskı işlemlerine başlamıştır. 1950'ye gelirken ipekböceği yumurtasını fabrika kendi bünyesinde, kendi kozasını yetiştirip, kendi ipek ipliğini çekerek ipek dokuyan ve üzerine baskı yapan tam entegre bir tesis olarak devam etmiştir. 1960'lara kadar bu şekilde üretim sistemiyle devam etmiştir.⁷⁵

1970-80'li yıllarda ihracat yönünde çalışmalara ağırlık verilerek genel kalite yönetimine geçilmiştir. Bu dönem Almanya ile ilişkiler ivmelenmiş, ipek haricinde ürün gurupları oluşturulmuştur. Bu dönem Londra'ya ihracat başlamıştır. 1970 yılında Türkiye'de ilk transfer kâğıdına uygulanan baskısı yapılmış ve yurt dışına transfer kâğıdının ihracatına başlanmış, böylelikle üretmiş olduğu baskı kâğıtlarını kendi transfer baskısını da ülkede ilk defa kullanmıştır. Günümüzde bilinen pek çok makine üreticisi ilk defa İpeker Fabrikasında Türkiye'ye giriş yapmıştır. Yeni teknolojiler ve

⁷⁵ <https://www.rekabet.net/bursadan-dunyaya-acilan-basari-oykusu-n178249/>

büyümeye yönelik, teknik gelişmeler sağlanarak Türkiye’de ilk defa polyester kumaş üzerine ronjan⁷⁶ baskı İpeker tarafından uygulanmıştır. 1985 yılında sentetik kumaşlara ipeksi özellikler katan kontinü inceltme makinesi ilk kez İpeker tarafından Türkiye’ye getirilmiş ve sentetik alanda Türk tekstilinin gelişiminde çok önemli bir yer edinmiştir. Bu dönemden sonra ihracatta büyüyen İpeker, Amerika ile ilişkilerini hızlandırmış, İsviçre Sulzer Ruti’den ilk projektel teknolojik yeni tezgâhlar alınmış, Almanya Ausburg İpeker GmbH firmasının kurulması ve yurt dışında tasarlanan koleksiyonlar ile aracısız ihracata geçilmiştir. 1996 yılında Ekolojik kumaş fibrile bakır ipeği cupro üretimine Türkiye’de ilk kez başlanmıştır. İpeker sektörde kendi alanında ilk Oeko-Tex 100 belgesini almıştır. 2000’li yıllarda Rusya ile ticari ilişkilerini geliştirilmesi ve yeni pazarlara açılma süreci başlamış, Uzak Doğu’ya kendi koleksiyonları ile ihracata başlamış ve İpeker Asya Organizasyonu kurulmuştur. 2011 yılında “New Line” geri dönüşümlü kumaşların üretimine başlamış ve İpeker’in kendi alanındaki ilk “GRS” Global Recycle Standart belgesi alınmış, eko dijital baskı yapılmaya başlanmıştır.

Beyaz pet şişe atığından kumaş üretimi de yapan İpeker, bu çevreci tavrıyla 2016’da Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından “Türkiye'nin En Çevreci İhracatçısı” seçilerek ödüllendirilmiştir.

Bursa’ya organize sanayi bölgesinin kurulması fikrinin destekçisi ve öncülerinden olan İpeker firması, bugün Bursa sanayi bölgesinin ilk 3 fabrikasından biridir. 30 milyon dolara ulaşan ihracatı, 460 kişilik istihdamıyla var yüksek katma değerli kumaşlardan aylık 800.000 ila 1,2 milyon metre üreten bir tesis olarak çalışmalarına devam etmektedir.⁷⁷

3. GÜNÜMÜZDE BURSA’DA TEKSTİL

Bursa günümüzde gerek nüfusu gerekse sanayisiyle, Türkiye ekonomisine kattığı değer ile dördüncü büyükşehir olma özelliğini taşımaktadır. Bursa zamanın şartlarıyla zorunlu kıldığı tüm gelişim ve değişimlere rağmen her zaman dönemin yansımalarını

⁷⁶ Boyalı bir kumaşın üzerine, içinde aşındırma maddesi dediğimiz zemin boyasını tahrip eden kimyasal maddeler bulunan bir baskı patı ile baskı yapılması ve baskı yapılan kısımdaki boyanın tahrip edilmesi ile elde edilen baskı çeşididir. Bakınız; <https://tekstilbilgi.net/etiket/asindirma-baski-nedir>

⁷⁷ <http://www.ipeker.com/tr/tarihce.html>

somut ve somut olmayan değer kavramını bugünlere taşımıştır. Bursa kazandığı tüm değer ve sinerjisiyle şehrin simgesi olarak yer alan ayrıca ülke genelinde bilinen markaların da anavatanı olmuştur. Bunların arasında Bursa kumaşı, Bursa havlusı, Bursa Kaplıcaları, İznik çinisi, Bursa bıçağı, İskender kebabı, Kestane şekeri gibi Bursa denilince akla gelen ürünler şehrin marka isimlerihaline gelmiştir. Büyük ve öncü yatırımlarla çok uzak olmaya geçmişimize ev sahipliği yapan şehrimiz geçmişinden aldığı güç ve tecrübe ile dünya pazarlarında aranan bir marka olmuştur⁷⁸ (btso, 2010, s. 52). Bursa, ticari yatırım konusunda, ülke genelinde 15 il sıralamasında uluslararası ticari çekim bölgesi olarak VI sırada yer almaktadır⁷⁹ (Kolektif, 2013, s. 47).

1980’li yıllarda başlatılan teşvik uygulamaları Bursa tekstil sektöründe yatırımların canlanmasına ve 1986 yılında başlatılan makinelerin ithalatının serbest bırakılması ise olağanüstü bir sektörel büyüme etkisi yaratarak kentte gerçek anlamda bir tekstil üretim ve ihracat patlamasına sebep olmuştur. Günümüzde Bursa’da tekstil sektörü, otomotiv ile birlikte kentin ekonomisinde en fazla ağırlığa sahip olan iki sektörden bir tanesidir. Bursa’da toplam 18 adet organize sanayi bölgesi ve ayrıca 1 adet serbest bölge içinde faaliyet gösteren yaklaşık 4100 tekstil ve hazır giyim firması bulunmaktadır.⁸⁰

Bursa tekstili günümüzde, dokuma kumaş üretiminde kullanılan tasarım ve teknolojiye olan sürekli yatırımlarıyla her geçen gün daha da gelişerek, Türkiye tekstil sektörünün gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bursa, Türkiye dokuma kumaş üretimi verilerinde üretim, ihracat ve en çok Ar-Ge yapan firma sayısına sahip, istihdam sayısı ile ulusal ekonomiye katkı sağlayan ilk sıradaki illerdendir. Üretimde çevre dostu yaklaşımlarla, üretim süreçlerinde doğaya ve canlılara zarar vermeden devamlılığı sağlayarak sürdürmek ve mümkün olabilecek her koşulda çevre dostu prosesler kullanarak, son dönemde organik ürünlerin yanı sıra geri dönüşümlü ürünler de üretmeye devam etmektedir. Günümüz bilgi çağının gereksinimlerine ayak uydurup değişen ihtiyaçlara cevap verebilen donanımlı entegre tesisleriyle, üretimde yer alan kuruluşların

⁷⁸ <http://docplayer.biz.tr/1748033-Bir-masal-kenti-bursa.html>

⁷⁹ <http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2013/06/Bursa-Y%C3%B6netim-Plan%C4%B1.pdf>

⁸⁰ <http://www.uib.org.tr/tr/kbfile/turkiye-tekstil-sektoru-ve-bursa>

Avrupa'ya yaptığı ihracat hacmiyle, müşterilerinin yalnızca tedarikçisi olmak yerine müşterilerinin ortağı olmayı da hedeflemektedir

Ülkemizde tekstil dokuma kumaş endüstrisi, sanayileşme süreciyle ortaya çıkan sektörlerden bir tanesidir. Endüstri kollarında da rekabetin çok yüksek seviyede olduğu sektör olma özelliğine sahiptir. Hammaddesi ekolojik dokuma kumaş ürünleri, katma değerinin yüksek olması, doğaya ve insan sağlığına sağladığı faydaların yanı sıra moda tasarım endüstrisinde modacılar tarafından tercih edilmesi nedeniyle yeni trend akımlar oluşturacak kapasitededir. Toplumun bilinçli tüketici yaklaşımları da dokuma kumaş ürünlerinin sektörde etkinliğinin olumlu yönde artmasını sağlamıştır. Günümüzde doğaya ve çevreye olan hassasiyet, toplum sağlığı açısından zararı olmayan ürünlerin üretiminde son derece önem kazanmıştır. Bu bağlamda dokuma kumaş üretiminde çevre dostu ekolojik doğal ürünler son teknoloji üretim ekipmanlarıyla hayat bularak bu ürünlere talepte hızlı bir artışa sebep olmuştur. Doğal olan tekstil ürünleri yüksek ihracat hacmiyle ülke sermayesine değerli katkılar sağlarken tarım yönünden hammadde ve üretimde doğal dengeye herhangi olumsuz etki yapmamaktadır. Tüketici sağlığı ve ekolojinin korunması, doğal ürün dokuma kumaş üretimi yapan işletmelerin prestijini artırdığı gibi duyarlı sosyal sorumluluk projelerinin hayata geçirilmesinin başarılı örnekleri arasında gösterilmektedir. Bu niteliklerinin yanında, doğal yenilebilir kaynakların da etkin bir şekilde kullanımı doğal ürün dokuma kumaş üretiminin uluslararası yeni pazarlara açılabilmesinde önemli rol oynamıştır.

Bursa tekstili günümüzde, giysilik dokuma kumaş üretiminin sağladığı istihdam ve üretim sürecinde oluşturduğu katma değer ve yabancı pazarlarda uluslararası rekabetin ağırlığı sebebiyle gelişmekte olan ülkelerin iktisadi ve ekonomik kalkınma süreçlerinde son derece önemli rol almaktadır.

Türkiye genelinde faaliyet gösteren dokuma kumaş firmalarının kayıtlı olduğu, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca sanayi işletmelerinin kayıtlarının tutulduğu Sanayi Sicil Bilgi Sisteminden (SSBS) edinilen bilgilere göre 2017 yılında Türkiye'de tekstil alanında istihdamın en yüksek olduğu ilin Bursa olduğu görülmektedir.

İL	Çalışan Sayısı	Yüzde
BURSA	67.634	15,9%
GAZİANTEP	61.035	14,4%
İSTANBUL	60.584	14,3%
TEKİRDAĞ	47.619	11,2%
DENİZLİ	43.137	10,2%
KAHRAMANMARAŞ	35.649	8,4%
UŞAK	15.071	3,5%
ADANA	11.619	2,7%
KAYSERİ	11.316	2,7%
İZMİR	7.627	1,8%
Genel Toplam	424.558	

Tablo 5. Tekstil Ürünlerinin İmalatı Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin İstihdam Sayısına Göre Dağılımı (İlk On İl)

(Kaynak: Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) -2017 Yıllık İşletme Cetveli verileri baz alınmıştır.)

Uludağ İhracatçılar Birliğinin 2018 Tekstil Raporu'na göre 2016-2017 yılları arasında Bursa tekstil ihracatında, mal grupları bazında dokuma kumaş üretimi birinci sırada yer almaktadır. Tekstil dokuma kumaş üretiminde kullanılan suni-sentetik iplik ihracatı ise söz konusu listenin ikinci sırasında yer almaktadır.

ÜRÜN GRUBU	2016 \$	2017 \$	\$ DĞŞ %
DOKUMA KUMAŞLAR	707.915.190	707.009.537	-0,13%
SUNİ - SENTETİK İPLİKLER	66.456.893	100.224.571	50,81%
ÖRME KUMAŞLAR	82.861.559	97.664.699	17,86%
DOKUNMAMIŞ KUMAŞLAR VE EŞYALAR	56.182.508	60.065.148	6,91%
SUNİ - SENTETİK ELYAF	8.057.154	11.082.552	37,55%
PAMUK İPLİĞİ	4.278.009	7.004.266	63,73%
DİĞER İPLİKLER	20.410.102	5.669.121	-72,22%
YÜN İPLİĞİ	112.434	2.076.447	1.746,81%
PAMUK ELYAFI	638	616.974	96.540,73%
DİĞER ELYAFLAR	0	63	
İPEK İPLİĞİ	0	17	
İPEK ELYAFI	31.853		-100,00%
YÜN ELYAFI	279		-100,00%
GENEL TOPLAM	946.306.619	991.413.396	4,77%

Tablo 6. 2016-2017 Yılları Arasında Tekstil İhracatının Mal Grupları Dağılımı

(Kaynak Uludağ İhracatçılar Birliği Tekstil Raporu-2018)

3.1. Bursada Kumaş Üretimi

Bursa, geçmişten bu yana dokuma şehri olma özelliğini sürdürmektedir. Türkiye tekstili, geleneksel dokuma kumaş üretiminden katma değeri yüksek ürünlere geçişle birlikte günümüzde birçok alanda olduğu gibi dokuma kumaş üretim alanında da çok çabuk değişen yeniliklere açık küresel anlamda değişimleri yakından takip eder durumdadır.

Dokuma kumaş üretimi, tekstilde bir ara işlem ve aşamadır. Bu nedenle iplik ve dokumada hazırlık, kullanılan makina-teknoloji, kumaşın boya ve terbiyesi gibi hazır giyime yönelik teknolojilerdeki gelişmelerle yakından ilgilidir. Bunun yanı sıra teknolojide yüksek hızda çalışabilen dokuma makinasının da yüksek verime ulaşabilmesi için kullanılacak ipliğin de bu teknolojiye uygun teknik ve donanımlarda hazırlanmış olması gerekmektedir. Bu yönde sadece değişime uğrayan teknolojinin takibi yeterli kalmayacağı gibi üretimde bulunan yönetim bilgi ve anlayışının da gelişmiş olması gerekmektedir. Her dönemin kendine ait çağdaş yönetimi ve tekniklerin uygulanabilmesi en önemli unsur olmaktadır.

Günümüzde kumaş üretiminde tekstil teknolojisinin gelişimi olağanüstü bir yenilik kazanmıştır. Üretimde kullanılan teknolojik makineler, artık klasik üretim teknolojisinden çok uzaklaşmışlardır. Günümüzde makine, elektronik ve kimya mühendisliklerindeki en yüksek seviyenin tekstile uygulanmasıyla sürekli gelişmektedir. Hammaddenin alınıp, dokuma kumaş sonrasında hazır giyim haline getirildiği çok uzun zamana yayılan tekstil teknolojisinin iplik, dokuma, örme, terbiye ve hazır giyim gibi çeşitli aşamalarını kapsayan uzmanlık alanları bulunmaktadır. Bu dalların her biri başlı başına birer çalışma sahası olarak modern teknolojiye en son gelişmelerin uygulanmasıyla çok hızlı bir gelişim ve değişimi sürdürme durumunda olmuşlardır. Uluslararası pazarların acımasız rekabet şartlarında mücadeleyi sürdürebilmek için modern tekstil teknolojisini yerleştirmek ve yenilikleri sürekli izlememiz gerekmektedir⁸¹ (Alpay, Türkiye'de Tekstil Mühendisliğinin Sorunları, 1984, s. 3).

⁸¹ <https://docplayer.biz.tr/57098415-Imfflod-niakiiia-raohendisleri-odasi-aylik-japirpidir-cili-25-sayi-299-kasim-aralik-1984.html>

Gelişen teknoloji dünyasında yaşanan gelişmeler sonucunda artan otomasyon ve bilgili toplum olma ihtiyacıyla dokuma endüstrisinin işleyişi ve görünümü de oldukça gelişmiştir. Bunlara bağlı olarak üretimde hız ve tedarigin öne çıkması birtakım yeni ihtiyaçları doğurmuştur. Dokuma kumaş makinalarının maksimum verimliliği ile makine ve donanım sisteminin atkı atma sistemindeki artışı sağlanarak kullanımın basitleştirilmiştir. Böylece makinaların esnek üretim ve hızlı yanıt verme teknolojisine uyumlu hale getirilerek geliştirilmiş etkili üretim sistemi kullanılmaya başlanmıştır.

Tasarım, zihinde oluşan imgelerin aktarılıp kullanılmasıyla estetik ve işleve dönük ürünlerin üretimi için yapılan zihinsel ve fiziksel eylemlerdir. Tasarım kavramı, Sanayi Devrimi'nin ardından emek yoğun üretimden makine ile üretime geçişin getirdiği seri üretimin bir sonucu olarak sanat ve zanaattan ayrılarak ortaya çıkmıştır. Tasarımda bir metodoloji oluşturularak belli öğelerin ve ilkelerin gözetilip tasarım yapılmasıyla başlamıştır.

Bilim ve teknolojiden faydalanarak gelişen tekstil tasarımı, insanın doğayı aşma istek ve çabalarından biri olarak gelişimine devam etmektedir. Tasarımda nesnelere, teknik ve kültürün birleşiminden doğan ve insan hayatını şekillendiren ürünler olmaktadır. Çok çeşitlilik gösteren dokuma ürünlerinde sanatsal estetik ve tasarım, pazarlarına göre üretimin tasarlanmasını da gerektirmektedir.

Kumaş dokumada çağımıza hâkim olan tasarım kültürü ve bu bağlamda farklı olan tüm sektörlerde olduğu gibi tekstil ürünlerinde de üretim teknik ve yöntemlerinin gelişip yeniden yorumlanmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca çok çeşitli farklılık gösteren dokuma ürünlerinde sanatsal estetik ve tasarlayan kişiye göre çeşitlilik gösteren ürünlerde görsel, işlevsel ve teknolojik farklılıklarda bulunan özelliklerindeki gelişmeler ile 21.yüzyılda hız kazanmıştır. Tasarım gerektiren farklı üretim sektörlerinde olduğu gibi tekstilde de ileri seviye teknolojik destek sayesinde tasarımcılar, yeniliği keşfedip sınırları zorlamış alışılmışın dışında yenilikçi ürünler tasarlayarak meydana getirmişlerdir. Bunun yanı sıra tüketicinin günümüz teknolojisini benimseyen durumuyla koşut giden yaşamlarında yer alan rolünün artmasıyla, kullanılan lif ve bitmiş ürün olarak ileri teknolojiyle gelişmiş ve donatılmış olan tekstiller, ileri teknolojiyle devrinin son derece yenilikçi keşif alanı olmuştur. Ayrıca tekstil tasarım üretiminde bilgisayar teknolojilerinden yararlanılmasıyla

birlikte tasarımda yeni malzeme ve üretim yöntemlerinin kullanılması tasarlanan ürünün oluşma sürecine yeni yaklaşımlar kazandırmaktadır.

Bilim ve teknolojiden faydalanarak gelişen tekstil tasarımı, insanın doğayı aşma istek ve çabalarından biri olarak gelişimine devam etmektedir. Tasarımda nesnelere teknik ve kültürün birleşiminden doğan ve insan hayatını şekillendiren ürünler olmaktadır. Bu yönde, üretilen teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler neticesinde tekstil ürünlerinde hayal edilemez tasarım imkân ve koşulları oluştururken, inovasyonla elde edilen gelişim ve değişim hızlı bir şekilde devam etmektedir⁸² (Başaran, 2018, s. 258,259).

Gelişen teknolojinin imkânlarını kullanan Bursa dokuma kumaş sektörü, tekstil dokuma kumaş teknolojisindeki gelişmeleri yakından takip etmektedir. Katma değeri yüksek ürünlere geçiş noktasında köprü görevi gören BUTEKOM Mükemmeliyet Merkezinin bireysel firmalarla hazırlamış olduğu projelerde, şıklığını korumanın yanı sıra, dinamik hayatın akışına ayak uyduran, ergonomik konforuyla da ön planda olan kumaşlar üretilmektedir. Bu kumaşlara örnek olarak yağ ve kir itici, kumaş ve renklerinde uzun ömürlü, **Bionic Finish**; koyu renklerde yakıcı güneşin etkisini azaltan akıllı kumaş **CoolDark**;, mikro kapsüllerle içeriğindeki acı biberin vücut ısısını artıran özelliği sayesinde vücutta yağ yakımına ve zayıflamaya yardımcı olan **Slimmin**; Özel yapısı sayesinde doğadaki polen tozlarının dokuma kumaş yüzeyine tutunmasını engelleyen **Zeropollen**; yüksek dayanıklılık ve hareket kabiliyetinin yanı sıra doğal esneklik sağlayan bunu yanında elastikiyeti olan ürünlerin aksine kuru temizleme ve aynı zamanda ütümeye dayanıklı dinamizmi artıran **Woolstretch**; doğal olan kumaş içerisine yerleştirilmiş sınırsız sayıda mikrokapsüllerin, hareket esnasında patlayıp giysinin gün boyu ferahlık vererek cildi nemlendirmesiyle hoş kokmasını ayrıca kişiyi kendisini enerjik hissetmesini sağlayan **Bioparfume**; hammaddesi doğal dokuma kumaşa, sınırsız miktarda gümüş iyonlar yerleştirilerek aktif vücut ısısında terlemeyle oluşan nemli durumlarda iyonların aktiflik kazanmasını sağlayan böylelikle vücutta ferahlık veren istenmeyen kokuların oluşumunu engelleyen, cilt üzerindeki doğal dengenin korunmasına destek olan **Silverplus**, kuru temizlemeye dayanıklıdır.

⁸² http://www.kesitakademi.com/Makaleler/1668478836_1481%20Fatma%20BULAT.pdf

Zerostress; kentlerde hızlı iş temposuna ayak uydururken kişi bedeninde oluşan stres ve gerginlik nedenleri yüklenen pozitif iyonlardır. Doğanın sunmuş olduğu kişiyi iyi hissettiren negatif-pozitif iyonların nötralizasyonu dokuma kumaşta uygulanmıştır. Rudolf Duraner'in negatif iyon teknolojisini kullanarak üretilen dokuma kumaş, stresi azaltarak yorgunluğu gidermede, çarpıntıyı azaltarak kan basıncını düşürmekte ve kılcal damarların genişlemesini, kanın alkalize olmasını sağlamaktadır.⁸³

Günümüzde dokuma kumaş tasarımında, tekstil sektöründe çalışan tasarımcılar sezgisel olarak ilerleyen bireysel yaratıcılıklarını çalışmış oldukları firmanın makine parkuru ve malzeme arşivi yönünde gerekenler ile tasarımı ortaya koymaktadırlar. Bu durum moda eğilimlerinin de eklenmesiyle gereklilikleri arttırmakta ve yaratıcılıkla paralel ilerleyen araştırma geliştirme yönünde ilerleme sağlanmaktadır.

⁸³ <http://www.butekom.org/Data/Others/Documents/TurkiyeTekstilProjeleri/IPEKIS.pdf>

CPA Kodu	Dokuma Kumaş Tipi	Biri mi	Toplam Kurulu Kapasite			Toplam Fiili Üretim Miktarı			Kapasite Kullanım Oranı		
			(A)			(B)			(B/A)		
			2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
13.20.11	İpekten	m2	2.358.554	2.357.932	2.369.182	1.677.149	1.866.359	2.149.969	71,1%	79,2%	90,7%
13.20.12	Yünden	m2	2.306.383	6.860.521	7.357.108	1.582.179	2.433.837	2.857.021	68,6%	35,5%	38,8%
13.20.13	Ketenden	m2	1.524.141	1.524.141	1.186.567	654.949	562.169	661.465	43,0%	36,9%	55,7%
13.20.20	Pamuktan	m2	94.239.019	104.603.905	153.584.940	128.113.557	127.381.625	169.055.129	135,9%	121,8%	110,1%
13.20.31	Sentetik ve Suni Filament İpliklerden	m2	422.450.048	473.279.357	490.055.429	451.505.444	475.432.415	529.398.924	106,9%	100,5%	108,0%
13.20.32	Sentetik Devamsız Elyaftan	m2	211.067.624	259.500.692	214.529.126	162.824.801	203.210.125	243.620.947	77,1%	78,3%	113,6%
13.20.33	Suni Devamsız Elyaftan	m2	70.022.785	57.095.845	67.763.158	79.075.473	84.992.678	87.590.138	112,9%	148,9%	129,3%
13.20.46	Cam Elyafından	kg	806.324	405.043	1.372.791	1.949.817	859.264	1.595.198	241,8%	212,1%	116,2%

Tablo 7. Bursa İlinde Dokuma Kumaş Üretimi ve Kapasite Kullanım Oranı

(Kaynak: Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) -2017 Yıllık İşletme Cetveli verileri baz alınmıştır.)

CPA Kodu	Dokuma Kumaş Tipi	Birimi	Toplam Yurtiçi Satış Miktarı			Toplam Yurtiçi Satış Değeri (₺)		
			2015	2016	2017	2015	2016	2017
13.20.11	İpekten	m2	1.670.841	1.870.483	2.151.614	5.130.291 ₺	5.954.134 ₺	7.574.750 ₺
13.20.12	Yünden	m2	1.353.870	1.987.253	2.516.236	35.656.198 ₺	40.444.270 ₺	55.485.007 ₺
13.20.13	Ketenden	m2	2.768.877	575.488	660.083	53.479.489 ₺	30.421.180 ₺	28.709.500 ₺
13.20.20	Pamuktan	m2	87.439.889	89.532.368	94.648.933	668.728.655 ₺	515.618.782 ₺	753.308.492 ₺

13.20.31	Sentetik ve Suni Filament İpliklerden	m2	279.158.014	305.161.398	317.616.458	2.032.381.784 ₺	2.175.536.694 ₺	2.822.668.410 ₺
13.20.32	Sentetik Devamsız Elyaftan	m2	135.776.288	167.568.372	204.396.869	795.241.075 ₺	1.586.856.205 ₺	1.261.851.832 ₺
13.20.33	Suni Devamsız Elyaftan	m2	57.068.647	40.798.122	42.925.912	215.614.833 ₺	268.383.162 ₺	294.284.726 ₺
13.20.46	Cam Elyafından	kg	1.169.697	846.408	1.610.529	43.653.003 ₺	40.328.010 ₺	56.937.093 ₺

Tablo 8. Bursa İlinde Dokuma Kumaş Yurtiçi Üretim Miktarı ve Değeri

(Kaynak: Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) -2017 Yıllık İşletme Cetveli verileri baz alınmıştır.)

CPA Kodu	Dokuma Kumaş Tipi	Birimi	Toplam Yurtdışı Satış Miktarı			Toplam Yurtdışı Satış Değeri (\$)		
			2015	2016	2017	2015	2016	2017
13.20.11	İpekten	m2	1.020	-	-	122.760 \$	-	-
13.20.12	Yünden	m2	304.094	261.861	223.030	7.181.915 \$	6.281.811 \$	4.497.124 \$
13.20.13	Ketenden	m2	-	-	3.102	-	-	65.730 \$
13.20.20	Pamuktan	m2	36.041.834	36.483.396	64.965.188	127.280.265 \$	111.704.580 \$	204.694.520 \$
13.20.31	Sentetik ve Suni Filament İpliklerden	m2	36.925.053	34.345.595	31.266.589	174.057.051 \$	85.129.464 \$	127.391.219 \$
13.20.32	Sentetik Devamsız Elyaftan	m2	20.536.046	26.612.650	30.700.710	66.297.379 \$	76.194.213 \$	87.058.439 \$
13.20.33	Suni Devamsız Elyaftan	m2	6.827.970	8.899.108	7.399.115	36.289.163 \$	15.517.851 \$	17.938.772 \$
13.20.46	Cam Elyafından	kg	27.350	2.000	-	1.091.389 \$	31.320 \$	-

Tablo 9. Bursa İlinde Dokuma Kumaş Yurtdışı Üretim Miktarı ve Değeri

(Kaynak: Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) -2017 Yıllık İşletme Cetveli verileri baz alınmıştır.)

3.1.1. İpekli Kumaş Üretimi

Türkiye’de dokumacılık alanında farklı bölge ve şehirlerin üretimleri, o bölgeye has karakteristik özelliklerine sahip olan dokuma kumaş çeşitlerinin var olduğu bilinmektedir. Geçmişte ipek ve ipekli dokuma kumaşı üretimi ile dokuma merkezi olan Bursa önemli bir yer edinmiştir. İpek, tarihi boyunca, Bursa ekonomisinde son derece önemli bir yeri teşkil ettiği gibi, ekonomik yaşamında da değerli bir ürün olmuştur. Ham ipeğin işlem görmesi ile iplik ve ipekli dokuma kumaş, Osmanlı ticaretinde önemli bir değere sahip olmuş altın ve gümüş gibi ekonomik bir birim değerinde işlem görmüştür. İpekli kumaş dokumalar iplik yapısına bağlı olarak değer kazanırken, renk ve desen gibi unsurları da değerini artırmıştır. Kumaş dokuma ipliğine altın ve gümüş teller ilave edilmesi değeriyle birlikte maliyetinin de artmasına sebep olmuştur.

Bursa’nın tekstil şehri olmasında önemli payı bulunan geleneksel bir ürün olan ipek dokumalar geçmişte yaşamı idame ettirmek için geçim kaynağı durumunda iken zamanla hammadesinin giderek azalması devleti ve üreticiyi arayışa sevk etmiştir.

Bursa’da kozacılığı korumak ve sürdürmek amacıyla 1940 yılında Bursa Koza Tarım Kooperatifi (Kozabirlik) devlet katkılarıyla kurulmuştur. Ülkemizde yetiştirilen yerli ırk ipek böceğinin hassaslığı nedeni ile üretimde giderek azalması ve çeşitli hastalıklara karşı dayanıksız olmasından dolayı 1963 senesinde tohum üretim işletmesi kurulmuştur⁸⁴ (Kozabirlik, 2019).

İpeğin hammadesinin üretim ve temininde yaşanan sıkıntılar, gelişmiş makine ve sanayi tasarım teknolojisine ayak uyduramayan geleneksel dokuma usülleri ve yeterli istihdamın sağlanamaması ipekli dokuma üretiminin giderek azalmasının önemli sebepleri arasında sıralanabilir. Günümüzde ipek kozası yetiştiriciliğini devam ettiren Koza Birlik kuruluşu yetkilileri, yaptığımız görüşmede; bilinçsizce yapılan ilaçlamalarla ipek böceğinin zarar görmesinin, ipeğin üzerindeki fonların kaldırılarak ithalinin serbest bırakılmasıyla özellikle Çin’den ithal edilmesinin, zahmetli bir iş olan koza yetiştiriciliğine rağbet gösterilmeyişinin, üretim miktarının düşük ve işleme usüllerinin geleneksel olmasının ipekçiliği tehdit ettiğini belirtmişlerdir.

⁸⁴ <http://www.kozabirlik.com.tr/hakkimizda/tarihce.html> 02.02.2019

3.1.2. Pamuklu Kumaş Üretimi

Pamuğun Akdeniz sahillerinde yetiştirilmesi ancak günümüzden 2200 yıl önce Pelepones yarımadasının batısındaki küçük bir adada (Elis Adası), başlamış büyük bir pamuk plantasyonu oluşturulmuş Akdeniz'in liman şehirlerinde dokunan pamuklu kumaşlar değer olarak altınla aynı kabul edilmiştir.⁸⁵

Dünyada az sayıda ülke ekolojisinin pamuk tarımına elverişli olması sebebiyle, dünya üretiminin % 80'ine yakını Türkiye'nin de içinde bulunduğu az sayıda ülke tarafından üretilmektedir.⁸⁶ Üretim açısından bakıldığında uluslararası en büyük pamuk (lif) üreticisi Çin'i sırasıyla Hindistan, ABD, Pakistan, Brezilya, Özbekistan, Avusturalya ve Türkiye izlemektedir. Amerikan Tarım Bakanlığı (USDA) verilerine göre Türkiye; Çin, Hindistan ve Pakistan'ın ardından 4'üncü büyük pamuk üreticisi ve tedarikçisi durumundadır. Dünya Pamuk fiyatları, üretici durumdaki ülkelerin üretim hacmi, uluslararası pazarda stratejik yaklaşım ve stok durumlarından etkilenmektedir.

Pamuk üretimi, katma değer katkısı ve istihdam ile üretilen ülkelere ekonomik yönde önemi büyük olan bir tarımsal ürün olmaktadır. Pamuk hem endüstriyel hem de tarımsal ürün olarak işlenmesiyle; çırçır lifi ile dokuma, pamuk çekirdeği ile yağ ve yem, linteri ile de kâğıt endüstrisinin hammaddesidir.

Ülkemizde Pamuk standardının başlangıç süresi 1930 yılıdır. Bu dönemde 1705 sayılı "Ticari Tağşişin Meni ve İhracatın Murakabesi ve Korunması Hakkındaki Kanun" olmuştur. 1945 yılında Sümerbank bünyesinde bulunan fabrikalarda işletilmek üzere akala pamuğuna norm cetveli oluşturmuştur. Resmî bir kimliği olmamakla beraber bu çalışmalar ülkemizdeki standardizasyon fikrinde gelişmesine temel oluşturmuştur. 1950 yılından sonra pamuğun ihraç edilen ürünler kategorisinde yer almasıyla pamuk standardizasyonu önem kazanmıştır.⁸⁷

Tekstil sektörünün geniş üretim aşamalarında, dokuma sektörüne ana girdi temin etmesi yönünden, pamuklu dokuma kumaş alt sektörü, en önemli aşamayı

⁸⁵ <http://www.cine-tarim.com.tr/dergi/arsiv46/sektorel03.htm>

⁸⁶ <http://koop.gtb.gov.tr/data/53319e1b487c8eb1e43d729d/2014%20Pamuk%20Raporu.pdf>

⁸⁷ http://www.upk.org.tr/User_Files/editor/file/Turk%20Pamuklarında%20Standardizasyonun%20Gelisimi...pdf

oluşturmaktadır. Pamuklu tekstil sektöründe kullanılan ana girdi (pamuk), üretim prosesinde sırasıyla şu işlemlerden geçirilmektedir: harman-hallaç, tarak, cer, fitil, iplik. Bu aşamalardan sonra olarak iplikler dokunarak kumaşa dönüştürülür.⁸⁸

Türkiye 1980 yılında pamuk üretimi kendine yeten bir ülke durumundayken Ülkemizde yıllar itibariyle tekstil sektöründe yaşanan genişlemeye paralel olarak, pamuk tüketimindeki artış iç üretim artışıyla karşılanamadığından, pamuk ithalat miktarı artmış ve 1990 yılına kadar pamuk ihracatçısı olan Türkiye, başlıca pamuk ithalatçısı ülkelere bir konumuna gelmiştir.

Tablo 5: Bölgeler İtibariyle Türkiye Pamuk Ekim Alanları (Bin Dekar)

YIL	G.DOĞU ANADOLU	EGE	ÇUKUROVA	ANTALYA	TOPLAM
1995	2.042	2.499	2.725	300	7.566
2000	3.168	2.017	1.230	126	6.541
2005	2.950	1.378	1.086	54	5.468
2010	2.878	826	1.061	41	4.806
2015	2.645	917	716	62	4.340
2017	2.931	1.073	876	58	4.938
1995-2017 Değişim (%)	43,5	-57,1	-67,9	-80,7	-34,7

Kaynak: TÜİK, Bütünsel Üretim İstatistikleri

Tablo 10. Türkiye Pamuk Ekim Alanları

Türkiye’de pamuk üretiminin büyük bir bölümü Ege Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Çukurova ve Antalya yörelerinde uygulanmaktadır. TÜİK verilerine göre 2017 yılında 1995 yılına göre Güneydoğu Anadolu Bölgesinde pamuk ekim alanları % 43 oranında artarken, Ege’de % 57, Çukurova’da % 67, Antalya’da % 81 gerilemiştir. Bu süreçte ekim alanlarındaki daralma ise %35 olmuştur. Özellikle Ege ve Çukurova’daki gerileme sadece oransal olarak değil hektar bazında da ciddi rakamlara karşılık gelmektedir.⁸⁹

2017 yılına gelindiğinde bu durum ve verimlilik artmasına rağmen üretilen miktar tekstil sanayinin gereksinimi ve ihtiyacını karşılayamamaktadır. 2003- 2017 yıllarında

⁸⁸ http://www.kalkinma.com.tr/data/file/raporlar/ESA/SA/2001-SA/SA-01-02-08_Pamuklu_Dokuma_Sektoru.pdf

⁸⁹ <http://koop.gtbt.gov.tr/data/5ad06c80ddee7dd8b423eb24/2017%20Pamuk%20Raporu.pdf>

pamuk ithalatı %56,25 oranında azalmış, Türkiye pamuk ithalatçı ülke konumuna gelmiştir. İthalatçı durumuna gelmesinde uluslararası fiyatlarındaki değişimler, girdi politikalarının yetersizliği gibi nedenler de etken olmaktadır. Ayrıca pamuk üretiminin piyasaya arzı, sene boyunca önemli değişim ve dalgalanmalara neden olan çiftçi gelirinin ekonomik dalgalanmasından kaynaklı olmaktadır (Okumuş, 2012).

Ülkemiz, iç üretimin tüketimi karşılayamaması sebebiyle günümüzde dünyanın en fazla pamuk ithal eden ikinci ülkesi konumunda yer almaktadır. 2009 yılında Türkiye'nin pamuk ithalatının yaklaşık %80'i ABD ve Yunanistan'dan yapılmaktadır. ABD'nin payı %60-65 civarındadır. Bu ülkeleri Türkmenistan, Hindistan, Brezilya, Özbekistan ve Suriye gibi ülkeler takip etmektedir.⁹⁰

Öte yandan girdi maliyetlerindeki artış da (mazot, gübre, kimyasal ilaç vb.) üreticinin pamuk üretiminden vazgeçmesinde önemli bir etkidir.⁹¹

Bursa, ekolojisi itibariyle pamuk yetiştirmeye elverişli bir konumda bulunmamaktadır. Türkiye'de başlıca pamuk üretilen alanları Ege, Çukurova, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Antalya'dır. Pamuk ekim alanları her yıl biraz daha azalmaktadır. Buna karşın, uygun iklim koşullarına bağlı bulunarak artan tarla verimleri sayesinde kütlü pamuk rekoltesi bu azalmayı bir miktar tolere etmektedir.

Türkiye Pamuk Üretimi (000 Ton)					
	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/2017
Ekim Alanı, bin ha	488	451	468	434	415
Kütlü Üretimi, bin ton	2.320	2.250	2.349	1.944	1.989
Kütlü Verimi, kg/da	475	499	502	448	479
Lif Üretimi, bin ton	858	878	846	738	756
Lif Verimi, kg/da	176	195	181	170	180
Çırcır Randımanı **	37	39	36	38	38

Tablo 11. Türkiye'de Pamuk Üretimi.

(Kaynak: TUIK: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=58)

⁹⁰ <http://koop.gtb.gov.tr/data/56e95b3a1a79f5b210d9176f/2015%20Pamuk%20Raporu.pdf>

⁹¹ http://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=30467&tipi=17&sube=0

Üretim ve tüketimdeki bu gelişmelerle birlikte lif pamuk ithalatı 932 bin ton' dan 693 bin ton' a düşmüştür. Buna karşılık son üç sezonda 110-126 bin ton aralığında seyreden lif pamuk ihracatımızın 2016/17 itibariyle 164 bin ton' a çıkması dikkat çekmektedir. TL'nin ABD Doları karşısındaki değer kaybından oluşan yükselme pamuğa görece bir cazibe kazandırmıştır. Ancak bu, üretim maliyetlerindeki artışın olumsuz etkisini ortadan kaldırmaya yetmemiştir.

Türkiye Pamuk Durumu (000 Ton)				
	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Ekim Alanı, bin ha	451	468	434	415
Lif Verimi, kg/da	195	181	170	180
Lif Üretimi, bin ton	878	846	738	756
Bşl. Stoğu, bin ton ***	191	490	534	597
İthalat, bin ton	932	810	713	693
Tüketim, bin ton	1.400	1.486	1.500	1.450
İhracat, bin ton	110	126	117	164
Suç stoğu, bin ton**	726	534	597	432
Fiyat (TL/kg)***	4.10	3.55	4.11	5,48

Tablo 12. Türkiye Pamuk Durumu

(Kaynak: Türkiye Pamuk Konseyi-Pamuk Raporu-2017)

Türkiye'nin iplik üretim kapasitesi 2.300.000 ton kısa elyaf (pamuk ve benzeri) iplik, 400.000 ton uzun elyaf (yün benzeri) iplik ve 800.000 ton filament (kesiksiz iplik), olmak üzere toplam 3.500.000 ton'dur. Dokuma üretiminde Türkiye'deki toplam kurulu kapasite 1.350.000 ton civarında olduğu tahmin edilmektedir. Örne sektöründe ise 2.250.000 ton'luk toplam bir kapasite bulunduğu tahmin edilmektedir. ITMF verilerine göre; Türkiye son 5 yılda dünya yuvarlak örgü makinelerinin %10'unun

satın alarak, Çin halk Cumhuriyet'in den sonra 2. büyük yatırımcı olmuştur (Sanver, Rapor No: 2018-001).

Pamuk üreticisi olmadığı halde işleyicisi olan Bursa, kayıtlı üretici sayısı bakımından diğer illere kıyasla geri sıralarda yer almaktadır. Kayıtlı üretici sayısı ve üretim kapasitesi dikkate alındığında diğer illere göre Bursa'daki dikkat çekici fazlalığın modern, üretim kapasitesi yüksek sanayi tesisleriyle izah edilebileceği kanaatindeyiz.

Pamuktan İplikler (dikiş ipliği hariç) Üretici Firmalar

İl Adı	KAYITLI ÜRETİCİ İ			Personel Bilgileri			Üretim Kapasitesi	
		M	T	U	İ	İD	Toplam	kilogram
ADANA	18	179	270	663	3721	430	5263	53,243,859
ADIYAMAN	8	28	27	66	1656	40	1817	32,898,076
AFYONKARAHİSAR	2	5	6	26	245	6	288	*
ANTALYA	1	3	3	4	2	0	12	*
AYDIN	3	6	2	8	341	27	384	*
BİLECİK	1	2	0	3	65	17	87	*
BURSA	5	11	46	28	593	54	732	4,586,302
DENİZLİ	20	94	290	405	2897	253	3939	40,530,522
DIYARBAKIR	3	10	25	18	541	14	608	*
EDİRNE	2	7	11	44	679	29	770	*
GAZİANTEP	40	96	115	495	6311	358	7375	101,349,103
HATAY	1	13	17	85	366	35	516	*
ISPARTA	6	41	69	44	1335	71	1560	10,161,160
MERSİN	1	0	0	3	72	2	77	*
İSTANBUL	16	5	42	41	766	97	951	7,946,210
İZMİR	4	6	10	28	475	26	545	2,327,049
KAYSERİ	13	125	66	379	4563	254	5387	51,001,877
KIRKLARELİ	3	5	7	19	368	17	416	*
MALATYA	13	26	31	161	1593	103	1914	27,425,154
MANİSA	1	3	2	14	138	15	172	*
KAHRAMANMARAŞ	84	160	441	842	14330	704	16525	183,488,887
MARDİN	1	0	0	3	57	2	62	*
NİĞDE	7	13	33	50	607	30	999	12,472,861
SAKARYA	1	0	0	2	184	4	190	*
SİVAS	1	1	0	4	268	2	275	*
TEKİRDAĞ	20	48	95	267	4384	322	5116	39,625,917
ŞANLIURFA	16	3	4	88	1152	47	1294	20,558,239
UŞAK	6	9	5	36	928	23	1001	9,012,846
OSMANIYE	11	14	27	99	1706	39	2072	16,729,861
DÜZCE	2	5	6	15	424	15	465	*
Toplam	310	918	1650	3940	50767	3036	60812	613,357,923

M: Mühendis; T: Teknisyen; U: Usta; İ: İşçi; İD: İdari;

Türkiye Geneli İplik Üretim Değerleri (Bin TL), 2012-2017						
Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016	2017
İpek İplik	c	c	c	c	c	c
Yün İplik	75.871	94.868	260.947	69.795	68.049	60.439
Pamuk İplik	c	8.539.957	9.236.757	9.020.176	10.631.337	14.061.880
Keten İplik	-	-	-	-	-	-
Suni ve sentetik filament iplik	4.630.743	5.021.849	5.985.182	6.629.988	7.590.542	9.737.620
Suni devamsız elyaftan iplik	3.073.076	3.639.847	4.124.938	4.495.649	4.526.131	6.509.350
<i>* Kayıtlı üretici sayısı 3 ve daha az ise üretim kapasitesi bilgileri verilmemektedir</i>						
<i>İl bazında üretim kapasitesi toplamları ürünün niteliğine bağlı olarak farklı birimlerde olabilir., Hesaplama Tek Vardiyedir.</i>						

Tablo 13. Pamuktan iplikler (dikiş ipliği hariç) İllere Göre Üretim Kapasiteleri

(Kaynak: TOBB Veri Tabanı – 2016)

Giysilik Pamuk Dokuma Kumaş üretimindeki girişim sayısının küçük artışlarla devam ettiği görülürken de sentetik dokuma alanındaki girişimlerin yine küçük artışlarla devam etmesi birlikte pamuklu dokuma kumaşlara göre neredeyse iki kat fazla olduğu görülmektedir.

Pamuklu dokuma giysilik kumaş üretim değeri hemen hemen sentetik dokuma kumaşlarla aynı seviyede seyretmektedir.

Pamuk dokuma kumaş üretiminin sentetik dokuma kumaş üretiminin gerisinde kalmasına rağmen pamuk iplik üretim değeri daha üst seviyelere ulaşmıştır. Üretilen pamuk ipliğinin dokuma kumaştan ziyade iplik olarak daha çok dış piyasaya sunulmasının bunda etkili olduğu kanaatindeyiz.

Türkiye Pamuklu dokuma sektöründen sonra en önemli üretim, suni-sentetik dokuma kumaş sektöründe yapılmaktadır. Dokuma kumaşlar ağırlıklı olarak giyim sanayinde

kullanılmaktadır. Suni-sentetik sektöründe, ürünler polyester filament ağırlıklı olup, bunu naylon ve viskon filament esaslı ürünler takip etmektedir. Ülkemizde üretilen kumaşların büyük bir kısmını pamuklu ve suni-sentetik dokuma kumaşlar oluşturmaktadır.⁹²

Türkiye Geneli Giysilik Dokuma Kumaş Üreticisi Girişim Sayıları, 2012-2017						
Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Yün Dokuma	23	19	20	21	33	26
İpek Dokuma	2	12	13	14	3	3
Sentetik Dokuma	423	412	399	413	416	434
Pamuklu Dokuma	199	214	256	255	238	263
Keten Dokuma	8	13	11	9	9	8

Tablo 14. Türkiye Geneli Giysilik Dokuma Kumaş Üreticisi Girişim Sayıları, 2012-2017

(Kaynak: TOBB Veri Tabanı – 2016)

3.1.3. Sentetik Kumaş Üretimi

Sentetik elyaf ve iplik sanayisi petrokimya sanayisinin bir alt grubu olarak yer almaktadır. İnsanlığın var oluşundan itibaren, yün ve ipekle başlayan doğal lif kullanımına zaman içerisinde pamuk ve keten gibi diğer doğal lifler de eklenmiştir., Sürekli artan talep nedeniyle pamuk ve ketenin kullanımı yün ve ipek seviyesini yakalamıştır. Doğal lif kullanımı uzun süre devam etmiştir. Nüfusun hızla artması karşısında doğal liflerle talebi karşılamakta yetersiz kalınca yeni bir arayışa gidilmiş, neticede petrokimya endüstrisi ürünlerden sentetik liflerin keşfi ve gelişmeleri başlamıştır. İlk sentetik lif üretimi ise 1927 senesinde gerçekleştirilmiştir. Sentetik liflerle ilgili ilk ciddi araştırma ve üretim faaliyeti genelde Alman kimyagerlerin çalışmasıyla yürütülmüştür. Sentetik liflerin ticari önem ve yoğun üretimi 1940 yılında naylonla başlamıştır. İlk ticari akrilik elyaf üretimi 1950 senesinde, poliester üretimi

⁹² <https://www.bilgio.net/turkiyede-dokuma-ve-giyim-sanayisi-hakkinda-bilgiler/>

1950 senesinde, polipropilen üretimi ise 1958 yılında başlamıştır. Türkiye'de doğal olan elyaf ve ipliklerden üretilen ürünlerin yanı sıra 1940'lı yıllardan bu yana devlete ait kuruluşlarca selülozik elyaf (viskoz) üretimi yapılmış olsa da sentetik elyaf üretimi ilk kez 1964 yılında başlamıştır. Türk sentetik iplik sektörü 1997 senesinden beri yeni bir geçiş ve dönüşüm sürecine girmiştir. Bu süreçte en belirgin özellik ise dünyadaki en son teknoloji, yenilik ve gelişmeleri bünyesinde toplayarak kapasitesi ve çeşitlilik bakımından en üst seviyeyi yakalamaktadır.

Türk tekstil sektöründe kumaş dokumada, 1989 yılında Korteks İplik Fabrikası nihai ürün olarak kaliteli polyester iplik ihtiyacını karşılamak üzere Bursa'da kurulmuştur. 1990 yılında tekstil sektörünün gereken hammadde ürün talebini göz önünde bulundurarak ilk atılımını günlük 80 ton kapasitesiyle Emre Poly 1 işletmesini açmıştır. Ardından 1998 yılında 2. gelişimi, günlük 500 ton kapasitesiyle Berkun Poly 2 tesisi kurulmuştur.⁹³ Bursa'da bulunan Korteks, Avrupa'nın en büyük entegre ve inovatif polyester iplik üretim tesis merkezi olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. 335 bin metrekarelik üretim tesis üssüyle Türkiye tekstil sektörünün polyester iplik ihtiyacını, piyasanın gereken ihtiyaçlarına göre çeşitlendirilmiş ürün gamıyla karşılayan Korteks, bunun yanı sıra ürünlerini dünyanın dört bir yanına ulaştırmaktadır. Toplam üretiminin yüzde 80'ini iç piyasaya sunan Korteks, Almanya'dan İtalya'ya, İngiltere'den ABD'ye, Kanada'dan Meksika ve Güney Afrika'ya kadar 50'ye yakın ülkeye ihracat gerçekleştirmektedir.⁹⁴

Bursa'da bulunan suni sentetik kumaş üretimine sentetik iplik üretiminde yer alan firmalar ise başta gelen Korteks İplik, Polyteks İplik, Karesi Tekstil, Tolcan Tekstil vb. firmalar ile Bursa ve Türkiye için büyük bir bölüm gereksinimini karşılamaktadır.

İhracatçı Firmaların Kanuni Merkezleri Bazında İhracat Rakamları

SSBS'nin 2017 Yıllık İşletme Cetveli Verileri baz alındığında Bursa'nın 4.494.914.800 TL'lik yurt içi satış değeriyle Türkiye İçinde Kumaş Sektöründe En Çok Satış Yapan İller sıralamasında ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

⁹³ <http://www.bursa.com/avrupanin-en-buyugu-bursada-n311041/> erişim 02.02.2019

⁹⁴ <https://www.capital.com.tr/listeler/capital-500/korteks-mensucat> 02.02.2019

İL	Dokuma Kumaş Sektörü Yurtiçi Satış Değeri (TL)
BURSA	4.494.914.800
DENİZLİ	1.946.517.770
KAHRAMANMARAŞ	651.521.195
İSTANBUL	386.909.957
UŞAK	328.543.537
ADANA	258.036.377
KAYSERİ	196.428.762
TEKİRDAĞ	175.313.962
BARTIN	159.062.682
GAZİANTEP	103.705.169
KOCAELİ	66.110.413

Tablo 15. Dokuma Kumaş Sektörü Yurtiçi Satış Değeri (Kaynak: SSBS - 2017 Yıllık İşletme Cetveli Verileri baz alınmıştır)

3.4. Tekstil Sanayisini Destekleyen Bölgesel Kuruluşlar ve Faliyetleri

3.4.1. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak, meslek disiplinini, ahlak ve tesanüdünü korumak gibi aynı amaç ve görev çerçevesinde, 6 Haziran 1889 tarihinde, "Bursa Ticaret Odası" ismiyle Bursalı işadamlarının teşebbüsü ile Koza Han'ın küçük bir odasında hizmete başlamıştır.

Bursa Ticaret Odası, bir yıl sonra kurulan Sanayi Odası ile birleşerek, Ticaret ve Sanayi Odası hüviyetine sahip olmuştur.

Görsel 29. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, 1999 yılının ikinci yarısından itibaren Organize Sanayi Bölgesinde yaptırılan yeni hizmet binasında hizmet vermektedir. Kurulduğu günden beri Türkiye ve bölge ekonomisinin, ticaret ve sanayi hayatının gelişmesi, ona yeni ivmeler kazandırılması istikametinde çalışmalarını sürdürmektedir.

1889 yılında faaliyete geçen Bursa Ticaret ve Sanayi Odası daha o günlerde mahalli ticaret ve sanayi konularına eğilmiş ve bugün üzerinde önemle durulan mesleki ve teknik okulların açılması ve yaşayabilmesi için de büyük gayretler sarf etmiştir. Bursa'nın makine ve madeni eşya sanayisinin öğretici ve öncüsü olan o zamanki adı ile (Hamidiye Sanayii Mektebine) maddi ve manevi yardımlarda bulunmuş; ürünlerini, açılan sergilerde halka tanıtmış ve bir satış mağazası açılmasına da öncülük etmiştir. Yine standardizasyonun henüz ticaret literatüründe önemli bir yer almadığı dönemlerde, Bursalı sanayiciler, kendilerine has sezileriyle Bursa Ticaret ve Sanayi Odası vasıtasıyla bu yönde karar ve tedbirleri alarak ilk adımları atmışlardır.

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Avrupa'da açılan fuarlara üyelerinin de katılmalarının, kendilerine önemli yararlar sağlayacağı bilinciyle, onların bu fuarlara iştiraklerini Bursa sanayi ve tarım mallarının ihracatında da teşvik etmiştir. Bursa'nın ve bölgenin ticaret ve sanayi yapısının ülke ekonomisine daha fazla katkı yaratır yönde biçimlenmesi, üyelerinin mesleki faaliyetlerini uygun koşullarda yürütebilmeleri ve

karşılaştıkları sorunların çözümlenebilmesi amacıyla kurulan Bursa Ticaret ve Sanayi Odası bugün ülkemizin en önde gelen meslek kuruluşları arasında bulunmaktadır.⁹⁵

Makro projelerinin önemli bir ögesi olarak, iş birliği kültürüyle ürün ve hizmetleri ayrıştırarak projeleri hayata geçirmek üzere stratejik sektörlerde oluşturduğu kümelenme gruplarında 300'e yakın üyesini bir araya getirmiştir. Bu çalışmalar kapsamında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında, iş gücü piyasasını geliştirme, ortak test laboratuvarı oluşturma, yeni ürün ve teknoloji geliştirme konularında destek almıştır. Bursa Ticaret ve Sanayi Odasının Sürdürülebilir Ev Tekstili Kümelenme Grubu, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından desteklenen ilk ve tek tekstil kümelenme projesidir. Ayrıca, iş dünyası temsilcilerinin yanı sıra akademisyenleri, kamu kurum ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerini de bir araya getiren gruplarda gerçekleştirdiği çalışmalarla, katma değer ve kalite çıtasını yükselterek sektörleri uluslararası alanda güçlendirmektedir.⁹⁶

Üyelerinin ve işletmelerindeki uzman çalışanların iş hayatındaki gelişim ve başarılarına katkı sağlamak, onlara yeni ufuklar kazandıran bir eğitim ve gelişim platformu oluşturmak amacıyla 2014 yılında BTSO Akademi kurulmuştur. BTSO Akademi, eğitimlerin düzenlenmesi konusunda ülkemizin en önde gelen üniversiteleriyle ve profesyonel eğitim veren kurumlarıyla iş birliği yapmaktadır. Akademi, iş dünyasının beklentileri doğrultusunda ülkemizin önde gelen üniversite ve eğitim kurumlarıyla iş birliği içinde hazırlanan 320'den fazla eğitim programına 22.000'in üzerinde başvuru olduğu bilinmektedir.⁹⁷

Bursa Eğitim Geliştirme Vakfı (BEGEV) 1999 yılında Bursa Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nın tahsis etmiş olduğu 1400 m²'lik bir alanda Bursa Sanayici ve İş Adamları Derneği (BUSİAD)'nin destekleri ile meslek eğitimlerine başlamıştır. 98 Düzenlenen girişimcilik eğitimleriyle yeni iş fikirlerinin kent ekonomisine katkı sağlamasına da öncülük etmektedir. En kıymetli yatırımın insana yapıldığı bilinciyle Bursa Tasarım ve Teknoloji Geliştirme Merkezi bünyesinde, gençlere günümüz şartlarına uygun, esnek ve pratik bir eğitim programı sunulmaktadır. İşletmelerin yüksek nitelikli,

⁹⁵ <http://www.btso.org.tr/?page=introduction/history.asp>

⁹⁶ <http://www.btso.org.tr/?page=projects/kume.asp>

⁹⁷ <http://www.btso.org.tr/?page=projects/akademi.asp>

⁹⁸ <http://www.butgem.org.tr/tr/sayfa/45/1/tarihce.html>

özgüven sahibi ve ileri teknolojiyi kullanabilen eleman ihtiyacından hareketle BUTGEM’de bugüne kadar düzenlenmiş olan 700’ü aşkın kurs programından faydalanan 16.000’den fazla gencin meslek sahibi olmasını sağlamıştır. Mesleki eğitim alanında Türkiye’de bir ilk olan BUTGEM, yapılan yatırımlarla, meslek edindirme ve geliştirme kurslarıyla nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılamaya devam etmektedir. Her yıl ortalama 3000 genç düzenlenen kurslara katılmaktadır. Son teknolojiyle donatılmış laboratuvarlarda uzman isimlerin verdiği eğitimlerle BUTGEM, dünyanın önde gelen kurumları tarafından örnek gösterilmektedir.⁹⁹

Armürlü ve jakarlı dokuma kumaşlarını; estetik, teknik ve maliyet bazlı yorumlayabilen, dokuma kumaşların tüm üretim planlarını çıkarabilen, dokuma kumaş tasarımcısı ve desinatörü yetiştirmek amacıyla verilen Dokuma Operatörlüğü, armürlü ve jakarlı dokuma kumaşlarını estetik, teknik ve maliyet bazlı yorumlayabilen, dokuma kumaşların tüm üretim planlarını çıkarabilen, dokuma kumaş tasarımcısı ve desinatörü yetiştirmek amacıyla verilen Jakarlı ve Armürlü Dokuma Desen Desinatörlüğü, tekstil sektörünün ihtiyacı olan baskı teknikleri ile ilgili yeterlikleri kazandırmak amacıyla taşıyan Baskı Teknikleri ve Kullanımı ile Dijital Baskı Operatörlüğü, tekstil desen tasarımları yapabilen, moda ve trendleri takip edebilen, uygun kreasyon oluşturma becerisi kazanmış, vizyon sahibi tasarımcılar yetiştirebilmek amacıyla da Tekstil Desen Tasarımı gibi eğitimler düzenlemektedir.¹⁰⁰

Bursa Ticaret Ve Sanayi Odası, amacı ortak akıl ve strateji geliştirmek üzere kurulmuş, kurulduğu günden bu yana, tekstil sektörünün gelecek vizyonunu belirlemektedir. Kentin ekonomisine öncülük etmekte, Uluslararası Tekstil Ar-Ge Proje Pazarı Zirvesi, ayrıca AR-GE çalışmalarına katkı sağlıyarak Üniversite-Sanayi ortaklığını, geliştirmiş olduğu projelerle güçlendirmektedir. BTO önderliğinde, teknik tekstil sektörlerinde inovasyona yönelik ayrıca katma değerli üretimin güç kazanması amacıyla kurulan BUTEKOM, sektörde yenilikçi fikirleri, hayata geçmesinde öncülük etmektedir.

Bursa şehrinin başka bir özelliği de ülke genelinde planlı organize sanayi bölgelerinin kuruluşuna öncülük etmiş olmasıdır. BTO öncülüğünde kurulan Bursa Organize Sanayi bölgesidir. Kuruluş yılı 1961 senesine dayanan OSB’nin yaklaşık 50 senelik

⁹⁹ <http://www.btso.org.tr/?page=projects/butgem.asp>

¹⁰⁰ <http://www.butgem.org.tr/tr/kategori/17/1/tekstil-bolumu.html>

organize sanayi işletme tecrübesiyle, yatırımcılara çok büyük destek ve avantaj sağlamaktadır.

Bursa Ticaret Odasının öncülüğünde fuarcılık alanında gerçekleştirilen “İnovasyon ve Tasarım Buluşmaları” ile “İnovasyon Ligi” projeleri Bursa’ya fuar merkezi kimliği kazandırılmasında etkili olmuştur. Yine BTO’nun girişimleri neticesinde Bursa’nın da içerisinde bulunduğu 1.Bölge şehirlerinde yüksek teknolojili üretim teşvik kapsamına alınmış ve bu yöndeki destekler de genişletilmiştir. BTSO Akademi projesi ile firmaların kurumsal ve teknik kapasitelerini artırmak yönünde değerli katkılar sağlamıştır. Bursa’da katma değerli üretimi artırmaya dönük Teknoloji Geliştirme Bölgesi olmak da BTO’nun projeleri arasında yer almaktadır.¹⁰¹

3.4.2. Uludağ Tekstil İhracatçıları Birliği (UTİB)

Uludağ Tekstil İhracatçıları Birliği (UTİB) Uludağ İhracatçı Birlikleri bünyesinde 1986 yılında Bursa’da kurulmuştur. 2018 yılı sonu itibariyle UTİB’ in 2290 üyesi mevcuttur.

Bugün Almanya, ABD, İngiltere, Romanya, Fas, İspanya, Mısır, İtalya, Bulgaristan ve Hollanda başta olmak üzere dünyanın tüm kıtalarında 160’dan fazla ülke ve bölgeye ihracat gerçekleştirmekte olup, 2018 yılı sonunda 1 milyar 267 milyon \$ toplam ihracat değerine ulaşmıştır. UTİB, son yıllarda pek çok kongre, çalıştay, Uluslararası Ar-Ge Proje Pazarı, uluslararası fuarlara millî katılım, alım heyetleri, trend alanları, seminerler, eğitim vb. etkinlikler düzenlemektedir. Ayrıca proje ve faaliyetleri ile öncü ve örnek olma başarısını göstermiştir.

Uludağ Tekstil İhracatçıları Birliğinin Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Ortaklığı, Bursa Bilecik Kalkınma Ajansı Organizasyon Ortaklığı, TÜBİTAK TEYDEB desteği ile düzenlemekte olduğu Ar-Ge ve inovasyona dönük yürütmekte olduğu çalışmaların başında “UTİB Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Uluslararası AR-GE Proje Pazarı Zirvesi” etkinliği yer almaktadır. Ülkemizde tekstil ve konfeksiyon sektöründe AR-GE çalışmalarına katkıda bulunmak ve işbirlikleri ortamı oluşturmak amacıyla, 2009 yılından beri söz konusu etkinlik her yıl düzenlenmektedir.

¹⁰¹ <http://www.btso.org.tr/?page=chairman/chairmantalk.asp&id=47>

Tekstil ve konfeksiyon sektöründe Ar-Ge Proje Pazarında, inovatif nitelikler taşıması itibarıyla belirlenen ana temalarda, araştırmacıların ve akademisyenlerin “Proje Öneri Posterlerini hazırlamaları ve etkinlik gününde panolarda sergilerken aynı zamanda sanayicilerle birebir görüşmelerine imkân verecek şekilde organize edilmektedir. Talep eden akademisyenlere ayrıca projelerini konferans salonlarında sözlü olarak tanıtmaya imkânı da sağlamaktadır. Sanayi-Üniversite, Sanayi-Sanayi, Üniversite-Üniversite, Sanayi-Araştırma kurumu-Üniversite şeklindeki görüşmeler aracılığıyla işbirlikleri kurulması ve proje önerilerini ortaklıklara dönüşme imkânı sağlamaktadır. Ödül Kurulları tarafından başarılı bulunarak dereceye giren Ar-Ge Proje önerileri nakden ödüllendirilmektedir.

Ayrıca, ortaklığa dönüşecek projelerin hayata geçirilebilmesi için de Ar-Ge desteği sağlayan TÜBİTAK, KOSGEB gibi destek mekanizmaları hakkında katılımcılar bilgilendirilmektedir. Ar-Ge Proje Pazarları ile sektörün yüksek katma değerli, inovatif üretimlere geçişi, ihracatın sürdürülebilir kılınması amacı ile sanayinin gereksinim duyduğu yeni ürünlerin üretilmesi, kalite ve standartların yükseltilmesi, maliyet düşürücü yeni tekniklerin geliştirilmesi ve yeni üretim teknolojilerini kullanılabilmesi amaçlanmaktadır.¹⁰²

¹⁰² <http://www.uib.org.tr/tr/faaliyetlerimiz-arge-proje-pazarlari-utib-turkiye-tekstil-ve-konfeksiyon-sektorunde-uluslararasi-arge-proje-pazari-zirvesi.html>

Görsel 30. Uludağ Tekstil İhracatçılar Birliği, Fuar Takvimi

Uludağ Tekstil İhracatçı Birlikleri'nin uluslararası hedef ülkelerin prestijli fuar takvimi ve Türkiye'de düzenlenen uluslararası fuarlar (Fuar organizatörleri tanıtım desteği) 2019 UTİB etkinlik listesidir.¹⁰³

UTİB tarafından, T.C. Ekonomi Bakanlığı desteği ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) işbirliği ile geleceğin tasarımcılarını ev tekstili sektörü ile buluşturmak amacıyla 2011 yılından itibaren Türkiye Ev Tekstili Tasarım Yarışmaları

¹⁰³ <http://www.uib.org.tr/tr/ihracat-ihracat-rehberi-devlet-yardimlari-fuar-tesvigi-fuar-tesvik-mevzuati.html>

gerçekleştirilmektedir. “Türkiye Ev Tekstili Tasarım Yarışmaları”, hem uluslararası pazarlarda moda ve trend yaratabilecek Türkiye Ev Tekstili özgün tasarımlarının ortaya çıkmasına hem de ev tekstili sektöründe yenilikçi ve özgün tasarımcı kimliğingüçlenmesine yardımcı olacağı düşüncesiyle sektörel motivasyon, işbirliği ve danışmaya katkı sağlayabileceği gibi, Türkiye’de ev tekstili sektörü ihracatının artırılmasını da amaçlamaktadır.¹⁰⁴

Görsel 31-32. Basında 8. Türkiye Ev Tekstili Tasarım Yarışması

Ev tekstili yeni tasarımcı arıyor

ULUDAĞ Tekstil İhracatçıları Birliği (UTİB) tarafından, Ekonomi Bakanlığı desteği ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) işbirliği ile bu yıl 8’incisi düzenlenecek **UTİB Türkiye Ev Tekstili Tasarım Yarışması**’na online başvurular 15 Ocak’ta başladı. **UTİB**, yenilikçi, katma değeri yüksek ürünleri ve genç tasarımcıları sektöre kazandıracak yarışma ile ev tekstili alanında Avrupa’nın birinci büyük ihracatçısı olan Türkiye’nin sektördeki yerini güçlendirmeyi amaçlıyor. Yarışmanın bu yılki ana teması ise ‘Göç’ olarak belirlendi. Online elemeyi geçen 10 yarışmacı, Finlandiya Aalto Üniversitesi Tekstil ve Tasarım Profesörü, Yaratıcı Direktör Maarit Salolainen’in mentorluğunda tasarım atölyesine katılma hakkı kazanacak ve tasarımlarının prototiplerini üretme şansını bulacak.

‘Göç’ temasıyla yeni tasarımcılar aranıyor

■ **Uludağ Tekstil İhracatçıları Birliği (UTİB)** tarafından, Ekonomi Bakanlığı desteği ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) işbirliği ile bu sene 8’inci kez düzenlenecek **Ev Tekstili Tasarım Yarışması**’na online başvuru süreci başladı. ‘Göç’ teması ile yapılacak olan yarışmaya, ürün tasarımı kategorisinde öğrenciler başvurabilecek. Online elemeyi geçen 10 yarışmacı, Finlandiya Aalto Üniversitesi Tekstil ve Tasarım Profesörü, Yaratıcı Direktör Maarit Salolainen mentorluğunda tasarım atölyesine katılma hakkı kazanacak ve tasarımlarının prototiplerini üretme şansını bulacaklar. Prototipler arasından yapılacak seçim sonrasında kazanan ilk üç finalist para ödülü, Heimtextile 2019 fuarına katılım, RedDot Yarışması’na katılım, Desen Tasarım Eğitimi, Patent Sponsorluğu ve Ekonomi Bakanlığı’nın uygun görmesi haline yurtdışında eğitim imkânına sahip olacak. Birincinin 10 bin TL ve portatif dokuma tezgahı kazanacağı yarışmada ikinci 7 bin 500, üçüncü 5 bin TL para ödülünü kazanacak. Finalistler, Heimtextile 2019 fuarına katılım, RedDot Yarışması’na katılım, Desen Tasarım Eğitimi, Patent Sponsorluğu ve Ekonomi Bakanlığı’nın uygun görmesi haline yurtdışında eğitim imkânı kazanacak.

105

¹⁰⁴ <http://www.uib.org.tr/tr/faaliyetlerimiz-tasarim-yarismalari.html>

¹⁰⁵ <https://evtekstiliyarismasi.com/basinda-evtekstil-yarismasi/>

UTİB Ürün Tasarım Yarışması, her yıl katılımcıların tasarladıkları dokuma kumaşın, teknolojisiyle, renkleriyle, dokuma özellikleriyle başarılı olan tasarımcılarını yarışmayla belirlemektedir.

Uluslararası işbirliği ve küresel bakış açısıyla ele alınması gereken bir alan n da inovasyondur. Ar-Ge Proje Pazarı vasıtasıyla tekstil ve konfeksiyon sektörünün yüksek katma değerli üretim yapabilmesi adına, ihracatın sürdürülebilir kılınması amacıyla Ar-Ge projesi hazırlamak isteyen sanayi kuruluşlarının temsilcilerinin bir araya getirilebilmesi ve fikir alışverişi sağlanabilmesi amaçlanmaktadır. Yurt dışından çok sayıda ülkenin üniversite ve araştırma merkezleri ile teknik işbirliği çalışmaları yürüten UTİB Bursa'da da Uludağ Üniversitesi, Bursa Teknik Üniversitesi ve BUTEKOM Tekstil ve Teknik Tekstil Mükemmeliyet Merkezi ile teknik işbirliği çalışmalarını yürütmektedir.¹⁰⁶

3.4.3. BUTEKOM Mükemmeliyet Merkezi

BUTEKOM, 2008 yılında Tekstil Teknolojileri Çalışma Grubunun belirlediği karar doğrultusunda, Bursa ve çevresindeki tüm tekstil işletmelerinin Ar-Ge faaliyetlerini alan çalışma gruplarının belirlediği konulara odaklanmaktadır. Bu çalışmalarda yönlendirmek, ortak fayda sağlamak, firmalarda Ar-Ge ve yenilikçilik bilincini geliştirmek ve firmaların ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalar yapmak için kurulan “Sektörel Ar-Ge Merkezi” dir.

15 Ekim 2014 tarihi itibariyle BUTEKOM sermaye yapısındaki değişikliklerle %50 Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO), %32,5 Uludağ Tekstil İhracatçıları Birliği (UTİB), %17,5 Uludağ Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (UHKİB) ortaklık yapısı ile faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bugün tamamlanan Tekstil ve Teknik Tekstil Mükemmeliyet Merkezi'nde (TTTMM) Türkak tarafından akredite olan BUTEKOM, tekstil ve hazır giyim sektöründe 220'nin üzerinde test ile hizmet vermektedir. BUTEKOM, firmalara markalar tarafından talep edilen haslık, yasaklı azo boyarmadde, ftalat, formaldehit, antibakteriyel, yanma ve fiziksel testler olmak üzere geniş kapsamlı hizmet verebilecek alt yapıdadır. Değer

¹⁰⁶ <http://www.uib.org.tr/faaliyetlerimiz-ar-ge-proje-pazarlari-utib-turkiye-tekstil-ve-konfeksiyon-sektorunde-uluslararasi-ar-ge-proje-pazari-zirvesi.html>

üretmek isteyen toplumlar için üniversite-sanayi işbirliğinin gelişimine katkı sağlamak amacıyla kurulan TTTMM sadece test, analiz ve muayene hizmetleri ile sınırlı kalmayıp numune üretim hattı da kurarak ülkemizin kalkınma hızını yükseltmeyi amaçlamaktadır. Sektördeki teknik fuarlara öncülük yapmış, teknik raporlamalar hazırlayarak sektörün bilgisine sunmuştur. UTİB ve BİTSO tarafından organize edilen Tekstil Ar-Ge Proje Pazarı Etkinliklerinde teknik destek sağlamış, mevcut proje önerilerinin sanayi-üniversite işbirliğine dönüşmesi konusunda çalışmalar yapmıştır. Tekstil Mühendisliği ve Tasarım Eğitimi konularında çalıştaylar organize ederek, farklı konularda yol haritaları hazırlanmasına destek olmuştur. Ayrıca “sürdürülebilir üretim” çalışmalarında sektörde ilk uygulamaları yapmıştır. Firmalara özellikle “yaşam döngüsü değerlendirmesi”, “temiz üretim” ve “ecolabel” konularında danışmanlık hizmeti vermiştir. Proje kapsamında KOBİ'lerin geliştirilmesi için gerekli hizmetleri sunabilecek düşük maliyetli ve yüksek performanslı kompozit ve teknik tekstil üretiminin gerçekleştirilmesine yönelik ortak bir üretim altyapısı sağlayabilecek Kompozit Malzeme ve Teknik Tekstil Prototip Üretim ve Uygulama Merkezi'nin kurulması planlanmaktadır. Proje bütçesinin %82'si Avrupa Birliği tarafından karşılanacak olup toplam bütçe 6,2 milyon Avro 'dur. Bursa Model Fabrika Projesi; Bilim, Sanayi Teknoloji Bakanlığı Verimlilik Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) işbirliğinde yürütülen deneyimsel öğrenme tekniklerini kullanarak teori ve pratiği birleştiren Uygulamalı Yetkinlik Merkezi'dir.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Gülsüm Uygun, Tekstil ve Teknik Tekstil Mükemmeliyet Merkezi Müdürü, *Tekstil Yüksek Mühendisi*.

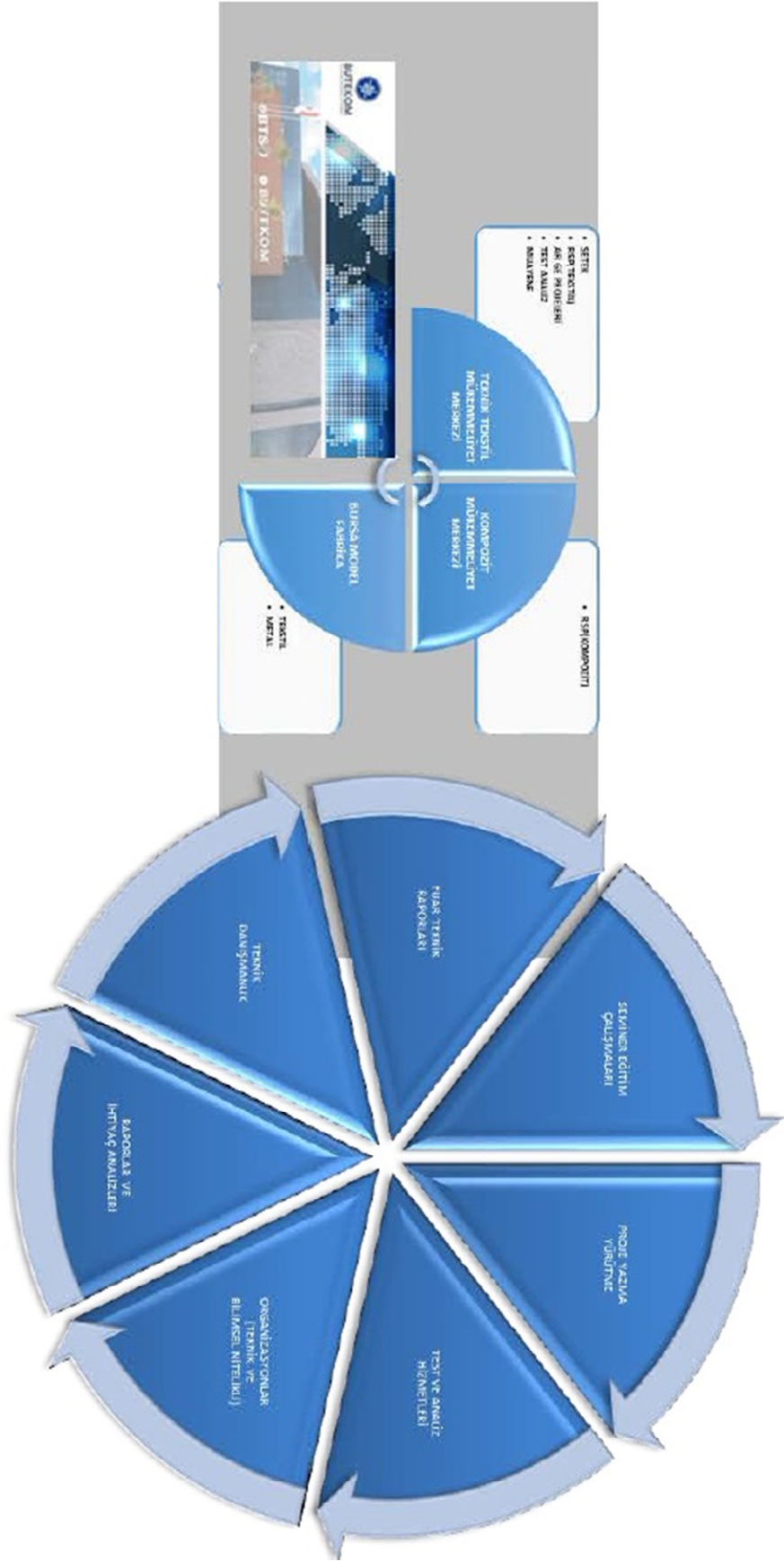

Görsel 33. BTSO Bursa Model Fabrika BUTEKOM (Bursa Teknoloji Koordinasyon ve Ar-Ge Merkezi) Mükemmeliyet Merkezi.

BTSO Bursa Model Fabrikası için üretilecek ürün, aynı eğitim programlarının kullanılabilmesi amacıyla ASO ile aynı olacaktır. İki yılsonunda Bursa Model Fabrikası (BMF) kendi ürününü üretecektir. Uygulamalar kapsamında; Yalın, Kaizen Kanban, SMED, JIT, Poka Yoke, Toyota Üretim Sistemleri, Temel Süreçler kapsamında; Eğitimcilerin eğitimi, öğren-dönüş, pilot uygulamalar gerçekleştirilecektir. Bursa Model Fabrika Projesi için fabrika binası ve gerekli altyapı BTSO tarafından aynı katkı olarak sağlanacaktır. Ayrıca BTSB tarafından yönlendirilecek kaynak ile eksik makine ve tezgâhlar ile yazılım ve donanımlar alınacaktır.

Dünden bugüne yaptığı çalışmalar ile BUTEKOM daha güçlü bir Bursa için hizmetlerini kalitesini artırarak devam etmektedir. Genel anlamda BUTEKOM faaliyetlerini şekildeki gibi özetlemek mümkündür.

¹⁰⁸ <http://www.btso.org.tr/documents/publication/1117.pdf>

Görsel 34. BUTEKOM İşletme Krokisi

3.5. Bursa Kumaş Üretimine Günümüz Tekstil Sektöründeki Yerine İlişkin Sektör Temsilcileri ve Çalışanları ile Yapılan Görüşmeler

3.5.1. Görüşmelere İlişkin Değerlendirme

Görüşmelerde: devlet tarafından Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesiyle özellikle son birkaç yılda tekstilde Ar-Ge faaliyetlerine daha fazla ağırlık verilmeye başlandığı, firmaların bünyesinde Ar-Ge birimlerinin büyük ölçüde teşekkül etmekte olduğu, mevcut olanların ise genişletildiği ifade edilmektedir. Uludağ Tekstil İhracatçılar Birliği yurtdışına bireysel olarak gidemeyen üyelerine öncülük ederek, fuar ve stant kurmalarına destek olmaktadır. Proje pazarı geliştirme üzerine çalışmalar mevcuttur.

Bursa tekstil sanayisinde dokuma kumaş üreten işletmelerin karşılaştıkları sorunları tespit etmek maksadıyla, bu çalışma kapsamında 24 firma/şirket yöneticisi/sahibi ile bizzat görüşülmüş, yazılı olarak cevaplandırılmak üzere kendilerine 14 (ilk soru 10 maddeden ibaret) başlıkta soru yöneltilmiştir, eklemek istedikleri ilave hususları ayrıca belirtmeleri istenmiştir. Hazırlanan sorular ve verilen cevaplar bu çalışmanın bu bölümünde Bursa Kumaş Üretimine Günümüz Tekstil Sektöründeki Yerine İlişkin Sektör Temsilcileri ve Çalışanları ile Yapılan Görüşmeler başlığı altında sunulmuştur.

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

Sorusuna verilen cevaplarda en çok işaretlenen konu 16 kişi ile 'c)' en az işaretlenen ise 4 kişi ile 'j)' konusu olmuştur. Bütün konuları birden seçen 3 (Akbaşlar Holding, İzgi Tekstil, Modasan Tekstil) firma temsilcisi vardır. Diğer konuların dağılımı ise şöyledir: Erşat tekstil (c), Ünder Tekstil (d) , Saydam Tekstil (a, d), Fistekstil (c, d), AYS Tekstil (c, e), Berteks (c, f, h), Sebest Tekstil (a,d,h), Umut Avcı Hoca (a, b, c, j), Satan Tekstil (c, d, e, f, g, i), Gülipek (c, d, e, f, g, h), Tekstil Dersane (a, c, e, f, g, h, i), Kotonteks (a, b, c, d, e, g, h), Dikici Tekstil (a, b, c, d, e, f, g, i), Elfada Tekstil (a, b, c, d, e, f, g, h), Işıksöy Tekstil (a, b, c, d, e, f, g, h, i), Batmaz Tekstil (a, b, c, d, e, f, g, h, i). Bazı temsilciler ek bilgilerle olumlu ve olumsuz yönde açıklamalar yapmış, bazıları maddeleri işaretlemiş, bazıları soruya fikir bildirmemiştir.

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıkla mısınız?

Sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde: 9 kişi ilişki olduğunu belirtmiş, bu ilişkiyi eksikliklerin olduğu halde, işletme şartlarına, yeteneğe, genel olarak bu ikilinin bir biri ile sık bağlı olduğu şeklinde açıklamıştır. 9 kişi de ilişki olmadığını belirtmiştir. Bazı firmalar soruyu yanıtlamamıştır.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde: 15 kişi tasarımcıların ürünlere marka değeri katarak rekabet güçlerini artırdığını, 2 kişi tasarımın önem sağlamadığını belirtmiş, 4 kişi ise firmalarında tasarımın Ar-Ge faaliyetleri kapsamında yürütüldüğünü belirtmiştir. Bazı kişiler soruyu cevaplamamıştır.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Sorusuna verilen cevaplarda: 4 kişi kumaşta diyerek sadece kumaşı 1 kişi desende diyerek deseni, birden fazla seçeneği belirten kişiler: 5 kişi 2 seçenek, 8 kişi 3'ünü belirtmiş, 3 kişi de hepsini kullandıklarını söylemiştir. Hiç birini kullanmadıklarını belirten kişiler de vardır.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Sorusuna verilen cevaplarda: 6 kişi yalnızca yurt dışına çalıştıklarını, 2 kişi yalnızca yurt içine çalıştıklarını, 12 kişi de hem yurt içine hem yurt dışına ürün sunduğunu belirtmiştir. Bu 12 firmanın üretim yaptığı firmalar yurt içi ve yurt dışı olarak belirtilse de, faiz oranına göre üretim yapılan yurt dışı üretimi ağırlıklıdır. Bazı kişiler müşteri profillerini belirtmemiştir.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Sorusuna verilen cevaplarda 2 kişi ipek, 1 kişi ipek proteini, 2 kişi suni-sentetik, 2 kişi pamuk ve polyester, 3 kişi iplik ve kimyasal maddeler, 11 kişi karışık hammadde kullandıklarını, bazı firmalar kumaş kullanmadıklarını belirtirken, bazıları soruyu cevaplamamıştır.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Sorusuna 17 kişi evet cevabı, 3 kişi hayır cevabı vermiştir. Bazı firmalar ise soruyu yanıtlamamıştır.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Sorusuna verilen cevaplarda ipek dokumanı geleneksel yöntemlerle olmayan az miktarda ipek üretildiğini, 3 kişi ipek üretimi yapılmadığını, 5 kişi bilgilerinin olmadığını belirtmiş. Bazı firmalardan soruya yanıt alınamamıştır.

9. Bursa'da ipekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde 3 kişi ipekli dokumanın pahalı maliyetine değinmiş, 6 kişi devlet tarafından teşvik edilmesi, 5 kişi yeni üretim sahalarının tesis edilmesine, 2 kişi ipekli dokumanın gelişmesi için reklam sektörünün kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Bazı firmalar soruyu yanıtlamamıştır.

Cevap verenlerin ... kadarının hammade olarak ipeği kullanması ipeğin hala önemini koruduğunu, maliyet oranıyla birlikte kaliteyi de artırdığını, ipeği kullandığını ifade edenlerin büyük ölçüde yurt dışı pazarlarına ürün hazırladıkları dikkate alındığında dış pazarda ipeğe rağbet olmasının üretime devam edilmesinin önemli gerekçeleri olduğunu göstermektedir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Sorusuna verilen cevaplarda 13 kişi Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından olumlu bulduğunu 1 kişi bir katkısı bulunmadığını düşündüğünü, 2 kişi zamanla gelişerek dünya tekstilini etkileyebileceğini belirtirken, bazıları soruyu yanıtsız bırakmıştır.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde 6 kişi bu eğitimin alanında uzman

kişiler tarafından mesai içinde, 10 kişi ilgili eğitim kurumlarında akademik ve uygulamaya dönük, 1 kişi de usta-çırak ilişkisi içinde verilmesi gerektiğini belirttiği görülmektedir.

12. Ar-Ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde 2 kişi iyi, 1 kişi vasat, 3 kişi kötü, 10 kişinin geliştirmekte olduğunu ifade ettiği görülmektedir.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde 13 kişi üniversitelerin ilgili bölümlerinin reklamlarının iyi yapılarak cazip hale getirilmesi gerektiğini, aynı zamanda meslek okullarının, yerli ve yabancı fuarların, sektörün önemini öğrencilere benimsetilmesi gerektiğini, yabancı dil bilgisinin önemini vurgulamıştır. 1 kişi ücretlerin cazip hale getirilmesi gerektiğini, 1 kişi işverenlerin gençlere imkân tanınması gerektiğini, 0 kişi de istihdam konusunda sorun olmadığını ve ücretlerin dolgun olduğunun vurgulanması gerektiğini belirtmiştir. Bazı kişiler soruları cevaplamamıştır.

14. Son olarak eklemek istedikleri diğer hususlar varsa belirtmeleri istendiğinde:

Firmalar haksız rekabetin sektörün gelişmesi önündeki engellerden biri olduğunu, sağlığa zararlı ürün kullanımının önüne geçilmesi gerektiğini, nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulduğu bu maksatla meslek liselerinin ve üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun olacakların sektörde istihdamının sağlanmasına ancak söz konusu öğrencilerin dahi tekstil sektöründe ne yapabileceklerini tam olarak bilmediklerine, meslek seçiminin çok önemli olduğuna, ipek üretiminin teşvik edilmesi gerektiğine, devletin desteğine bazı alanlarda yoğun ihtiyaç duyulduğuna, yurtdışı ülkeleri ile rekabet yarışlarına girilmesi gerektiğine, ipek üretimi yapıla bilmesi için, maliyetin azaltılması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Bazı kişiler firmalarının çalışma şart ve yönetimlerini belirtirken, bazıları bu bölümü cevaplandırmamıştır.

Pafta 1. Firma Mülakatlarından Çıkarılan Tablo Sonuçları; + Atrı Olan O Maddede Sorun Olmadığını - Eksi Olan O Maddede Sorun Olduğunu Belirtmektedir.

SORU	IPEKER	KOTONTEKSİL	AKBAŞLAT HOLDING	ERŞAT TEKSTİL	İŞIKSOY TEXTİL	SAYDAM TEXTİL	DOKU IPEK	ÜNDER TEXTİL	GÜLİPEK	IZGI TEKSTİL	BERTEKS TEKSTİL	DERHAN TEXTİL	FISTEKSTİL	FAKİBABA TEXTİL	DİKİCİ TEKSTİL	TEKSTİL DERSANE	ASY. TEKSTİL	SATANTEKS TEKSTİL	BATMAZ TEKSTİL	SEBEST TEKSTİL	EFILDA TEKSTİL	UMUT AVCI HOCA	MODASAN TEKSTİL VE DANIŞMANLIK
a)			+		-	-				-					-	-			+	-	-	-	-
b)		-	+		-					-					+				-		-	-	-
c)		-	+	-	-				-	-	-		-		+	-	-	+	-		+	-	-
d)		-	+		-	-		-	-	-			-		-			+	-	-	-		-
e)		-	+		-				-	-					-	-		+	+		-		-
f)		-	+		-				-	-	-				-	-		-	-		-		-
g)		-	+		-				+	-					-	-		-	-		-		-
h)	-	-	+		-				-	-	-				-	-		-	-		-		-
i)			-		-					-					-	-		-	-				-
j)																						-	-

Pafta 2. Firma Mülakatlarından Çıkarılan Tablo Sonuçları

SORULAR	IPEKER	KOTONTEKSİL	AKBAŞLAT HOLDING	ERŞAT TEKSTİL	İŞIKSOY TEXTİL	SAYDAM TEXTİL	DOKU IPEK	ÜNDER TEXTİL	GÜLİPEK	IZGI TEKSTİL	BERTEKS TEKSTİL	DERHAN TEXTİL	FISTEKSTİL	FAKİBABA TEXTİL	DİKİCİ TEKSTİL	TEKSTİL DERSANE	ASY. TEKSTİL	SATANTEKS TEKSTİL	BATMAZ TEKSTİL	SERBEST TEKSTİL	EFILDA TEKSTİL	UMUT AVCI HOCA	MODASAN TEKSTİL VE DANIŞMANLIK
2.	Yaratıcılık yenilik gibi konularda eksiklik		Teknik bilgi, visyon, algılama ve görsel ifade sorunları	Tasarımcı çalışmalarını işletme şartlarını göre	Tasarım-tasarımcı arasında herhangi bir ilişki yok	Hayır yok	Yetenekli tasarımcı tercihleri ön planda	Tasarımla ilişkili bir işimiz yok		Maalesef tasarım konusunda eksikliklerimiz vardır.		Öne çıkan sorunlarımız arasında değildir	Tasarım konusunda skuntumuz yok	Olmadığını düşünemedim	İgî eğitilmiş tasarımcı eğitimi aldığı yer ve çalıştığı yerle alakalıdır.	Tasarım markalaşmanın ilk adımdır	Kendine has koleksiyonların olmaması, kopyacılık	Sorun yoktur	Sorunlarımız yok	Öne çıkan sorunlarımız arasında değildir.	%5 faiz gibi bir otumsuzluk	Ürün kalitesi, tasarımı, fiyat uygunluğu ile rakiplerimizle mücadele etmemizi sağlıyor, tasarım ve tasarımcı oluşturacak kişi tasarımcıdır	
3.	Başarımlarda tasarımcıların yoğunluğu vardır	Tasarımcı olarak değil, Ar-Ge ekibi olarak adlandırılmıştır.	Yükselen bir değerdir, önemlidir, önceliklidir.	Tasarımcıların rolü çok önemlidir.	Türkiye genelinde 8. Bursa'da 2. Ar-Ge merkezini kurmuşur tasarımcılarımız teşvik etmektedir.	Ana temaları belirler, üretilen kumaşlara iplik seçimi ve tasarımı, öngörü kabiliyeti olmalıdır.	Kumaş tasarımı yapmak	Yok	Firmamız için tasarım ve koleksiyon en önem verdiğimiz konu.	Tasarımın rolü bizim için çok önemlidir.	Tasarım ve tasarımcı önemli rol oynamaktadır. Ar-Ge merkezi için de tasarım projeleri yapılmaktadır.	Firmamızın kilit noktasıdır.	Tasarım satışı için birinci etkindir	Tasarımcı çoğu firmada kalifiye eleman olarak görülür	Çok değerli ve önemlidir	Tasarım ve tasarımcı can damarımız haline geliyor	Büyük önem taşımaktadır.		Firmamızın kilit noktasıdır	Yeni özgün ve Ar-Ge yapması, tasarımlara açık olması, dar kalıplar içinde olması.	Farklı görsel ürünlerle rakabetçi ve katma değerli ürünler oluşturmak, tasarımcının sayesinde olmaktadır		
4.	Kumaş, teknoloji, desen, renk	Kumaş, desen, renk	İplik, kumaş, teknoloji, desen, giyim, sunum.	Kumaş, renk, desen	Kumaş ve baskı	Kumaş ve desen	Kumaş	Yok	Kumaş	Desen ve kumaş konusunda kullanıyoruz.	Kumaş, teknik tasarım, desen renk	Kumaşlarımızda kullanılıyor	Renk, doku, iplik	Desen	Kumaş, desen, renk	Desen, iplik, kumaş, boyahane yapılan bitim işlemleri	Kumaş, desen, renk	Teknolojik ekipman, renk ve kumaş	Renk, desen	Kumaş, desen	Bayan giyim, çocuk giyim ve aksesuarları için kumaş konusunda faaliyetimiz vardır.	Desen, kumaş, renk	
5.	%92 yurtdışı %8 yerli müşteri	%50 %50 olarak Avrupa ağırlıklıdır.	Avrupa, Amerika, İngiltere, Rusya	%70 yerli, %30 yabancı	Yurtiçi ve yurtdışı karma müşteri profile, 20 den fazla yabancı ülkeden müşteri	Ağırlıklı olarak yabancı ve Avrupa	Kısmen yabancı, çoğunlukla yerli	Yerli	%70 ihracat %30 yerli imalat	Genel olarak yabancı müşterilere servis veriyoruz. İhracattan başka çaremiz yok	%80 yabancı, %40 Avrupa, %20 Amerika %20 Avustralya ve yeni pazarlar. %20 iç piyasa	İhracatta Avrupa, yurtdışı ise ağırlıklı olarak İstanbul	%50 Avrupa, %50 yurt içi	Genel olarak yabancı ülkeler. Polonya-Rusya	Rusya, Kuzey Avrupa ülkeleri		%50 yerli, %50 yabancı	Genellikle yurt dışı 15 ülke	İhracatta Avrupa, yurtdışı ise ağırlıklı olarak İstanbul	%85 yerli %15 yabancı	Yerli	İhracatçı yerli ve yabancı ortaklı konfeksiyon firmalarıdır.	
6.	Cupro, Recycled Polyester, Viscose, Tencer, Evovero (GFSP)	Çoğunlukla pamuk, Polyester ve Viskon, Naylon Keten tasarıma göre	İpek Proteğini	Poli viskon, polyester, yünpolyester, pamuk polyester	Polyester, viskon ve Pamuk	Asetat, floş, ipeki naylon	%100 ipek	Tamamen ipek ve ipli mamuller	%30 polyester, %30 viskon, %20 tensel, %20 pamuk, naylon, acetate, keten	Polyester, floş, viskoni pamuk ve diğer karışımı fantazi iplikler.	%90 PES %10 pamuk/viskon	%75 iplik, %25 boyama-kimyasal	Akrilik, polyester, Viskos, Pamuk, Polip, keten, yün, naylon ve floş	Polyester ağırlıklı iplik	Öyle bir talep ve müşteri portföyümüz yok	Polyester, pamuk, viskon, keten, naylon, akrilik	İplik	Polyester ağırlıklı	Naylon, polyester, pamuk	%75 iplik + %25 boyama-kimyasal	%60 polyester %20 naylon %20 pamuk	Pamuk ve polyester	
7.	Kullanılmıyor. Dünyada ilk kez V-Label Vegan Sertifikalı kumaş üreticisi	Maliyetli, talep ve tercih edilmemektedir. Giysi kumaş olarak tercih edilmemektedir.	İpek pahalı, tüşesi elde etmek için proteinle kumaş yumuşatmak	İpek kullanıyoruz	İpekli imalat bulunmamaktadır	İpek kullanıyoruz.	İpek kullanıyoruz		İpek kullanıyoruz	İpek kullanmıyoruz	İpek kullanmıyoruz	Kullanılmıyor	İpek kullanmıyoruz	İpek kullanmıyoruz	İpek kullanmıyoruz	İpek kullanılmıyor	İpek kullanılmıyor	İpek kullanılmıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyoruz	İpek kullanmıyorum.	İplik, boyar madde ve kimyasallar.	

8.	Bir az farklıdır. İnce giyimlik kumaşlardan ziyade, halı ve ev tekstiline yöneliktir. Dut ağacı ve ipek böceği eksikliği	Ipek koza yetiştiriciliği ola bilir, devlet destekleri ve teşvikleri		Ipekle ilgileniyoruz	Ipekçilik ile ilgili fikrim yok	Bursada yazık ki, atölye tarsi yerlerden başka, ipek üretimi yapılmamaktadır.	Çok az kullanılıyor	Ipek ipliği yurt dışından, Çin, Turki cumhuriyetler, az bir üretim yurt içinden tedarik edilmektedir.	Bursada ipek üretimi kalmadı malesef	Fazla bir bilgimiz yok	Ipek dokumacılık yok denecek kadar azdır.	%20 - %30 arası karışım ipliklerinde birkaç Ar-Ge çalışmamız oldu.	Ipek kullanmadığımız için bilgim yok	Ipek üretimi konusunda bilgim yok	Türkiye'nin tekstil anlamında lokomotif bir şehridir.	Maliyeti yüksek, alternatif ürünler mevcut,	Pahalı olması, alıcının fiatı yüksek bulması, özel koleksiyon olarak yapıla bilinir.	Ipek hammadesi üretilirse dokuma yapabiliriz. Ipek pahalı bir ürün bu yüzden tercih edilmiyor.	Ipek ipliğinin boyamasını yapıyoruz. Ipek kumaş dokumamız yoktur.	Müşteri istekleri ön planda olmalıdır.	Maalesef Çin'den gelen ipek iplikler kullanılmaktadır	Ham madde ülke dışından geliyor bildiğim kadarıyla, fakat 20-30 yıl önce Bursadan almıyordu. Dut ağaçlarını kesip yerine zeytin ve başka ağaçlar dikildi, sonuç olarak ipek böceğinin besin kaynağı bitmiş oldu.	Çok nadir.
9.	Ipek böceği gelişirse, ipek üretimi gelişir.	İtalya ve Çin ile rekabet etmeye karar vermek.		Devlet desteği, tasarım gücü		Uzak doğu ile fiyat rekabetine girile, yurtdışında tanıtımlar yapılabilir.	Kozacılık geliştirilmeli, entegre iplik çekim, iplik, dokuma ve boya tesisi kurulmalı	Koza üretimini teşkil edip, koza ihracatının engellenmesi gerekmektedir.			Ipek böceği yetiştiriciliği özendirilmeli, Ayrıca dokuması ve özellikle boya terbiye işlemleri de know how gerektiren üretim. Küçük üretim atölyeleri ile çıkan ürünler için satış alanları oluşturula bilinir.	Reklam sektörü kullanla bilinir.				Maliyeti düşüre bilecek çalışmalar yapılmalıdır. Ipek böcekleri yetiştirile bilecek ortamlar hazırlanmalı.		Belediye'nin ipek halı dokuma üretim çalışması olduğunu biliyoruz	Iplik daha çok Harman karışımında istifade edilmiştir.	Bursa tekstil üretimine göre Türkiye genelinde %60 oranı kapsamaktadır.	Yetiştirici ve üreticinin ekonomik olarak desteklenmesi, dut ağacı ormanlarının oluşturulması, kullanıcı kitleğe ipeğin tanıtılması, reklam ve tanıtımların yapılması.	Öncelikle satış yapılacak pazarın bulunması gereklidir.	
10.	Dokuma kumaş üzerine baskı ve boyalı üretim. Kadın fantazi dokuma kumaş konusunda liderlik.	Çok çeşitli dokuma üreten bir şehir.	Bursa tekstil firmaları ihracatda ön sıralarda	Tecrübeli tasarımcıların azlığı, yeni mezunların yetersiz eğitimi nedeniyle tasarıma katkıda yetersizlik	Bursa ihracatın büyük bir bölümünü kapsamaktadır.	Çoğu köklü ve aileden gelen tekstil kuruluşları eğitim ve bilgi açısından donanımlıdır. İlerlemeye devam edecektir.	II bazı olarak dünyanın en yoğun tekstil üretim merkezi. Sanayi bölgesi olarak DOSAB'dır. Tasarım olarak yeterli düzeydedir.	Son dönemlerde firmalar, tasarım ve Ar-Ge çalışmalarına çok önem vermeye başladılar, zamanla yayılıp bütün sektöre etkileyeceğini umuyorum	Miktar olarak Bursa tekstil sektöründe ciddi bir potansiyel	Bursanın sektöre katkısı büyük, fakat yatırımları daha planlı ve programlı yapılması, kısa vadeli dönemsel yatırımlar ihtiyaç göz önünde bulundurularak yapılıyor malesef	Ev tekstili ve üst giysilik üretimde Bursa çok önemli paya sahip.	1975 yılından beri, Bursada yapılan dokuma, örme, boyama ve terbiye şehri tekstil			Bursa üretim üssüdür. Köklü tekstil geçmiş ve özel sektörün dinamizmi tasarıma dünya çapında ön sıralara taşımaktadır.	Kendi alanında markalaşmış piyasanın öncü firmalar	Bursa'da gözünü açan dokumacı doğardı. Tekstil Bursa'nın kaderidir diyebiliriz.		Reklam sektörü kullanılabilir	İlgili işlerde	Fason üretiminde bursa öncü sıralarda, son zamanlarda markalaşma sürecinde de tasarıma katkı sağlamakta, üretim adetleri açısından da öncü olarak görülmektedir.	Heralde ülke genelindeki imalatın %40 civarı Bursa'dan karşılanmaktadır.	
11.	Teknoloji, moda sunumları, sanayi desteğinin iması, literatür taramaları, tasarım tarihi konularında eğitim.	Satış odaklı, renk ve gramaja dikkat edilmeli	İlham verici eğitimler ve workshoplar	Sanayi uygulamaları, bir aylık stajlar çok yetersiz	Yeni nesil modelleme yazılımları, yenilikçi ürünler, işe odaklanma	Trendleri takip etme yeteneği kazandırılmalıdır.	Yetenekli ve mesleğe istekli kişilere alanında uzman kişiler tarafından eğitim verilmelidir.			Daha araştırmacı olmalı, sektörde çalışan diğer elemanlar ile görüşülürken buldukları fayda sağlayacaktır.	Armut ve jakar bilgisine sahip, desen programı kullanabilir, renk veya variant oluşturabilir, yabancı dil bilgisini, yaratıcı tasarım teknikleri ile donanmış	Müşteri istekleri ön planda olmalıdır.			Birebir ve uygulamalı	Eğitim kurumlarına bu başlıklı bölümler kurulmalı ve sanayi ile birlikte yönetilmelidir.	Kopyadan uzak özgün ürünler konusunda bilinçlendirme	Bursa tasarım açısından Türkiye'nin kalbidir	Eğitim sürecine dahil edilmeli, öğrenciler kendi alanine ait işlerde tecrübe toplamalı.	İşletme ve piyasa odaklı, vizyon sahibi bireyler, trend ve moda yönelişlerini göz önünde bulundurulmalı	Özellikle güzel sanatlara yatkınlığı olan insanların bu konuda yetiştirilmesi ve uzmanlaştırılması, daha yeni oluşumlara sebep olacaktır.		
12.	Maalesef dünyadaki oranla Ar-Ge ve Tasarımda ortalamamın gerisindedir.	Çok teknoloji gerektirmiyor, rekabeti güçlü bir alandır, Ar-Ge yılın trend renkleri, elyaf ve iplik seçimi ile kalite ve satış seviyesine ulaşım ola bilir.	Firmamızın onaylı agre merkezi var.	Orta seviyede	Son yıllarda büyük ivme kazanmıştır. Daha da gelişecektir.	Ar-Ge ve tasarımın yerini kopyalama almıştır diye biliriz. Ne yazık sınırdan katkılar azalmaktadır.	Yeterli fakat gelişmeye eğilimli düzeyde.	%30 seviyesinde	10 puan üzerinden puanlamak gerekirse 7/8 puan diye düşünüyorum.	Genellikle kopyalama ile esinlenme ve özgün tasarımlar olarak devam etmektedir. 2-3 yılda Ar-Ge ve tasarım merkezlerinin artması ile seviye giderek artmaktadır.	Avrupayı yakalayamadık, fakat her geçen gün daha iyiyeye gideceğiz.			Önceki yıllara göre gelişmiş olsa da yeterli değil.	Bu gün tekstil alanında her ürünün yapılabilecek konumdayız. Hammade terimi gibi sıkıntılar dışında.	Vasat	Ar-Ge	Her geçen gün iyiyeye gidiyor	% 10 civarındadır maalesef.	Amaçlanan agre görüşü ile uygulama sahasını tutarsız olarak görüyorum.	Son yıllarda gerçekten güzel konumlara gelinmeye başlanmıştır.		
13.	Defile, show, ulusal ve uluslararası organizasyonlar, uygulamalar, meslek tanıtımı, kullanılan maddeler yardım ile yol göstermek	Tasarım bir vizyondur. Bakış açısını zenginleştirmek için İngilizce öğrenilmelidir. Ekip işi olan Ar-Ge çalışmasına yatkınlık	Workshoplarla staj öncesi tanışma, tasarımcıların gençlerle buluşturulması	Tanıtım yapılmalı, orta eğitimde kısmen eğitime seçmeli olarak başlanmalı	Fuar, yurtiçi ve yurtdışı saha araştırmaları pozitif etki yapıla bilir.	Tasarım seminerleri ve eğitimler verilmelidir.	Burs verilmeli, part-time çalışma imkanı verilmelidir.			Maalesef gençlerin tekstil sektörüne katılımları çok iyi değil. Yetiştirilmek üzere eleman alımlarının işe yarababileceğine inanıyorum.	Yetenek ve yaratıcılığının farkında olması, tasarım okulları sektörle iç içe olmalı, tasarım yarışmalarını artırılmalı ve yetenekli.	Üniversitedeki bölüm sayısı artırılmalı bilinir.	Her şeyden önce kişi bu işe kabiliyeti olmalı		İşverenlerin yeni başlayanlara imkan tanıması gerekmektedir.	Gençlerin dikkatini çeken ilk nokta ücret politikasıdır. Ücretler arttıkça ilgi de artacaktır.	Tasarım mesleğinin ayrıcalık bilincini benimsetmek	Mesleki okullar önemli	Üniversitedeki bölüm sayısı artırmalı	Tasarım ve desinatörlük uygun eğitim şartları ve içerikleri, profesyonel eğitim kadroları, arz ve talep göz önünde bulundurulmalı, profesyonel staj, tasarım seviye grupları, yurt içi ve yurt dışı fuar gezileri, fırsatlar verilmeli, yabancı dil seviyesinin üst düzeye getirilmesi.	Uygulamalı tanıtımlarla bu mesleğin cazibelerinin gösterilmesi gereklidir.		
14.	Türk tekstilinin gerilemesinin ana nedeni haksız rakabetin önüne geçilmesidir.	Ham kumaş dışarıda boyatıyoruz, yıkama, yakma bünyemiz dışında, ideal ve gerçekler var.	Meslek seçimi çok önemli. stajyerleri biz belirleyemiyoruz.															Devlet sanayiciye hiç bir şekilde yardım etmiyor	Kız çocukları mutlaka yetiştirileceği çocuklara bilgi ve birikimlerini aktarmalı böylece eğitim sisteminde başarılar sağlanır.	Gerekli şartlar ve fırsatlar sağlaya bilecek tüm önermelergöz önünde bulundurulmalıdır.			

3.5.2.Sektör Temsilcilerinden Alınan Cevaplar

3.5. Bursa Kumaş Üretiminin Günümüz Tekstil Sektöründeki Yerine İlişkin Sektör Temsilcileri ve Çalışanları ile Yapılan Görüşmeler

Türkiye’de 2 yılı aşkın bir süredir tekstilde Ar-Ge’nin ne denli önemli olduğu kavranmış, bu noktada devlet tarafından teşviklerin desteklenmesiyle Ar-Ge birimlerinde artış olduğu, Bursa’da 22 firma ile yapılan güncel araştırmada Ar-Ge birim ve sorumlularından bu yönde bilgi alınmıştır.

BURSA KUMAŞ ÜRETİMİNİN GÜNÜMÜZ TÜRKİYE TEKSTİL SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ (ARAŞTIRMA)

Bursa şehri tekstil sektörü bazlı bakıldığında Türkiye’nin en fazla ihracat yapan, kenti sıralamasında yer alırken, TİM verilerine göre de Bursa genelinde tekstil ve ham madde imalat sanayisi II sırada yer almaktadır. Ayrıca şehrin istihdamının ciddi bir bölümü de tekstil sektörü tarafından karşılanmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Bursa tekstil sanayinde dokuma kumaş üreten işletmelerin karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve ilgili yüksek lisans tez çalışmasında değerlendirmeler ve çözüm yolları ortaya koymaktır.

Firmalar yapılmış soru-cevap:

İPEKER

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları**
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları**
- c) Döviz kur artışının etkileri**
- d) Ham madde temini**
- e) Tasarım oluşturma**
- f) Markalaşma**
- g) Kurumsallaşma sorunlarını**
- h) İnsan kaynakları sorunları**
- i) Sektörel sorunlar**

j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıkla mısınız?

İnsan Kaynakları açısından işe alım sürecine dahil olan adayların nitelikli olması, kreatif yönlerinin uzantısı olan yaratıcılık ve yenilik kavramlarının oluşması, dijital çağın zihinsel dönüşümüne uyarlanması gibi konularda eksiklik duyuyoruz.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

İpeker, yılda 4 ana ve 10 ara olmak üzere kendi koleksiyonunu oluşturan bir şirkettir. Tasarımcılarımız bu stratejimizin devamlılığını sağlayan en önemli güçtür. Sezon içerisinde yer alan temalara göre tasarımcılarımız kendi düşünce yapısı ile İpeker'in çizgisinin uyumluluğu sonucunda oluşturduğu desenler, uzman coloristler tarafından renklendirilmesi ve kumaşlarımız üzerinde can bulmasıyla müşterilerimize sunumlar gerçekleştiriyoruz. Koleksiyonlarımızın beğenisinin temelinde tasarımcılarımızın yoğun emekleri bulunmaktadır.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Fikirler, designer ekibimizin yaratıcılığı sonucunda desene, uzman coloristlerimizin renklendirmesi ve boyutlandırması ile tasarıma dönüşmektedir. Yalnızca noktaların birleşimi ile yapılan sonsuz olasılıklardan seçilen görseller değil, bunun yanı sıra kumaşlarımızın inovatif olması için de Ar-Ge ve Ur-Ge Departmanlarımız tasarımlar gerçekleştirilmektedir. Şirketin yaşayan bir organizma olarak düşünüldüğünde sürekli gelişim ve dönüşüm halinde olduğunu anlarız. Bu kapsamda yazılımlar, makine parkının süreçlere uyumluluğu için teknolojik yeniliklerin ilave edilmesi de tasarıma örnek oluşturmaktadır.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

İpeker'in portföyünün %92'sini yurtdışı satışları oluşturmaktadır. Yoğun olarak Avrupa'ya gerçekleşen satışlarımızı ülke bazında şu şekilde sıralayabiliriz: Almanya, İspanya, Fransa, İtalya, Amerika, Japonya.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

İpeker'in 9 yıl önce başlatmış olduğu Green Factory Sustainability Programme

çerçevesinde Tedarikçi Zincir Yönetimi uygulaması ile sürdürülebilir ve izlenebilir bir program oluşturulmuştur. İpeker'in eco-kriterlerine uygunluk gösteren iplik, boyar, kimyevi madde ve solventler satın alınmaktadır. Ürün gamımız biyodegradasyon hızı yüksek, deterjan kalıntısını minimum düzeyde bırakan, üretim aşamasında kimyasalların kapalı sistem içerisinde kullanıldığı, temiz enerji ile üretilen Cupro, Recycled Polyester, Viscose, Tencel, Ecovero gibi kumaşlardan oluşmaktadır.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

İpeker 5 yıl önce kendi alanında ilk Vegan deklarasyonda bulunan firma olarak çalışmalar yürütmüş ve 2017 yılında Avrupa Vejetaryen Birliği tarafından kumaşların içerisinde hayvansal protein bulunmadığı kanıtlamış ve dünyanın ilk V-Label Vegan Sertifikalı kumaş üreticisi olmuştur. Bu sebeple ipek börekçiliği ve ipek üretimine dayanan köklü geçmişimiz, zihinsel dönüşüm ile vegan ürün üretimine evrilmiştir. Bu nedenle ipek üretimi gerçekleştiriyoruz.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Günümüzde yaygınlaştırılmaya çalışılan Bursa İpeği, geçmişte Bursa'da üretilenden farklıdır. Temel fark, geçmişte Bursa İpekli kumaşları sonsuz elyaf tabir ettiğimiz ipeğin kozadan direkt çekimi, tekstüresi ve bükümü ile gerçekleştirilen ince giyimlik kumaşlara yönelik olmuştur. Günümüzde ise, bu entegre tesisler bulunmamaktadır. Kesik elyaf ve kontinü filament olarak halı ve ev tekstiline yönelik ürünler ağırlıktadır. Diğer büyük bir eksiklik dut ağacı ve ipek böceği yetiştiriciliğinin geri gitmesidir. Zaten artık hayvansal ürün kullanımının çevreci ve vicdani bulunmadığı günümüzde yeni trend vegan kumaş üretimine doğru yönelmektedir.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

İpek böcekçiliği gelişirse ipek üretimi gelişir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Türk Tekstili dünya çapında kabul gören bir sektördür. Bursa şehrinin bu imajın

oluşmasında yoğun emekleri bulunmaktadır. Bursa'nın bu anlamda gelişmesi, ülkemizin gelişmesi anlamına geldiğini düşünmekteyiz. Tasarım açısından konuyu incelediğimizde dokuma kumaş üzerine olan baskılı veya boyalı üretimi daha yoğunluktadır. Kadın giyimine yönelik fantezi dokuma kumaşta Bursa, Türkiye'nin lideridir.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

- Yeni nesil teknolojilerin kullanılması,
- Eğitimin bir parçası olarak güncel moda sunumlarının dâhil edilmesi,
- Yeni kuşakların bilinçlenmesi için akademik bilgilerinin yanı sıra sanayi desteğinin olması ve uygulamalara açık olunması,
- Literatür taramalarının yapılması,
- Tasarım dünyasının geçmişten günümüze gelişimi hakkında bilgi sahibi olunması.

12. Ar-Ge ve tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Eylül ayı istatistiklerine göre Ar-Ge Merkezlerinin %6'sı ve Tasarım Merkezlerinin %23'ü Tekstil sektöründe faaliyet gösteren şirketlere aittir. Bu kapsamda ülke ekonomimizin lokomotif olması gereken bu tecrübeli sektör için rakamların daha yüksek olması gerektiğini düşünüyoruz. Maalesef sektöre yön veren dünyadaki diğer tekstil üretimi olan ülkelere göre Ar-Ge ve tasarımda genel olarak ortalamada geri kalmıştır.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Tasarımlarının düştür maddeye dönüşme serüvenine sahip olmaları için eğitim ve öğretim kurumlarının gerekli. Nitelikli araç gereçler sunarak defile, show, ulusal ve uluslararası organizasyonların gerçekleştirilmesi, yeni bakış açılarının kazanılması için akademi bilgilerinin şirket uygulamalara dönüşmesi, şirketlerin tasarım departmanında çalışan designerlerin real hayattaki başarıları, başarısızlıklarını

nedenleri ile birlikte anlatarak ders niteliğinde meslek tanıtımının yapılması, var olan hayal güçlerinin sağlam temelli olması için kullanılan maddelerin ve bu maddelerin gelecek içerisinde erileceği noktalara ışık tutulması olarak sıralayabiliriz.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

Türk tekstilinin gelişmemesinin ana nedeni haksız rekabetin önüne geçilememesidir. Çünkü haksız rekabet ile gerçek Ar-Ge ve Tasarım yapan öncü firmaların zaman içerisinde ürünleri kopyalanarak haksız rekabete sebebiyet veren firmalar tarafından üretilmektedir. Doğal olarak vergi vermeyen, kayıt dışı istihdam yaratan, çevre ve insana saygısı olmadan üreten, enerji kullanımında bir çevre felaketi olan kömür yakarak haksız rekabet oluşturan, lisanssız sertifikasız çevreci olmayan ve kayıt dışı hammadde kullanan firmalar, sektörü daha ileriye taşıyabilecek firmaların geleceğinden çalarak ülkemizin geleceğini tehlikeye atmaktadırlar.

İPEKER

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(26.11.2018)

AKBAŞLAR HOLDİNG

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

a) Yönetim ve organizasyon sorunları:

Kurumsal kimliğe sahip firmamızda Yönetim ve Organizasyon sorunları çözüme kavuşturulmuş ve sürekli gelişim sağlanmaktadır

b) İşletmelerin politik gündem sorunları:

Politik gündem konuları ticareti etkilemedikçe çalışma ortamımıza etki etmemektedir. Ticareti etkilediğinde ise 'Kriz Analizi ve Yönetimi'ni devreye sokarak sağlıklı süreç yönetimi sağlanmaktadır

c) Döviz kur artışının etkileri:

İstenen ve beklenen radikal değişimlerin olmamasıdır. Ancak ülkemiz gerçekleri değerlendirilerek uzun yıllardır 'Tahmini Kur Yaklaşımı'nı başarıyla yönetmekteyiz.

d) Ham madde temini:

Firmamız hammadde kaynaklarının tespiti ve tedarik zincir yönetiminde sürekli iyileşmeyi başararak ticari avantaj olarak kullanmaktadır

e) Tasarım oluşturma:

Akredite Ar Ge Merkezi ve Tasarım Departmanlarımız sayesinde pazarların ihtiyaç duyduğu yeni ve moda tasarımlar beğenilere sunulmaktadır.

f) Markalaşma:

Tutquality sisteminde yer alan firmamız ürünlerinde marka vurgusunu ön planda tutarak anlamlandırmaktadır.

g) Kurumsallaşma sorunlarını:

Firmamız aile şirketi olmakla beraber fonksiyonel İcra Kurulu yapısıyla kurumsal ve profesyonel yönetim konusunda sürekli gelişimini sağlamıştır

h) İnsan kaynakları sorunları:

Bursa bölgesinde Mavi Yaka personel problemi büyük problem olmaya devam etmektedir. Firmamız emek yoğun sektör olan Konfeksiyonda yeni yatırımlarını Anadolu da yaparak bu problemin çözümünü sağlamıştır.

i) Sektörel sorunlar:

Katma Değerli ürün için gerekli hammadde, teknolojik ürün için gerekli hammaddelerde dışa bağımlılığın önüne geçilememiştir. İnsan gücüne ulaşım sağlanamamıştır. DİİB yönetimi yeterli seviyeye ulaştırılamamıştır. Alınan koruma önlemleri menşe sapması ile aşılmasının önüne geçilememiştir.

j) Diğer: Teşekkürler

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?

Kısaca açıklar mısınız?

Teknik bilgisi vizyonu algılama ve görsel ifade sorunları tasarımın sonuç odaklı çıkmasını engelleyebilir.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Firmamızın marka değerini yükselten bir değerdir, prezantasyonu için önemlidir, önceliklidir.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

İplik, kumaş, teknoloji, desen, giyim, sunum

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Avrupa- Amerika- İngiltere- Rusya

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Öncelikli doğal elyaf polyester

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

İpek proteini kullanıyoruz

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa’da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

İpek kumaş maliyeti dolayısıyla bizde pahalı ipek tuşesi elde etmek için proteinlerle kumaşı yumuşatıyoruz.

9. Bursa’da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa’nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bursa tekstil firmaları ihracatta ön sıralarda

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

İlham verici eğitimlerle ve workshoplarla.

12. Ar-Ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Firmamızın onaylı Ar-Ge merkezi var. Dünya ticaretinin merkezine geçmemiz için son derece önemli ve gerekli.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Staj öncesi; Üniversitelerde ve meslek liselerinde workshoplar hazırlanmalı, mesleğinde başarılı tasarımcılar davet edilip gençlerle buluşmaları tecrübelerinden bahsetmelerine fırsat verilmeli.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

Meslek seçimi çok önemli ama maalesef stajyerlikle belirlenemiyor. Stajyerlikte daha çok office boy gibi görülüyor. İşin meşakkatli taraflarıyla yüzgöz olunmuyor. Mesleği sevmek için gençlerin kesinlikle mesleklerle tanıştırılması gerekiyor. Ben Uludağ üniversitesi resim öğretmenliğimde okudum. Hasbelkader, tekstille tanıştım, şanslıydım, tanıdıklarım vardı çok çalıştım, başarılı oldum. Ancak tüm arkadaşlarım, bilgileri olmadığı için hepsi öğretmen oldu.

AKBAŞLAR HOLDİNG

SELİN ÇELENK

(23.01.2019)

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

KOTONTEKSTİL

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

Firmamızda belli başlı sorun olabilecek bir durum söz konusu değildir.

a) Yönetim ve organizasyon sorunları

b) İşletmelerin politik gündem sorunları

Türkiye'nin 2012'den bu yana istikrarsızlık sorunu elbet ki etkiliyor. Başarılı firmalar esnek firmalar olup bir şekilde problemlere karşı pozisyon alabiliyor.

c) Döviz kur artışının etkileri

Döviz yükselmesi ihracat yapan firmaları genelde etkilemiyor. Kotontekstil olarak bu durumdan etkilendik diyemeyiz. Döviz artışı ihracatçı firmaya pozitif etkisi vardır fakat son 1 yılda bu etkiyi alamadık. Nedeni ise Avrupa'da ihracat pazarları durgun olmasıdır. Döviz artışı İç piyasayı çok etkiledi diyebiliriz. Örneğin LCV markası ürünlerini Bangladeş ve Vietnam da üretirken şu anda Türkiye'de üretmeye başladılar. Buda bize avantaj oldu. Türkiye'de Üretilen ürünlerin kumaşlarında bizden almaya başladılar. Bu yönde iç piyasada pozitif etkisi oldu diyebiliriz. Firma olarak çalıştığımız giyim perakendecileri LCV, Koton, Zara vs. firmalar iç piyasadan kur atışı nedeni ile etkilendiğinde bizi etkileyebilir. Şuan bu yönde bir etkilendiğimiz durum olmadı.

d) Ham madde temini

Ham madde çeşitli yerlerden temin edilmektedir. Antep ve Denizli'den Pamuk, Bursa'dan Polyester olmak üzere bazen ithalatta yapıyoruz bu yönde kendimizde yurt dışına gidip alıyoruz.

e) Tasarım oluşturma

Göz ve zevk meselesi hayata bakış açısıdır. Bunun yanı sıra en önemlisi yapılan tasarım satıyor mu Firmamız tasarım biriminde 5-10 yıllarından bu yana görev alan iki armür iki jakarda görev alan tasarım ekibimiz var. Tabi sadece işleri kumaş tasarlamak değil. Gelen siparişlerin imalata hazırlanması iplik numaraları, iplik

renklerinin planlamaya verilmesinde. Sipariş açılırken dokunan ham kumaşların da onaylarını verenlerdir.

f) Markalaşma

Markalaşmak Türkiye'nin önemli bir sorunu. Bu yolda çok güzel devlet destekleri oluyor Fuarlar vs. kendimizi ifade edebileceğimiz yönler elbet var. Zaman gerektiren bir durumdur. Kumaşta marka olmak sektörün çok da hedefi olmamalı. Geline noktada çok hızlı kopyalanıyor ürünler. Kumaş da marka olabilmek için genelde pahalı ipliklerden pahalı kumaşlar yapmak lazım oda kısmetini kapatıyor.2 avroluk bir kumaşı milyen mt satarsın 6avroluk bir kumaşı yüz bin mt satarsın arada çok büyük farklar var. Kumaşta marka olabilmek için elyafı kendi uyguladığın özel ipliği kendi entegre tesisinde kendi yaptığın özel kumaşı üretmek gerekir. Bunun dışında, dışarıdan iplik alıp satarak marka olmak zor.

g) Kurumsallaşma sorunlarını

Tekstil firmaları kurumsallığı çok kaldıran firmalar değildir. Firmamızda patron firması olarak devam etmektedir

h) İnsan kaynakları sorunları

Kurumsal olmadığından bu konuda bir sorunumuz yok.

i) Sektörel sorunlar

Değişen şartlara esnek olabilmek hayatta kalmayı kolaylaştırabiliyor. Buna karşın bizim prensibimiz firma olarak çok fazla numune tasarım örnek çalışarak bu yöndeki sorunlara karşı önlem almaktayız.

j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıklayınız?

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Bizde tasarımcı olarak değil Ar-Ge ekibi olarak adlandırılmışlardır.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Kumaş, Desen, Renk

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Çoğunlukla ihracat ağırlıklı ilerleyen firmaymış şu dönemde %50 %50 olarak Avrupa ağırlıklıdır. Bunlar İngiltere, Almanya, Fransa, İspanya, İtalya Polonya Rusya'dır. Şangay da fuara katıldığımız oldu Çin'e ve Amerika'ya da ihracatımız olmuştur.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Çoğunluk pamuk, polyester ve viskon. Bu üçlü eşit oranda talep ediliyor. Bunun yanı sıra Naylon Keten karışım Tasarıma göre dokusuna karıştırılan simli metal etki verilerek dokuma içerisinde yer almaktadır.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hammaddesi ipek olarak maliyeti ve bu maliyet satışlarda yansıdığından talep ve tercih edilmemektedir. Sektöre baktığımızda ipekli kumaşın günlük kullanıma uygun olmadığından ipeğin hassasiyeti nedeni ile genelde aksesuar olarak kullanıldığını görmekteyiz. Giysi kumaşı olarak günümüzde kullanımı tercih edilmemekle birlikte günümüzde floş gibi polyester gibi görüntüde ipeğe çok benzeyen mikro elyaf ve ürünleri çalışılmaktadır.

Örneğin hazır giyim markası çalışmış olduğumuz Zara'nın kendi deyimi ile bir kumaş pahalı görünecek ama ucuz olacak. İpek pahalı görmüyor ve pahalı. Bu nedenle günümüz perakendesinde ipeğin şansı çok düşüktür. Zara'nın mantalitesin de doğru kumaş mikro polyesterdir. Pahalı görünüyor ve ucuz.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

İpek dokuma üretmesek de geçmişte ipek dokumacılığı olduğu gibi günümüzde de ipek

koza yetiştiriciliği olabileceğini düşünmekteyiz. Devlet desteği ve teşvikleri ile günümüz koşulları sağlanarak teknolojinin getirmiş olduğu yeniliklerle ipek dokumacılığını tekrar geri kazanabiliriz.

9. Bursa’da ipekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

İtalya ve Çin pozisyonun arasında nerede olmak istediğimizle alakalıdır. İtalya ya da Çin ile mi rekabet edeceğiz. Önce buna karar vermemiz gerekebilir. İpek pazarında şuan ki girişimcilerin bu yönde bir riski göze alabileceklerini biz de dâhil olmakla düşünemiyoruz. İpek kozası oluşumunda özellikli dut ağaç tarımı koza yetiştiriciliği ve ipek üretim şeklinde 3ü bir arada komplike hassas yetiştiricilik gerektiren bir ham madde olması sebebi ile sanayinin dışında kalmaktadır.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa’nın günümüz Türkiye tekstil Sektöründe ki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bursa Türkiye Tekstil sektörünün çok önemli tedarikçisidir. Örneğin Adana’da poliviskon kumaş, Denizli’de pamuk üretilir. Bursa tekstilde çok çeşitliliği olup ciddi çeşitli dokuma üreten bir şehirdir. Günümüz modanın geldiği noktada Bursa çok önemli bir tedarikçidir. Bursa konfeksiyoncuları içinde bu çok önemli bir durumdadır.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Tasarım satış odaklı olmalı. Örneğin likranın yönü ile çizginin yönü ters olmalıdır. Bunu hiç düşünmeden aynı yön dokuyanlar var. Bu tasarımda hatalı bir dokumadır. Enine likra ve çizgi kullanılması tasarımcının empati yapmadan tasarladığı bir iştir. Renk ve gramaj örneğin, açık ton renk tasarıma ağır gramajlı dokumalar. Bunlarda renginden dolayı yazlık ürün çalışılsa kumaşın gramaj kalınlığından satışı imkân sız olacaktır.

12. Ar-Ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Tekstil Kumaş üretimi çok teknoloji gerektiren bir dal olmadığı gibi Tekstil seviyesi güzel bir sektördür. Tüm Dünyada kumaşçı var ve çok ciddi rekabet alanı olan bir sektördür. Bu noktada Ar-Ge yılın trend renkleri, elyaf ve iplik trendlerini takip ederek

doğru karar verip uygulandığında istenilen kalite ve satış seviyesine ulaşmış demektir.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Tasarım bir vizyon dur. Bakış açısını zenginleştirmek bunun içinde bir tasarımcının dünya trendlerini takip edebiliyor olması bunun için iyi derecede bir İngilizce önemlidir. Tasarımcının; fabrikada Kumaş tasarımı bazen her şey olsa da tasarım dışında dokuma kumaş tuşe si vb. ayrıntılarla bir hazır giyim tasarımcısı kadar popöler ve katma değerü yüksek ürün olmadığının bilincinde olmalıdır. Kumaş tasarımı yapan bir tasarımcının bireysel değeril daha çok ekip işi olduğu Ar-Ge çalışmasına yatkınlık ve önemi bilinmelidir.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

Koton tekstile iplik olarak gelir haşıl özgü ve dokuma olmak üzere iplik boyahanesi bize aittir. Ekose ve izgilileri bünyemizde boyuyoruz. Düz renk olarak gelen dokunmuş kazan boya gerektiren ham kumaşı dışarıda boyatıyoruz. Kumaş yıkama yakma prosesleri bünyemiz dışında işlem görmektedir.

Tasarım konusunda bir kafamızda ideal var birde gerçekler var. Tekstilde gerçek dünya Tekstile bakıldığında örneğin bizimde kumaşlarımızın giysiye dönüşmesini sağlayan markalardan Zara İnditektir. Zara'nın iş modeli nedir diye baktığımızda başarıya taşıyan biznes grubu ünlü Fransız, İtalyan ve Çin tasarımcılarının ürünlerinden esinlenip bunlara benzer ürünleri uygun fiyata oluşturmalarıdır. Bu açıdan baktığımızda firma adına sorulara cevap veren ve bir ekonomist olarak baktığımızda Türk Tekstilin amacı tasarımcı yetiştirmek değeril. Örneğin zara mı Dolce Gabbana mı olmak istersin diye sorsanız zara olmak isterim. Dolayısıyla olaya çok ideal bakacak olursak evet tasarımcı önemli ve yetiştiremiyor olmamız sorun olsa da tek başına sorun bu diyemeyiz.

Örneğin yurt dışına markalar ciddi anlamda shopping yapıp ürün kumaşını örneğin bize gönderiyorlar bu tarz ürünü çalışmamızı isteyebiliyorlar.

KOTONTEKSTİL

HAKAN AMURCUĞOĞLU

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(26.11.2018)

ASY TEKSTİL SAN. TİC. ve PAZARLAMA LTD. ŞTİ.

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir?

Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları döviz kur artışının etkileri
- c) Ham madde temini
- d) Tasarım oluşturma
- e) Markalaşma
- f) Kurumsallaşma sorunlarını
- g) İnsan kaynakları sorunları
- h) Sektörel sorunlar
- i) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?

Kısaca açıklar mısınız?

Sektörde yeteri kadar kendine has tasarım koleksiyonları olmadığı için ve genellikle İtalyan tasarımları kopyalandığı için tasarımcılarımızın hayal gücüne dayalı koleksiyon eksikleri bulunmaktadır.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Tasarımcımızın firmamızdaki yeri büyük önem taşımaktadır tasarımcılarımızın öncülüğünde kopyacılıktan çok kendi tasarımlarımızı tasarladığımız için önceliğimiz özel koleksiyon hazırlamakla görevli tasarımcılarımızdadır.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Kumaş, desen ve renk.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

% 50 yerli % 50 yabancı (Doğu ve Batı /Avrupa ve Asya)

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

İplik.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Hayır. Günümüzde ipek ürünleri fabrikasyon suni ipek üretimidir.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

İpek üretimi maliyetinin pahalı olması ve nihai ürün alıcılarının fiyatı yüklü bulduğundan talep suni ipeğe kaymıştır, ipekli dokuma üretimi maliyet açısından tercih edilmediğinden, özel koleksiyonlar olarak belli başlı firmalara yaptırılabilir. Hammadde ihtiyacı da Bursa dağ bölgesi halkına ürettirilebilir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

İyi değerlendiriyorum kendi alanında markalaşmış piyasanın öncüleri arasına girmiş kaliteli firmalar mevcuttur.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Tasarımcıları kopyadan uzak çok özgü ürünler tasarlamaları konusunda bilinçlendirerek.

12. Ar-Ge ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün seviyesi nedir?

Vasat.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Tasarım mesleğinin özel bir ayrıcalık olduğu bilincini yerleştirerek.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

ASY TEKSTİL SAN. TİC. ve PAZARLAMA LTD. ŞTİ.

SUAT BALI

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(26.11.2018)

ERŞAT TEKSTİL

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları
- b) İŞletmelerin politik gündem sorunları
- c) Döviz kur artışının etkileri *
- d) Ham madde temini
- e) Tasarım oluşturma *
- f) Markalaşma
- g) Kurumsallaşma sorunlarını
- h) İnsan kaynakları sorunları
- i) Sektörel sorunlar
- j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıklar mısınız?

Vardır. Tasarımcı çalışmalarını işletme Şartlarına göre hazırlamalıdır.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Tasarımcının rolü çok önemlidir. Tasarımcının verimli çalışmasıyla firmaların müşteri sayısı artmaktadır.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Tasarımı kumaş, renk ve desende kullanıyoruz.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

% 70 Yerli, %30yabancı.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Poly viskon, polyester, yün polyester, pamuk polyester.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

İpekle ilgilenmiyorum.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

Devlet desteği olmadan rekabet şansı çok zayıf, tasarım gücüyle yol alınabilir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bursa gerçekten tekstilde ileri aşamada fakat tecrübeli tasarımcıların az olması, yeni mezun tasarımcıların eğitimlerinin yeterli düzeyde olmaması nedeniyle tasarıma katkı yeterli değildir.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

.Okul ile birlikte sanayi ile uygulamalı olmalıdır. Bir aylık stajlar iyi ancak çok yetersizdir.

12. Ar-Ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Orta seviyededir.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Geniş tanıtım yapılmalı, orta öğretimde kısmen eğitime seçmeli olarak başlanmalıdır.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

ŞENOL HASDAL

ERŞAT TEKSTİL

İşbirliğiniz için teşekkür ederiz

İŞIKSOY TEKSTİL

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

Firmamızın belli başlı sorunları Döviz kurundaki dalgalanmalar, Yüksek enerji maliyetleri, İnsan kaynakları sorunlarıdır.

Hammaddede dışa bağımlı üretim yapılmasından dolayı döviz kurundaki dalgalanmalar üretim maliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Sanayinin en büyük girdilerinden biri olan elektrik ve doğalgaza ise son 1 yıl içerisinde üst üste gelen zamlar, küresel rekabet gücünü azaltmaktadır. Özellikle genç neslin sanayide çalışmama isteği insan kaynakları temininde zorluk çıkarmaktadır.

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıklayınız?

Yüksek etki düzeyinde sorunlarımızda tasarım-tasarımcı arasında herhangi bir ilişki bulunmamaktadır.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Firmamız Ar-Ge ve inovasyonun önemini çok önceleri kavramış ve Tekstil sektöründe Türkiye'nin 8. Bursa'nın 2. Ar-Ge Merkezini kurmuştur. Firmamız bünyesinde her türlü tasarım faaliyetleri desteklenmekte ve bunun için tasarımcılarımız teşvik edilmektedir.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Hem kumaş, hem de baskı deseni olmak üzere iki farklı tasarım yapılmaktadır.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Yurt içi ve yurt dışı olmak üzere karma müşteri portföyümüz bulunmaktadır. Yurt dışında İngiltere, Fransa, Romanya başta olmak üzere 20 Den fazla ülkeye ihracatımız vardır.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Ürünlerimizde polyester, viskon ve pamuk ağırlıklıdır.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

İpekli imalatımız bulunmamaktadır.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

İpekçilik ile ilgili fikrim yok.

9. Bursa' da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Tekstil sektöründe gerçekleşen ihracatın büyük bir bölümü Bursa'dan gerçekleşmektedir. İplikten konfeksiyona kadar tüm üretim aşamalarında yapılan tasarımlar ürünün katma değerini yükseltmekte ve Pazar payını artırmaktadır.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır.

Tasarım ve desinatör eğitimi materyal bilgisi üzerine inşa edilmeli ve yeni nesil modelleme yazılımları ile geliştirilmelidir. Her geçen gün yeni malzemeler ve fonksiyonel iplikler geliştirilmektedir, tasarımcıların bu materyalleri tanımasını tasarımlarında özgün ve yenilikçi ürünler geliştirmeleri açısından son derece önemlidir. Modelleme programlarına hâkim olmaları halinde ise tasarımlarını yapmak için bilgisayar başında fazla zaman kaybetmeyecek ve daha fazla işlerine odaklanabileceklerdir.

12. ARGE ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün seviyesi nedir?

Ar-Ge ve tasarımda tekstil sektörü son yıllarda büyük ivme kazandı. Giderek artan Ar-Ge harcamaları ve tasarım faaliyetlerinin ticarileşme oranı arttıkça daha da gelişecektir.

13.Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır.

Kendilerini geliştirebilecekleri fuar, yurtiçi ve yurtdışı saha araştırmaları gibi çeşitli faaliyetlerle desteklenmelerinin pozitif etki yaratacağını düşünüyorum.

14 Diğer eklemek istedikleriniz:

IŐIKSOY TEKSTİL

Erdal GÜLCAN

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(23.01.2019)

SAYDAM TEKSTİL

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları X
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları
- c) Döviz kur artışının etkileri
- d) Ham madde temini X
- e) Tasarım oluşturma
- f) Markalaşma
- g) Kurumsallaşma sorunlarını
- h) İnsan kaynakları sorunları
- i) Sektörel sorunlar
- j) Diğer:

1. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıkla mısınız?

Hayır yok.

2. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Her yıl iki kez hazırlanan yaz ve kış olmak üzere iki koleksiyonun ana temasını belirler, üretilecek kumaşlara bu yönde iplik seçimi ve örgü tasarımı yapar. Böylece gelecek yıllardaki gidişatı belirlemiş olur. Öngörü kabiliyeti çok yüksek olmalıdır.

3. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Kumaş ve desen.

4. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Ağırlıklı olarak yabancı ve Avrupalı ülkeleri.

5. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Asetat, floş, ipek, pamuk, naylon kullanılmaktadır.

6. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Evet.

7. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa’da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Bursa’da günümüzde ipek üretimi ne yazık ki yapılamamaktadır. (Atölye tarzında çok küçük miktarlı üretimler dışında)

8. Bursa’da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

Uzak doğu ile fiyat rekabetine girilebilecek maliyetler tutturulmalı ve yurtdışında tanıtımı yapılabilmesi.

9. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa’nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bursa, tekstil sektöründe Türkiye’nin lokomotiflerinden biri olmaya devam etmektedir. Çoğu köklü ve aileden gelen tekstil kuruluşları eğitim ve bilgi birikimi açısından da donanımlarını ve global bağlantılarını artırarak tekstil sektöründe ilerlemeye devam etmektedirler.

10. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Trendleri takip edebilme yeteneği kazandırılmalı, ‘ömür boyu araştırmanın’ bir yaşam stili olduğu vurgulanmalı, her zaman farklı kombinasyonları uygulama ve deneme imkânı verilmeli.

12. AR-GE ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Günümüzde Ar-Ge ve tasarımın yerini kopyalama aldı diyebiliriz. Muadil üretmekle daha hızlı sonuçlar alınabildiği görüldükçe ne yazık ki sıfırdan katkılar azalmaktadır.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinat6rluğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Tasarım seminer ve eğitimi verilmeli. Bu eğitimler esnasında bir sınırlarının olmadığı vurgulanmalı ki dŐŐndükleri ve hissettikleri her Őey őrnlere d6nŐebilsin.

14. Diğer eklemek istedikleriniz: Başarılar.

SAYDAM TEKSTİL

İŞbirliğiniz için çok teŐekkőr ederiz.

(23.01.2019)

UMUT AVCI HOCA

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları
- c) Döviz kur artışının etkileri
- d) Ham madde temini
- e) Tasarım oluşturma
- f) Markalaşma
- g) Kurumsallaşma sorunlarını
- h) İnsan kaynakları sorunları
- i) Sek törel sorunlar
- j) Diğer:

Önermeler tamamı tekstil sektörünün yaşadığı sıkıntıların özeti olmuş her firma bu önermelerden tamamını veya bir kısmıyla ilgili sorunlar yaşıyor. Bir eğitimci ve bir firma sahibi olarak bizi en çok: a) Yönetim ve organizasyon sorunları b) siyasi ve politik süreçler c) Döviz kur artışının etkileri j) kaliteli ve uygun üretim ve planlama partnerlerinin olmaması- değişken kalite ve fiyatlar- kalifiyeli çalışma ekibi.

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıklayınız?

Rekabetçi küresel pazarda ürün kalitesi, tasarımı ve fiyat uygunluğu ile rakiplerimizle mücadele etmemizi sağlıyor. Burada bizim için en önemli kalem ise tasarım ve tasarımı oluşturacak kişi tasarımcıdır.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Farklı görsel ürünlerle daha rekabetçi ve katma değerli ürünler oluşturmak tasarım ve tasarımcının sayesinde olmaktadır.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Desen-kumaş-renk

5. Müşteri profiline nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)

Yerli

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Pamuk ve polyester

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Ham madde il ve ülke dışından geliyor bildiğim kadar. Ham madde merkezi 20-30 yıl önce bursaydı yanlış ekonomik politikalardan dolayı çiftçiler dut ağaçlarını kesip yerlerine zeytin ve başka ağaçlar dikildi bunun sonucunda ipek böceğinin besin maddesi yok edildi.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir.

Yetiştirici ve Üreticinin ekonomik desteklenmesi.

Dut ağacı ormanlarının oluşturulup bölgedeki yetiştiricilere sunulması.

Kullanıcı kitleye ipeğin tanıtılması ve kullanıcı kesimde özendirici reklam ve tanıtımlar yapılması.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Dokuma kapsamında Bursa tekstil sektörü fason üretimde öncü illerimizdendir. Son zamanda markalaşma sürecinde de tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından öncü olarak görmekteyim.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır.

Tasarım ve Desinatör eğitimi işletme ve piyasa odaklı uygulama yoğunluklu eğitimler olmalıdır. Uluslar arası sektör bazlı düşünerek trend ve moda yönelişlerini göz önünde bulunduracak vizyon sahibi seçilmiş bireylere verilmelidir. Bu bireylere yetenek sınavları uygulayıp sözlü mülakata tabi tutmak ve özenle seçmek gereklidir.

12. Ar-Ge ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün Seviyesi Nedir.

Amaçlanan Ar-Ge görüşü ile uygulama sahasını tutarsız olarak görüyorum.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır.

Tasarım ve Desinatörlüğe uygun olacak bireyler özenle seçilmelidir. Uygun eğitim şartlarının ve içeriklerinin oluşturulması. Profesyonel eğitim kadrolarının oluşturulması. Arz ve talep göz önünde bulundurularak mesleki kalitenin korunması, göstermelik değil profesyonel staj eğitim imkânlarının sunulması. Profesyonel denetçilerin gözetiminde tasarım seviye gruplarının oluşturulması. Yurt içi-yurt dışı fuar gezi, gözlem yapabilecek fırsatların tanınması ve bu fırsatları değerlendirecek kişilerin seyahat engelinin olmaması. Yabancı dil seviyelerinin üst düzeyde olması büyük avantaj sağlar vb.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

Gerekli şartlar ve fırsatları sağlayabilecek tüm önermeler göz önünde bulundurulmalıdır. Yönetim ve organizasyon sorunları, siyasi ve politik süreçler, Döviz kur artışının etkileri, kaliteli ve uygun üretim ve planlama partnerlerinin olmaması, değişken kalite ve fiyatlar-kalifiyeli çalışma ekibi vb. gibi alanlarında tutarlı olması takdirde sektör gerektiği gibi gelişecek ve hak ettiği yeri alacaktır.

UMUT AVCI HOCA

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

İmran Güney (26.11.2018)

DOKU İPEK

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları
- c) Döviz kur artışının etkileri
- d) Ham madde temini
- e) Tasarım oluşturma
- f) Markalaşma
- g) Kurumsallaşma sorunlarını
- h) İnsan kaynakları sorunları
- i) Sektörel sorunlar
- j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıklar mısınız?

Tasarım konusunda yeterince eleman bulunmakta. Fakat daha yetenekli tasarımcı tercihleri ön plandadır.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Kumaş tasarımı.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Kumaş

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Kısmen yabancı (Avrupa) çoğunlukla yerli müşterilerimiz var.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

% 100 ipek

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Evet

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa’da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır?

Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir? Çok az kullanılıyor.

9. Bursada İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir.

Kozacılık geliştirilmeli. Entegre iplik çekim, iplik, dokuma ve boya tesisi kurulmalı.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa’nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bursa tekstil sektörü il bazlı olarak dünyanın en yoğun tekstil üretim merkezi. Sanayi bölgesi olarak DOSAB’dır. Tasarım olarak yeterli düzeydedir.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır.

Yetenekli ve mesleğe istekli kişilere alanında uzman ve kendini ispatlamış kişilerce çok yönlü eğitim verilmelidir.

12. Ar-Ge ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün Seviyesi Nedir.

Yeterli fakat gelişmeye eğilimli düzeyde

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır.

Firmalarca eğitim aşamasında burs verilmeli, firmanın ilgili alanlarında part-time çalışma imkânı verilmeli.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

DOKU İPEK

KASIM UZUNÖZ

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(23.01.2019)

ÜNDER TEKSTİL

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları
- c) Döviz kur artışının etkileri
- d) Ham madde temini (Bizim için en büyük sorun)
- e) Tasarım oluşturma
- f) Markalaşma
- g) Kurumsallaşma sorunlarını
- h) İnsan kaynakları sorunları(Yetmiş eleman bulamıyoruz)
- i) Sektörel sorunlar
- j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıklar mısınız?

Tasarımla ilgili bir işimiz yok

3.Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Yok.

4.Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Yok.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Yerli

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Tamamen ipek ve ipekli mamuller.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir

İpek ipliği yurt dışından (Çin, Türki cumhuriyetler, az bir üretim yurt içinden)

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

Koza üretimi teşvik edilip, koza ihracatının engellenmesi gerekmektedir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Son dönemlerde büyük firmalar tasarım ve Ar Ge çalışmalarına çok önem vermeye başladılar, zamanla yayılıp bütün sektöre yayılmasını umut ediyorum.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır.

12. Ar-Ge ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün Seviyesi Nedir.

% 30 seviyesinde

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

İpek ipliğinin üretiminin teşvik edilip, Bilhassa koza üretimini arttırıcı çalışmalar yaptırmak ve koza birlik teşkilatını daha işlevsel hale getirip kozadan kaliteli ipek ipliği üretimi yapmasını sağlanırsa Türkiye'de ipek kumaş üretimi eski güzel günlerine dönüş yapabilir.

ÜNDER TEKSTİL

KAHRAMAN ÖZÜNDER

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(26.11.2018)

İZGİ TEKSTİL

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları
- c) Döviz kur artışının etkileri
- d) Ham madde temini
- e) Tasarım oluşturma
- f) Markalaşma
- g) Kurumsallaşma sorunlarını
- h) İnsan kaynakları sorunları
- i) Sektörel sorunlar
- j) Diğer:

Yazmış olduğunuz şıkların tamamı doğru tespitlerdir.

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıklayınız?

Maalesef tasarım konusun da eksiklerimiz vardır fakat son yıllarda bu konuda epey ilerlemeler var. Kalifiye eleman yetiştirme konusunda işverenler biraz daha sabırlı davranırsa daha iyi yerlere gelebiliriz.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Bir jakarlı kumaş üreticisi olarak tabii ki tasarımcının rolü bizim için önemlidir.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

İşimiz jakarlı bayan giyim kumaşı olduğu için daha çok desen ve kumaş konusunda kullanıyoruz.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Genel olarak yabancı müşterilere servis veriyoruz direkt veya indirekt bir Bursalı olarak ihracattan başka çaremiz yok.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Hammadde olarak polyester, floş, viskon, pamuk ve diğer karışumlu fantezi iplikler.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

İpek kullanmıyoruz.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Fazla bir bilgimiz yok ipek le ilgili.

9. Bursa'da İpekli dokumannın gelişmesi için neler yapılabilir?

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bursa'nın tekstil sektörüne katkısı büyük fakat Bursa'da tekstil yatırımları daha planlı programlı yapılabilse çok daha iyi olacaktır maalesef Bursa'daki yatırımlar daha çok kısa vadeli dönemsel ihtiyaçlar göz önüne alınarak yapılmakta.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Desen ve tasarımcı olarak çalışan arkadaşların daha araştırmacı olmaları, sektörde çalışan diğer elemanlar ile görüş alışverişinde bulunmaları fayda sağlayacaktır.

12. Ar-Ge ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün seviyesi nedir?

10 puan üzerinden puanlamak gerekirse 7 /8 puan diye düşünüyorum.

13.Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır.

Maalesef gençlerin tekstil sektörüne katılımları çok iyi değil, işveren ve yöneticilerin yetişmiş eleman tercih ettikleri kadar yetiştirilmek üzere elaman alarak bilgi ve tecrübelerini paylaşmaları faydalı olacaktır diye düşünüyorum.

14.Diğer eklemek istedikleriniz:

İYİ ÇALIŞMALAR

YUSUF İZGİ

İZGİ TEKSTİL

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(26.11.2018)

GÜLİPEK

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

a) Yönetim ve organizasyon sorunları

b) İşletmelerin politik gündem sorunları

c) Döviz kur artışının etkileri

Kur artışları tüm sektörleri olduğu gibi bizi de etkilemekte. Her ne kadar ihracat ağırlıklı bir firma olsak da hammadde girdimizin tamamına yakınının USD olması maliyetlerimizi arttırıyor. Biz TL ile temin etsek de enerji maliyetlerinin de kura endeksli artışı sabit giderlerimizi çok yükseltmekte. Diğer taraftan kurdaki dalgalanma kısa ve orta vadede dahi gerçekçi bir finansal program yapmamızı zorlaştırıyor.

d) Ham madde temini

Tekstil sektörü hammadde konusunda çok büyük oranda ithalata bağımlı, bu da hem fiyatları yükseltmekte hem de terimin bazlı çalışan firmalar olduğumuzdan bizi stoklu çalışmaya zorlamak. Bu da ekstra stok maliyeti demektir.

e) Tasarım oluşturma

Türkiye’de her sektörde olduğu gibi innovative tasarım eksikliği tekstil sektöründe de var. Biz dokuma kumaş firması olarak İtalyan ve İspanyol designer ile çalışıyoruz. Kumaş olarak çok başarılı koleksiyonlara imza atan Türk designer çok yok maalesef. Bu konuda eğitimin eksikliğine değinmek gerekir, tasarıma yönelik bir eğitim programımız yok. Bu da işi hem teorik hem de pratik anlamda bilen, vizyonu geniş tasarımcı eksikliği demek ki bu noktada kültürel sorunlara da değinmek gerekir. Bence bu ayrı bir tez konusu olur.

f) Markalaşma

Patentli koleksiyonlarımız mevcut. Yine de gerçek anlamda markalaşma söz konusu değil.

Türkiye tekstil sektörü olarak her ne kadar kendi koleksiyonumuzu sunsak da, en nihayetinde dünya markalarına fason üretim yapmaktayız.

g) Kurumsallaşma sorunlarını

Kurumsallaşma sürecinde olan bir aile şirketiyiz. Ancak ekip olarak çok güçlü olduğumuzdan ve çok sistemli bir firma olmanın verdiği avantaj ile kurumsallaşma sürecinde hızlı ilerleyebiliyoruz.

h) İnsan kaynakları sorunları

Yeni iş gücü açısından düşünüldüğünde tekstil endüstrisi çekiciliğini kaybetmiş durumda. Bu da yetenekli iş gücü bulmayı zorlaştıran bir etkidir. Ancak çalışanına gereken değeri gösteren firmalar bu anlamda sıkıntı yaşamıyorlar.

i) Sektörel sorunlar

j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıkla mısınız?

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Firmamız için tasarım ve koleksiyon en önem verdiğimiz konu. İspanyol ve İtalyan tasarımcı ile çalışıyoruz. Koleksiyon için hem çok ciddi fon hem de emek harcıyoruz.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Kumaş

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

%70 ihracat (İspanya, Almanya, Fransa, Avustralya, Amerika, İtalya)

%30 yerli markalar

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

%30 Polyester %30 viskon %20 tinsel %20 pamuk, naylon, acetate, keten

7. Ürünlerinizde ipek ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Bursa'da ipek üretimi kalmadı maalesef

9. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Birçok firma koleksiyon ile çalışmakta ve tasarıma önem vermekte.

Miktar olarak Bursa tekstil sektöründe ciddi bir potansiyel

Burtex gibi fuarların varlığı ve devamlılığı Bursa tekstil sektörünün gelişimi açısından verimli.

10. Diğer eklemek istedikleriniz:

GÜLİPEK

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(20.11.2018)

BERTEKS TEKSTİL

**1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir?
Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.**

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları
- c) Döviz kur artışının etkileri
- d) Ham madde temini
- e) Tasarım oluşturma
- f) Markalaşma
- g) Kurumsallaşma sorunlarını
- h) İnsan kaynakları sorunları
- i) Sektörel sorunlar
- j) Diğer:

**2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?
Kısaca açıklar mısınız?**

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Kendi koleksiyonunu hazırlayan bir firma olarak tasarım ve tasarımcı önemli rol oynamaktadır. AR-GE merkezi içinde tasarım projeleri de yapılmaktadır.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Kumaş konstrüksiyonu, Teknik tasarım, Desen, Renk

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

%80 yabancı. %40 Avrupa, %20 Amerika, % 20 Avustralya ve yeni pazarlar, % 20 iç piyasa

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

% 90 PES, % 10 pamuk/viskon

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

İpekli dokumacılık yok denecek kadar azdır. Bursa büyükşehir belediyesi ipek böceği yetiştiriciliğini desteklemektedir.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir.

İpek böceği yetiştiriciliği özendirilmeli özellikle tarımsal bölgelerde. Ama ipek iplik elde etmesi zor bir süreçtir. Ayrıca dokuması ve özellikle boya terbiye işlemleri de çok know how gerektiren üretim. Küçük üretim atölyeleri kurulabilir ve çıkan ürünler için özel satış alanları oluşturulabilir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Özellikle ev tekstili ve üst giysilik üreticinde çok önemli paya sahip Bursa tekstil sektörü hem tasarımları hem de üretim potansiyeli ile en büyük pes üretim merkezidir. Son yıllarda teknik ve fonksiyonel tekstiller alanında da çok önemli gelişmeler yaşanmaktadır.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Mutlaka armür ve jakar örgü bilgisine sahip olmalı, desen programı kullanımını bilmeli, renk ve varyant oluşturma bilgisine sahip olmalı, uluslararası gelişmeleri izleyecek yabancı dil bilgisine haiz olmalı, yaratıcı tasarım teknikleri ile donanmış olmalı.

12. Ar-Ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Genellikle kopyalama ile başlayan süreç ilerleyen zamanlarda esinlenme ve en sonunda özgün tasarımlar olarak devam etmektedir. Bana göre son 2-3 yılda Ar-Ge ve tasarım merkezlerinin artması ile seviye giderek artmaktadır.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Yetenek ve yaratıcılığının farkında olması sağlanmalı ve başarılı tasarımcılar yaptıklarıyla ön plana çıkarılmalı, tasarım okulları sektörle daha iç içe olmalı, tasarım yarışmaları artırılmalı ve yetenekli gençler sektöre takdim edilmeli.

14 Diğer eklemek istedikleriniz:

FUSUN ERKEN

BERTEKS TEKSTİL

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(26.11.2018)

DERHAN TEKSTİL

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları
- c) Döviz kur artışının etkileri
- d) Ham madde temini
- e) Tasarım oluşturma
- f) Markalaşma
- g) Kurumsallaşma sorunlarını
- h) İnsan kaynakları sorunları
- i) Sektörel sorunlar
- j) Diğer:

Sorunlar kırmızıya boyanmıştır

1. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?

Kısaca açıklar mısınız?

Öne çıkan sorunlarımız arasında değildir.

2. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Firmanızın kilit noktasıdır. Müşterilerin isteklerine göre fiyat/performans verimliliği maksimum kumaşlar üretmeye çalışıyoruz

3. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Kumaşlarımızda kullanıyoruz. Müşteri isteği doğrultusunda, farklı desen, örgü ve elyaf kombinasyonları yapmaya çalışıyoruz.

4. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

İhracatta Avrupa, yurtiçi ise ağırlıklı İstanbul

5. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

%75 iplik + %25 boya-kimyasal

6. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Kullanmıyoruz

7. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Belediyemizin doğal yollarla üretim yapan bir tesisini televizyondan gördüm. Günümüz teknolojisinde daha çok iplik harman karışımlarında kullanılıyor. %20-%30 arası karışım ipliklerinde birkaç arge çalışmamız oldu. Genelde viskon-modal-tencel karışımlarında kullanılıyor. Kullanım yaygınlığı azdır.

8. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir.

Reklam sektörü kullanılabilir. Veya yurtdışı fuarlarına yönelik ürün geliştirme yapılabilir. Fiyat yüksek çıkacağı için hedef kitle elit markalar olmalıdır.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bursa tasarım açısından Türkiye'nin kalbidir. Metrajlı basit üretimden çok, katma değerli ve ihracata yönelik kumaş üretimi daha yaygındır.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Müşteri istekleri ön planda olmalıdır. Moda yakından takip edilmelidir. Fiyat /performans açısından firmayı ve müşteriyi koruyan tasarımlar yapılmalıdır

12. Arge ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün Seviyesi Nedir?

Avrupa'yı yakalayamadık fakat her geçen sene daha iyiye gidiyoruz.

13. Gençlerin tasarım ve desinat6rluğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Üniversitelerdeki bölüm sayısı artırılabilir. Devlet teşvikleri olabilir. İŐkur tarafından firmalara bu konuda özel teklifler yapılabilir.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

DERHAN TEKSTİL

İŞbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(26.11.2018)

FİSTEKSTİL

- 1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir?
Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.**

- a) **Yönetim ve organizasyon sorunları**
- b) **İşletmelerin politik gündem sorunları**
- c) **Döviz kur artışının etkileri**
- d) **Ham madde temini**
- e) **Tasarım oluşturma**
- f) **Markalaşma**
- g) **Kurumsallaşma sorunlarını**
- h) **İnsan kaynakları sorunları**
- i) **Sektörel sorunlar**
- j) **Diğer:**

Yetişmiş iş gücü ve hammaddenin yurt dışına ve dolayısı ile dövize bağlı olması, döviz kurunun dalgalanması.

- 2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?
Kısaca açıklar mısınız?**

Tasarım konusunda sıkıntımız yok, firma ortağı olarak tasarımı kendim yapıyorum.

- 3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?**

Tasarım satışımız için birinci etkindir.

- 4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)**

İplik üretimi yaptığımızdan tasarım yaparken, kullanılacak sektöre göre renk, doku ve iplik üretiminde kullanılacak teknolojinin seçilmesi gerekiyor.

- 5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?**

Üretimimizin %50'si Avrupa'ya %50'si yurt içine satılmaktadır.

- 6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?**

Akrilik, Polyester, Viskon, Pamuk, Polip, Keten, Yün, Naylon ve Floş

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

İpek kullanmadığımız için bilgim yok. Bursa'da ipekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir. Hiçbir fikrim yok, sektörümüzde ipek kullanılmıyor.

9. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Ülke ve Bursa'nın gelirine ciddi bir katkı sağladığını düşünüyorum, 1975 yılından beri Bursa'da yapılan dokuma, örme, boyama ve terbiye işletmeleri Bursa'nın Tekstil sektörü için yeterli miktarlarda yatırım yapıldığını gösteriyor dönem dönem fason işletmelerin iş sıkıntısı çekmesinin nedeni dokuma tezgâhı ve boyahane sayısının şehirde fazla olmasından kaynaklanıyor diye değerlendiriyorum.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Mutlaka Üniversite eğitimi olmalı teknolojik gelişmeleri takip edip vizyon kazanmak için ama işletmelerde Üniversiteler ile işbirliği yapılarak eğitim sonrası için tecrübe kazandırılmalı ve kanaatkar olup gerçekten işi öğrenmeye gayret edilmeli.

12. Arge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Tekstilde diğer sektörler kadar olmasa da son 10 yılda ciddi Arge'ler yapıldığını görüyoruz, Polyester gibi sentetik bir ham maddeden Keten efektli ve Doğal tuşeli iplikler ve kumaşlar üretiliyor olması gibi.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır.

Her şeyden önce kişi bu işe kabiliyeti olmalı ve işini sevmeli, başarı mutlaka peşinden geliyor.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

HARUN ARAZ

FİSTEKSTİL

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(23.01.2019)

FAKİBABA TEKSTİ

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir?

Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

- a) Yönetim ve organizasyon sorunları
- b) İşletmelerin politik gündem sorunları
- c) Döviz kur artışının etkileri
- d) Ham madde temini
- e) Tasarım oluşturma
- f) Markalaşma
- g) Kurumsallaşma sorunlarını
- h) İnsan kaynakları sorunları
- i) Sektörel sorunlar
- j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?

Kısaca açıklar mısınız?

Olmadığını düşünenlerdenim

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Tasarımcı çoğu firmada kalifiye eleman olarak görülür

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Desen

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Genel olarak yabancı ülkeler (Polonya-Rusya)

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Polyester ağırlıklı iplik

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa’da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

İpek üretimi konusunda bilgim yok

9. Bursa’da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

Devlet destekli pazarlama ağının oluşturulması

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa’nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Kurumsal firmaların azlığı genelde küçük ölçekli işletmelerin olması

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Birebir ve uygulamalı

12. Arge ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün seviyesi nedir?

Önceki yıllara göre gelişmiş olsa da yeterli değil.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

İşverenlerin yeni başlayanlara imkân tanınması gerekmektedir.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

Tekstil sektörünün en büyük sorunu devlet tarafından desteklenmemesi ve teşvik verilmemesidir. Diğer sektörlerde tanınan teşvikler tekstil sektörünü tanındığı zaman ülke ekonomisine ve istihdama daha çok katkı sağlayacağını düşünenlerdenim.

FAKİBABA TEKSTİ İBRAHİM

KARATAŞ

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(23.01.2019)

BATMAZ TEKSTİL

- 1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir?
Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.**

a) Yönetim ve organizasyon sorunları

Yoktur.

b) İşletmelerin politik gündem sorunları

Devlet desteği olmadan ki Elektrik, Doğalgaza olsun işçilik ücretlerine olsun buda yetmiyor hammadde girdilerimiz dediğimiz kısıtlar avro ve dolara bağlı artışlar üretim kaynaklı konjektöre bağlı fiyat artışlara bağlı biz karşılığını alamıyoruz yansıtamıyoruz. Sanayici desteklenmesi lazım, Sanayici desteklenmiyor siyasi nedenlerden dolayı çalışanla devlet arasında aslında bize göre kollanmıyor. Sanayici düşük maliyet ister düşük maliyeti de süspense edecek devlet örneğin Çin doğalgazı suyu elektriği sanayiciye uygun maliyette veriyor. Dolayısıyla sanayici girdileri bildiği için ona göre hareket ediyor.

c) Döviz kur artışının etkileri

Döviz kur artışları yurt dışına satışlarımızda sorun olmuyor. İç piyasa için illaki etkiliyor. Döviz arttığında fiyat tutturamıyorsun, rekabet çok fazla olduğundan fiyatı standart tutmak zorundasın. İşletmeye devam etmemiz, kardan kısmamız gerekebiliyor. Müşteri iç piyasayı biliyor, piyasada ürüne artış yaptığımızda, müşteriden olumsuz yanıt alabiliyoruz.

d) Ham madde temini

Hammadde temini gene hükümete bağlıdır. Politik damping anti dampingler. İthalat rejimleri yönünde önemlidir. Firmamız Yurt dışında Çin, Hindistan. Mısır. Yurt içinde ise Korteks, Gaziantep, Kahraman Maraş gibi bölgeler.

e) Tasarım oluşturma

Bunlar firmaların kutsal yapıları şirketler bunlara güçleri ölçüsünde çaba gösteriyorlar. Ar-Ge birimimiz var, ayrıca bizler örnek verirsek bizim 6 ayda bir koleksiyon

hazırlığımız var tasarım her şeyi kapsıyor aslında. Tasarımda %60 kendi ürettiklerimiz %40 müşteri önerisi talepleridir. Kendi koleksiyonunu hazırlayan bir firma olarak tasarım ve tasarımcı önemli rol oynamaktadır. ARGE merkezi içinde tasarım projeleri de yapılmaktadır.

f) Markalaşma

Reklam giderlerine ayrılacak bütçeyle de alakalı artı ürünlerinizin piyasada bilinirliği ve yüksek kabul görmüşlüğü ile orantılıdır. Firmamız kabul görmüşlüğe sahip olmakla birlikte reklam giderlerine bütçe ayırmamız söz konusu değil. A firması 25milyon TL reklam için bütçe ayırabiliyor biz A firması kadar değiliz küçük ölçekli bir firmayız markalaşmak istiyoruz fakat biz zaten kısır kaynaklarla büyümemizi tamamlamaya çalışıyoruz. Firmamız sıfırdan büyümeye çalışan belirli kaynaklara sahip bir firma kendi markamız yok firma olarak BATMAZ tekstil olarak yurt dışında belli başlı firmalar tanıdığı için kabul görmüşlüğümüz vardır. Kumaş da marka olmak çok zor, buradan İtalya'ya giden kumaşlarımız oradaki firmalarda giysilerinde markalaşıyor. 270 istihdamlı bir şirketiz.

g) Kurumsallaşma sorunlarını

Kurumsallaşma ve İnsan Kaynaklarında İllaki sorunlar var. İnsan kaynakları sonuçta, Türkiye gerçeği maalesef çok kaliteli bir ülke değiliz ve kalitemiz günden güne değişiyor. Dolayısıyla çalışanlar da yöneticiler de yansıyor beyaz yakalılarda yansıyor. Kurumsallaşmayı isteyenler en çok karşı çıkanlardır aslında.

h) İnsan kaynakları sorunları

Yeni nesil yeni eleman almak istiyoruz, yetişmek üzere geliyorlar, gençler gezmeyi eğlenmeyi sosyal olmayı sevdiklerinden kapalı mekânlarda fabrika ortamında çalışmayı tercih etmiyorlar.

i) Sektörel sorunlar

j) Diğer:

Hükümet politikaları ve yaklaşımlar.

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?

Kısaca açıkla mısınız?

Yok

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Renk, desen

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Çözgüde naylon atkıda pamuk olabiliyor naylon, polyester, pamuk.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

1970 yılında kurulduğumuzda ipek boyama olarak devam etmiştik, günümüzde de ham İpek ipliğinin boyamasını yapıyoruz. İpek kumaş dokumamız yoktur.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Belediye'nin ipek halı dokuma üretim çalışması olduğunu biliyoruz.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır.

12. Ar-Ge ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün seviyesi nedir?

Ar-Ge

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır.

Okullarda ara eleman yetiştirilmiyor. Mesleki okular önemli. Eski insanlar kadar

kalifiye eleman yetişmesi gerekir. Tekstil çok fazla çalışan barındırsa da kalifiye eleman çok az.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

Biz 2018'e giriyorsun 30 kuruşla yılsonunda elinde 1 kuruş sanayici nasıl bir maliyetlendirme yapıp bütçe oluştursun nasıl bir kaynak ayırsın hiçbir şekilde devlet sanayiciye destek olmuyor. Sanayiciye elektriği uygun hale getirebilir. Bunlar en büyük girdiler, İşçilik girdilerinde devlet inanılmaz acımasız davranıyor ve tamamen kıdem tazminatı olsun stopaj vergileri olsun işçinin SGK olsun hepsi firmaların üzerinde devlet çok güzel kar ortağı fakat işin yararına hareket edilebilmesi noktasında devlet hiçbir şekilde ortada yok hiçbir riskte ortada değil. Kar mı ediyorsun zarar mı ediyorsun bu noktada sadece sizin karınıza bakılıp vergilendirmeye çalışıyor. Doğalgazı peşin alıyor, elektriği peşin alıyor. Biz 10 aylık 9 aylık çeklerle dönüyoruz. Bu şekilde çalışmayı kabul olur tarafları olmaz tarafları var 99 firma kabul edip 1 firma kabul etmeyince 99 müşteri size gelmiyor tercih etmiyor. Bir noktadan sonra en azından belli bir kısmınızı belli bir çapta yürütmek zorundasınız, üzerine fiyat farkı koyamıyorsunuz. Bu defa bu kıt kaynaklarla bankalardaki peşin ödemelerde kredi çekmeniz gerekiyor sizin maaş ödemeniz var, bankalar krediyi %25 vatandaştan alıyor %50 sanayiciye kredi açıyor. Eximbank gibi daha sanayicilere yönelik sanayi yatırımcılara uygun sanayi kökenli teşvik kredileri bunların çoğalmasa gerek. Bakıyorsunuz ticari bankalara özel bankalara sanayici kredibilite notuna göre firmaları mağdur ediyor. Sizde en küçük bir kez avantaj durumunda banka sizi geri çağırıyor, tekrar yapılandırma isteyebiliyor. Düşün Reno'nun buna ihtiyacı yok ağustos ayında Bursa'da Reno'ya en büyük desteği veriyor. Akbank devletten en çok destek alan banka ama bu 3-5 firmayla kollamakla olmaz ki En çok desteğe ihtiyacı olan küçük holdingleşmemiş kobi gibi şirketler olanlar. Biz mesela Avrupa da 500 milyon dolar ciro yapan kobi statüsüne giriyor. Onun üzerindeki firmalar büyük şirketler holdingler seviyesine çıkıyor. Şimdi 500 milyon dolarlık ciro yapanlara baktığımız zaman zaten çok az 3-5 tane firma sayabiliriz. Petkim gibi Bursa'da bildiğim yok. Bizler 5-10 milyon avro civarı hizmet akdine sahibiz. 100 katı bile kobi sayıldığı bir Avrupa sektöründe biz kobi ölçeğinde bile çözümünün kendi kar ve kendi kazancımızdan fedakârlık yapıyoruz. Buda şirketlerin büyüme ve gelişmesini ve yıllık kar oranlarına ve yılı karlı bir şekilde bitirmelerine de engel oluyor. Birde firmalar üretimlerini oturtamazlarsa Kendi kapasitelerinin dışında üretim alıp beceremezlerse şirketler zarar

edip kurumsal zararlar yaşıyıp batıyor. Tekstil milyon dolar ihracat yapıyor, otomotive ulaşamıyor.

BATMAZ Tekstil

Firma Sahibi Turgut SİPAHİOĞLU

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(23.01.2019)

DİKİCİ TEKSTİL

- 1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.**

a) Yönetim ve organizasyon sorunları

Bu tabi ki başlıca problem, hiçbir zamanda düzelmez. Çünkü her zaman eksikliği olan kurumlardır bunlar. Teknoloji geliştikçe yönetim ve organizasyonda da firmaların kendilerini geliştirmesi gerekir. Bunun hiçbir zaman yeterli olacağı bir durum olmaz. Çünkü çeşitlilik ve müşteri profili arttığı sürece bu yönetim ve organizasyonlar anlamında ekiple ya da veri tabanla, alt yapılarla mümkün hale getirebiliyor. Teknolojinin iş takip meselesi ve teknolojik ürünlerin yenilenmesi gerekiyor. Bursa'daki firmalar bu teknolojiyi çok takip etmiyor, çünkü firmalar patron sal haliyle yönetildiğinden alışkanlıklar hemen değişmiyor. Bu bir süreç gerektiriyor, teknolojiye çok çabuk ayak uydurulamıyor. Genel anlamda söylüyorum, yoksa teknolojiyi çok iyi takip eden firmalarımız da var.

b) İşletmelerin politik gündem sorunları

Firmalar bu işlere alışık tecrübeli bir sürü krizler atlattıkları için problem olacağını sanmıyorum.

c) Döviz kur artışının etkileri

Dönemsel olarak negatif etkilediği de pozitif etkilediği de oluyor. Bunun da çok fazla etkilediğini düşünmüyorum. Önemli olan sipariş ve işletmelerin durmaması işletmeler devam ettiği sürece bu işleri yönetebilirler. Eğer doğru sermaye ve doğru mali şekilde yürütüldüyse o sürece kadar çok riskli bir artıştaysa firmayı batırabilir. Çok doğru yerlere de götürebilir. Ama tabi yanlış yönetimlerde bu böyle, doğru yönetimde çok sıkıntı değil.

d) Ham madde temini

Türkiye'nin çok bir problemi yok. Bu gümrüklerle alakalı bunların detaylı konuşulması gerekiyor gümrüklerde gümrük bedellerinin yurt dışından ithalatta alakalı mallarla alakalı KDV veya gümrük bedellerinde alakalı yüksek bedeller

konabiliyor bu bir çözüm değildir. Mesela yurt dışından iplik getiriyorsunuz iplik de örneğin ipliğin fiyatına daha fazla KDV alınıyor. İç piyasadaki üreticiler daha fazla üretebilsin diye.

e) Tasarım oluşturma

Günümüzde çok önemli bu Türkiye'nin aslında Bursa'nın hak etmediği yerde olmasının sebebi, patronsal yönetimlerle alakalıdır. Tasarıma önem verilmiyor bunun da nedeni iyi yetişmiş tasarımcımızın olmayışıdır. Bunu örneklemek gerekirse elimizdeki tasarımcımıza ya da kolumuzdaki saate ya da bir bardağı gösterdiğimiz zaman bunu çok iyi çizebiliyorlar. Ama bize bir bardak tasarlayın dediğimiz zaman sıfırdan bir tasarım yapın dediğimiz zaman burada geri kalıyoruz. Bunun da sebebi Wciesem tarzı veya Premier Vision tarzı fuarların ya da modayı önceden belirleyen internet sitelerin ya da öncülerin iyi takip edilip iyi anlatılmaması tasarımcılara. Moda akademisine gidip bir öğrenci olarak Wciesemin 2020 veya 2021 kış koleksiyonu renklerini şimdiden görebiliyorsunuz. Orada size bir fotoğraf veriyor ve o fotoğrafı sizden moda istiyor kumaş sunumu istiyor yormanızı istiyor. Nasıl yorumlayacağınızı bilmeniz lazım. Yani 2021 in modasında size iplik renklerinden tüyolar veriliyor. Bunu yorumlamayı öğrenmek lazımdır. Tasarım konusunda eksiklerimiz var hem eleman anlamında eksiklerimiz var hem de alışkanlıklarımız anlamında eksiklerimiz bir anda değişmiyor bir şeyler. Belki sıfırdan kurulmuş bir firma değişebiliyor. Ama kırk yıllık bir firmanın yönetim alışkanlıkları değiştirmeniz pek mümkün olmuyor.

f) Markalaşma

Eksiklerimiz her zaman olması gereken bir durum.

g) Kurumsallaşma sorunları

Evet, aile şirketleri firmalarının kurumsallaşmaya geçmesi özellikle ayrıca incelenmesi gereken bir durumdur. Yönetim anlamında o eksiklikleri profesyonelleşme ile giderilmesi gerekir.

h) İnsan kaynakları sorunları

i) Sektörel sorunlar

Üretimin fazla olması arz talep dengesinin farklılaşması dünyada savaş olması, bunların hepsi etkilemektedir.

j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?

Kısaca açıklar mısınız?

Tasarımcının iyi eğitim alması iyi yorumlaması gerekir. Bu eğitim aldığı yerle yerde çalışmış olduğu firmanın vizyonu da alakalıdır. Bizim firmamızda 10 yıldır 15 yıldır çalıştığımız tasarımcılarımız vardır.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Artık son iki üç senedir çeşitliliğin arttığı süreçte tasarım ve tasarımcılara çok daha fazla ihtiyaç duyulan süreçler vardır. Bundan sonra çok daha değerli ve önemliler onlara çok iş düşmektedir.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Tasarım tabi Fashion olursa eğer giyim de özellikle bayan giyimlik kumaş olursa eğer hem kumaşta hem desende hem renklerde hem de gelecek yılın modasıyla alakalı birçok yerde tasarım önemli.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Rusya ve kuzey Avrupa ülkeleri

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Hayır, kullanmıyoruz öyle bir talep ve müşteri portföyümüz yok. Dayanıklılığı az olan bir ürün bu yönde tercih edilmiyor.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Bursa tekstil sektöründe, daha fantezi grupların yapıldığı çeşitliliğin çok bol olduğu bir şehirdir. Türkiye'nin tekstil anlamında lokomotif bir şehirdir. Hem tarihinden

dolayı gelen alışkanlıkları da olduğu için hiçbir zaman tekstilin ölmeyeceği bir şehirdir. Her geçen gün gelişmekte olan, ulaşım ile alakalı ulaşımında kolaylaştığı bir süreçte dünyanın her yerine elinde çantasını alıp kumaş satmaya giden birçok işletme olduğu için ki buda sonuçlara yansımaktadır. Değerli ürün katma değerli ürün bandında da kg başına değer anlamında 6,5 veya 7 \$ bandında kilogram başına katma değer anlamında değerli ürünler yapmaktadır. MT veya kg bazında ürün değeriyle alakalı. Örneğin Çin'in 4 \$ İtalya'nın 10 \$ bandında, Bursa bunun ortalamasını 13 \$ 'a yükselmesi gerekir. Tasarıma, çeşitlilik ve kaliteye dikkat edilmesi gerekir.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Birebir ve uygulamalı.

12. Ar-Ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Önceki yıllara göre gelişmiş olsa da yerli değil.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır.

İşverenlerin yeni başlayanlara imkân tanınması gerekmektedir.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

DİKİCİ TEKSTİL

AKİF DİKİCİ

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(23.01.2019)

SATENTEKS

**1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir?
Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.**

a) Yönetim ve organizasyon sorunları

b) İşletmelerin politik gündem sorunları

c) Döviz kur artışının etkileri

Yurt dışına satışta bir sıkıntı yok, yurt içi satış yaptığımızda fiyat artışına yansıyor. Firmamız yurt dışı ihracat çalıştığından etkilenmemektedir.

d) Ham madde temini

Ham madde sadece iplik dersek bunda bir müddet sıkıntı yaşadık. Türkiye'nin borsası diyebileceğimiz korteksten alıyoruz.

e) Tasarım oluşturma

Biz başarımız sayesinde bu noktadayız. Bilgi, tecrübe, gönül, vererek özellikli ürün geliştirmektir.

f) Markalaşma

Kalite, dürüst çalışmak, tersine rekabet olumsuz etkilemektedir.

g) Kurumsallaşma sorunlarını

Kurumsal olmak, kısmen iyi, kısmen kötüdür. Kurallar koymak gerektiği için müşteri kaçırabiliyor. 30 %40 kısmi olarak olabilir.

h) İnsan kaynakları sorunları

Bizim çok kalabalık çalışma ortamımız yok.

i) Sektörel sorunlar

Giderler yüksek enerjimiz pahalı. Boyahanelerle ilgili sıkıntı yaşayabiliyoruz.

j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?

Kısaca açıklar mısınız?

Sorun yoktur.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Ekip arkadaşlarımızın önüne açılan sahada özverili çalışmasına, etkin kapasitesine göre öncelik tanınmaktadır.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Teknolojik ekipman, Renk, Kumaş.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

Fas, Lübnan, İngiltere, Fransa, Almanya, Bulgaristan, Rusya, Azerbaycan, Tunus, Belçika, Slovakya, Ukrayna, İran, Makedonya, Kırgızistan gibi ülkelerle iş birliği yapıyoruz.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Polyester ağırlıklı

7. Ürünlerinizde ipek ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Türkiye'de İpek hammaddesi maliyetin yüksek olması sebebiyle, ithalat tercih ediliyor. Hammaddesi üretildiği müddetçe dokuma yapabiliriz. İpek pahalı bir ürün bu yüzden tercih edilmiyor.

9. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bursa'da gözünü açan dokumacı doğardı başka çaresi yoktu, Tekstil Bursa'nın kaderidir diyebiliriz.

10. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

12. Ar-Ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

SATENTEKS

Firma Sahibi Kerim TANIK

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(20.11.2018)

TEKSTİLDERSANE

**1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir?
Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.**

- a) **Yönetim ve organizasyon sorunları ***
- b) **İşletmelerin politik gündem sorunları**
- c) **Döviz kur artışının etkileri ***
- d) **Ham madde temini**
- e) **Tasarım oluşturma ***
- f) **Markalaşma ***
- g) **Kurumsallaşma sorunlarını ***
- h) **İnsan kaynakları sorunları ***
- i) **Sektörel sorunlar ***
- j) **Diğer:**

**2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?
Kısaca açıklar mısınız?**

Tasarım markalaşmanın ilk adımıdır. Markalaşabilmek için nitelikli insan gücüne ihtiyaç vardır.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Son ürüne ulaşmadaki kolaylık rekabeti çok arttırmıştır. Buda kar oranlarının minimuma inmesine sebep olmaktadır. Müşterilerle her diyalogda bizden farklı ürün talebi olmaktadır. Kar oranımızı arttırabilmek için bizde sürekli tasarım yapmak zorundayız. Bu da tasarım ve tasarımcıyı can damarımız haline getiriyor. Yani 1. Derecede önem arz ediyor.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Desen, iplik, kumaş, Boyahanede yapılan bitim işlemleri

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

Polyester, pamuk, viskon, keten, naylon, akrilik

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Hayır

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

İpek maliyeti yüksek olduğu ve alternatif ürünler olduğu için maalesef devlet desteği ile doğal yollarla üretilmektedir.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

Maliyeti düşürebilecek çalışmalar yapılmalıdır. Teknolojiye yatırım desteklenmeli, ipek böceği yetiştirilebilecek ortamlar sağlanmalı veya bu konuda eğitimler verilmelidir. İpek ve benzeri ürünlerin yurt dışından ülkemize girişi zorlaşmalıdır. Ülkemize giriş maliyeti yükseltilmelidir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Üretim üssü olan Bursa ülkemizde rakamlara bakıldığında İstanbul'dan sonra ikinci sıradadır. Ürünü satabilmek için firmaların tasarım yani Ar-Ge bölümlerini geliştirmeye zorunlu kılıyor. Bursa köklü tekstil geçmişi ve özel sektörün dinamizmi tasarımı dünya çapında ön sıralara taşımaktadır.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Eğitim veren tüm kurumlarımızda bu başlıkla bölümler kurulmalı ve sanayi ile birlikte yürütülmelidir.

12. Ar-Ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Özel sektörümüz tüm dünyadaki fuarlara katıldığından, dünya çapında kaliteli bütün firmalarla etkileşim halinde oluyor buda Ar-Ge bölümlerimizi hızla geliştiriyor. Bugün

tekstil alanında dünya çapında her ürünü yapabilecek konumdayız. Hammadde temini gibi sıkıntılar dışında. Rekabet koşullarından dolayı özel sektör kendini hızla yeniliyor. Ancak burada üzücü olan üniversitelerimizin bu konuda sektörün gerisinde kalmasıdır.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Gençlerin dikkatini çeken ilk nokta ücret politikası, tasarımcıların aldığı ücretler arttıkça ilgi o alana kayacaktır. Tabi üniversitelerin bu bölümlerle ilgili reklamn yapılması ve eğitim sonunda mezun öğrencimizin firmaya hızlıca uyum sağlayıp, firmanın gelişimine katkıda bulunması gerekir.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

Sanayicilerimizin en büyük sıkıntısı nitelikli insan gücüdür. Meslek liselerinin önü hızla açılmalıdır. Bugün meslek liseleri atıl durumdadır. Meslek lisesine giden öğrenci profili hiçbir okula girememiş ailesi tarafından ilgilenilmeyen zayıf öğrencilerden oluşmaktadır. Talep çok azdır. Çıkan öğrenciler de verimli olmamaktadır. Bursa'daki meslek okullarında öğrenci azlığından dolayı birçok öğretmen maaş karşılığı (20 ders saati) çalışmayı bile dolduramamaktadır. Ülkemizi güçlü kılacak, ihracat yapan işletmelerdir. İşletmeleri güçlü kılan Nitelikli insan gücü ve ekibidir. Mesleki bilgilerle donatılmış gençlik bu ülkeye en büyük katkıyı sağlayacaktır. Üniversitelerimizden, maalesef öğrencilerimiz mesleki anlamda yeterince dolu çıkmamaktadır. Üniversitelerimiz de sanayi ile işbirliği içinde olup yeni gelişmelere öncülük etmesi gerekmektedir. Bugün Bursa da çalışacak nitelikli insan bulamadığından yatırım yapamayan firmalarımız var. Devletimizin bu yönde hamleler yaparak, sektörün önünü açmasını bekliyoruz.

TEKSTİLDERSANE

Firma sahibi Ali BATILI

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(23.01.2019)

SERBEST TEKSTİL

**1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir?
Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.**

- a) **Yönetim ve organizasyon sorunları***
- b) **İşletmelerin politik gündem sorunları**
- c) **Döviz kur artışının etkileri**
- d) **Ham madde temini ***
- e) **Tasarım oluşturma**
- f) **Markalaşma**
- g) **Kurumsallaşma sorunlarını**
- h) **İnsan kaynakları sorunları***
- i) **Sektörel sorunlar**
- j) **Diğer:**

**2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?
Kısaca açıklar mısınız?**

Öne çıkan sorunlarımız arasında değildir.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Firmamızın kilit noktasıdır. Müşterilerin isteklerine göre fiyat/ performans verimliliği maksimum kumaşlar üretmeye çalışıyoruz

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Kumaşlarımızda kullanıyoruz. Müşteri isteği doğrultusunda, farklı desen, örgü ve elyaf kombinasyonları yapmaya çalışıyoruz.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

İhracatta Avrupa, yurtiçi ise ağırlıklı olarak İstanbul'dur.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

%75 iplik + %25 boya-kimyasal

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Kullanmıyoruz

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Belediyemizin doğal yollarla üretim yapan bir tesisini televizyondan gördüm. Günümüz teknolojisinde daha çok iplik harman karışımlarında kullanılıyor. %20-%30 arası karışım ipliklerinde birkaç Ar-Ge çalışmamız oldu. Genelde viskon-modal- tencel karışımlarında kullanılıyor. Kullanım yaygınlığı azdır.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir?

Reklam sektörü kullanılabilir. Veya yurtdışı fuarlarına yönelik ürün geliştirme yapılabilir. Fiyat yüksek çıkacağı için hedef kitle elit markalar olmalıdır.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bursa tasarım açısından Türkiye'nin kalbidir. Metrajlı basit üretimden çok, katma değerli ve ihracata yönelik kumaş üretimi daha yaygındır.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

Müşteri istekleri ön planda olmalıdır. Moda yakından takip edilmelidir. Fiyat/performans açısından firmayı ve müşteriyi koruyan tasarımlar yapılmalıdır

12. Ar-Ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

Avrupa'yı yakalayamadık fakat her geçen sene daha iyiye gidiyoruz.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teŖvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Üniversitelerdeki bölüm sayısı artırılabilir. Devlet teŖvikleri olabilir. İŖkur tarafından firmalara bu konuda özel teklifler yapılabilir.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

SEBEST TEKSTİL

Firma Sahibi Mehmet SERBEST

İŖbirliĐiniz için çok teŖekkür ederiz.

(26.11.2018)

EFİLDA TEKSTİL

- 1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dâhildir?
Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.**

a) Yönetim ve organizasyon sorunları

Ülkemizde genel olarak aile şirketleri ekonomide her dalda öne çıkmaktadır. Bu da şirket yönetimlerinde profesyonel yönetim için gerekli olan yetkili kişilerin işe alınması ya da alınan kişilere güvensizlik duyulması sektördeki büyük bir çoğunluğa sahip olan aile şirketlerindeki yönetim ve organizasyonun iyi idare edilmemesine neden olmaktadır. Sonuç olarak karşılaşılan zorluklar meydana çıkmaktadır.

b) İşletmelerin politik gündem sorunları

İşletme, şirket orta ölçekli olarak faaliyet gösteren 1 kişi ya da 10000 kişiden çalışsa dünyanın her yerinde meydana gelebilecek savaş, doğal afet terör ya da diğer nedenler artık iletişim çağında çok ileri olduğumuz için hemen bulunulan ülkeyi de etkilemektedir. Şirket ya da diğer ölçekli işyerinde yeteri kadar maddi olarak anapara yoksa sıkıntılar doğmaktadır.

c) Döviz kur artışının etkileri

Kurlardaki oynama yapılan maliyetlerin sürekli olarak girdi hesabının gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Rekabetin çok fazla olduğu günümüzde buna paralel olarak üretim ve imalatta başka kısıtlamalar yapılarak karşılanmaya çalışılmaktadır.

d) Ham madde temini

Genel olarak ithal getirilen ürünlerin kullanılması maliyetin düşük olması için uygun olmakla beraber teslimatlar da doğa bilecek aksaklıklar göz önüne alındığında mümkünse yerli üretim kullanılması bu da doğa bilecek sorunların risk olarak azaltılması demektir.

e) Tasarım oluşturma

Ülkemizdeki en başlıca sorunlarından biridir. Bunun için ekip oluşturmak Ar-Ge ile ürünleri geliştirerek ürettiğimiz ürünleri katma değeri yüksek fiyattan satabiliriz bunun için üniversiteler ve gerekli kişilerle birlikte çalışmak lazımdır.

f) Markalaşma

Ciddiye alınmaya en büyük ve önemli konulardan biri dünyada ürettiğini satmak, bilinir olmak ve yükselmek için gerekli olan bir konudur.

g) Kurumsallaşma sorunlarını

Bu konu hakkında firmaların bakanlık ve ticarete odakları tarafından bilgilendirilmeye ve yönlendirilmeye ihtiyaçı vardır. Firmalar belirli ilerlemeler yapsa da bir yerde sorunları aşamamakta ve eski düzene dönmektedir.

h) İnsan kaynakları sorunları

İşe alımlarda genelde kalifiye eleman aranmakta fakat çoğunluklar eř dost ve iş çevresinden tanıdıkların çocukları alınmaktadır. İş kur firmalarla daha iç-içe olmalıdır.

i) Sektörel sorunlar

j) Diğer:

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır?

Kısaca açıklar mısınız?

Kendi tasarımlarımızda dışarıdan destek aldığımız için etkisi %5 gibi bir olumsuzluktur.

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

Yeni özgün ve Ar-Ge yapması, tasarımlara açık olması, dar kalıplar içinde olması.

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

Bayan giyim, çocuk giyim ve aksesuarları için kumaş konusunda faaliyetimiz vardır.

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

%85 yerli %15 yabancı

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

% 60 polyester %20 naylon %20 pamuk

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Kullanmıyoruz

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

Maalesef Bursa'da var olan büyük imkân siyasi nedenlerle yapılan öngörüş olmayan politikalar yüzünden sıfır bir üretim günümüzde yeniden canlandırılmaya çalışılmaktadır. Çin'den gelen ipek iplikler kullanılmaktadır.

9. Bursa'da İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir.

Tekrardan okullarda önemi anlatılmalı borsası yeniden kurulmalı dağ köyleri ve çevre ilçelerde kooperatifler kurulup üniversite ve meslek odaları bu işe ön ayak olmalıdır.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Türkiye'deki tekstil üretimindeki Bursa'nın payı % 60'ların üzerindedir her alan içine alındığında en az ev tekstili giyim otomobil ve askeri alanda çalışmalar son yıllarda önemli ölçüde yükselmiştir.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

İlk yarım dönem okulda başlamalı sonra eğitim bitene kadar alanını ve ilgili branşı olan işlerde staj yapmalıdır.

12. Ar-ge ve Tasarımda tekstil sektörümüzün seviyesi nedir?

% 10 civarındadır maalesef.

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Öncelikle kız çocukları bu alanda daha yatkın oldukları için okulları bitse de maalesef ülke geneli evlenmektedir bununla beraber meydana gelen iş gücü kaybı incelenmeli ve okullar bilinçlendirmeli çalışma ortamına yönlendirerek tasarım ve desinatörlük kısmında eğ almaları veya devam etmeleri sağlanmalı.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

Gelişen bir ülke çalışarak üreterek kalkınmada başarıyı her alanda yakalaya bilir. Temeli ise eğitimidir. Eğitim olmayan yerde sonuç alınmaz. Kız çocukları mutlaka yetiştireceği çocuklara bilgi ve birikimlerini aktarmalı böylece eğitim sisteminde başarılar sağlanır.

EFİLDA TEKSTİL

Fatih KAYABAŞI

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(23.01.2019)

MODASAN TEKSTİL VE DANIŞMANLIK

1. Firmanızın belli başlı sorunları aşağıdaki hangi önermelere dahildir? Eksik ise ekleyiniz, kısaca açıklayınız.

j) Yönetim ve organizasyon sorunları

- İşletmemiz pazarlama ve danışmanlık firması olduğundan, direkt imalat yapan işletmemiz bulunmamaktadır.

k) İşletmelerin politik gündem sorunları

- Sektörümüz özellikle iç piyasada maalesef, en ufak politik gündem değişimlerinden kolaylıkla etkilenmekte. Arz , talep dengeleri ve ödeme dengeleri çok değişkenlik göstererek, istikrarlı beklentileri karşılayamamaktadır...
- Ayrıca politik kararlarla belirlenen teşvikler konusunda, gerçek ihtiyacı olan imalatçılar/firmalar maalesef bunlardan faydalanamamaktadırlar.

l) Döviz kur artışının etkileri

- Hammadde ve imalatta kullanılan makine, ekipmanların neredeyse tamamı ithal olduğu için, döviz kur değişimleri sektörün en büyük sıkıntısı maalesef...

m) Ham madde temini

- Yukarıdaki sorunun cevabındada belirttiğimiz şekilde; özellikle sektörün en büyük hammaddeleri olan iplik ve makine parkurunun neredeyse %99'u ithal hammadeden oluşmaktadır.

n) Tasarım oluşturma

- Bana göre yapabildiğimiz ve yapmamız gereken en iyi iş bu olmalıdır. Ama yeterlimi dersiniz maalesef, yeni yeni yetişen nesilde biraz daha tasarım iyileştirme çalışmaları hız kazanmaya çalışmakta...genelde sektörde dışarıdan

hazır tasarımları, patent ücretinden kurtulacak şekilde değiştirerek, yeni tasarımı gibi sunma çalışmaları yoğunluk kazanmakta...

o) Markalaşma

- Son yıllarda yoğun şekilde önem kazanmaya başladı. Ya yeni marka üreterek yada hazır olan markaları millileştirerek ilerlemek daha kolay...

p) Kurumsallaşma sorunlarını

- Firmalarımızın çoğunda önemli karar mekanizmalarını hala işi bilen insanlara vermede korkumuz çok büyük...

q) İnsan kaynakları sorunları

- Yetişmiş eleman konusunda sektörümüzde gerçekten büyük bir açık mevcut...yada yeni yetişen nesle işi beğendirememek gibi çok büyük bir sıkıntımız var...bu şekilde devam ederse, imalat firmalarında uzun süreli çalışacak eleman bulmak çok zorlaşacak.Ve buna bağlı olarak, sürekli yeni gelen elemana işi öğretme ve kaliteyi yakalama sıkıntısı hep olacaktır.

r) Sektörel sorunlar

- En büyük sorunları, yukarıdaki sorularla cevaplamaya çalıştım...Ancak sektörümüzün en büyük problemi; bir an önce kendi hammadde ve makine imalatımızı gerçekleştirmek en büyük devrim olacaktır...

s) Diğer:

-

2. Öne çıkan sorunlarınızla tasarım/tasarımcı arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıkla mısınız?

-

3. Tasarım ve tasarımcının firmanızda rolü ve önceliği nedir?

-

4. Tasarımı nerede kullanıyorsunuz? (kumaş, teknoloji, desen, renk vb.)

-

5. Müşteri profilinizi nasıl tanımlarsınız (yerli/yabancı/coğrafi bölgeler)?

İhracatçı yerli ve yabancı ortaklı konfeksiyon firmaları.

6. Ürünlerinizdeki ham madde dağılımı genel olarak nedir?

İplik, boyar madde ve kimyasallar.

7. Ürünlerinizde ipek ipliği ham maddesini kullanıyor musunuz?

Çok nadir.

8. Köklü bir ipek dokumacılığı geleneği olan Bursa'da günümüzde ipek ipliği ile kumaş üretimi hala doğal yollarla mı sağlanmaktadır? Değilse yeni ipek üretim teknolojileri nelerdir ve kullanım yaygınlığı nedir?

- Doğal yolla karşılanan miktar maalesef artık çok azdır. Sektörün ihtiyacı olan ve otomatik makinelerde kullanılan ipek ipliği daha çok ithal elde edilmektedir.

9. Bursada İpekli dokumanın gelişmesi için neler yapılabilir.

- Öncelikle satış yapılacak pazarın bulunması gereklidir.

10. Köklü bir tekstil üretim merkezi olan Bursa'nın günümüz Türkiye tekstil sektöründeki yerini tasarıma katkı ve üretim adetleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

- Heralde ülke genelindeki imalatın %40 civarı Bursa'dan karşılanmaktadır.

11. Tasarım ve Desinatör eğitimi sizce nasıl olmalıdır.

- Özellikle güzel sanatlara yatkınlığı olan insanların bu konuda yetiştirilmesi ve uzmanlaştırılması, daha yeni oluşumlara sebep olacaktır.

12. Arge ve Tasarımda Tekstil Sektörümüzün Seviyesi Nedir?

Son yıllarda gerçekten güzel konumlara gelinmeye başladı...

13. Gençlerin Tasarım ve Desinatörlüğe teşvik edilmesi için neler yapılmalıdır?

Uygulamalı tanıtımlarla bu mesleğin cazibelerinin gösterilmesi gereklidir.

14. Diğer eklemek istedikleriniz:

MODASAN TEKSTİL VE DANIŞMANLIK

Firma Sahibi SALİH KARADAĞ

İşbirliğiniz için çok teşekkür ederiz.

(23.01.2019)

EKREM HAYRİ PEKER İLE YAPILAN GÖRÜŞME 24/04/2019

Tekstilde nano teknoloji konusunda Ekrem Hayri Peker'in ismi öne çıkmaktadır. Kendisiyle yapılan görüşme aşağıdaki gibidir:

Nano teknoloji deyince Ekrem Hayri Peker İsmi öne çıkmaktadır. Kendisiyle yapılan görüşmede Yeşim tekstil kökenliyim 2001 in başında ayrıldım. 1999 -2000 yıllarında biz bu çalışmalara başlamıştık. O dönemde kimyasallar çok pahalıydı, daha sonra ayrıldım ve Özbekistan'a gidip geldim tekrar Bursa'da tanınmış bir örgü firmasında (şuan kapanmıştır) çalışmaya başladım. Kimyasalların fiyatları düşmüş hem de dünyada uygulama sahası artmıştı. İlk yaptığım çalışma, çalışanlarda teri vücutta tutmama çalışmasıydı. Kişi vücut ısıyla oluşabilecek terden son teknoloji dokunmuş kumaşlarla giysi hazırladık ve tekstil firmalarında çalışan arkadaşların yazın 40-45 derece olan yerler vardır bu şekilde olumlu sonuçlar aldık. Daha sonrada bir sağanak yağmurda gelinin halini görüp çok üzülmüştüm bu noktadan yola çıkarak su tutmayan gelinlik kumaşı polyester, Saten (diğer tüm doğal ve sentetik hammadde ve iplikle dokuma kumaşlara uygulanabilir) dokunmuştur. Kumaşta herhangi bir tabaka kaplama türü olmadığı için vücuda oksijen alışverişini kesmiyor. Kumaş Avrupa standartlarında üretimi gerçekleştirilmiş, herhangi bir sentetik naylon özelliği olmayan, hava alan bir üretim olmaktadır. Buna benzer olarak birçok kumaş arasında A, C ve E vitaminli dokuma kumaş, üretilmiştir. Bunun dışında vücudu Ayrıca renk değiştiren kumaşlar, kokulu perdeler, sigara kokusunu absorbe eden döşemelik perdelikler. Bunun yanı sıra vücudu dinç tutan ürünler var Ginseng, Aloeveralı, papatyalı çalışmalar, kumaş üzerine toz ve polen tutmayan kumaşın üzerinden silkelendiğinde dökülen dokuma kumaşlar vücutta serinleten, ısıtan, sinek ve kene kovan özellikte dokuma kumaşlar uyguladık. Bursa'nın mevcut makine parkurunda tekstil ihracatımızın 3 kat artabileceğini 75 milyar dolarları bulabileceğini söylüyorum. Burada önemli nokta mevcut pazarlama kafasının değişmesi gerektiğidir. Şu anki mevcut Pazar zihniyeti ile bu mümkün değildir. Kumaşı altın kaplatıp 10tl olan bir kumaşı yeniden 10 tl ye satmak düşüncesi ile hareket edildiği müddetçe ilerlemek mümkün değildir. Buna örnek olarak bakıldığında uzun zamandır sürdürülebilirliği ile günümüze kadar gelmiş olan firmalara baktığımızda, firmaların mevcut pazarlamacılarını kendilerinin yetiştirdiğini ve o takımdan olduğunu görmekteyiz. Bu yüzden kendi firmasını kazandırır. Benim son çalışmış olduğum firma pazarlamaları yüzünden batmıştır. Kâğıt üzerinde bu fiyatlarla kar edemezsiniz diye söylemekteydim ama yeni

yapılanları da sunmak istemiyorlardı. Siz yeni ürünleri ihtiyacı olanlara sunarsanız karlı çıkarsınız, para kazanırsınız. Ama maalesef bursa 1350'lerden bu yana ipekçilikten gelen sade fason anlayışı vardı. Bursa o dönem kumaş satıyordu ama şehre gelen yabancı tüccarların istedikleri desenleri uygulayıp satıyorduk. Kendi kumaşımızı üretip satamıyorduk. Bu uygulama günümüzde bakıldığında, metrekaeler büyüyor makineler gelişiyor ama pazarlama anlayışımız değişmiyor. Siz en modern üretimi yapsanız en ucuz mal yaptıktan sonra ilerleyemezsiniz. Bunun en doğru yolu firmaların kendi pazarlamacılarını yetiştirip niş alanları denilen alanlara yönlendirmeleri gerekmektedir. Bursa üretim parkurunda teknolojimiz iyi kaliteli kumaş üretiyoruz ucuza satılıyor sadece. Geçen bir alışveriş merkezine uğradım, arkadaşım bir ceket giydi. Ceket çok şık durdu, fiyatı ise 1500 TL bir rakamdı. Giyen arkadaşımızda tekstilciydi ve beraber o ceketin maliyetinin 50tl'yi geçmeyeceğini hesapladık. Yani 50 TL maliyeti olan bir ceket 1500 TL satan firmanın fasoncusu olursanız kazanırsınız. Kalkıp 10tl'lik satılan pazarda penyenin fasoncusu olursanız kazanamazsınız. Örneğin çalıştığım firma 300 milyon dolar ihracat yapıyordu. Etiketle, 15 dolara giden etiket vardı 125 dolara giden etiket vardı, Tekstilde pazarlamacı durumdadır Nano teknoloji üretemeyen ülkelerin farkı, orta çağla yakın çağ kadar olacak diye düşünüyorum. TÜBİTAK'ın bölgesel uygulama merkezleri kurması gerekir en az tekstil için. Ve diğer bizim tekstil kısmında da Nano ürünler çalışmak isteyen akademisyenlerimiz oluyor, onların uygulama yapacağı yerler yok. Bu defa pratiğe dökülmeyen bilgiler teorik kalmaktadır. Derneğimiz alışmak için alanlar gerekmektedir.

Kişi vücut ısıyla oluşabilecek terden son teknoloji dokunmuş kumaşlarla giysi hazırladık ve tekstil firmalarında çalışan arkadaşların yazın 40-45 derece olan yerler vardır bu şekilde olumlu sonuçlar aldık. Daha sonrada bir sağanak yağmurda gelinin halini görüp çok üzülmüştüm bu noktadan yola çıkarak su tutmayan gelinlik kumaşı polyester, Saten (diğer tüm doğal ve sentetik hammadde ve iplikle dokuma kumaşlara uygulanabilir) dokunmuştur. Kumaşta herhangi bir tabaka kaplama türü olmadığı için vücuda oksijen alışverişini kesmiyor. Kumaş Avrupa standartlarında üretimi gerçekleştirilmiş, herhangi bir sentetik naylon özelliği olmayan, hava alan bir üretim olmaktadır. Buna benzer olarak birçok kumaş arasında A, C ve E vitaminli dokuma kumaş, üretilmiştir

Bunun yanı sıra vücudu dinç tutan ürünler var Ginseng, Aloeveralı, papatyalı

alışmalar, kumaş üzerine toz ve polen tutmayan kumaşın üzerinden silkelendiğinde dökülen dokuma kumaşlar vcuttu serinleten, ısıtan, sinek ve kene kovan özellikte dokuma kumaşlar uyguladık. Bursa'nın mevcut makine parkurunda tekstil ihracatımızın 3 kat artabileceğini 75 milyar dolarları bulabileceğini söylüyorum. Burada önemli nokta mevcut pazarlama kafasının değişmesi gerektiğidir. şu anki mevcut Pazar zihniyeti ile bu mümkün değildir.

SONUÇ

İnsanlığın örtünme-giyim ihtiyacının karşılanması ile başlayan üretim, zamanla çeşitlenip büyüyerek gelişimini sürdüren ayrı bir sanayi dalı olmuştur. Tekstil imalat sanayi başlığı altında ifade edilebilecek bu alan, tarihin ilk dönemlerinde başlayan geleneksel üretimin sanayi devrimi ile birlikte kitle üretimine çevrilmesiyle, ülkelerin sanayileşme sürecinde bir rekabet unsuru haline gelmiştir. Bugün, gelişimini büyük ölçüde teknolojiye bağlı sürdüren tekstil sanayisi, yelpazesi geniş fonksiyonel ürünleri ile yine tüm ülkeler için önemli bir sanayi kolu olmayı sürdürmektedir.

Öte yandan kısaca dokunmuş yüzey olarak ifade edilebilen tekstil, estetik ilişkilerle kullanım amacı taşıyan dokuma sanatı özelliği taşımaktadır. Bu nedenle üretim sürecinde daima sanat ve zanaatı bir arada barındıran yöntemler dizisidir. Kültürel zenginliğin yansıdığı sanatla, teknolojik gelişmişliğin sağladığı üretimden yararlanan zanaat, günümüz tekstil sanayisinde bu birikimlerden yararlanan ülkeleri daha üst sıralara yükseltmektedir.

Türkiye tekstil sektörü, 2017 yılı sonu itibarıyla en fazla dış ticaret fazlası veren (13 milyar Dolar) birinci sektördür. Bu çalışmada incelenen verilere bakıldığında ülkemizin bugün dünya tekstil sektörünün ilk beşi arasında yer aldığını söyleyebilmek mümkündür. Yine bu verilerden hareketle ülkemizde ihracat hacminde ikinci sırada yer alan tekstil sektörünün, toplam gayri safi milli hasılanın %6,4'ünü, imalat üretiminin %15'ini, imalat sanayi işgücünün %27'sini, genel ihracatın ise %17'sini teşkil ettiği görülmektedir. Bu parametreler, tekstil sektörünün küresel pazarlarda da var oluşumuzun temelini oluşturduğunu göstermektedir.

Türkiye, tekstil sektöründe; ülkemizde kurulu kapasite, iş sayısı itibarıyla Dünya'da altıncı; rotor sayısında ise dördüncü sıradadır. Avrupa kıtasının en büyük tekstil üretici ülkesi Türkiye'dir. Bunun yanı sıra ülkemiz Dünya'da yedinci büyük pamuk üreticisidir. Ev tekstilinde broderi ve gipür üretimi için kurulan makine parkı, dünyanın en büyük makine parkıdır. Avrupa'nın en büyük nevresim üreten fabrikası Türkiye'dedir. Havlu konusunda dünyanın ilk üç tedarikçisinden biridir. Dünya tekstil

ihracatında Türkiye'nin payı yaklaşık %3, ev ve mekân tekstillerinde %4,5 ve teknik tekstillerde %1,5'tir.¹⁰⁹

Tekstil sektöründeki faaliyetlerin ülke genelinde illere göre dağılımına bakıldığında Bursa, üretim, ihracat ve istihdam alanında ilk sıralarda yer almaktadır. Uludağ İhracatçılar Birliğinin 2018 Tekstil Raporu'na göre 2016-2017 yılları arasında Bursa tekstil ihracatında, mal grupları bazında dokuma kumaş üretimi ile birinci sırada, dokuma kumaş üretiminde kullanılan suni-sentetik iplik ihracatı ise söz konusu listenin ikinci sırasında yer almaktadır. SSBS'den edinilen bilgilere göre 2017 yılında Türkiye'de tekstil alanında istihdamın en yüksek olduğu ilin Bursa olduğu görülmektedir. Bursa'nın öne çıkması hiç şüphesiz bir tesadüf değildir. Bursa'nın topraklarının tarıma elverişli olması dokuma hammaddelerinin üretiminde Bursa'yı öne çıkarırken, Anadolu'da ulaşım yollarının kesiştiği bir noktada bulunması, Batı ile Doğu ticareti arasında bir köprü rolü oynamış ve antrepo görevi yapmıştır. Batı'nın ve Doğu'nun malları burada el değiştirmiştir. Bursa zamanla sadece ipeğin ticaret merkezi değil aynı zamanda üretim merkezi konumuna gelmiş, ipek ticareti Osmanlı Devleti'nin ana gelirlerinden biri olmuştur.

Tekstil sektörünün sanayi devriminde üstlendiği rol büyük olmuştur. Sektörün dünyadaki tarihçesine bakıldığında pek çok ülkenin ekonomik kalkınmasında itici güç rolü üstlendiği görülmektedir. Japonya, Kore Cumhuriyeti, Türkiye ve Çin gibi ülkeler sanayideki atılım hamlelerini ve sanayi kültürlerinin gelişimini ağırlıklı olarak tekstil endüstrisi sayesinde gerçekleştirmişlerdir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında devletçilik politikasının bir gereği olarak kalkınma hamlesinde tekstil endüstrisinin gücünden yararlanmak maksadıyla fabrikaların Bursa'da kurulması da Bursa'nın tekstil sektöründe ön planda olmasına katkı sağlamıştır.

Bursa kumaş dokuma da çağımıza hâkim olan teknoloji ve tasarım kültürü ve bu bağlamda farklı olan, tüm sektörlerde olduğu gibi tekstil ürünlerinde de üretim teknik ve yöntemlerini geliştirmiş, uluslararası tekstil pazarında yerini almıştır.

Osmanlı ekonomi sistemi çok geniş olmayan, küçük ölçekli müstakil imalat üretimine dayalıdır. Bu ekonomi ise arz ve talep yönlü olup, ürünlerin fiyat istikrarını elde

¹⁰⁹ <http://www.uib.org.tr/tr/birliklerimiz-uludag-tekstil-ihracatcileri-birligi-utib-hakkinda.html>

etmenin bu yönde en önemli unsurlarından birini oluşturmuştur. Lonca teşkilat sistemi sayesinde, üretimin bir düzen içerisinde yürümesi sağlanmıştır. Rekabet nedeniyle, belirlenen ürün fiyatlarının düşmesine izin verilmediği gibi hammadde fiyatlarının da artışlarından etkilenilmemiştir. Bu sistemi usta - çırak ilişkisi sayesinde, bilgi ve becerileriyle gelecek nesile aktarmayı başarmıştır.

Bugün, iç tüketim seviyesi artarken yerli üretim düşmüş, aradaki fark ithalat artışı ile karşılanır hale gelmiştir. Hammadde kaynaklarının yetersizliği yanında üretimin pahalı maliyeti ve yüksek vergi oranları buna karşılık Çin ve Hindistan gibi nüfus yoğun ülkelerin ucuz iş gücü uluslararası rekabeti zorlaştırmaktadır. Loncaların tam karşılığı olmasa da birtakım devlet kurumları ve özel kuruluşlar üreticilere verdiği destek ve teşviklerle tekstil sanayimizin gelişimine katkı sağlamaktadır. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Bursa İhracatçıları Odası ve BUTEKOM gibi birtakım kurumların yanında aynı sektörde çalışan üreticilerin bir araya gelerek oluşturduğu birlikler (Suni ve Sentetik İplik Üreticileri Birliği (SUSEB) vb.) Bursa'da tekstil sanayisinin daha üst seviyeye çıkarılması yönünde çalışmalarını sürdürmektedir. İpek gibi uluslararası ticarete stratejik değere sahip ürünlerin işlenmesinde ve özellikle geleneksel dokumaların dokunduğu küçük ölçekli işletmelerde hala usta-çırak ilişkisi devam etmektedir.

Bursa'yı tarihi boyunca tekstil sektöründe ön plana çıkaran ürün ipek böcekçiliği ve ipekli dokumalarıdır. Bölgedeki Bizans egemenliğinden beri yaygın bir şekilde sürdürülen ipek böcekçiliği ve ipekli dokumacılık, hammadde temininde yaşanan sıkıntılara bağlı olarak zorlu süreçlerden geçmiştir savaşların damgasını vurduğu XX yy.da bütün dünyayı saran ekonomik buhranda ipekçilik sektörü olumsuz etkilenmiştir. I Dünya Savaşı dolayısıyla kozanın ihraç edildiği dış pazarların kapanması, yine bu savaşta Osmanlılar ile Fransızların karşı saflarda yer almasına bağlı olarak koza ve ipek ihracatının kesilmesi, ülke içerisindeki tüketimin azalması nedeniyle ürünün para etmemesi, Millî Mücadele yıllarında Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgali, savaş sürecinde dutlukların büyük ölçüde tahrip edilmesi Bursa'da ipek üretimi ve dokuma sanayisini gerilemesinin önemli sebeplerindendir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren alınan ekonomik ve yasal birtakım düzenlemeler ve teşviklerle Bursa'da ipek dokumacılığı ön planda olmak üzere dokumacılık sektörü canlandırılmaya çalışılmıştır. Ülkemizde yetiştirilen yerli ırk ipek böceğinin hassas ve

çeşitli hastalıklara karşı dayanıksız olması üretimin arzu edilen seviyeye çıkarılamamasında önemli etkenler arasında sayılmaktadır. Koza Birlik bünyesinde kurulan tohum üretim işletmesi bu olumsuzluklarla mücadele edip hammadde üretimini artırma yönünde çalışmalarını sürdürmektedir. İki saf ırkın (Japon ve Çin) melezlenmesiyle elde edilen polihibrit ipekböceği tohumu üretimi üreticiye kaliteli ve ucuz tohum temini sağlamıştır. Dünyanın sayılı tohum üreticisi arasında bulunan Türkiye'nin, tohum kalitesi olarak ilk üçte yer alması büyük ölçüde Bursa'daki üretime dayanmaktadır.

Koza Birlik yetkilileri ile yaptığımız görüşmede bilinçsizce yapılan ilaçlamalarla ipek böceğinin zarar görmesi, Gümrük Birliğine geçiş sürecinde ipeğin üzerindeki fonların kaldırılarak ithalinin serbest bırakılmasıyla özellikle Çin'den çok ucuza ithal edilmesi, zahmetli bir iş olan koza yetiştiriciliğine rağbet gösterilmeyişi, üretim miktarının düşük, işleme usüllerinin geleneksel olması gibi sorunların hammadde olarak ipekçiliği tehdit ettiğini ifade etmektedirler.

Ülkemizde üretimi yapılan ham ipek, iç piyasanın ihtiyacını karşılayamamaktadır. Çalışmamızda ele aldığımız TÜİK verileri incelendiğinde son yıllarda ipek iplik ve ipek dokuma kumaş üretimi yapan girişimci sayısının yine bunlarla doğrudan ilişkilendirilebilecek ipek dokuma miktarının önceki yıllara nazaran azalmakta olduğu dikkat çekmektedir. 2012-2017 yılları arasında ipek iplik üretim miktarına ilişkin TÜİK verileri gizli tutularak rakam verilmemişse de sektörde çalışanlarla yapılan görüşmelerde ve ipek kumaş sektöründe hizmet veren diğer kuruluşların yayınlarında da ipek iplik üretim miktarının düştüğü belirtilmektedir. Üretilen ham ipeğin tamamına yakın bölümü ipek halı imalatında kullanılmakta, bu halıların tamamı yurt dışına ihraç edilmektedir. Hammadde olarak ithal edilen ipeğin Bursa'da işlenerek ihraç edilmesinde Bursa'nın gelişmiş sanayi endüstrisinin yanında geçmişten gelen dünyaya mal olmuş ipeğinin ve dokuma kalitesinin rolü büyüktür. Dünya pazarlarında ipek dokumalarda Bursa menşeli ürünlerin aranır olması ve ihraç kalemlerinde ipek dokumanın üst sıralarda yer alması bu niteliği ile açıklanabilir.

Suni ipeğin üretilmeye başlaması özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında sentetik elyafın geniş halk kitlelerine sunulması, doğal ipekçiliğe olan talebi olumsuz yönde etkilemiş, dokuma sektörünün odağı sentetik dokumacılığa kaymıştır.

Pamuk tarımından verim alınabilmesi için toprağın niteliği kadar ekolojinin de büyük önem taşıması üretimin belirli alanlarla sınırlı kalmasına sebep olmuş, dünyada az sayıda ülke pamuk üretiminde öne çıkmıştır. Amerikan Tarım Bakanlığı (USDA) verilerine göre Türkiye; Çin, Hindistan ve Pakistan'ın ardından 4'üncü büyük pamuk üreticisi ve tedarikçisi durumundadır. Tekstil sektöründe yaşanan genişlemeye paralel olarak, son yıllarda pamuk tüketimindeki artış iç üretim artışıyla karşılanamadığından, pamuk ithalat miktarı artmış ve Türkiye, başlıca pamuk ithalatçısı ülkelerden biri konumuna gelmiştir. Hammadde olarak tedarik edilen pamuk, işlenerek hem iç piyasanın ihtiyacı karşılanmış hem de önemli bir ihracat kalemi olarak öne çıkmıştır.

Kumaş üretimini Bursa özelinde incelediğimiz bu çalışmada hammadde olarak üretilmesi de pamuğun en çok işlendiği ilin Bursa olduğu görülmüştür. Çalışmada incelediğimiz TÜİK verilerine göre, hammadde olarak ithal oranı her geçen yıl artan pamuktan üretilen iplik ve kumaş miktarının her geçen artması, tekstil sektöründe suni-sentetik kumaşlardan sonra ikinci ihracat kalemi haline gelmesi, bu sektörde faaliyet gösteren girişimci sayısının küçük miktarlarla da olsa artması Bursa'da tekstil sanayisinin gelişmişliğinin açık bir göstergesidir.

Dokumacılıkta yün ve ipekle başlayan doğal lif kullanımına zaman içerisinde pamuk ve keten gibi diğer doğal lifler de eklense de nüfusun hızla artması, doğal liflerle yapılan ürünlerin talebi karşılamakta yetersiz kalışı insanoğlu yapay-sentetik ürünlere sevk etmiştir. Petrokimya sanayisinin bir alt grubu olarak sentetik elyaf ve iplik sanayisi ortaya çıkmıştır.

Suni ve Sentetik İplik Üreticileri Birliği (SUSEB)'nin 2018-001 sayılı raporunda ülkemizin toplam 2,05 milyon ton ile dünyanın en büyük 7.sentetik iplik ve elyaf kapasitesine sahip olmakla birlikte üretim seviyesinin henüz bu rakamlara ulaşmadığı belirtilmiştir. Hammadde ve üretim teknolojisi bakımından dışa bağımlı olan bu sektörde Türkiye, Bursa'da konuşlu bulunan tesisleriyle yurt içindeki ihtiyacın neredeyse tamamını, bu alandaki ihracatın ise en büyük kısmını karşılamaktadır. Avrupa'nın en büyük entegre ve inovatif polyester iplik üretim tesis merkezi olarak faaliyetlerini sürdüren Korteks gibi firmalar yanında Polyteks İplik, Karesi Tekstil, Tolcan Tekstil vb. büyük ölçekli firmaların Bursa'da konuşlu bulunması Bursa'yı sentetik ve suni kumaş dokuma sektöründe de öne çıkarmaktadır. Ayrıca hazır giyim,

otomotiv, ev tekstili, inşaat gibi sektörlerin sanayi altyapısının Bursa’da bulunması ve bu sektörlerin sentetik kumaş dokumlara ihtiyaç duyması da Bursa’nın bu sektörde neden öne çıktığı konusunda fikir vermektedir.

Çalışmada incelenen TÜİK verilerinden hareketle, hammaddesi büyük ölçüde ithal edilen suni sentetik dokuma kumaşların yurtiçi üretim miktarı ve değerinin her geçen gün artmakta olduğu, diğer dokuma kumaşlara kıyasla üretim tesisleri –daha sonra kurulmasına rağmen- sayısında hızlı bir artış gözlemlendiği söylenebilir.

Hayvansal hammaddeli tekstil ürünlerinin güncelliğini kaybetmesi hatta hayvansal madde kullanılmasının önüne geçilebilmesi için “vegan üretim” adı verilen üretim usulleri dünya tekstil sektöründe hızla yayılmaktadır. Avrupa Birliğinin de bu konuyu hassasiyetle takip etmesi nedeniyle Avrupa’ya edilen tekstil ürünlerinin bu özelliği taşınması gerekmektedir. Bursa’da konuşlu bulunan İpeker firması, ürettiği içerisinde hayvansal protein?/madde bulunmayan kumaşlarıyla 2017 yılında dünyanın ilk V-Label Vegan Sertifikalı kumaş üreticisi olması, Bursa tekstil sanayisinin gerekli yatırım yapıldığı takdirde neleri başarabileceğinin güzel bir göstergesidir.

Günümüzde Bursa’da tekstil sektörü, otomotiv ile birlikte kentin ekonomisinde en fazla ağırlığa sahip olan iki sektörden biri haline gelmiştir. Bursa’da toplam 18 adet organize sanayi bölgesi ve ayrıca 1 adet serbest bölge içinde faaliyet gösteren yaklaşık 4100 tekstil ve hazır giyim firması bulunmaktadır.¹¹⁰ Suni sentetik dokuma kumaşların üretiminde ülkemizde Bursa’nın ilk sırada yer almasının en önemli gerekçesinin modern sanayi alt yapısının ve entegre sanayi tesislerinin Bursa’da kümelenmesi olduğu kanaatindeyiz.

Ülkemizde tekstil sektörünün vizyonunu belirlemek bu maksatla projeler üretmek, üniversite-sanayi iş birliği içerisinde Ar-Ge faaliyetleri yürütmek, işletmelerin yüksek nitelikli, özgüven sahibi ve ileri teknolojiyi kullanabilen eleman ihtiyacını karşılamak için eğitimler düzenlemek, sektörde çalışanların haklarını gözetmek gibi çeşitli maksatlarla teşekkül eden tekstille ilgili kuruluşların büyük kısmı da Bursa’da bulunmaktadır. Üniversitede verilmeye başlayan moda ve tasarım alanlarındaki

¹¹⁰ <http://www.uib.org.tr/tr/kbfile/turkiye-tekstil-sektoru-ve-bursa>

eğitimler, sektörde çalışacak nitelikli işçi grubu azlığının sorun olmaktan çıkmasına da yardımcı olmaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında devletçilik politikasının bir gereği olarak Bursa’da tekstil sanayisine yapılan yatırımların geliştirilmesinden başlayan süreçten günümüze gerek devlet eliyle gerekse özel teşebbüslerle Bursa’da tekstil sektörü güçlü tutulmaya çalışılmaktadır. Bursa Ticaret Odası, BUTEKOM, Uludağ Tekstil İhracatçıları Birliği, sözü edilen kuruluşların önde gelenlerinden olduğu için bu çalışmada ele alınarak incelenmiştir.

Bursa tekstil sanayisinin dışa açılmasında Uludağ Tekstil İhracatçıları Birliği(UTİB) önemli bir paya sahiptir. Almanya, ABD, İngiltere, Romanya, Fas, İspanya, Mısır, İtalya, Bulgaristan ve Hollanda başta olmak üzere dünyanın tüm kıtalarında 160'dan fazla ülke ve bölgeye Bursa’dan tekstil ihracatı yapılmaktadır. UTİB, sektörün dışa açılacak seviyede üretim ve tasarım yapabilmesi, diğer ülkeleri geride bırakacak inovatif çalışmaların öne çıkarılması, tekstil sektöründe Ar-Ge çalışmalarına katkı sağlanması ve işbirlikleri ortamı oluşturulması amacıyla faaliyetler düzenlemektedir. Bu faaliyetlerden “UTİB Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Uluslararası Ar-Ge Proje Pazarı Zirvesi” etkinliği yoğun ilgi görmektedir. Bu etkinliklerde sergilenen çalışmalar tekstil sanayimizin ilerleyeceği yolu aydınlatmaktadır.

Günümüzde, gelişmiş ülkelerde tekstil ve hazır giyim sektörünün imalat sanayi üretimi içindeki payı, emek yoğun ürünlerde zaman içinde azalırken, gelişmekte olan ülkelerin imalat sanayi üretimi içindeki sektör payı artmıştır. Ancak, gelişmiş ülkelerin özellikle katma değeri yüksek, konvansiyonel ve teknik tekstil alanındaki pazar payları önemli ölçüde korunmaktadır.

Gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de tekstil imalat sanayisi potansiyel iş gücü ile zengin bir istihdam olanağı sunmaktadır. Tekstil sektöründe başlayan sanayileşme hamleleri üretim aşamasında birçok insana çalışma ve iş imkânı sunmuştur. Tekstil 2013 yılı Türkiye ihracatında %19'luk pay ile ön sırada yer aldığı, 60 bin adet işletme sayısı ve toplamda bir milyon kişiye sağladığı kayıtlı istihdam ile Türkiye dünyanın en büyük 7'nci ülkesi konumuna gelmiştir. Türkiye genelinde faaliyet gösteren dokuma kumaş firmalarının kayıtlı olduğu, Sanayi ve

Teknoloji Bakanlığınca sanayi işletmelerinin kayıtlarının tutulduğu Sanayi Sicil Bilgi Sisteminden (SSBS) edinilen bilgilere göre 2017 yılında Türkiye’de tekstil alanında istihdamın en yüksek olduğu ilin Bursa olduğu tespit edilmiştir.

Bursa tekstil alanındaki üretimi ile ülkemizde ilk sıralarda yer almasına rağmen sektörün temel sorunlarından tamamen kurtulabilmiş değildir. Yönetim ve organizasyon sorunları, politik gündem sorunları, döviz kur artışı, ham madde temini, tasarım oluşturma, markalaşma, kurumsallaşma, insan kaynakları gibi sorunlarla mücadele etmektedir. Bütün üreticileri etkileyen bu sorun sahalarında Bursalı tekstil üreticilerinin daha az zarar görmesinde büyük şirketlerinin genellikle köklü aile şirketi şeklinde nesilden nesile devam eden yapısının katkısı olduğunu söyleyebiliriz. Aile şirketi yapısı sağladığı avantajların yanında devamlılık açısından kurumsallaşmanın önünde uzun vadede büyük bir engel teşkil etmektedir.

Bursa tekstil sektörü temsilcilerinin yaptığımız görüşmelerde ifade ettiği bir başka sorun sahası da markalaşma konusudur. Markalaşma sağlayamayan firmalar emek verdikleri ürünü çok düşük fiyatlarla pazarlarken bu ürünleri ihraç ettikleri ülkeler onlardan alıp dünya markası haline getirmektedirler.

Tekstil ürünlerinin ihraç edildiği ülkelerin çeşitliliğinin az olması, tüm ithalatçıları ve ihracatçıları etkilediği gibi Bursa tekstil üreticilerini de etkilemektedir. Uluslararası politikalarda yaşanan sorunlara bağlı olarak uygulanan ambargolardan ve kısıtlamalardan olumsuz etkilendiklerini ifade eden Bursalı tekstil üreticileri, kurdukları birliklerle daha geniş coğrafyalara yayılmaktadırlar. Yapılan görüşmelerde Bursalı tekstilciler, firmalarının ar-ge faaliyetlerine ayırdığı payın dünyadaki rakiplerine kıyasla çok düşük seviyede olduğu konusunda hemfikirdirler. Bireysel birtakım çabalarla öne çıkan çalışmalar bir tarafa bırakılacak olursa ar-ge faaliyetleriyle başlayan inovasyon çalışmaları ilk ve başarılı meyvelerini vermeye başlamış olması Bursa tekstil sektörünün geleceği adına ümit vaat etmektedir.

Tekstil alanındaki köklü bir tarihe dayanan tecrübesini, ev sahipliği ettiği medeniyetlerin kültür sentezinde eritip, modern teknolojinin imkânlarıyla birleştirerek taleplere yönelik hızlı ve kaliteli üretim kapasitesiyle Bursa tekstil sanayisi, ülke ekonomisinin gelir düzeyinin artırıcı bir kaynak olma özelliğini sürdürmektedir.

Ülke kalkınmasının sağlanmasının ve sürdürülmesinin sanayileşme ile sağlanabileceği anlayışından hareketle Türk tekstil sektörü, ithal ikamesi şeklindeki başlangıç günlerinden kısa süre sonra dünyanın en büyük üretici ve ihracatçıları arasına girebilmiştir. Sektörün entegre üretim becerisi ve modern üretim yapabilmesi, gelişmiş altyapısı, coğrafi avantajlarını iyi kullanabilmesi, Ar-Ge çalışmalarına daha fazla değer verilmesi ve destek sağlayan kuruluşların sektöre yön veren çalışmaları Bursa’da dokuma kumaş sektörünün son yıllarda ciddi performans göstermesini sağlamıştır. Teknolojik gelişmelerle ilerleyen Bursa tekstil sanayisinin yanında klasik ve tarihî dokuma örneklerinin yaşatılması için geleneksel üretim usullerinin sürdürülmesi, kültürel zenginliğimizin sonraki kuşaklara aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Hızlı ve çarpık kentleşmeyle birlikte sanayi alanlarının genişlemesi ve üretim giderlerinin yüksek maliyeti tarım alanlarının giderek daralmasına sebep olmuştur. Tarım alanları daraldıkça hammaddesi tarıma dayalı sanayi kollarında dışa bağımlılık daha da artmıştır. Ülkemiz geçmişte, tarım ürünleri ihraç edebilirken günümüzde iç pazarın ihtiyacı olan tarım ürünlerini dahi üretmekte sıkıntılar yaşamaktadır. Hammaddesi tarıma dayalı tekstil sektörü ürünlerinde bu sıkıntıların giderilerek üretim yapılabilmesi sektörün devamlılığı açısından önem arz etmektedir.

Günümüzde Bursa, tekstil dünyasında her ne kadar söz sahibi olsa da ne yazık ki sektörün yöneticisi konumunda değildir. Gümrük Birliği Anlaşmasının sonrasından hammaddelerin Gümrük Vergisi oranlarının yüksek, mamul ürünlerin ithalinde uygulanan Gümrük Vergilerinin ise düşük olması yurt içi üretim yerine ithalatı cazip hale getirmektedir. Yerli üretimin cazip kılınması için uygulama tam tersine çevrilmeli, yatırımı teşvik edici birtakım vergi muafiyetleri getirilmelidir. Devlet eliyle endüstri bölgeleri kurularak bunların alt ve üst yapı inşaatlarının bir kısmının Sanayi Bakanlığı tarafından karşılanması, bu tür yatırımların gerçekleştirilmesini cazip kılacaktır. Yabancıların ülke içinde kendi markaları ile yaptıkları satışların %25-30’unun Türkiye içinde üretilmiş ürünlerden sağlama şartı getirilmesinin tekstil üretimine önemli katkılar sağlayacağı sektör üreticileri tarafından ifade edilmektedir.

İmran GÜNEY

KAYNAKÇA

- (tarih yok). <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-55/ataturk-doneminde-bankacilik-sistemine-ve-gelisimine-genel-bir-bakis> adresinden alındı
- (tarih yok).
- (tarih yok). <http://www.bursa.com/avrupanin-en-buyugu-bursada-n311041/> adresinden alındı
- (tarih yok).
- 2007-2013, D. (2007). *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 Tekstil, Deri ve Giyim Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: T.C.Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/09_TekstilDeriveGiyimSanayii.pdf adresinden alındı
- A.Ş, E. T. (2017). *İso500org*. 02 03, 2019 tarihinde İstanbul Sanayi Odası: http://www.iso500.org.tr/marka-detay/ikinci500/2017/ENA-Tekstil-Tic-ve-San-As_411/1 adresinden alındı
- Akbulut, E. (1973). *Turistik ve Ekonomik Bursa*. İstanbul: Menteş Matbaası.
- Akkılıç, Y. (1999). Osmanlıdan Cumhuriyete Dönüşüm Sürecinde Üç Bursa Sergisi. *Bursa Defretti*(3), 180-181.
- Akkuş, T. (2008). Milli İktisadi Siyasa Projesi: Milli İktisat ve Bursa. *ÇTTAD VII*, 119-141.
- Aktar, A. (1996). Bursa'da Devlet ve Ekonomi. E. Yenal içinde, *Bir Masaldı Bursa* (s. 138). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aktar, A. (1996). Bursa'da Devlet ve Ekonomi. E. Yenal içinde, *Bir Masaldı Bursa*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akyüz, T. (2000). *Mitologyadan Modernizme Bursa* (1 b.). Bursa: Adalı Matbaa.
- Ali, S. (1934). *Bursa Vilayeti Tarihçesi*. Bursa: Bursa.
- Alpay, H. R. (1984). Türkiye'de Tekstil Mühendisliğinin Sorunları. *Mühendis ve Makina Dergisi*, 25(299). 02 25, 2019 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/57098415-Imfflod-niakiiia-raohendisleri-odasi-aylik-japirpidir-cili-25-sayi-299-kasim-aralik-1984.html> adresinden alındı
- Alpay, H. R. (1985). *Dokuma Makinaları*. Makina Mühendisleri Odası.
- Altun, M. (2011). *Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Bursa ve Merinos / Metin Altun, Hasan Ünlü, Fatma Kesiriklioğlu*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Ansiklopedi, B. (1987). Bursa Ansiklopedisi. 1. Bursa: Bursa Hakimiyet Gazetesi.
- Ansiklopedisi, B. (tarih yok). *Bursa*.
- Ansiklopedisi, B. (tarih yok). *Tarih* (Cilt 1).
- Ansiklopedisi, Y. (1982). Anadolu Yayıncılık A.Ş.

- Ansiklopedisi, Y. (1982). *Şerr'i Mahkeme Sicillerine Göre Bursa'da İpekçilik* (Cilt 3). Anadolu Yayıncılık A.Ş.
- Ansiklopedisi, Y. (1982). *Yurt ansiklopedisi*. İstanbul: Anadolu Yayıncılık A.Ş. araştırma. (tarih yok).
- Atam. (tarih yok). Atam: <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-55/ataturk-doneminde-bankacilik-sistemine-ve-gelisimine-genel-bir-bakis> adresinden alındı
- Atatürk Araştırma Merkezi. (tarih yok). (Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı) 01 07, 2019 tarihinde Atam: <http://web.archive.org/web/20120606171606/http://www.atam.gov.tr:80/index.php?Page=DergiIcerik&IcerikNo=317> adresinden alındı
- Avcı, C. (2009). *OSMANLI ARAŞTIRMALARI XXXIV*. İstanbul.
- Aydın, E. Ö. (2007). *Bursa'daki İpek Fabrikaları ve İpekçilikle İlgili Endüstri Mirasının Kounması*. Bursa: Mimarlar Odası .
- Bailly, A. (tarih yok). *BİZANS TARİHİ CİLT 2*. (H. Şaman, Çev.) İstanbul: TERCUMAN 1001 TEMEL ESER.
- Başaran, F. B. (2018). Tekstil Tasarımında Yenilikçi Yaklaşımlar:3B Yazıcılarla Deneysel Çalışmalar. *Kesit Akademi Dergisi*(15). 02 24, 2019 tarihinde http://www.kesitakademi.com/Makaleler/1668478836_1481%20Fatma%20BULAT.pdf adresinden alındı
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi. (tarih yok). *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi*, BKZ Ek-3. Ankara, Türkiye: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi.
- Başkanlığı, A. A. (2013). *Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında İşgal Döneminde Bursa*. 01 23, 2019 tarihinde T.C. ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU Atatürk Araştırmaları Merkezi Başkanlığı: <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-55/osmanli-arsiv-belgeleri-isiginda-iscal-doneminde-bursa> adresinden alındı
- Baykal, K. (1950). *Bursa ve Anıtlar*. Bursa: Halkevi Yayınları.
- Baykal, K. (1985). Örnek Türk İslam Şehri Bursa'nın Kuruluşu, Gelişmesi ve Korunması Önerileri. *İslam Mimari Mirasını Koruma Konferansı* (s. 253). İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi. doi:<http://katalogtarama.cekulvakfi.org.tr/resimler/3/14/21842/m000002042.pdf>
- Beykent. (tarih yok). *Bilim ve Teknoloji Tarihi-1.Hafta*. 2019 tarihinde Kampüs Beykent: http://kampus.beykent.edu.tr/paylasim/dosyalar/bilim_ve_teknoloji_tarihi-12.hafta_129813971983956250.pdf adresinden alındı
- Bilenser, E. (2014). *Prusia'dan Bursa'ya - 8500 Yıldır Üreten Kent: Bursa*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- BilgiUstam. (2018). *Sanayinin (Endüstrinin) Türkiye Ekonomisindeki Yeri*. (B. Ustam, Editör) 02 22, 2019 tarihinde BilgiUstam: <https://www.bilgiustam.com/sanayinin-endustrinin-turkiye-ekonomisindeki-yeri/> adresinden alındı
- btso. (2010). *Bir Masal Kent Bursa*. (F. YILMAZ, Dü.) Bursa: BTSO. 02 24, 2019 tarihinde <http://docplayer.biz.tr/1748033-Bir-masal-kenti-bursa.html> adresinden alındı
- Bursa Ansiklopedisi* (Cilt 1). (tarih yok).
- Bursa Islahhanesi (Sanayi Mektebi)*. (tarih yok). 01 13, 2019 tarihinde Moment: <http://www.moment-expo.com/anadolunun-mesleki-egitim-merkezi-bursa-islahhanesi-sanayi-mektebi> adresinden alındı
- Bursa Tekstil Sektörü*. (2017). 02 18, 2019 tarihinde Burtex: <https://burtex.com.tr/tr/sayfa/71/39/1/bursa-tekstil-sektoru.html> adresinden alındı
- Bursa Valiliği. (2017). *Tarihçe*. T.C. Bursa Valiliği: <http://www.bursa.gov.tr/tarihce> adresinden alındı
- Bursa'nın Kentsel ve Mimari Gelişimi. (2007). C. Çiftçi (Dü.). içinde Osmangazi Belediyesi Yayınları.
- Burtex. (2017). *Türkiye Tekstil Sektörü*. 02 18, 2019 tarihinde Burtex: <https://burtex.com.tr/tr/sayfa/39/40/1/turkiye-tekstil-sektoru.html> adresinden alındı
- Can, A. (2018, 11 18). *Antik Çağ ve Bizans Bursa'sı*. 01 16, 2019 tarihinde Bursa'da Kültür : <http://www.bursadakultur.org/tarih-2.htm> adresinden alındı
- Cavit Şentürk, Y. E. (1976). *Türkiye'de Pamuklu Tekstil Sanayiinin Tarihsel Gelişimi Ve Bugünkü Durumu*. Makina Mühendisleri Odası: <https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/pamuklu%20tekstil.pdf> adresinden alındı
- Clark, E. C. (1998, mart). Osmanlı Sanayi Devrimi. *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*(14), 72.
- Comment. (2018, 06 25). 02 26, 2019 tarihinde Örmesanaıy: <http://www.ormegiyim.com/2018/06/25/kumas-ticareti-50-milyar-dolarlik-bir-sektor/> adresinden alındı
- Çadircı, M. (1997). *Tanzimat Döneminde A nadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*. Ankara: Türk Tarihi Kurumu Yayınları.
- Çırak, M. (1991). *Türk sanayiine bakış araştırması / Mehmet Çırak*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Çoban, R. K.-O. (2005, 03). Türkiye Tekstil Endüstrisi ve Rekabet Gücü: AB Ülkeleriyle Karşılaştırmalı. *İktisat/İşletme ve Finans Dergisi*, 20(228), 68-81.
- Daban, C. (2017). Turgut Özal Dönemi Türkiye Dış Politikaları. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(33).
- Dalsar, F. (1960). *Türk Sanayi ve Ticaret Tarihinde Bursa'da İpekçilik*. İstanbul: Sermet Matbaası.

- Damlıbağ, F. (tarih yok). Osmanlı Devletinde İhracat İçin Pamuk Üretimi 1860-1870. *Tez*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Doğan, M. (2013). Türkiye Sanayileşme Sürecine Genel Bir Bakış. *Marmara Dergisi*, 211-231. file:///C:/Users/%C4%B0mran/Downloads/435970.pdf adresinden alındı
- Doğan, M. (2013). Türkiye Sanayileşme Sürecine Genel Bir Bakış. *Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 28, Temmuz - 2013, S. 211-231*, 211-212.
<http://dspace.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/2725/779-1518-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı
- Doğancı, K. (2011). MEHMET ZİYA'NIN GÖZÜYLE ANTİK DÖNEMDE BURSA VE ÇEVRESİ. *U.Ü.Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Bölümü*(21), 201.
- Dölen, E. (1968). *Tekstil Tarihi*. İstanbul : M.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Dölen, E. (1992). *Tekstil Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Dölen, E. (1992). *Tekstil Tarihi* . İstanbul: M.Ü.Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Elbas, E. A. (2015). *Merinos Tekstil Sanayi Müzesi*. (A. Elbas, Dü.) Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi. https://issuu.com/bursa/docs/merinos_kitabi/2 adresinden alındı
- Elçin, Ş. (1962). Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar. *Türk Etnoğrafya Dergisi*(5), 5.
- Eldem, V. (1994). *Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu Ekonomisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Enbursa.com. (2017, Ekim 28). *Merinos Bu Gün Neden yok?* enbursa.com: <http://www.enbursa.com/haber/merinos-bugun-neden-yok-1372.html> adresinden alındı
- Eraydın, A. (2006). *Değişen Mekan / Mekansal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış: 1923-2003*. Ankara: Dost Kitab Evi.
- Ergin, B. (2016). *1950-1960 Yıllarında Bursa*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- Faroqhi, S. (2004). *Osmanlı Dünyasında Üretmek, Pazarlamak, Yaşamak*. (G. Ç. TÜresay, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- G.Cleland, H. (1993). *Industrial Revolution*. USA: The Encyclopedia Americana International Edition.
- Gazetesi, D. (2014, 01 06). *Tekstil Sektörüne Bakış*. 01 29, 2019 tarihinde İşte kobi: <https://www.istekobi.com.tr/sectorler/tekstil-s9/sectore-bakis/tekstil-b9.aspx> adresinden alındı
- Genç, M. (2000). *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonom*. İstanbul: Ötüken Yayınları. <https://docplayer.biz.tr/26351049-Osmanli-imparatorlugunda-devlet-ve-ekonomi-mehmet-genc-ozet-hasan-gunes.html> adresinden alındı

- Geo. (2017, 02 23). *Coğrafya Hocası*. <https://cografyahocasi.com/11-sinif/turkiyede-sanayi-ve-dagilisi.html> adresinden alındı
- Gönül, M. (1966). *Dokumacılığın Tarihçesi ve En Eski Dokuma Aletleri*.
doi:http://dergiler.ankara.edu.tr/detail.php?id=71&sayi_id=1793
- Gönüllü, E. N. (2018). Türkiye Tekstil Sektöründe İstihdam ve İş Kazaları Analizi. *Tekstil Mühendisleri Odası*, 25(112). 02 24, 2019 tarihinde
<file:///C:/Users/%C4%B0mran/Downloads/112%20M8.pdf> adresinden alındı
- Gudiashvili, D. (tarih yok). XV-XVII. Yüzyıllarda Türkiye'de İpekli Kumaş Dokumacılığı. *Osmanlı İktisat*, 86.
- Gürçüm, B. H. (2005). *Tekstilde Malzeme Bilgisi*. Ankara: Grafiker.
- Gürlesel, C. F. (2008, 04). *Ufuk 20015 Türk Hazır Giyim Sektörü Yol Haritası*.
<http://tgisd.org.tr/dedi211.your-server.de/wp-content/uploads/2018/08/UFUK-2015-RAPOR-2.pdf> adresinden alındı
- Gürsu, N. (2002). *Kumaş*. 02 19, 2019 tarihinde TDV İslam Ansiklopedisi:
<https://islamansiklopedisi.org.tr/kumas> adresinden alındı
- Hızlı, M. (2008). XV.Yüzyıldan Günümüze Ulaşan İlk Osmanlı Mektebi. *Bursa Araştırmaları*, 9.
- İktisat Kongresi*. (2018, 11 11). 01 07, 2019 tarihinde Kurtuluş Savaşı:
<https://www.kurtulussavasi.gen.tr/izmir-iktisat-kongresi.html> adresinden alındı
- İlgen, A. (2008). *1921 Türkiye Sanayi Sayımları*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- İnalcık, H. (1980). Osmanlı Pamuklu Pazarı, Hindistan ve İngiltere: Pazar Rekabetinde Emek Maliyetinin Rolü. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 1-65.
<https://www.simurg.com.tr/odtu-gelisme-dergisi-1979-1980-ozel-sayisi-metu-studies-in-development-1919-1980-special-issue-turkiye-iktisat-tarihi-uzerine-arastirmalari-2> adresinden alındı
- İnalcık, H. (1992). *Bursa Maddesi* (Cilt 6). Diyanet İşleri Başkanlığı.
- İnalcık, H. (2008). *Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- İpek Yolu Haritası Hakkında Bilgi*. (2018, 09). 02 10, 2019 tarihinde Sanat Ve Bilgi:
<https://www.sanatvebilgi.com/ipek-yolu-haritasi/> adresinden alındı
- İpekyün, A. (1996). Bursa'nın Ekonomik Profiline Genel Bakış. E. Yenal içinde, *Bir Masaldı Bursa*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- k12, T. (Dü.). (tarih yok). *Tanzimat*. 02 16, 2019 tarihinde Tanzimat:
<http://tanzimat.k12.org.tr/tanzimat-fermani/> adresinden alındı
- Kağutçibaşı, E. (2016). Bursa'nın Sanayi Kenti Olma Serüveni. M. C. 4 (Dü.), *Bursa'da Sanayinin Yönü ve Etkileşimleri*. içinde Nilüfer Belediyesi.

- <http://veyselbozkurt.com/wp-content/uploads/2016/08/Bursa-Sanayi-Yonu.pdf>
adresinden alındı
- Kaplıanoğlu, R. (2006). *Meşrutiyetten Cumhuriyete Bursa (1876-1926)*. İstanbul : Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları.
- Kaplıanoğlu, R. (tarih yok). *İPEK İŞ FABRİKASI*. Bursa.com:
http://www.bursa.com/wiki/Ipek_Is_Fabrikasi adresinden alındı
- Karakök, T. (2018, 01). 14. YÜZYILDA OSMANLI - BİZANS UCUNDA TOPLUMSAL HAYAT. *ASIA MINOR STUDIES*, 6(11), 59.
- Kavrakoğlu, F. (2013, 10 24). *I Justinyen*. 2018 tarihinde Fusun Kavrakoğlu:
<https://kavrakoglu.com/bizans-imparatorlugu-11-justinyen/> adresinden alındı
- Kaya, M. (1999). 1918- 1950 Yılları Arasında Bursa Kazasının Sosyal ve Ekonomik Durumu Doktora Tezi. *Doktora Tezi*. İzmir.
- Kolektif. (2013, 05). BURSA (Hanlar Bölgesi & Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık K Bursa Yönetim Planı (2013-2018). Bursa: Akan Mimarlık.
<http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2013/06/Bursa-Y%C3%B6netim-Plan%C4%B1.pdf> adresinden alındı
- Kozabirlik. (2019, 02 25). *İpekçilik Tarihi Hakkında*. (Kozabirlik) Kozabirlik:
<http://www.kozabirlik.com.tr/hakkimizda/tarihce.html> adresinden alındı
- Kuzucu, Y. (2009). Osmanlıdan Cumhuriyete Türk Tekstil Tarihi. *Yayınlanmamış*. İstanbul , Türkiye: Yayınlanmamış .
- Küçük, Y. (2005). *İsyân* . İstanbul: İthaki Yayınları.
- Mahouti, M. (2016, 05 22). *İpek Yolu Nedir*. 02 10, 2019 tarihinde Bilimin Sesi:
<https://www.biliminsesi.com/ipek-yolu-nedir/> adresinden alındı
- Meydan, S. (2010, 12 27). *Atatürk'ün Sosyal Fabrika Projesi*. 01 07, 2019 tarihinde Bilgin Erkan: <https://bilginerkan.wordpress.com/2010/12/> adresinden alındı
- Nezaket Özdemir Bircan, D. D. (2018). *Merinos Fabrikası 80 yaşında Anı Kitabı*. Bursa: Bursa Kültür A.Ş.
- Oğuzoğlu, Y. (2012). *Bursa Araştırmaları*. Bursa: Bursa Büyük Şehir Belediyesi.
- Okumuş, M. (2012). Tarım PolitikalarıI ve Zaman Serileri Analizi: Türkiye'de Pamuk Fiyatlarına Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. Aydın.
- Öcalan, H. B. (1996). Şer'iyeye Sicillerine Göre Bursa'da Sosyal Hayat. E. Yenal içinde, *Bir Masaldı Bursa* (s. 83-96). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ökçün, G. (1984). *Osmanlı Sanayisi 1913-1915 İstatistikleri*. İstanbul : Hil Yayınları.
- Özağır, A. (2016, 07 13). *Anadolu'da Sanayileşen Kent Örneği Kahramanmaraş I.Kahraman Maraş ve Bazı Sanayi Odağı İllerin Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya Katkılarındaki Gelişmeler*. 01 19, 2019 tarihinde docplayer:
<https://docplayer.biz.tr/13516090-Anadolu-da-sanayilesen-kent-orneđi->

- kahramanmaras-i-kahramanmaras-ve-bazi-sanayi-odagi-illerin-gayri-safi-yurt-ici-hasilaya-katkilarindaki-gelismeler.html adresinden alındı
- Özen, M. E. (1980, 03). Türkçe'de kumaş adları. *Tarih Dergisi*(33), 291-340.
- Pamuk, Ş. (1988). *100 Soruda Osmanlı Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Pamuk, Ş. (1995). *19. Yüzyılda Osmanlı Dış Ticareti*. Ankara: Basbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Peker, E. H. (2016). Bursa'da Tekstil Sanayinin Bugünü ve Yarını. M. C. 4 (Dü.), *Bursa'da Sanayinin Yönü ve Etkileşleri*. içinde Bursa: Nilüfer Belediyesi.
<http://veyselbozkurt.com/wp-content/uploads/2016/08/Bursa-Sanayi-Yonu.pdf> adresinden alındı
- Peker, E. H. (2018, 06 05). *Bizans Ve Bursa İpekçiliği*. 02 19, 2019 tarihinde Belgesel Tarih: <http://www.belgeseltarih.com/bizans-ve-bursa-ipekciligi/> adresinden alındı
- Quataert, D. (1999). *Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat Sektörü*. (t. güney, Çev.) İstanbul: Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat.
- Refik, A. (1988). *Onikinci Asr-ı Hicri'de İstanbul Hayatı 1689-1785*. İstanbul : Enderun Kitabevi .
- Reyhan. (2013, 12 22). *Osmanlı Devleti Üretim Yapısı, Tüketim*. Tarih TÜmders: <http://tarih.tumders.com/uretim-yapisi.html> adresinden alındı
- Rider, C. (1995). *An Introduction The Economic History* . Ohio: South Western College Publishing .
- Rıfat, S. (1989). *Tarih İçerisinde Bursa*. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Sakaloğlu, N. (2010). *20.Yüzyılın Başında Osmanlı Kentleri "Bursa"*. İstanbul: Denizbank.
- Salman, F. (2011). *Türk Kumaş Sanatı*. Erzurum: Zafer Ofset Matbaacılık.
- Sargın, V. (1978). *Bursanın Tarihçesi*. (V. Sargın, Dü.) Kocaeli: Kalyon Matbaası Karamürsel.
- Sedad. (1934). *Bursa İl Yıllığı*. Bursa: Bursa Belediyesi Neşriyatı.
- Solak, A. (2003). Türkiye'de İktisadi Planlama:Dpt'ye İhtiyaç var mı? *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(2).
- Şahin Kılıç, R. K. (2016). Osmanlı Kuruluş Devrinde; Doğu Marmara Kıyılarında Türk İskanı. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*(21), 27-45.
- Şimşek, A. S. (1977). *Mensucat Öyküleri*. İstanbul: Öztürk Basım Evi.
- Şişman, A. (2008). OSMANLI DEVLETİ'NDE BATILI ANLAMDA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN DOĞUŞU. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 27-43.
- Tabakoğlu, A. (1994). *Türk İktisat Tarihi*. İstanbul : Dergah Yayınları.
- Tabakoğlu., A. (tarih yok). Osmanlı İktisadi Yapısının Ana Hatları. *Osmanlı İktisat* (Cilt 3, s. 17). içinde Türkiye Yayınları.

- Tdv. (1992, 01 07). *Bursa*. 2019 tarihinde TDV İslâm Ansiklopedisi:
<https://islamansiklopedisi.org.tr/bursa#1> adresinden alındı
- Tezel, Y. S. (2002). *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tonak, H. (2015). Edebiyat / Aydınlik Sabahımız İbretgahımız. *Bursa'da Zaman*(15), 65.
https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/bursadazaman_15.pdf adresinden alındı
- Toprak, Z. (tarih yok).
- Toprak, Z. (1982). *Türkiye'de "Milli İktisat" (1908-1918)*. Ankara: Yurt Yayınları.
- Toprak, Z. (1988). *Sümerbank*. Creative Yayıncılık.
- Tripod. (1995). *Dokumacılık*. 02 19, 2019 tarihinde Okuyan_2.Tripod.com:
http://okuyan_2.tripod.com/eskiler/dokumacilik.htm adresinden alındı
- Tuik. (tarih yok).
- ULUDAĞ, O. Ş. (1980, mayıs 1). Dünyaca Şöhreti Olan Bursa Kadifeciliği Nasıl Bozuldu.
Tarih ve Edebiyat Mecmuası(5), 53.
- Ulusoy, C. (2018, 12). İdeoloji ve Mekân İlişkisi Bağlamında. (11), 358.
- Uraz, M. (1984). Bursa'da Tekstil Sanayinin Gelişimi. M.M.O. içinde, *Ulusal Tekstil Sempozyumu* (s. 30,35). Ankara: TMMOB Makina Mühendisleri Odası.
- Uygur, N. (1989). *Çağdaş Ortamda Teknik*. İstanbul: Ara Yayınevi.
- Uzunçayır, İ. H. (1946). *Osmanlı Devlet Teşkilatına Medhal*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Üsküdarı, F. (1972). *Eski Bursa2DAN Notlar*. Bursa.
- W.Heyd. (1975). *Yakın - Doğu Ticaret Tarihi*. (E. Z. KARAL, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- wikipedia özgür ansiklopedi. (2019, 01 01). 01 07, 2019 tarihinde
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Tanzimat> adresinden alındı
- Yağan, Ş. Y. (1978). *Türk El Dokumacılığı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Yaldız, E. (2017, 09). *Tekstil Sanayisi Nedir*. 02 03, 2019 tarihinde Mühendisbeyinler:
<https://www.muhendisbeyinler.net/tekstil-sanayisi-nedir/> adresinden alındı
- Yazar, M. (2013, Ocak 27). Geçmişten Günümüze İstanbul'da Sanayileşme Süreci ve Son 10 Yıllık Gelişimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*.
<http://dspace.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/2709/762-1484-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı
- Yenal, E. (1996). *"Osmanlı Öncesi Bursa" Bir Masaldı Bursa*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yenal, E. (2013). *Osmanlı (Baş) Kenti Bursa*. Ankara: Sincan Matbaası. doi:NOT EVDEKİ KİTAP

- Yetkin, Ş. (1993). “*Türk Kumaş Sanatı*” içinde *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*.
Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Yücel, İ. H. (tarih yok). *Türkiye’de Bilim Teknoloji Politikaları ve İktisadi Gelişmenin Yönü*.
Ankara: Sosyal Sektörler ve Kordinasyon Genel Müdürlüğü.
- Yüksel, Ş. Y. (1978). *Türk El Dokumacılığı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Zaim, S. (1999). *Yükselme Devrinde Osmanlı Devleti’nin İktisadi Durumu*. ARCHİV:
https://archive.org/stream/Osmanli3_201705/Osmanli-3_djvu.txt adresinden alındı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel bilgiler

Adı Soyadı : İmran Güney
Doğum Tarihi ve Yeri : Bursa 1980

Eğitim Durumu

Ön Lisans Öğretimi: Tunceli Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Moda Tasarımı Bölümü
(GNO:3.37)

Lisans Eğitimi: Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü (GNO: 3.61)

Yan Dal Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi – Grafik Tasarımı
(Yan dal)

AçıkÖğretim Fakültesi Kamu Yönetimi (Halen)

Y. Lisans Öğrenimin: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Moda ve Tekstil
Tasarımı Yüksek Lisans

Tasarım ve Dikimi Bir Delinin Hatıra Defteri Adlı Tiyatro Oyununda Sahne Kostüm
Eğitmen Kadın Giyim Modelistliği Tunceli Halk ve Aso.
Müdürlüğü

İş Deneyimi

Stajlar : Nural Onur Moda

Projeler: : Faruk SARAÇ Tasarım Meslek Yüksek Okulu'nda Öğretmenlik

Okulu Drapaj, Kalıp, Dikim

Kendi iş yerim İmran Güney Haute Couture Moda Office
Takı Tasarımı Eğitmeni Tunceli Üniversitesi Sodes Projesi
Eğitmen Tunceli Valiliği İçişleri Bakanlığı Kadın İstihdamına
Dayalı Yöresel Kıyafetlerle Kitre Bebek Yapımı Projesi
Teknikleri Kadın Giyim Modelistliği Tunceli Halk ve Aso.
Müdürlüğü

Çalıştığı Kurumlar : Beykent Üniversitesi'nde asistan öğrenci olarak görev yaptım.

İletişim

E- Posta Adresi: imran.guney@isik.edu.tr

Tarih : 09.05.2019